De dolinge van Ulysse

Homerus' Odysseia I-XVIII in Nederlandse verzen

D.V. Coornhert

verzorgd door Th. Weevers

bron

D.V. Coornhert, *De dolinge van Ulysse. Homerus' Odysseia I-XVIII in Nederlandse verzen*. Elsevier, Amsterdam 1939

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/coor001doli01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

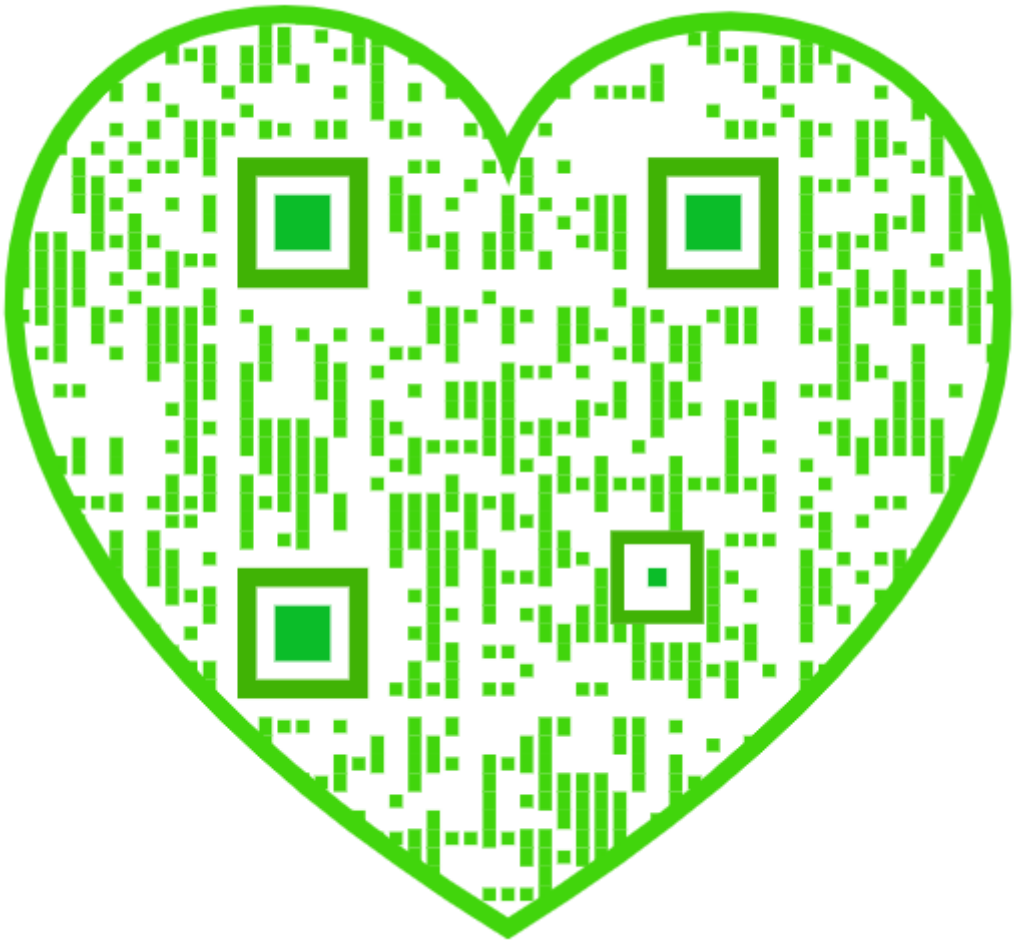

Inleiding

WANNEER in onze dagen een dichter Homerus gaat vertalen, richt hij zich tot twee soorten van lezers. Hij hoopt dat zijn herschepping velen in die oude wereld binnen zal leiden die nooit in de gelegenheid geweest zijn het oorspronkelijke gedicht te lezen, maar beseft tegelijk dat zijn werk misschien het meest genoten zal worden door diegenen die Homerus in hun jeugd hebben leeren kennen en liefhebben, maar nu ertegen opzien om opnieuw te worstelen met zijn moeilijke taal. Men vergeet het Homerische Grieks zo gauw, en wint het zo moeilijk terug! De moderne vertalingen van Homerus - wij bezitten er verscheidene, van zeer verschillend karakter, men denke slechts aan Vosmaer, Boutens en Aegidius Timmerman - zijn daardoor alle met een tweeledig doel geschreven: het scheppen van een zelfstandig gedicht, en het trouw, nauwkeurig weergeven van het oorspronkelijk in versvorm (voorzover onze zo anders geaarde taal dit toelaat), stijl en inhoud. De nadruk moge meer of minder op het eerste vallen, aan deze dubbele taak ontkomt tegenwoordig geen enkel vertaler, op straffe van een bewerker of nog erger genoemd te worden, en men is zelfs geneigd de tweevoudige eis zo vanzelfsprekend te vinden dat het enige moeite kost om in te zien, niet alleen, dat het ook anders kan, maar dat deze algemeen aanvaarde vertaalmethode bezwaren en zelfs gevaren meebrengt. Haar ideaal: - een feilloze kopie en tegelijk een gaaf kunstwerk - is zo bovenmenselijk hoog, dat men in de wereldliteratuur de dichters kan tellen die het hebben bereikt. Talrijk zijn daarentegen de vertalingen die òf bekoorlijk zijn

op zichzelf maar te zeer afwijken in geest en stijl, òf weliswaar kunstig als kopie maar stroef en gewrongen als gedicht. Wie onze Homerus-vertalingen van de laatste honderd jaar kent, herinnert zich van beide genres de kenmerkende eigenaardigheden, deugden zowel als gebreken, die dikwijls in één en hetzelfde werk te vinden zijn: aan de ene kant frisse ongedwongen natuurlijkheid, maar die ons de inhoud wel eens nader brengt op de manier van een Hamletopvoering in modern kostuum, ten koste van de stijl; aan de andere een bewonderenswaardige benadering van rhythme en beeldende kracht, met on-Nederlandse zinsbouw geboet. Zowel de kenner als de van Homerus onkundige lezer kan in beide genres veel bewonderen en genieten, maar slechts zelden vindt hij een bladzij waar Homerus noch in zijn aanschouwelijkheid en welluidendheid, noch in zijn waardige eenvoud te kort is gedaan. Dit is waarschijnlijk hieraan te wijten dat alleen een zeer veelzijdig genie aan de bijna tegengestelde eisen van nauwkeurigheid en spontaneïteit kan voldoen.

Hoe gelukkig waren met deze dichters vergeleken de naïeve vertalers van de Renaissance-tijd! Zij wisten niet van tegenstrijdige eisen, van tweestrijd in hun artistiek geweten. Zij schreven slechts voor éne soort van lezers, die weinig Latijn en geen Grieks kenden, maar die verlangden (meer dan wij ons dat kunnen voorstellen) om in de toverwereld der oudheid binnengeleid te worden. Ja nog sterker: dikwijls kende de dichter-vertaler zelf geen Grieks en moest zich met een slaafse Latijnse overzetting zonder rhythme of stijl behelpen. Zo ging het Coornhert, naar hij op zijn titelpagina ronduit erkent. En toch zien we het wonder gebeuren, dat diezelfde dichter als met een zesde zintuig de oorspronkelijke Homerus heeft geraden, en hem in zijn tekenachtige eenvoud soms dichter benaderd dan menig beter toegerust vertaler.

Het onschatbare voorrecht van die vroegste herscheppende

dichters was dat zij hun aandacht niet hoefden te verdelen. Niemand eiste meer van hen dan een redelijk getrouwe weergave van de inhoud (zelfs daar nam men 't zo nauw niet mee); aan reproduceren van de vorm dacht bijna niemand. Een eigenzinnige zonderling als Stanyhurst mocht proberen Vergilius in Engelse hexameters te vertalen - zo iets werd hoogstens geduld, zeker niet aangemoedigd. Het doel van de vertaler was, de schoonheid en wijsheid der klassieken in een waardige vorm aan zijn landgenoten te brengen; welke vorm hij koos stond aan hem, en het werd allicht die welke men in zijn tijd het hoogste stelde.

Het vertalen stond dus heel dicht bij scheppen: men bracht een gegeven compositie in zijn eigen taal en stijl over, en had bovendien de overtuiging dat niet alleen de eigen letteren maar ook het oude gedicht daarbij won: zijn schoonheid werd immers door de voortreffelijkheid van de 'moderne' stijl nog verhoogd. Zo wordt het begrijpelijk waarom men toen een vertaald gedicht op zijn minst met oorspronkelijk werk gelijkstelde: Sibilet gaf in zijn *Art poétique* (1548) het algemene gevoelen weer in de woorden: 'Pourtant t' avertis-je que la version ou traduction est aujourd'hui le poème le plus fréquent et mieux reçu des estimés poètes, et des doctes lecteurs, à cause que chacun d'eux estime grande oeuvre et de grand prix: *rendre la pure et argentine invention des poètes, dorée et enrichie de notre langue*.'

Onder de Europese dichters van de zestiende eeuw die Homerus in de landstaal herschapen hebben neemt Coornhert met zijn *Dolinge van Ulysse* een merkwaardige en eervolle plaats in. Vooreerst om het vroege verschijningsjaar: in 1561 bezat van alle Westeuropese volken (Spanje uitgezonderd) alleen het Franse reeds een (gedeeltelijke) Ilias in verzen (door Hugues Salel, 1545), die nu vrijwel vergeten schijnt,

terwijl van de Odyssee twee boeken door Jacques Peletier du Mans fris en levendig waren weergegeven (1547). De beroemde vertalingen van de Engelse dichter Chapman verschenen pas in 1598 en 1614, toen de Renaissance-stijl zich steeds verder van de Homerische eenvoud verwijderde.

Coornhert's Odyssee onderscheidt zich van alle andere vertalingen van zijn eeuw vooral door de ongewone vorm. Toen Salel, Peletier, en later Chapman de hunne schreven, was het Renaissance-vers in Frankrijk en in Engeland al gevestigd, en zij kozen dus vanzelf voor hun doel het gebruikelijke vers: de paarsgewijs rijmende vijfvoetige jambe. Chapman's Ilias is wel geschreven in de ballade-achtige *fourteeners*, maar ook die vormen jambische coupletten. Bij ons echter was in 1560 het Renaissance-vers nog pas in zijn allereerste begin; het rederijkersvers heerste, en daarin had Cornelis van Ghistele toen al Ovidius en Vergilius ‘rhetorijkelijk’ overgezet (op de naam van vertaling kunnen deze grotendeels mislukte producten nauwelijks aanspraak maken). Hij legde zich een voor zijn zwakke krachten veel te moeilijke strofevorm op, compleet met refrein en al, waarin hij al rijmelend de Aeneïs in stukjes knipte. Want telkens kwam een toegevoegd moraliserend refrein de loop van het verhaal onderbreken.

Tegen zulk werk als achtergrond moet men Coornhert's Odyssee zien om er de grote betekenis van te beseffen. Hij bouwde voort op het bestaande, op de vrije rederijkers-regel met zijn onbepaald aantal lettergrepen en zijn vier of vijf rythmische hoogtepunten (*heffingen*) en op het zogenaamde kettingrijm (*abab bcbc* enz.). Van de in zijn tijd opkomende nieuwigheden: de beperking van het vers tot tien, elf en twaalf lettergrepen en de indeling in (meestal iambische) voeten moest hij niets hebben. Maar hij was niet blind voor de fouten van zijn voorgangers, die zich zo beijverd hadden om kunstig te rijmen, dat ze met ‘vreemde bastaardwoorden’ en ‘sterk

gedicht'[1] 'den zin vermoord(d)en', en met hun afgesloten strofen (*baladen*) de continuïteit verbraken. Beiden, de mannen van de oude school en de nieuwlichters, vergrepen zich volgens hem aan de schoonheid der klassieken, aan hun weidse vers met zijn ruime adem. Dat vers heeft Coornhert met liefde beluisterd, en zijn liefde maakte hem vindingrijk. Het bestaande vers was hem te krap - geen nood, hij maakte het voller en langer, tot er (waarschijnlijk maar half bewust) een weerklank van de hexameter in hoorbaar werd. Besloten strofen beknelden het in zijn vaart - welnu, hij kon het kettingrijm zonder refrein een heel Boek lang voortzetten[2], en zo Homerus respekteren zonder zijn rijmlust te kort te doen.

Dat plezier in klinkende, rijke rijmen moeten wij weer leren meevoelen, want het is van Coornhert's vertaling een wezenlijk element, dat ons aanvankelijk vreemd aandoet, gewend als wij zijn aan Hollandse rijmloze hexameters. 't Is niet te ontkennen dat de rijmen niet altijd even vlot toestroomden, dat ze wel eens tot stoplappen of duisterheid aanleiding gaven (het achteraan plaatsen van het adjektief was in Coornhert's tijd gewoon). Maar 't gebeurt toch slechts zelden dat een passage erdoor bedorven wordt. Er staan heel wat gevallen tegenover waar het rijm Coornhert's verbeelding prikkelde en hem prachtige vondsten ingaf. Het heeft bovendien de belangrijke funktie, de continuïteit van het gedicht te verzekeren, doordat het met zijn omarmend rijm altijd weer elke nieuwe regel in de keten vlecht, en zodoende vergoedt wat

1 Zie Coornhert's 'Tot den goedwilligen Lezer.'

2 Fouten in de strofevorm komen enkele malen voor. Die in de eerste vijftien boeken (I 332; II 38; IV 356; 760; IX 366; XV 142; 217), waar telkens één rijm vergeten is (eenmaal twee) zijn behalve I 332 rijmfouten van Coornhert, want er is slechts daar in de vertaling iets overgeslagen. Die in de volgende boeken (XVI 41-43; 86; 170; XVII 13; 208) zijn ernstiger (gewoonlijk een of meer rijmen te veel); zij versterken het vermoeden (zie p. XIII) dat de voltooier B.D. hier (en elders?) ontbrekende passages ingevuld heeft.

Coornhert in de techniek van de periodenbouw te kort kwam.

Met zijn rhythme is het een dergelijk geval. Het kan gebeuren dat ge dadelijk na lezing van, laat ons zeggen, Boutens' Odyssee, Coornhert's verzen schraal vindt. Maar al lezende komt ge er in, ge wordt meegenomen door de jeugdige geestdrift die uit deze oude vertaling spreekt, door de ware ontdekkershartstocht van deze eerste zeevaarder op de Homerische wateren. Dan wordt zijn soms onbeholpen weergave een bekoring te meer, en dikwijls verwondert ge u over de virtuositeit waarmee hij de Nederlandse taal in haar toen nog zo ruige staat hanteerde.

Men hoort Coornhert's verzen het best als men ze geheel zonder vooropgezette metrische maatstaf leest. Van onze getelde jambische of trochaeïsche maten moet men zich helemaal losmaken, en ook van de Hollandse hexameter. Als men een bladzij lang de verzen als rhythmisch proza beschouwt en ze zó hardop leest, dan heeft men de toon te pakken, en begint te horen dat deze verzen aan een eigen maat gehoorzamen, die moeilijk te definiëren maar niet te miskennen is. Ze hebben meestal vijf of zes heffingen en een onbepaald aantal minder nadrukkelijke lettergrepen. Dikwijls wordt het vers door een middenrust in tweeën gedeeld. De eerste tien verzen van het eerste boek zou ik zo lezen:

> Dictéert mij, o Músa, een mán vòl lístighêden,
> Die lánge dóolde, als hij Tróyen hâd verdéstruéerd,
> Oók vèel luíder zéden zâg met lánden en stéden,
> Ende gróten drúk ter zée in zijn hért heeft geléden
> Bezórgende hém met zijn vólk, nù thuíswaarts gekéerd,
> Dîe hij níet en verlóste, hoè zéer hij 't hêeft begéerd,
> Wânt zij daar ál, om haar dwáasheid, bléven met kwálen.
> Zij hâdden d'óssen vân den hoóggaande zónne vertéerd
> Díe hun de wéerkoomst benám in haars óuders pálen.
> Haàr óngelûk, o Callíopê, wilt híer verhálen.

Met ´ duid ik een volle heffing aan, met ^ een heffing zonder veel klemtoon, met ` een tegenklemtoon.

Maar ook andere opvattingen zijn mogelijk en te verdedigen. In 't algemeen kan men zeggen dat de plaats van de heffingen soms betwistbaar is, maar hun aantal zelden. Het eerste komt doordat men ze niet altijd duidelijk onderscheiden kan van de tegenklemtonen, die zich gewoonlijk meer door toonhoogte kenmerken en aan het vers die enigszins zwevende gespannenheid verlenen die elke dreun onmogelijk maakt[1].

Coornhert's ruige taal en scherp waarnemingsvermogen geven aan de realistische beschrijvingen van stormen, twisten en gevechten een eigenaardige bekoring. Maar men komt al spoedig tot de ontdekking dat naast de zeeman en de volkskenner ook de musicus, de graveur, ja zelfs de humanist in hem zijn aandeel aan deze vertaling heeft gehad. Over het eerste hoeven we weinig te zeggen: het lied der Sirenen (XII, vers 174-80)zingt duidelijk genoeg. In de ‘schilderende’ passages blijkt duidelijker dan elders hoezeer deze *Dolinge van Ulysse* iets wezenlijk anders is dan de Griekse Odyssee. Men kan hier zelfs niet van uitbreiding of toevoeging spreken, want dan blijft 't een raadsel waarom al dat bijwerk zo helemaal niet met het overige gedicht vloekt. Neen, met naïeve vanzelfsprekendheid is hier konsekwent doorgevoerd wat een modern vertaler slechts af en toe, en dan misschien nog met een kwaad geweten doet: de Odyssee is geheel herschapen in het vers, de stijl en de gedachtenwereld van de zestiende eeuw.

Ook in haar gedachtenwereld. Want wel is er veel van de Homerische goden- en mensenleer in het gedicht overgegaan doordat de beeldende kunstenaar in Coornhert in zijn geestdrift voor de zinnelijke schoonheid der oudheid, evenals

1 Wie hier dieper op in wil gaan, als ook op de stijl, het rijm enz., verwijs ik naar mijn studie: *Coornhert's Dolinghe van Ulysse, de eerste Nederlandse Odyssee* (J.B. Wolters, Groningen-Batavia 1934).

Carel van Mander en zoveel anderen, zijn bezwaren tegen het ‘heidendom’ tijdelijk vergat (hij was trouwens in dat opzicht een ruim denkend man). Maar de Stoïcijns-Christelijke moralist in hem komt toch herhaaldelijk even om de hoek kijken; de Homeruskenner betrapt hem telkens op kleine trekjes (dikwijls in 't rijm), soms zelfs op hele verzen, waar hij de nuchtere ervaringswijsheid der Grieken tot zedelijke lessen vervormt. Gewoonlijk gaat dat zo onmerkbaar dat men er argeloos overheen leest. Maar een enkele maal, zoals b.v. in vers 137-49 van het achttiende boek, brengt Coornhert ongedwongen al de Homerische ideeën in zijn gedachtesfeer over, en spreekt dan met zijn grootste vastheid van rhythme. Het zal wel niet helemaal toeval zijn dat zijn aandeel in de vertaling der tweede twaalf boeken kort daarna eindigt.[1] Toch moet hij de laatste boeken gelezen hebben, want in zijn *Zedekunst, dat is Wellevenskunste* (1586) staat (Boek III, hoofdstuk 1, § 36) de spreuk

> Gonners heeft hij veel en goet
> Die altijt wel en deughdtlijck doet

die ontleend is aan Odyssea XIX, vers 332 en volgende[2].

***

De eerste twaalf boeken van de Odyssee zijn in 1561 door Coornhert en zijn Haarlemse vriend Jan van Zuren op hun eigen drukkerij uitgegeven. Die uitgaaf is op de interpunctie na tamelijk nauwkeurig en dus betrouwbaar, daar enkele druk-

1 Het werk is door een onbekende, B. D(winglo?) (zie mijn bovengenoemde studie, blz. 134) in armzalige kreupele verzen voltooid, en in 1609 door een tweede, I.G.H. herdrukt, die het werk van B.D. door ‘schaven’ nog zijn weinige leven ontnam. Prof. B. Becker was zo vriendelijk mij mee te delen dat Coornhert's *Leydt-sterre* (Gouda 1590) opgedragen is aan zijn vriend Jan Godevaarts, die te oordelen naar een groot aantal woordspelingen in deze opdracht wel Haag(h) zal geheten hebben. Dit zou heel goed de bewerker I.G.H. kunnen zijn (zie ook mijn studie, blz. 135).

2 Ook deze mededeling dank ik aan Prof. Becker.

fouten makkelijk te verbeteren zijn[1]. Dat kan van de uitgaaf der overige boeken niet gezegd worden. Wanneer Coornhert deze geschreven heeft is niet met zekerheid te zeggen. Het enige getuigenis waar iets uit te halen valt is de z.g. ‘voorreden’ tot *De tweede twaalf boeken Odysseae*, die moeilijk een voorrede zijn kan, daar Coornhert het werk nooit heeft voltooid, laat staan persklaar gemaakt. Met Prof. Becker, die mij hierop wees, geloof ik dan ook dat deze ‘voor-reden’ niet meer is dan een losse aantekening, door B.D. bij het handschrift van Boek XIII-XVIII gevonden. Helaas zijn de woorden waar het op aan komt zo verknoeid, dat men alleen naar de betekenis gissen kan. Als er werkelijk gestaan heeft: ‘Noch volge ik, Lezer, mijn eerste voornemen, in 't *later rijm* van deze gestukte Duitse Homero, dat ik hadde als ik 's overzette....’ dan zou daaruit volgen dat deze boeken niet onmiddellijk na 1561, maar in een latere periode van Coornhert's leven vertaald zijn, hoewel waarschijnlijk toch wel vóór 1586, toen hij een sententie uit het 19e boek aanhaalde (zie boven). Dat hij het werk niet voltooid heeft, is bij zijn drukke veelbewogen leven begrijpelijk genoeg. Maar de emendatie is zeer onzeker, en ongelukkig hangt alles nu juist van deze woorden af. Schrapt men ze, of leest men b.v. *in 't later zien*, wat beter met de volgende zinsnede klopt, en ook met *dat ik doen ter tijd vermochte*, dan moet men eruit opmaken dat deze aantekening geschreven is toen Coornhert naderhand zijn (onvolledige? - zie pag. IX noot 2) vertaling van Boek XIII-XVIII nog eens in ogenschouw nam.

Hoe dit ook zij, B.D. is in 't uitgeven ook nog al slordig geweest, want er komen in zijn druk vrij veel dwaze fouten voor, al is meestal nog wel uit te maken wat er vermoedelijk ge-

1 In Boek III was bij het afschrijven tussen vers 202 en 203 een regel uitgevallen, vandaar de aanduiding 202a, waarvoor ik hier mijn verontschuldiging aanbied.

staan heeft. Aan opzettelijke wijzigingen schijnt hij zich niet bezondigd te hebben; wel heeft hij misschien, te oordelen naar onzuivere rijmen zoals er in Boek I-XII niet voorkomen, enkele ontbrekende passages zelf vertaald.

De herdruk bezorgd door I.G.H. is (voor zover 't Coornhert's werk betreft) behoudens enkele fouten gelijk aan die van B.D.; denkelijk heeft hij dus Coornhert's handschrift niet meer kunnen of willen raadplegen.

***

Afgezien van de vele thans onbekende woorden is Coornhert's taal voor ons niet bizonder vreemd of moeilijk. Aan enkele eigenaardigheden, zoals *mogen* in de betekenis *kunnen, doe*(*n*) waar men nu *toen* zegt went men gauw genoeg. *Zijdi, komdi*, enz. betekenen *zijt, komt gij*. Het vreemdst is voor ons taalgevoel het gebruik van *'s*, dat wij bijna altijd met *het* moeten weergeven; oorspronkelijk de genitief van het onzijdig (persoonlijk of aanwijzend) voornaamwoord, wordt het hier in veel gevallen gebruikt waar men moeilijk meer een genitief in kan zien.

In de aantekeningen zal men twee soorten van moeilijkheden toegelicht vinden. In de eerste plaats natuurlijk woorden die voor een ondeskundige niet of nauwelijks te begrijpen zijn. Maar verder heb ik ook overal die woorden verklaard die door hun thans andere betekenis de indruk wekken alsof Coornhert ze, om het rijm b.v., op goed geluk af gebruikt had, terwijl ze in werkelijkheid naar het taalgebruik van zijn tijd precies aan zijn bedoeling beantwoorden. Daarentegen heb ik niet getracht om werkelijke misgrepen door flatterende verklaringen weg te moffelen. Vindt men dus een gezocht klinkend woord niet verklaard, dan is het naar de tegenwoordige stand van onze kennis inderdaad gezocht; is er een redelijke verklaring voor gegeven, dan berust die op het taalgebruik van Coornhert's tijdgenoten of voorgangers.

D' Eerste XII boeken Odysseae
(dat is: de dolinge van Ulysse)
Beschreven in 't Grieks, door den poëet Homerum, vadere ende fonteine alder poëten nu eerstmaal uit den Latijne in Rijm verduitst, door Dierick Coornhert

*

Aan den verstandigen

verzochten[1], *vroomhertigen ende welbeminden Willem Dircxen, Schoutet der vermaarde stede van Aemstelredamme mijnen jonstigen*[2] *Here ende vriend*.

DAT ik u.l.[3] (waarde Here) deze Boekskens Homeri in nederlands toeschrijve en is niet om mijn goedwilligheid t'uwaart, daaraan gij niet en twijfelt, te betonen; noch ook niet door mijn onvermaardheid u.l. name, die over geheel Europa looflijk vermaard is, nog meer te vermaren; maar opdat deze bloeme der Grieken in deze Nederlanden neder-

1 ervaren, kundig
2 genegen en welwillend
3 u.l. = Uwer liefden

lands sprekende[1] de vergespreide jonste[2] uwer namen bij den Nederlanders genieten zoude mogen. Welke oorzake, hoewel zij groot schijnt, nog niet alleen en is. Want mijn voornemen ook strekt om u.l. (dien ik met onophoudelijke moeiten ende zorgvuldigheiden tot ruste ende vreden der steden, daar C.M.[3] uw wakkere naarstigheid den last over gegeven heeft, bekommerd zie) te verlustigen, ende dat met dezen alderlustigste ende genoeglijkste Poëte: gemerkt mij niet verholen en is, zo door u.l. jeugdelijke poëzie, als door 't dagelijks bevinden, dat dezelfde[4] in allen goeden konsten, maar zonderlingen[5] in poëzie grote vermakelijkheid heeft. Hierenboven zijt gij (wiens vrolijk gezelschappe mij dikmaal verbeeldt)[6] nog meer dan ooit in mijn gedachten gekomen, als ik in 't vertalen dezer boekskens u.l. personagie[7], d'welk gij op 's werelds tanneel[8] met eren personeert[7], zo dikwijls met menigvuldiger gelijkheid geware werd in den persone Ulyssis, hierinne door Homerum beschreven. Want beschildert hij Ulyssem zo vele landen, luiden, zeden ende steden gezien te hebben[9], wie zal men herwaarts over vinden die meer zulkdanigs met zo doorzichtige ogen gezien heeft, die 't uit zo getrouwen ende wel geoefenden memorie voortbrengen kan, ende die dat met zulk een abelheid[10] ende zoetelijken ernst weet te verhalen? want u.l. welsprekende tonge, met vrolijke vertellingen den tijd door horens vermakelijkheid[11] bedriegende, 't gezelschappe menigwerven doet zeggen met Alcinoö den Konink, dat het nog vroeg is in den avond,

1 De Nederlands sprekende Nederlanden in tegenstelling tot de Waals-sprekende gewesten
2 genegenheid en gunstige bekendheid
3 C.M. d.i. Comes Maiestatis, de graaf-stadhouder
4 d.w.z. Ulieve (= gij)
5 vooral
6 verheft, verheugt
7 ongeveer: ‘uw persoonlijke rol, die gij op het wereldtoneel met ere vervult.’ Personage betekende zowel *toneelrol* als persoon
8 toneel
9 ‘Want, schildert hij Ulysses als een man die zoveel... gezien heeft,’...
10 bekwaamheid
11 door 't genot van het luisteren

als die midnacht den avond al verjaagd heeft. Welke uwe bevallijke gave (nog verzeld zijnde met een eerbaar leven, met enen mannelijken moed, ende met een goedwillig ook behulpelijk herte voor een iegelijk) u ook, mede als Ulyssem, zo jonstig[1] ende aangenaam maakt bij den Goden ende bij den mensen in 't gemene, dat u van den vijandlijken Neptuno omtrent het Ithaca dat gij bewoont, ende daar men tegens hem den Aemster-damme damt[2], niet[3] kwaads en schijnt te mogen geschieden, indien u.l. woninge van diergelijke Penelopische vrijers gevrijd[4] is. Dit wense ik u door bijstand van den rechten Pallas, de wijsheid des vaders Jesum Christum, die de eeuwige waarheid is ende alleen terecht[5] bevrijen mag, in wiens heilige hoede ik bevele u ende ook mij.

U.l. jonstige ende dienstwillige
D.V. COORNHERT[6]

1 welgevallig
2 opwerpt
3 niets
4 bevrijd, verschoond
5 waarlijk
6 De beginletters der Boeken vormen de, uiteraard onvoltooide, naam van de dichter (K = C; U = V)

Tot den goedwilligen lezer

Esopus krank, zwak, en wanschapen,
Ziende alle zijn medeknapen
Tot der reizen pakken uitdelen,
Sprak tot hun: ‘ik ben onlanks gekocht,
Tot zulken dienst nog onverzocht[1],
Wilt mij doch het lichtste bevelen.’

Zij waren al zeer wel tevreden,
Dat hij ledig mede zou treden
Als die doch luttel mocht bedrijven[2].
‘Neen, zeid' hij, ‘'t waar' tegens 't betamen;
Gij arbeidt naarstig al te zamen,
Zoud' ik dan alleen onnut blijven?’ -

Dus zag ik elk ander gerijven[3]
Met dichten, met rijmen, met schrijven;
Dies heb ik mee wat werks verkoren.
Ik dacht: gaande op 's levens paden
Doet wat, schout[4] ledigheid vol kwaden;
Niemand en werdt hem zelfs geboren[5].

1 onbekwaam
2 ‘Daar hij toch weinig kon uitrichten’
3 ‘Zo zag ik ieder anderen van dienst zijn’
4 schuw, vermijd
5 ‘wordt geboren om alleen aan zichzelf te denken’

Maar dat mij elk nu zal berechten[1],
Ook 't spotten van mijn medeknechten[2],
Is al voorzien vóór mijn beginnen.
Ik zal horen: ‘Tfy! 't is zond' en schand
Dat zulk grof, ruud[3], slecht, en plomp verstand
Dees êel Poëet ooit dorst beginnen[4].’

Al schijnt mij den last te hinderen,
Luste kan zwarigheid minderen,
Lust voedt arbeid, als brood het leven.
Esopus droeg brood, zwaar van gewicht,
Elks honger maakte zijn arbeid licht.
Dit 's ook licht met lusten geschreven.

Doch was mijn onbezochtheid[5] bevreesd
Voor 't besmetten van alzulk een geest,
Die zo wijs, zoet, zuiver en rein is.
Mijn stem docht mij te lelijk van klank,
Om te zingen dès Poëten zank,
Die alder Poëten fontein is.

Maar begeert' om niet onnut te zijn
Verwan vrees-voor-schande, lusts venijn,
En dwank mij dat ik niet en ontzag[6]
't Goede voornemen te volbringen,
Elks laster oft prijs te gehingen[7]
D'welk mij argen[8] noch bet'ren en mag.

1 terechtwijzen
2 medearbeiders (in het vak)
3 onbeschaafd, dom
4 ooit (het vertalen van) deze edele dichter durfde ondernemen
5 onbedrevenheid, ongeoefendheid
6 ertegen opzag
7 dulden, verdragen
8 slechter maken

Men vindt gebrek in ieders werken,
Dus, denk ik, zal men hier ook merken,
Dat elk (veel eer dan hij 't betert) laakt.
Licht is 't schelden, maar beter togen[1]
Valt zwaar. Veel zien bat[2] dan twee ogen.
Vindt men ter wereld ook iet volmaakt?

Niet te dolen waar' wel te wensen;
Maar nu dolen alle de mensen,
Dus is zulk de best' die minste mist.
Zo gaat het ook met elks vertalen:
De beste tolken minst verdwalen,
Maar nooit man zo wijs, die 't al wel wist.

't Bekende gebrek wil ik mijden,
Ook geenszins voor 't verborgen strijden[3].
Doch moet ik hier wat wederleggen,
Daar iemands aangenomen zeden
Meer dan de verstandige reden
Als van fout' aldus zullen zeggen:[4]

'Wat, zijn hier regels van vijftienen?[5]
Zulks en doen geen rethorisienen,
Zo lank te maken; way, dat 's geen konst.
Men gebruikt tien, twalef ende elf.
Dees heeft een ruime weg op hemzelf.
't Schijnt geen rijm, 't is schand dat hij 't begonst.'

1 tonen
2 (beter), meer
3 'Mij bekende fouten zal ik (trachten te) vermijden; ook wil ik geenszins gebreken die ik me niet bewust ben, verdedigen.'
4 'alsof het een fout betrof zó zullen spreken:'
5 van 15 lettergrepen

Zulke neuswijzen moet ik vragen,
Door wat recht zij de vrijen plagen
Met heur wetten dwaaslijk verkoren?[1]
Virgilius de grote Poëet
Stelt regels van zeventienen breed;
Ei laat hem[2], om heurlui te horen!

Een volle zin eist een heel regel
- Daaraf zij de rijm 't slot en zegel -
Als elks-een atem uit mag[3] spreken.
Waarom zal[4] ons de tien benauwen,
Daar zestien geen geest en verflauwen,
Noch lankheid wind[5] en doet ontbreken?

Dit zeit ook Louis Vives[6] geëerd
In 't derde boek, daar hij zeggen leert:
‘'t Is al vers, van vijf tot twintig toe.’
Maar 't ons is *similiter cadens*[7],
't Is nog geen vers, maar rijm[8]; wij laden's
Met dubbeld gedicht[9], licht werdt men's moe.

Is dees ruimt' dan bij den Latijnen,
Waarom zal ons benauwdheid pijnen?
Zoekt men konst? men volg' heur maat en voet.
Men verlaat' vreemde bastaardwoorden,
Met sterk gedicht[10], des zins vermoorden,
Men bruik' konst die den zin verzoet.

1 ‘met hun wetten, die ze, dwaas genoeg, hebben verkozen in te stellen
2 Volg hem niet! (ironisch)
3 kan
4 moet
5 lucht
6 Io. Lod. Vives, een beroemd Spaans geleerde (1492-1540) die lang in de Nederlanden gewoond heeft. Coornhert ontleent dit aan zijn *Opera* (Basileae 1555) I, p. 147
7 d.i.: rijmend
8 *vers* is hier het klassieke, metrische vers; *rijm* het rijmende vers, dat totnogtoe vrij was, maar waaraan C.'s tegenstanders grenzen wilden voorschrijven
9 ‘Als wij het met dubbele kunstmiddelen belasten...’
10 ingewikkelde strofen

Dit zij dan van 't vertalen gesproken.
Voorts heb ik den loop niet gebroken
Van den Poëet balladens-wijze[1].
Hadde 't Homerus zo voorgedaan,
Ik waar' zijn voetstappen na gegaan.
Hem volg ik gaarn, zijn doen ik prijze.

Neemdi dit in dank, vrome lezer,
Bewaart mij der zielen genezer[2],
D'ander boeken zuldi ook haast zien.
Vindi dat ik mij ergens verzuim,
Denkt: men vindt zelden goud zonder schuim.
Scheldt heuselijk, laat Nijdhert[3] bespien
Mijn fouten, die in uw dienst geschien.

1 ‘Verder heb ik niet, zoals in het refrein (die betekenis had ‘balade’ toen), de continuïteit van het gedicht verbroken (zie de inleiding)
2 ‘als de redder der ziel (God), mij (in het leven) bewaart
3 ‘oefen heuse kritiek; laat het aan Nijd-hart (de verpersoonlijkte afgunst) over om te loeren op mijn fouten, die.... enz.

Had. Iunio Hornano[1]
Medico Autore

Ergo ne gens usquam est sub iniquo sidere mersa,
Maeonidae cui non lecta camoena siet?
Ille lares linquens patrios, per Bactra, per Indos
Dum penetrat, didicit Barbara verba loqui.
Hinc Latiae coepit numeros molirier orae;
Digressusque illinc Belgica rura tenet.
Tandem ubi dulciloquus numerosius ore rotundo
Cornharto didicit verba sonare duce.
Macte animo Cornharte, et saecula sera nepotum
Foetibus ingenii demereare tui.

1 Adriaan Junius (1511-'75), rector der Latijnse school te Haarlem 1551-'52, stadsgeneesheer 1552-'73. Denkelijk heeft Coornhert van hem (en niet van Mr. Joh. Basius, zoals men vroeger meende) Latijn geleerd (Mededeling van Prof. B. Becker)

Hier begint Odysseia
(dat is: de dolinge van Ulysse)

Beschreven in 't Grieks door Homerum, vader ende prinse alder poëten

*

Het eerste boek
Inhoud:

De goden houden raad om Ulyssem uit het Eiland van Calypso in Ithaca te helpen. Daarna verschijnt Pallas Telemacho, hem vermanende te reizen na Pylum tot Nestor en in 't land van Sporten tot Menelaum, om na zijnen vader te vernemen, ende verdwijnt uit den ogen. Telemachus gebiedt den vrijers uit zijns vaders huis te trekken, maar zij verachten zijn zeggen, ende houden waarschappe†.*

DICTEERT mij, o Musa, een man vol listigheden,
Die lange doolde, als hij Troyen had verdestrueerd,
Ook veel luider zeden zag met landen en steden,
Ende groten druk ter zee in zijn hert heeft geleden,
Bezorgende hem met zijn volk, nu thuiswaarts gekeerd;[5]
Die hij niet en verloste, hoe zeer hij 't heeft begeerd,

* naar.
† een feestmaaltijd.
5 *bezorgende* al zorgend voor zich en zijn volk; *thuiswaarts* verkeerd vertaald, zoals blijkt uit het volgende vers.

Want zij daar al, om haar dwaasheid, bleven met kwalen.[7]
Zij hadden d' ossen van den hooggaande zonne verteerd,
Die hun de weerkoomst benam in haars ouders palen.
Haar ongeluk, o Calliope, wilt hier verhalen.

Al d'ander Grieken, die den wreden dood ontgingen
Van zwaard en zee, leefden vrolijk thuis in haar zalen;
Ulysses alleen, verlangende zonderlingen[13]
Na huis en na zijn wijf, en mochte geenszins ontspringen
De goddinne Calipso, die hem hield benopen[15]
In hole spelonken, om hem tot haar wille te bringen.

Maar als den tijd kwam, en de jaren waren verlopen,
Dat de goden 't pad zijns wederkoomsts maakten open,
Zo kwam hij thuis bij zijn vrienden, ook niet zonder strijden.[19]
Al de goden ontfermden zijnder; maar hij most bekopen
Den toorn van Neptuno, die bleef alleen gram t'allen tijden,
En bracht Ulyssen, eer hij nog thuis kwam, in groot lijden.

Deze was nu bij d'Aethiopiërs, verre gelegen
Op 's werelds einde, daar men geen volk na mag berijden,[24]
- Die zijn tweederlei, som oosterse, d'ander daartegen
Westerse -, daar hij bij zat tot vrolijkheid genegen:
Want zij hem tot offer ossen en schapen doodden.
D'ander goden waren al vergaderd, zo zij plegen,
In 't hemelse hof van Iupiter, Konink der goden.
Die welke - denkende op 't feit, niet om versnoden,[30]
Van Aegysto, die zo schandlijk weder was versmacht
Door Orestem, die hem jonk zijnde was ontvloden -

7 *haar* hun; *bleven met kwalen* kwamen daar (op zee) ellendig om
13 *zonderlingen* zeer hevig
15 *benopen* geboeid
19 *ook* doch
24 *berijden* (door rijden) bereiken (Een land, waar geen land meer achter is)
30 *feit* daad; *niet om versnoden* dat men niet gering moet schatten

Began aldus, verstoord door 's mensen onrechte klacht:
‘Tfy der boosheid, wij goden werden van 't aardse geslacht[34]
Beschuldigd, als oorzaak van alderlei kwaden;
Hoewel elk door zijn eigen laster in nood werdt gebracht,[36]
Als zij hun zonder dwang zelfs veel verdriets beraden.[37]
Dit blijkt aan Aegystus, die vrijwillig, t'zijnder schaden,
Atrides' wijf nam; ook hem in zijn weerkoomst gink moorden.
Nochtans duchte hij een zware dood voor zijn boze daden.
Ik had hem voorzeid door Mercurium kloek van woorden:[41]
“Laat hem leven; bindt u aan 't wijf niet; 't zijn doodlijke koorden;
's Vaders dood werdt nog door zijn zoon Orestem gewroken,
Als hij man werdt, en zijn rijk begeert zuiden en noorden.”
Hij achtte 's niet, vergeefs heeft Mercurius zulks gesproken;
Dus boet hij 't nu al t'seffens, den hals is hem gebroken.’[46]

Hierop sprak Pallas, goddinne van ridders en klerken:[47]
‘O strenge vader, daar ooit de goeden onder doken,[48]
Dees is terecht gestorven: hij heeft loon na werken.
Och oft zij al zo voeren, daar men zulks in mag merken![50]
Maar 't verdriet van den vromen Ulysses doet mijn herte wee:[51]
Zijn leed is te groot, nog gaan zij 't die hem minnen versterken.
Daar is een eiland, dat leit, als de navel van der zee,
Vol bossen mids in 't water; een goddin woont daar ter stee,
't Is een dochter van Atlas, die de diepe gronden kent,
Die 't firmament draagt, en houdt de lange kolumnen mee,[56]
Daar hemel en aard op draait, na uw verbonden jent.[57]

34 *werden* worden
36 *laster* zonde
37 *als zij hun* aangezien zij zich; *zelfs* zelf; *beraden* bezorgen
41 *kloek van woorden* wel ter tale, welbespraakt
46 *t'seffens* tegelijk
47 *klerken* geleerden, schrijvers
48 *daar ooit ... doken* aan wie de goeden zich altijd onderwierpen
50 *daar ... merken* in wie men zo iets kan opmerken. Latijn: quicunque talia fecerit
51 *vromen* dappere
56 *mee* eveneens
57 *na ... jent* volgens uw schone beschikking? (toevoegsel van Coornhert)

Zijn dochter Calypso houdt daar in haar bewonden tent[58]
Dien ellendigen treurder, die zij kwelt met smeken:[59]
Om zijn land te vergeten, daar hij 't hert t'alder stonden zendt,
Ja wenst maar den rook zijns lands te zien, oft bij gebreken
Haast te sterven. Is uw lieve hert nu van hem geweken,
O beschermer der goeden? meugdi hem verlaten?[63]
Heeft hij u bij de Griekse schepen geen offer ontsteken?
Hoe zijdi dus gram? meugt gij o vader hem ook haten?'[65]

Hierop sprak de heer van de hemelse onderzaten:
'Wat's dat, dochter? wat sluipt daar door uwe tanden?
Zoud' ik Ulyssem vergeten, dien ik min boven maten?
Hij overtreft in wijsheid al d'aardse verstanden,
Ook eert hij d'onsterflijke goden met offeranden.
Maar Neptunus, die d'aarde omhelst, blijft nog op hem verstoord
Om Poliphemum, de machtigst' in de Ciclopse landen,
Dien Ulysses zijn enige oge uit heeft geboord.
- Zijn moeder was Theosa, van Neptuno bespoord,[74]
Phorcinis dochter Konink van 't water onstille.[75]
In een spelonk bracht zij Neptuno deze zone voort,
Die bij haar geslapen hadde na zijnen wille. -
Sedert heeft Neptunus, die 't aardrijk schudt met geschille,[78]
Hem niet gedood, maar altijd van zijn landschap gedreven.
Maar laat ons nu raden - elk zij hier een Sibille -[80]
Om schikken dat's hem Neptunus eens mag vergeven.[81]
Hij kan hem ook alleen niet tegens ons allen opheven[82]
Dat wij zijn doen ons ondanks zouden moeten verdragen.'

58 *in ... tent* in haar omwonden (met slingerplanten begroeide) hut? (toevoegsel van Coornhert)
59 *smeken* vleien, flemen
63 *meugdi* kunt gij
65 *meugt...haten* 'Kan het soms zijn dat gij hem haat?'
74 *bespoord* bevrucht
75 *Phorcinis ... onstille* dochter van Phorcyo, koning van... enz.
78 *geschille* geraas
80 *raden* beraadslagen
81 *dat's ... vergeven* 'dat Neptunus 't hem eens moge vergeven'
82 *hem* zich; *opheven* verzetten

Doe zeide Pallas: ‘O vader, daar 't al voor moet beven,
Is 't dan uw, ende der zaliger goden, behagen
Dat men de weerkoomst Ulyssis niet meer en zal vertragen:
Zo zeindt uw bode Mercurium, die Argum versloeg,[87]
In 't eiland Ogygiam om daar te gewagen[88]
Uw ernstige wil aan die goddinne: dat zij met gevoeg[89]
Den wijzen Ulyssem laat gaan, die daar lange genoeg,
Ja veel te lang is geweest, om eens thuis te geraken.
Ik ga na Ithacam, om zijn zone spade ende vroeg
Te verwekken tot vrome ende manlijke zaken,
Dat hij raadslage met d'edelste der Griekser spraken,
Ook den vrijers verbiede zijn goeden te schenden,[95]
Die de vetste beesten verslinden met haar gulzige kaken.
Dan zal ik hem na Spartam, na 't zandige Pilum, zenden,
Om vragen na zijn vader, die nu drijft in ellenden,
Opdat hij bij 't volk in eren vermaard mag beklijven.’[99]

***

Dit gezeid hebbende, ging ze haar straks omwenden,[100]
En trok twee gouden schoenen om haar gank te stijven
Aan haar onsterflijke voeten, daar zij mede kan drijven
Over zee en over land, met een windeken zachte.
Ook nam zij een scherpe spiets, sterk, en om wel te beschrijven,
Groot, zwaar, ook lang, daarmet zij demt de groten van machte.[105]
Zo daalde ze van den hemel, snel als een gedachte:
En stond voor Ulysses' hof, op de gemene wegen,
In gedaant van den Konink Mente groot van geslachte,
Die den Taphiers regeert. Daar zag ze te degen
De hovaardige vrijers haar geneugte plegen,[110]

87 *zeindt* zend (imperativus)
88 *gewagen* aan te zeggen
89 *met gevoeg* in der minne
95 *goeden* goederen
99 *beklijven* voortleven, blijven
100 *straks* terstond
105 *demt* bedwingt
110 *haar* hun

Zittende op d'ossenhuiden van hun gedood, om koten.[111]
Zij zag ze ook weidelijk grote bekers legen,[112]
Die de pagens vol boertelijk wijntjen goten.[113]
Sommige dienaars zag men de tafelen bloten,
Die zij met dorstige sponzens gingen drogen;[115]
Andren bereidden 't vlees en sneden 't aan moten.
Telemachus zag Minervam eerst onder ogen
Daar hij bij de vrijers zat, en moest dit leed gedogen,
Denkende: kwaam mijn vader thuis, hoe zoude hij 't nog lonen,
Hoe zoud' hij ze verjagen, en dat te vergelden pogen,
Zijns goeds heer worden, en hem met eren doen kronen.[121]
In dit gepeins zag hij Palladem uit ander personen.
Hij trad na haar - 't verdroot hem dat men ze daar liet staan -
En nam haar rechter hand, om vriendschap te betonen,
Ook haar sterke spiets, en sprak haar vriendelijken aan:
‘God groet u vriend, zijt willekoom, wilt met mij binnen gaan
Om wat te eten, dan verzaad zijnde, zegt uw begeren.’

Alzo gink hij voor, Minerva volgde, na zijn vermaan.
Als zij nu kwamen binnen 't heerlijke huis vol eren
Hing hij haar strijdbare spiets bij veel ander geweren
In de blinkende wapenkamer aan een pilaren
Behangen met Ulyssis schilden, zwaarden en speren.
Haar stelde hij op een heerlijke stoel. De dienaren
Spreidden een schoon kleed, konstig en subtiel van garen;
Daar zat zij op, onder haar voeten was een schabelle.
Ter zijden ging hij hem op een verchierde zetel paren[136]
Tussen haar ende de vrijers, met kloeken opstelle:[137]
Opdat zijn gast rustig mocht eten van heur gekwelle,

111 *koten* bikkelen
112 *weidelijk grote* geweldig grote
113 *boertelijk* vrolijk? Waarschijnlijk drukfout i.p.v. *bortelijk*: borrelend, schuimend
115 *sponzens* sponzen
121 *hem* zich
136 *hem ... paren* zich (bij haar) voegen.
137 *met ... opstelle* met slim overleg

Ook om vrijer te vragen na zijn dolende vader.
Een maagd goot water hem ende zijnen gezelle[140]
Uit een gulden watervat als een kristallijnen ader
In een zilveren bekken, daar zij wiesen te gader.
De vrolijke tafel werd gedekt van den knechten.
De spijswaarderse bracht schoon brood, des honger verzader,[144]
Zeer eerwaardelijk, met alderlei gerechten.[145]
De kok kwam met schotelen vol vlees, niet van den slechten,[146]
De pagens schenkten den wijn in gulden schalen.
Dus zittende kwamen de vrijers van 't spelen, van 't vechten.
Elk nam zijn plaats, die dienaars liepen 't handwater halen,
't Gink daar op een wassen, die maarten brachten dwalen,[150]
Ook brood uit de korven; zij sloegen hand aan de spijzen.
Den wijn werd haar geschonken met doorluchtige stralen.
Maar als zij betaald hadden des hongers exchijzen[153]
Zag men ze al om zingen en springen oprijzen,
Want zulks verchiert de waarschappen t'allen tijen.[155]
Phemius zang en sloeg de herpe om haar verjolijzen,
Daar zij hem toe dwongen; hij mocht's niet vermijen.
De zale was van zijn stem en spel vol melodijen.
Hierentussen heeft Telemachus zijn hoofd geheld
Na Minervam, en luisterde onder de razernijen,
Om voor de dansers te helen, dat hij bedekt vertelt:
‘Laat u niet verdrieten, vriend, te aanhoren dat mij kwelt;
Mij let wat anders dan deze, die lachen en spotten.
Zij verslinnen hier mijns vaders goeden met geweld,
Wiens witte gebeenten ergens in de regen verrotten
Oft zij wentelen in de vloeden, daar zij vermotten.[166]

140 *maagd* dienstmaagd
144 *spijswaarderse* spijsbewaarster
145 *eerwaardelijk* eerbiedig
146 *niet ... slechten* niet van de gewone, alledaagse soort
150 *dwalen* handdoeken
153 *exchijzen* accijns, ‘tol’
155 *want ... waarschappen* ‘want dit luistert de feestmaaltijden op’
166 *vermotten* vergaan

O kwaam mijn vader nog eens thuis, door Gods genaden,
Zij wensten heur eer snellen voeten - al zijn 't zotten -
Dan gulden klederen zwaar om heur te beladen.
Maar leider, hij is gestorven tot onzer schaden;
Dien hoop is weg. Al wilde iemand zijn komst gewagen,[171]
Men zoud's niet geloven, en zulks als logen versmaden.
Maar zegt mij, wie zijdi? van wat land? van wat magen?
Wat schip heeft u hier gebracht? wat schippers? Ik moet's u vragen.
Van wanen zijn ze? want gij koomt hier niet te voete.[175]
Zegt mij ook recht, zo versta ik na mijn behagen,
Oft gij nu eerst koomt? oft mijn vader u hier ooit gemoette?
Want hij de vreemden ontving, en vriendlijk groette,
Als die ook veelderlei mensen hadde gehanteerd.'[179]

Hierop antwoordde Pallas met woordekens zoete:
'Ik zal de waarheid zeggen, van al dat gij begeert.
Ik ben Mentes, een zoon van Antilocho geëerd,
En regere de Taphiërs, meesters in de zeilage.
Nu ben ik t'scheep, door de duister zee, herwaarts gekeerd.
Na Themesen strekt (om koper) mijn pelgrimage;
Geladen met ijzer, 't schip leit onder 't bosschage
In de schiprijke ruisende haven voor de stede.
Wij waren voormaals uws vaders gasten op dees passage
En hij weder den onzen door vriendlijke bede.
Vraagdi't den ouden Laërten, die zeit u dit mede,
Die niet meer in der stad en komt, maar blijft buiten in 't veld,
Daar hij eniglijk leeft in zware droefhede
Met een oude maarte, die hem spijs en drank bestelt[193]
Zo dikwijls als den arbeid zijn trage leden kwelt

171 *gewagen* melden
175 *van wanen* waarvandaan
179 *Als ... gehanteerd* 'als iemand die voorzeker met velerlei mensen had omgegaan'
193 *bestelt* klaarmaakt

Vermoeid van 't kruipen door de vruchtbare wijngaardranken.
Maar nu ik koom, is Ulysses uit - zo men mij vertelt -
Wiens wederkoomst een god behindert, om hem te kranken.[197]
Hij en is niet dood, maar leeft, en mag God nog danken,[198]
Gehouden zijnde in een eiland, mids onder de vloeden,
Van wrede wilde mannen, wiens macht nu haast zal wanken,
Die hem ondanks zullen laten, om herwaarts te spoeden.[201]
Dus wil ik u nu profeteren, uit mijn vermoeden,
Zo 't een mense invalt, en als ik vastelijk waan.
Want ik en ben geen profeet, al ben ik van den goeden.
Zijn vaderland en zal hem nu niet lange ontstaan,[205]
Al zaat hij ook vast in stalen ketens gevaan,[206]
Want hij is listig, en zal altijd thuiswaart sporen.[207]
Maar zegt mij doch de waarheid, ik zie u daarom aan:
Is Ulysses uw vader? zijdi van hem geboren?
Want gij gelijkt hem heel, van ogen, van neus en oren.
Ik heb hem wèl gekend, wij waren dikwijl t'zamen
Eer hij van hier trok om Troyen te verstoren,
Daar hij t'scheep ging met d'ander Grieken van groter famen,
Zodat wij nooit sedert bij malkanderen kwamen.'

Daarop sprak Telemachus wijslijk en behend:
'Ik zal u, o Prins, waarheid zeggen na 't betamen.
Mijn moeder zeit zo, ik weet 's niet; nooit man, hoe excellent,
Wist zijns vaders naam. 't Is een wijs kind dat zijn vader kent.
Maar och oft mij een gelukkiger vader had gewonnen,
Wiens oudheid thuis bij wijf ende kind mocht nemen end.
Nu is 't d'ellendigste mense beneden der zonnen
Die mijn moeder met anderen mij tot een vader jonnen.'[222]

197 *kranken* schaden
198 *mag* kan
201 *ondanks ... laten* met tegenzin vrij zullen laten
205 *ontstaan* onthouden worden, onbereikbaar zijn
206 *gevaan* gevangen
207 *sporen* streven, trachten te gaan
222 *jonnen* gunnen, d.w.z. toewijzen, toebedélen

Doen zeide Pallas: ‘De goden en hebben u niet mesdeeld;
Zouden ze u edeler geboorte geven konnen,
U, die van zulk een Penelope zijt geteeld?
Maar zegt mij, wat's dits smetsen? dit rumoer? dat men hier dus speelt?
Is 't waarschap oft bruiloft? 't is geen gemeen vergaringe,[227]
't Getier is zo oproers dat het mij verveelt.
Dit vreten en is u geen kleine bezwaringe;
't Moet elk verdrieten, die uws ouders besparinge
Dus schandlijk ziet verteren, versluimen en verbrassen.’[231]

Telemachus dede haar terstond verklaringe,
Zeggende: ‘Gij vraagt wèl, wilt ook op d'antwoord passen.[233]
Dit huis was eertijds groot, en plag in rijkdom te wassen
Zolang mijns vaders voorzichtigheid dat mocht bestieren.
Nu is 't veracht, en werdt verslonden van vreemde zassen,[236]
Door der goden toorn, die straflijk op ons verfieren.[237]
Mijns vaders dood zoud' mij 't hert nog zo droeflijk niet kwartieren[238]
Waar' hij als Achilles verslagen van den Trojanen,
Oft waar' hij gestorven in eniger manieren
Als 't oorlog geëind was, bij zijn Griekse kompanen.
Ja waar' hij van hun begraven, ik zoud's mij glorie wanen.
Maar nu hebben hem de Harpijen gaan verscheuren
Zonder enige ere, op onbekende banen.

227 *'t is ... vergaringe* ‘'t is geen gewone bijeenkomst’
231 *versluimen* verkwisten, doorbrengen
233 *passen* letten
236 *zassen* lomperds
237 *straflijk ... verfieren* ‘die streng en grimmig op ons neerzien’. Er staat in de druk een vrij duidelijke f. Toch is dit misschien een drukfout. ‘Die straflijk op ons versieren’ (spreek uit: verzieren) zou dichter staan bij 't Latijn: ‘nunc vero aliter visum est diis mala machinantibus’ en ongeveer moeten betekenen: ‘die hardvochtig [allerlei] tegen ons beramen’. Er staat *versieren* in de latere drukken, maar dit bewijst niet veel (*zie inleiding*). En *straflijk* is geen vertaling van *mala*.
238 *kwartieren* ‘vierendelen’, doorsnijden

Mij is niet gebleven dan gekwel en drukkig treuren.
Maar dit leed was 't niet alleen dat mij moeste gebeuren,
Nog hebb' ik al meer kwaden op den halze gekregen.
Mijn machtigste geburen komen mij versteuren,
Uit Dulichio, Samo, Zachynto, uit alle wegen.
Elk wil mijn moeder trouwen: die is niet genegen
Tot een ander man, maar weigert zulk een bruiloft hatelijk.
Dies slokken zij 't huis op met slemmen, demmen en vegen,[252]
Ja ook mij zelfs, door hun kwaad regiment onmatelijk.'[253]

Minerva hierdoor bedroefd zijnde antwoordde statelijk:
'Wapen, gij hebt hier den vromen Ulyssem wel van doene.[255]
't Waar' haast uit met dees vrijers, 't viel heur verwatelijk,[256]
Kwaam uw vader eens thuis in zijn wapenen koene
Met helm, schild en twee spietsen, zo hij is gewoene[258]
Te wezen, en als ik hem voortijds hebbe geweten: -
In ons huis logerende avond ende noene
Als hij kwam van Ephyro in 't snelste schip gezeten,
Daar hij doodlijk venijn zocht in wonden te eten[262]
Om zijn stalen geschut daarmede te bestrijken.[263]
Maar Ilus en deed's hem niet, ontziende Gods secreten:[264]
Dies gaf 't hem mijn vader, die minde hem hertelijken. -
Mocht men uw vader zodanig hier nu eens kijken,
Hij zoud' dees vrijers een bloedig bruiloftshemd geven!
Maar dat hangt aan de goden, regeerders van d'aardse rijken,
Oft hij thuis zal komen, en wraakgierig heur doen sneven;[269]
Pleegt gij raads, hoe dees vrijers best worden verdreven.
Hoort mij dan, en wilt wel op mijn redenen letten.

252 *slemmen, demmen en vegen* smullen, schrokken en klaplopen (?)
253 *regiment* levenswijs
255 *Wapen* voorwaar
256 *'t viel ... verwatelijk* ''t zou noodlottig voor hun zijn'
258 *gewoene* 'gewoon'. Zo gespeld om voor 't oog te rijmen
262 *in ... eten* 'om in wonden in te vreten'
263 *geschut* pijlen
264 *ontziende ... secreten* 'die Gods geheimenissen vreesde' (godvrezend was)
269 *heur* hen

Morgen zuldi in den raad uw stemme verheven[272]
Bij d'overste des volks; God zal uw doen voortzetten.[273]
Gebiedt de vrijers uit uw goed te ruimen na de wetten;[274]
Uw moeder zegt (indien haar zinne strekt om te houwen)[275]
Dat ze bij haar vader ga, daar zij zonder besmetten
Houwen mag, feest maken, ende een ander trouwen.
Die zal haar met houwelijkgoed rijkelijk bedauwen
Als zijn waarde dochter, want hij is zeer machtig.
U geef ik dezen raad - doet gij ze, 't vrijdt u van rouwen -:
Neemt een 't alderbeste schip met twintig roeiers krachtig,
Daarmede zoekt na uw vader dolende klachtig[282]
Oft gij ergens tijdinge van hem mocht verwerven,
Door enig mens, oft uit Iuppiter waarachtig,[284]
Want zulks doet den mens grote glorie erven.
Gaat eerst tot Pilum, vraagt Nestor lang van zijn sterven.[286]
Vandaar zuldi tot Menelaum in Spartam trekken.
Dees koomt vers thuis, en heeft de laatste moeten zwerven.
Hoort oft hij u wat van uw vader weet t'ontdekken,
Al zoude 't u nog tot een droevig jaar lang strekken.
Hoordi dat hij dood is, keert straks weder tot uwen lande;[291]
Maakt daar dan een heerlijk graf om zijn faam te verwekken,
Ook maandstonden met maaltijden menigerhande;[293]
Dan geeft uw moeder een vroom man, edel van verstande.
Dit gedaan zijnde, zuldi ook kloeken raad bedinken
Om met de vrijers te rekenen. Houdt te pande[296]

272 *verheven* verheffen
273 *voortzetten* ondersteunen
274 *te ruimen* te vertrekken
275 (*indien ... houwen*) ‘als haar hart naar huwen trekt’
282 *klachtig* beklagenswaardig
284 *oft ... waarachtig* Onhandig vertaald; 't Latijn geeft de verklaring: ‘si quis tibi dicat mortalium, aut famam audiveris ex Iove, quae potissimum gloriam adfert hominibus’ .... ‘of als gij een gerucht van Iupiter afkomstig, verneemt; want dit....’ enz.
286 *van ... sterven* omtrent Ulysses' dood
291 *straks* terstond
293 *maandstonden* dodenfeesten (eigenlijk zielmissen)
296 *te rekenen* af te rekenen

Heur leven voor 't gelag, doodt ze, vernielt ze, wilt ze krinken,[297]
Verslaat ze met der hand, oft doet heur venijn inschinken.
Gij zijt geen kind meer, wilt als een man manheid plegen:
Hebben ze uwen wijn verdronken, wilt ze weer verdrinken.
Weet gij niet wat groter ere Orestes heeft verkregen
Omdat hij zijns vaders doodslager heeft verslegen?
Ik mein dien valsen Aegisthum, die Atriden had vermoord.
Aldus, vriend, nu gij tot manlijke kracht zijt bedegen,[304]
Doet manlijk, zo prijst u namaals elk die uw vroomheid hoort.[305]
Ik ga nu tot mijn schip en mijn gezellen rechtevoort,[306]
Die met verlangen na mijn wederkoomst beiden.
Neemt gij dees dingen ter herten, slaat wel acht op mijn woord.'

Telemachus en liet zijn gast daarmee niet scheiden;
Hij sprak: 'Waarde heer, dat koomt uit vriendlijkheiden
Als een vader tot zijn kind, ik zal 't in 't herte schrijven.
Toeft wat, al wildi u tot de reize bereiden,
Dat gij u wast, en vrolijk 't jonstige hert moogt gerijven[313]
Door mijn vriendlijke gifte die bij u zal blijven,
En u als een schat kostelijk, ook dierbaar zal wezen,
Zo vrienden malkanderen schenken tot jonsts verstijven.'[316]

'Houdt mij niet langer, o jongelink uitgelezen,'
Zeide Minerva, 'ik moet nu voort, laat het bij dezen
Tot mijn weerkoomst; wildi dan met een gift uw jonst verklaren,
Zo draag ik ze thuis, om uw vriendlijkheid geprezen
Te vergelden, en met dankbaar lof te vermaren.'[321]

Dit was gezeid, men zag ze ten hemelwaarts varen
Als een vogel op haar wieken zeilt door de luchte.

297 *krinken* schaden, onschadelijk maken
304 *bedegen* gegroeid, gekomen
305 *vroomheid* dapperheid
306 *rechtevoort* dadelijk
313 *jonstige* mij dierbare; *gerijven* behagen, verheugen
316 *tot ... verstijven* om de genegenheid te versterken
321 *vermaren* roemen

Zij stortte kracht en vroomheid in hem boven zijn jaren,
Ook verlangen na zijn vader, al met één vluchte.
Hij waende 't een god te zijn, hij verschrikte en duchtte
Als hij 't overpeinsde in zijn herte binnen.

***

Doe gink hij na de vrijers en maakte geen geruchte,
Daar de melodieuze harpslager hoor zinnen[329]
Met spel vermaakte, dien zij stillekens hoorden beginnen
Der Grieken wederkoomst uit de Trojaanse palen.
Dit lieflijke spel verstond op de hoge zalen
De kuise Penelope, die kwam nederwaarts dalen
Van de diepe trappen bij al 't gezelschap gemeine -
Niet alleen, maar met twee maagdekens van heuser talen
Die haar volgden, simpel, schamel, en van herten reine.[336]
Zo kwam de fleur van vrouwen bij de vrijers op 't pleine,
Daar zij bleef staan bij den ingank van der deuren.
Zij dekte haar wangen met een sindaal van zijde kleine;[339]
Die waren met tranen bedauwd, door 't innerlijk treuren.
De maagden stonden achter dees fleur van alle fleuren.
Die sprak wenende tot den speelman met woorden klagelijk:
‘O Phemie, gij kont veel zangs dat men heeft zien gebeuren,
't Welk de Poëten voormaals zongen en zingen nog dagelijk,
Van goden oft mensen, lustig en behagelijk,
Behalven dit treurige lied; ei laat dit doch eens enden.
't Scheurt mijn drukkig hert, 't vermaan is mijn onverdragelijk,[347]
Mij die zelfs van ontroost verdwijn, waar ik mij ga wenden,[348]
Door 't derven mijns waarden mans, dolende in ellenden,
Wiens edele faam haar looflijk door Grieken gaat dringen.’[350]

329 *hoor* hun
336 *schamel* eerbaar
339 *een sindaal* een zijden doek
347 *drukkig* droevig; *'t vermaan* dit wekken van herinneringen
348 *zelfs verdwijn* zelf verkwijn
350 *Wiens ... dringen* ‘wiens heerlijke faam zich roemrijk over heel Griekenland verspreidt’

Telemachus sprak: ‘Wilt niet, o moeder, als d'onbekende[351]
Vrolijkheid haten; waarom kwelt u dit lustige zingen?
De Poëte zingt niet, 't is een geest, hij mag's niet bedwingen.
Iupiter zingt ook somtijds zelfs door de Poëten
Om wat heerlijks uit de vruchtbare verstanden voort te bringen.
Dus is hij onschuldig, al zank hij ook secreten[356]
Tot oneer van de Grieken. Want wij al gaarne weten
Nieuwe liedekens, die nieuwe vroomheid looflijk vertellen.[358]
Dus treurt niet, nu hij mijns vaders lof uit gaat meten.
Ulysses is 't alleen niet onder al zijn gezellen
Die gebleven zijn in d'oorloge niet om verfellen.[361]
Gaat dan, o moeder, uw dingen doen op de kamer.
Breit, naait en spint, wilt uw maarten daar ook toe versnellen;[363]
Met mans te spreken is den mans al veel eerzamer,
Immers mij voegt zulks als heer van den huize bekwamer.’[365]

Zij ging weg, verwonderd, en dacht op haar zoons wijslijk spreken,
Dat zij in 't herte begroef, en is dies te aangenamer
Met haar maagden weder ter kameren gestreken.
Daar beschreide ze haar lieve man, 't hert docht haar breken,
Totdat Pallas enen zoeten slaap zand in haar ogen.[370]

De vrijers rumoerden totdat haar lusten bezweken
In 't donkere huis, doe wilden zij ter rusten pogen.
Maar Telemachus ging heur zijn zinne vertogen[373]
Ende sprak met luider stemmen vroom en vrijmoedelijken:
‘Gij vrijers van mijn moeder, geweldig in 't vermogen,

351 *als d'onbekende* ‘zoals de onverstandigen’, ‘dwaselijk’
356 *secreten* geheime zaken
358 *vroomheid* dappere daden
361 *niet om verfellen* welks wreedheid niet te overtreffen is
363 *maarten* dienstmaagden
365 *Immers* vooral; *mij ... bekwamer* mij voegt dit, en is voor mij, als heer des huizes, meer gepast (dan voor u)
370 *zand* zond
373 *zijn ... vertogen* zijn gedachten doen blijken

Smetst nu, vermaakt u, luistert stille na der muzijken[376]
Die dees konstenaar met godlijker stemmen doet blijken,
Want zulk een zanger te horen is een eerlijke vreugd.
Maar als gij morgen vergaart, zal ik armen en rijken
Bevelen mijn huis te ruimen, loopt dan daar gij meugt,
Zoekt ander spijzen, vergast malkanderen met geneugt,
Verslampampt al uwe goeden, ik mag 't wel lijen.[382]
Maar wildi 't mijn verteren, tegens de rechtverdige deugd,
Zo roep ik God ten getuig, die de bedrukten kan vrijen:[384]
Indien hij de boosheid straft tot enige tijen,
Dat hij u al t'zamen in dit huis eens doe vermoorden.'

Zij zwegen, en knersten haar tanden, vol hovaardijen
Verwonderende in des jongelinks stoute woorden.
Als Antinous zag dat zij dit zwijgende aanhoorden
Sprak hij: 'Telemache, mij dunkt u de goden leren
Vermetellijk bulderen gelijk de wind van Noorden.
't Schijnt, Juppiter u als orator wil doen oreren,
Opdat gij nemmermeer als Koning zoudt regeren
In 't rijk van Ithaca, dat op u is gestorven.'[394]

Daarop zeide Telemachus die jongeling vol eren:
'Al vergramt u mijn zeggen, ik en waar' niet bedorven,
Hadd' ik welsprekendheid van den goden verworven;
Ik zoud's gaarne ontvangen, wilden zij 't mij jonnen.
Acht gij 't regeren zo kwaad? dat vult lasten en korven,
Ja 't gantse huis met goeden, daar werdt eer bij gewonnen.
Veel Griekse Koningen regeren onder der zonnen,
Elk Prince gebiedt ook in Ithaca over de zijnen.
Maar nadat de vloeden Ulyssen hebben verslonnen[403]
Zal ik als Konink regeren over de mijnen:

376 *Smetst* fuift
382 *goeden* goederen
384 *vrijen* verlossen
394 *dat ... gestorven* dat door versterf aan u is gekomen
403 *nadat* aangezien

Over huis, hof, beemden, wijngaarden en woestijnen,
Somma, over al dat mijn vader mij heeft verlaten.'

Eurimachus, Polibus' zoon, gink hem te spreken pijnen:[407]
'O Telemache, 't gebieden over dees onderzaten
Staat in der goden macht, uw geboort zal daar niet toe baten.
Uw huis meugdi regeren en bezitten uw goeden,
Niemand zal u beroven, thuis noch op der straten,
Zolang Ithaca bewoond werdt en Princhen mag voeden.[412]
Maar zegt mij doch wat van dien gast, stilt mijn vermoeden.[413]
Wie is hij? uit wat land? van wat stee? uit wat geslachte?
Brengt hij tijding van uw vader? zal hem die herwaarts spoeden?
Oft koomt hij om zijn zelfs zaken geladen met vrachte?
Hij vreesde bekend te werden, al was 't schier nachte;
In een ogenblik verdween hij uit ons gezichte.
't En scheen geen dwaas, maar een man van kloeken gedachte.'

Ulysses' zoon terstond weder zijn antwoord stichtte:[420]
'Mijn vader, Eurimache, ziet niet meer der zonnen lichte;
Hij is dood, den hoop van zijn weerkoomst is ons benomen.
Al zeiden 't mij boden, 't geloof is krank van gewichte,
Al zwoeren 't de Profeten, ik hou 't nu al voor dromen.
Maar dit's mijns vaders vriend, en is van Tapho gekomen,
Mentes genaamd, een zoon Anthiloï vroom geprezen;
Hij regeert de Taphiërs, kenners van de stromen.'

Dit zeide de jongelink, die 't nu een god hield te wezen.[428]
Zij dansten, zongen en sprongen zonder vrezen
Totdat de zwarte nacht alle dingen gink bedekken.

407 *hem ... pijnen* zijn best doen, proberen
412 *mag* kan
413 *vermoeden* argwaan
420 *stichtte* 'gaf'
428 *die ... wezen* die nu dacht dat 't een god was

Doe spoedde hem elks te bedden om moedheids genezen.[431]

Telemachus gink ook na zijn slaapkamer vertrekken
Die boven in 't kasteel was, in 't heerlijkste van der plekken;
Hij dacht menigerlei. Euriclea gink voorhenen
Met lichte toortsen om een bezorgde maart te verstrekken,[435]
Zo zij ook was, trouw, naarstig, niet geil als ander kwenen.[436]
- Laërtes had ze klein gekocht nog teder van zenen[437]
Om twintig ossen, en hield ze als zijn wijf in waarden.
Nochtans bleef zij kuis van hem, hij most hem van haar spenen. -
Deze droeg de brandende toortsen, die al 't huis verklaarden.
Zij minde hem boven alle dingen op aarden,
Want zij had hem gevoed van dat hij nog niet en konst gaan.
Zij ontsloot zijn slaapkamer met snelder vaarden.[443]
Hij zat op 't zachte bedd' en heeft zijn klederen van hem gedaan,
Die hij haar reikte, zij greep ze naarstelijk aan
En heeft ze gevouwen, ook reinlijk over 't rak gespreid.[446]
Voort strijkende uit der kameren, fluks en onbelaân,
Sloot zij de deure met een zilveren sleutel bereid.
Hij heeft hem onder de warme dekens geleid
En dacht op zijn aanstaande reize, ook met onderscheid[450]
Op alle 't geen dat hem Pallas hadde voorzeid.

EINDE VAN 'T EERSTE BOEK ODYSSEAE HOMERI

431 *doe* toen; *elks* elk
435 *te verstrekken* voor hem te zijn
436 *kwenen* vrouwen
437 *zenen* spieren
443 *met snelder vaarden* met snelle spoed
446 *rak* kapstok
450 *onderscheid* overleg

Het tweede boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud.

Telemachus den raad verzaamd hebbende zeit den vrijers dat hij uit Ulyssis huizinge wil trekken. Hij ontvanget van Euriclea zijn behoefte tot de reize, maar van Pallas een schip ende gezellen, ende zeilt tegens den nacht van daar.

IN 't rijzen van den dageraad met haar bloeiende wangen
Gink Telemachus ook wakker uit den bedde rijzen.
Hij kleedde hem, en heeft zijn zwaard om zijn schouders gehangen,
Ook zijn voeten geschoeid oprecht en zeker van gangen,
En trad zo uit zijn kamer, gechierd na godlijker wijzen.
Den boden beval hij ras met goeder avijzen[6]
Op 't raadhuis te vergaren de heren van dier kontreien.
Dit werd haast gedaan, men zag daar bijeen veel kloeke grijzen.[8]
Hij nam een stalen spiets, en gink na den raad zonder beien,[9]
Twee witte honden volgden haar meester om geleien,
Pallas maakte hem aangenaam in alle mans ogen.
Elk zag vriendelijk op hem, de menigte gingen haar scheien

6 *met ... avijzen* met overleg
8 *haast* spoedig;
9 *beien* talmen

Opdat hij met ruimte voorbijlijden zoude mogen,[13]
Men zag de bedaarde ouders ter aarden gebogen.[14]
Hij stelde hem heerlijk in zijn vaders trone.
Een prins, Aegyptius, begonst eerst om spreken pogen;
Dees was zeer wijs, en krom van oudheid, wiens oudste zone
Ook voor Troyen was gereisd, zonder soudije oft lone,[18]
Met Ulysses om der Grieken schande te wreken.
Zijnen naam was Antiphus, vroom en van leden schone,
Hij was gedood van Ciclops met onmenselijker treken,[21]
Die hem alder lest opslokte, 't en baatte geen smeken.
Nog had hij drie zonen van enen moeder gezoken[23]
Waaraf de twee in heurs vaders werk gehoorzamig bleken.
De derde was Eurinomus, jonk en schoon ontloken,
Dees hield hem bij de vrijers in Ulyssis huis gedoken.[26]
Hij treurde nog om d'oudste zone manlijk van zeden,
En heeft al wenende droeflijk aldus gesproken:

'Hoort doch, gij Princhen van Ithaca, na mijn reden.
Nooit en hield men hier raad noch vergaringe dan heden
Sedert de godlijke Ulysses schied uit de landen.
Wat is er nu te doen? Wie heeft ons hier doen treden?
Is er enige nood van oud oft van jong voorhanden?
Oft zeit men dat ons heer wederkoomt aan onze stranden?[34]
Is 't alzo, 't waar' goed dat men ons vreugd ook vermeerde.
Oft wil iemand zeggen van 's lands welvaart bij dees verstanden,[36]
Die is hulp en eren waard; och of 't God al ten besten keerde
Dat zulke voor 't gemeen welvaart heeft in zijn gedachten.
Telemachus was blijde, want hij sprekens begeerde;
Dies hij van zijn plaatse rees, langer wilde hij niet wachten.

13 *voorbij glijden* voorbijgaan
14 *ouders* grijsaards
18 *soudije* soldij
21 *met ... treken* met verraderlijke list
23 *gezoken* gezoogd
26 *hem ... gedoken* zich verborgen
34 *heer* leger
36 *verstanden* knappe koppen (verstandigen)

Hij stond mids onder de grijsaards groot van geslachten,
Met een scepter in der hand hem van Pisenor gedaan,
Een oud dienaar, wijs, ook getrouw bij dage en bij nachten.
Vrijmoedig beginnende sprak hij Aegyptium aan:

'Die man en is niet verre o vader, gij zult haast verstaan
Wie den raad vergaard heeft, ik ben 't, ik leve in rouwen.
'k En heb geen tijding van ons weerkomende heer ontvaan,[47]
Zal u ook niet, dat het gemeen goed aangaat, voorhouen,
Maar koom om mijn eigen zaak, 't verdriet mijns huis t 'ontvouwen;
Dat is tweederlei en kwelt mij uitermaten.
't Een is dat ik mijn vrome vader misse vol trouwen,
Die u allen regeerde als een vader 't kind, t'zijnder baten.
Nu kwelt mij nog veel arger kwaad, meerder om haten,
Dat al mijn goed verslindt, en mijn huis ook haast zal verderven.
Dees vrijers willen mijn moeder niet in vreden laten;
Die is onwillig, nog meint ze elk te wijve verwerven.[56]
Dit doen meest uw lieve zonen, die uw goed zullen erven.
Waarom en gaan zij niet tot Icarum haar vader?[58]
Hij mag haar huwelijk-goed geven, daar zouden ze zwerven;[59]
Hij geef ze dien hij wil, hij is haar enige berader.
Maar nu vernielen zij mijn goeden allegader:
Zij offeren mijn ossen, mijn bokken, mijn vette schapen,
Daar drinkt men de wijn op, 't gaat mij zo langer zo kwader,
Ik verderve en werd verslonden van dees boze knapen.
Men vindt geen man zo Ulysses was, die dit keert met wapen,
Noch die ons huis van dit verderven bestaat te vrijen.[66]
Ik en mag's niet keren, want mijn krachten nog slapen,

47 *ontvaan* ontvangen
56 *nog* en toch
58 *Icarum* vader van Penelope
59 *daar zouden ze zwerven* 'daar moesten ze maar heengaan'
66 *bestaat* durft

Ik ben nog jonk, zwak ende ongeoefend in 't strijen:
Dus moet ik dit geweld voor mijn ogen zien en lijen,
Wat wil ik daartoe doen, ik en mag's doch geenszins beletten.
O, had ik macht tegens die schandelijke roverijen,
Ik zoud' er mij - want ze ondraglijk zijn - manlijk tegen zetten.
Laat het u doch verdrieten, weest voorstaanders der wetten,
Schaamt u eens dit onrecht te gedogen, voor uw geburen,
Vreest der goden toorn, die u om dit kwaad mogen verpletten.
Maar ik bid u door Iuppiter - die alleen mag sturen[76]
Den raad, wil ende voornemen van alle creaturen,
Die hij vernielt oft bevestigt na zijn godlijk behagen -
Begeeft mij, laat mij ongetroost al dit leed bezuren,[79]
Indien mijn goede vader ooit Grieken gink plagen,
Oft iemand verkort oft misdaan heeft van alle zijn dagen:
Loont het mij, vergeldt dat nu, en port dees om mij te kwellen.[82]
't Waar' mij veel nutter, en ook lichter om verdragen
Dat gij 't mijn' alzo verteerde: ik mocht het vergellen,[84]
Ik zou 't weer mogen eisen, en u terecht doen stellen,
Gij zoudt dat moeten betalen, dit waar' mij veel gereder.[86]
Nu laat gij mij treurig, vergeefs is al mijn vertellen.'

Doe werd hij gram, en werp den scepter op d'aarde neder.
't Volk ontbermde zijnder, van tranen dropen zijn ogen teder;
Niemand dorste kikken, zij zwegen alt'zamen stille,
Antinous alleen antwoordende sprak doe weder:

'Vermetellijk dorft gij, Telemache, na uwen wille
Ons fame lasteren en schenden - daar ik af grille -;[93]
T' onrecht geefdi ons Griekse vrijers de schulden.
Want uw listige moeder is oorzaak van dit geschille,

76 *door* bij
79 *bezuren* lijden, verdragen
82 *port ... om* spoort deze (vrijers) aan om
84 *vergellen* vergelden
86 *gereder* gemakkelijker
93 *daar ... grille* waar ik me kwaad over maak

't Is nu 't vierde jaar dat wij haar vierige minne dulden.[96]
Zij zeindt boden, elk geeft ze hoop haar liefde te hulden,[97]
Zonder meinen lokt ze en berooft ons alder zinnen.
Haar listen vonden nog een nieuw bedrog, daarmet zij vulden
Ons kaproen vol hoois, doen zij dat web gink beginnen.[99-100]
'Gij minnaars,' sprak zij, 'toeft met dit huwen doch uit minnen;
Nu Ulysses dood is, laat mij dit web volmaken,
Opdat ik 't fijne garen niet vergeefs en doe spinnen
Dat ik den ouden Laërti bereie tot een doodlaken
Als hem de wrede drie zusters vanhier zullen schaken.
Anders zouden de Griekse vrouwen mij blameren,
Liet ik zo rijk een dode ongedekt d'aarde genaken.'
'Dit zeid' ze, wij geloofden 't, en gingen 't haar consenteren.
Daags weefde zij, en begost dit lange web te scheren,[109]
's Nachts gink ze weer naarstig 't geweefde bij de kaars ontweven.
Dat bedrog speelde ze drie jaren - wij mochten 't niet keren -
Tot in 't vierde jaar, doe werd het ons te kennen gegeven
Door een van haar jonkvrouwen, daarbij zij 't hadde bedreven.[113]
Wij verlakten ze, en vonden haar 's nachts 't webbe weer breken:[114]
Zo most zij 't haars ondanks volmaken, want zij bij haar bleven.
'Dit heb ik u, voor mij en voor de vrijers, willen spreken
Opdat elk ons onschuld zoud' blijken, ook haar listige treken.
Dus zet ze nu van u, en gaat haar eens t' huwen bevelen.
Zij neem die haar belieft, die haar jonstigst is gebleken,[119]
Oft die haar vader haar van ons allen toe zal delen.
Maar zoud' ze meer met ons Venus' jankertjen spelen,[121]
Zij zal in 't einde haar eigen dwaasheid dan nog boeten -

96 *haar ... minne* de vurige liefde voor haar
97 *hulden* toedragen, wijden
99-100 *vulden ... hoois* voor de gek hield; *web* weefsel
109 *scheren* op 't scheerraam te spannen
113 *daarbij* waarmee
114 *verlakten* verrasten
119 *jonstigst is gebleken* het meest heeft behaagd
121 *met ... spelen* de coquette spelen, ons aan 't lijntje houden

Hoewel haar vernuft beschilderd is met Pallas' pinselen,[123]
Zodat wij ze boven alle vrouwen prijzen moeten
In wijsheid, in deugd, in konst met handen en voeten,
Ja dat ook al d'ouden voor haar list moeten zwijken,[126]
Als Tyro, Alcmena, Micena, die men kloek mag groeten,[127]
Maar in verstand en raad bij haar niet en zijn te gelijken -
Want hier ziet ze de baat niet, hier schaden haar praktijken
Daar zij ons mee verdwaast en bij haar zelven belacht.
‘Wij denken dan uw goed te brassen, daar niet uit te wijken,
Zolang uw moeder 't voornemen houdt in haar gedacht
Dat haar de goden in 't herte hebben gebracht.
't Schijnt wel t'haarder eren, nochtans strekt zulks tot uwer schaden.
Wij en gaan niet thuis, maar blijven hier dag ende nacht
Totdat zij onzer een trouwt; zij mag haar beraden.’

‘Dien raad,’ zeide Telemachus, ‘is waard om versmaden.
't Betaamt mij geenszins mijn moeder haars ondanks te verdrijven,
Die mij gebaard heeft, en weeldelijk doen verzaden.
Ook leeft mijn vader ergens, oft de dood gaat hem verstijven.
Ik mag Icaro van zo veel duizenden niet gerijven[141]
Die ik hem met mijn moeder zoude moeten betalen.
Kwaam mijn vader thuis, daar waar' reden om mij te bekijven,
Zo zoud' ik zijn toorn - meerder kwaad - op den halze halen,
Ook mocht mijn moeder, stiet ik haar uit mijns vaders zalen,
Mij met groot recht bitter en hatelijk vervloeken;
De mensen zouden mij ook al t' enemalen
Als een ondankbare lasteren in allen hoeken.
Ik en beveel mijn moeder geen ander woonplaats te zoeken.

123 *Hoewel ... pinselen* hoewel haar geest door Pallas (met wijsheid) versierd is
126 *zwijken* bezwijken d.w.z. onderdoen
127 *die ... groeten* ‘die men erkennen moet dat slim zijn’
141 *Ik ... gerijven* ‘ik wil Icarus niet met zoveel duizenden van dienst zijn’

Mishaagt u dit, zo ruimt mijn huis, en laat mij met vreden,
Zoekt elders de kost, gaat u ergens om smetsen verkloeken:[151]
Brast daar, bruist daar, sluimt daar bij beurten na uw kwade zeden.[152]
Maar acht gij 't nutter en dunket u beter reden[153]
Dat gij hier al t' zamen geweldig verteert eens mans goed,
Valt er voort aan, ik bid de goden en heb 't haar gebeden:
Indien Iupiter immermeer wraak over boosheid doet,
Dat hij u al t' zamen binnen mijn huis versmore in uw bloed.'

Hij hadde volzeid; Iupiter, die 't al ziet met goeden ogen,
Zendde twee aarnden van een hogen berg met rasser spoed:
Die kwamen snellijk voor winde nederwaarts gevlogen,
- Haar wieken streken door de lucht als 't geschut eender bogen -[161]
Totdat zij mids in de vergaderinge kwamen.
Daar sloegen ze haar klappende wieken met groot vermogen
Ginds en weder, zo fluks, men mocht er geen oog op ramen.[164]
Ja, 't scheen zij der vrijers bonnetten van den hoofden namen,
Die zij neus, mond en wangen scheurden met klauwen bloedig.
Zij beduidden heur den dood met verschrikkelijk beschamen,
En vlogen doen ter rechter hand als verwinners moedig[168]
Over haar huizen ende steden na 't hoge spoedig.
Elk zat verbaasd en verblind, maar als zij weder zagen[170]
Verwonderden zij hun van die twee aarnden verwoedig.
Doen sprak Alitherses, een prinse oud van dagen,
Mastoris zone, de wijste van alle zijn magen
En van alle zijn tijdgenoten in wichelarije
Ende ook mee in wijslijk spreken, dat elkeen most behagen.
'Hoort,' zeid' hij, 'gij Grieken 't beduidsel van dees fantazije.

151 *u ... verkloeken* u verstouten te fuiven
152 *bruist* slempt; *sluimt* zwelgt
153 *dunket* dunkt 't
161 *'t geschut* de pijlen
164 *ramen* vestigen, richten
168 *moedig* fier
170 *verbaasd* ontzet

Gij vrijers, u treft dit stuk, al zijdi vrolijk en blije,
Al genaakt pericule, jammer en zwaar verdriet.
Ulysses zal niet lange weg zijn, hij komt u t' ontije,[179]
Hij is omtrent, ik heb 't aan dees vogels bespied.
Uw dood is voorhanden, dit teken u ongeluk biedt;
Onzer velen van Ithaca werdt ook leed toegedocht.
Laat ons bedenken en keren 't geweld dat hier geschiedt,
Houdt gijluiden op, oft gij werdt al om den halze gebrocht.[184]
Gelooft mij, ik versta dees dingen, 'k en spreek niet onbedocht.
Ik houde dat Ulyssi alt'zamen is wedervaren[186]
Dat ik hem voorzeide als hij t' scheep ging met al de tocht.[187]
Ik profeteerde hem veel leeds en jammerlijk bezwaren:
Dat hij zijn gezellen zoud' verliezen, ook twintig jaren
Ellendig dolen, en daarna onbekend thuiswaart komen.
'k En twijfel niet, 't is hem gebeurd dat gij mij hoort verklaren.'

Eurimachus Polibus' zoon heeft het woord genomen,
Die sprak: 'O grijsaard, profeteert uw kinderen zulke dromen,
Dat hun in toekomende tijden niet kwaads zou geschieden;
Hierin mag ik mij beter profeet dan gij zijt beromen.[195]
Daar vliegen veel vogels, ál hebben ze niet te bedieden[196]
Toekomende zaken, zo gij 't acht en wilt ons verbieden.[197]
Ulysses is lang dood, o waart gij met hem ook gebleven!
Gij zoudt uw profetie dus niet kakelen bij de lieden,
Noch Telemachum tegen ons in gramschap doen beven,
Op hope dat hij u enig geschenk zal geven.
Maar dit wil ik u voorzeggen, en zal 't ook volstrekken:[202]
Indien gij krepele veelweter door 't lange leven,
Den jongen man bedriegende tot toorn gaat verwekken,

179 *t' ontije* te kwader ure
184 *al* allen
186 *Ik houde* Ik hou het ervoor
187 *met ... tocht* met het hele leger
195 *beromen* beroemen (zo gespeld om voor 't oog te rijmen) c.f. I, 258 gewoene
196 *al* allen
197 *verbieden* aankondigen
202 *volstrekken* ten uitvoer brengen

't Zal hem bederven, en uw beurze niet bespekken;
Maar u, o verkrompelde, zal men 't wredelijk lonen[206]
Met pijnlijk gekwel daarinne men u zal trekken.
Telemacho rade ik, wil hij zijn welvaart verschonen,
Dat hij zijn moeder zeinde bij haar vader te wonen:
Die mag haar de bruidgaaf schenken, als de bruiloft zal wezen,
Zo groot als men zo waard een dochter hoort te betonen.[211]
Eer en rust er ook geen onder dees vrijers geprezen
Van dit lastige vrijen, want wij gants niemand en vrezen,
Noch ook Telemachum niet, al derf hij stoutelijk snappen.
Uw profetie achten wij ook als gebroken pezen:
Gij doet u te meer haten door uw onwijselijk klappen.[216]
Zijn beesten zullen wij slaan, zijn wijn ook te ruimer tappen[217]
Zolange zijn moeder geen van ons allen wil trouwen.
Dus ziet men ons wachtende op 't vervolg niet slappen,
Elk waar' gaarne de vroomste geacht in haar aanschouwen,[220]
Wij zien ook na geen ander vrijster, om dees te behouen.'

Telemachus sprak, om zijn redenen te besnoeien:
O Eurimache, ook ál gij vrijers van eender vrouwen,
Om die dingen wil ik u niet meer bidden noch bemoeien.
De goden weten 's nu, en al die hier in eren groeien.
Maar doet wel, bestelt mij een schip met twintig gezellen,
Die mij de zee ploegen, en spoedelijk door 't schuimsel roeien,
Zo wil ik mijn reis na 't zandige Pilum versnellen,
Ook na Spartam, oft mij enig mens tijding mocht vertellen
Van mijn afwezende vader daar ik na wil sporen,[230]
Oft God kan 't doen - dit mag den mens hoogst in eren stellen.[231]
Om van mijns vaders leven en weerkoomst te horen

206 *verkrompelde* uitgedroogd mannetje
211 *betonen* schenken, vereren
216 *klappen* geklets
217 *slaan* slachten
220 *vroomste* flinkste, voortreffelijkste
230 *sporen* speuren
231 *Oft ... doen* 'of dat God mij een tijding kan vertellen - dit laatste....' enz.

Wil ik een moeielijk jaar lijden, al viel 't al verloren.
Verneem ik van zijn dood, ik keer terstond in mijn vaderland
Om hem een heerlijk graf te bouwen, ook een lijk al voren[235]
Rijkelijk, voor zulk een vader vast in mijn herte geplant.
Dan wil ik mijn moeder een man geven van goed verstand
Deugdelijk en vroom.' - Dit gezeid zijnde is hij gezeten.

Mentor, een getrouw vriend van Ulysses rees op te hand,[239]
Dien hij in 't scheiden zijn huis beval en al zijn secreten,[240]
Ook zijn vader gehoorzaam te zijn. Dees man kloek in 't weten[241]
Liet hem horen, sprekende in dezer manieren:
'Nu Ulysses hem hier vergeefs zo wel heeft gekweten,
Geen Konink zij voorts meer zaachtmoedig en goedertieren,
Noch en kwel zijn gemoed niet om des volks orbaar te bestieren,[245]
Maar laat ze lastig zijn en boze stukken bedrijven.[246]
Ach hoe luttel gedenkt men hier Ulyssis goedlijk regieren!
Ook 't volk niet, dien hij als een vader wetten voor gink schrijven.
Mijn zin strekt nu niet dees lastige vrijers te bekijven -
Die door kwaden raad geweldige feiten volbringen,[250]
Haar boze lusten volgen, bij haar voornemen blijven,
En 't gantse huis van Ulysse door hun darmen dringen,
Die zij nu al dood achten, dies zij dansen en springen -
Maar 't volk is te schelden, die zien dit aan met goeden ogen;
Elk zit stom. - Kondi alt'zamen dees vrijers niet bedwingen?
Gij zijt den meesten hoop, meugdi dit gedogen?'

Vergramd heeft Liocritus dees woorden uitgespogen:
'O schampere Mentor, plompe beest, wat hebdi daar gezeid?[258]

235 *lijk* plechtige begrafenis, uitvaart; *al voren* voor alles, boven mate
239 *te hand* terstond
240 *secreten* geheimen
241 *kloek* knap
245 *des volks ... bestieren* het volksheil te behartigen
246 *ze* de koningen n.l.; *lastig* zwaar drukkend, tyranniek
250 *raad* overleggingen; *geweldige feiten* gewelddaden
258 *schampere* beledigende, honende

Gij raadt ons af te laten. Zullen weinige ook mogen[259]
Tegens velen strijden? en dat nog in maaltijden bereid?
Ja al kwam Ulysses zelver thuis, en hadde overleid
De smetsende vrijers uit zijn huize te verjagen,
't En zoude van niemand eer dan van zijn wijf werden beschreid,
Hoewel haar zijn koomste boven al schijnt te behagen.
Want streed Ulysses tegens ons, hij waar' terstond verslagen.
Dus en hebdi niet gesproken na behoorlijkheden.
Maar laat 't volk nu thuis gaan, elk tot zijn werk zo zij plagen;[267]
Mentor en Alitherses mogen de dingen bereden
Tot zijn reize, als oude vrienden van zijn vader's zeden.[269]
Maar bleef hij nog hier, hem kwaam' zulke tijdings verklaring
Dat hij nimmermeer, denk ik, op die reize zou treden.'
Dit gezeid zijnde, scheidde terstond die vergaring,
't Volk strooide vaneen, elk spoeide hem thuiswaart varing,[273]
De vrijers strekten haar na 't huis van Ulysse vol eren.
***
Telemachus gink aan 't strand, de weg was hem geen bezwaring,
Hij wies zijn handen in zee, en sprak tot Pallas met begeren:
'Hoort mij, o God, die gister in mijn huis kwaamt teren,[277]
Die mij t' scheep bevaalt te gaan om na uw profetijen
Mijn vader te zoeken, die wij lange moeten ontberen -
Ziet, dit beletten de Grieken, zij willen 't niet lijen,
Zonderling die snode vrijers vol hovaardijen.'[281]

Zijn gebed was voleind - Pallas stond daar in den schijne
Van Mentor dien zij geleek, zeggende tot zijn verblijen:
''t Betaamt u niet, o jongelink, blohertig te zijne,
Hebdi anders uws vaders aard, die vreest moeite noch pijne[285]

259 *mogen* kunnen
267 *plagen* plachten
269 *van ... zeden* die de traditie van zijn vader volgen
273 *varing* snel
277 *teren* eten (verteren)
281 *Zonderling* vooral; *snode* nietswaardige
285 *anders* tenminste

In 't volbrengen dat hij om doen oft zeggen heeft voorgenomen.
Dees reize zal niet vergeefs zijn, zij koomt ten goeden fijne[287]
Indien gij zijn zone zijt van Penelope gekomen.
Waar' dat niet, ik duchtte, dees vaart zoud' u niet vromen.[289]
Weinig kinders ziet men haar ouders in deugden gelijken,
Meest zijn ze snoder. Wat spruiten verbeteren de bomen?[291]
Maar want gij nog namaals edel en verstandig zult blijken
En uw natuur ook van uw vader's vernuft niet en mag wijken,
Zo hebt moed, neemt troostelijk dees arbeid aan, 't zal wel gelukken.
Dus acht de vrijers niet, noch haar zotte praktijken;
Die zijn onwijs, hinkende op ongerechtigheids krukken,
Zij zien den zwarten dood niet, die ze al komt verdrukken.
Maar u zal de begeerde reize niet lank ontbreken,
Ik wil u daartoe helpen zorgvuldig in allen stukken
Als die ooit uws vaders getrouwe vriend ben gebleken;
Ik zal 't schip voorzien, en zelfs met u van lande steken.[301]
Gaat gij nu thuis, spreekt goedlijk met de vrijers die u kwellen,
Vult kisten vol meels, vaten vol wijns, met listige treken;
Ik ga onder 't volk vergaren een hoop willige gezellen.
Schepen zijn d'r genoeg aan strand om ons in te stellen,
Ouden en nieuwen, ik zal ons verzorgen van 't beste
Om ons daarmet door de wijde zee te versnellen.'[307]

Zo sprak Pallas; Telemachus gink na zijn vader's veste,
Als hij dit hadde gehoord; die kwam treurig thuis in 't leste,
Daar hij dees hovaardige vrijers vand zijn geitkens villen;
Zij brieden de verkens, men doodde daar 't vette gemeste.
Antinous kwam Telemachum tegen om hem te stillen.
Hij nam hem met der hand en sprak: 'Wilt nu om onzen willen,
O vrome stoutmondige Telemache, vrolijk wezen,

287 *fijn* einde
289 *vromen* baten
291 *snoder* minder goed; *verbeteren* zijn beter dan
301 *zelfs* zelf
307 *versnellen* haasten

Laat zorgen varen, bedwingt uw tonge, schout dees geschillen,[315]
Maar eet en drinkt als voormaals, niet kwaads wilt van ons vrezen.
Men zal u een schip doen met roeiers uitgelezen,[317]
Zo werdi haast, na uw wille, tot Pilum gebrocht
Om te vernemen na uw vrome vader geprezen.'

Telemachus antwoordde hierop wijslijk bedocht:
''t En voegt geenszins dat ik met u, gij hovaardig gedrocht,
Mijns ondanks zou eten, mij verblijen en vermaken.
't Is genoeg dat gij 't mijn' dus lang om den hals hebt gebrocht;
Doe was ik zot, maar nu denk ik wat bet op mijn zaken,[324]
Ik hoor der verstandigen raad, die mij wijzer maken;
't Hert is mij vol leeds, ik zal mijn best doen om u te bederven.
God geef, oft ik reize oft blive, uw dood zal genaken;
Mijn tocht werdt niet te vergeefs, mer zal mijn wille verwerven.[328]
'k En zal ook niet als schipper noch roeier ter zee gaan zwerven,
Want dat waar' uw alder lust; neen, ik zal 's mij wel wachten.
Ik koom haast weder, om u allen kwader dood te doen sterven.'

Meteen wrank hij zijn hand uit Antinous' hand met drachten.[332]
De vrijers bereidden de maaltijd, die hem ál verachtten,
Beschimpten en met veel spotlijke woorden versmaadden.
Doen sprak er één hovaardelijk - daar zij alle om lachten -:
'Hij wil ons alt'zamen vermoorden met ongenaden.
Koomt hij uit Pilo oft Sparta met hulpe, 't zal ons schaden;
Oft haalt hij uit het land Ephyrum venijn doodlijk,
Hij zal ons al vergeven en met drank verraden.'
Een ander dertel vrijer sprak: 'ik zorge blotelijk[340]
Dat hij zijn vader zoekende zijn dood vindt noodlijk[341]
In 't dolende schip, verre van vrienden en magen,

315 *schout* schuw, vermijd
317 *doen* geven
324 *bet* beter
328 *werdt* wordt, d.i.: zal zijn; *wille* wens
332 *wrank* wrong; *met drachten* met geweld
340 *zorge* vrees
341 *noodlijk* ellendig (in nood)

En zo ook achterblijvende ons moeiten meert grotelijk
Om alle dees rijkdommen te deilen na ons behagen.
Zijn moeder willen wij 't huis geven, zo heeft ze geen klagen,
Ook een man uit ons allen die haar best zal believen.'

Telemachus gink al door - 't docht hem tijd om verdragen -[347]
Na zijns vaders slaapkamer; daar was tot zijn gerieven
Hopen van goud, juwelen, klederen, kisten met brieven,
Welriekende olie, oude vaten met Bacchus' dauwe,
Wel vast bewaard en besloten voor rovers oft dieven,
Opdat Ulysses die, na zoveel druks verdriets en rouwe,
Thuiskomende gebruiken zoude met zijn wijf getrouwe.
Het stond al in ordene bezorgd met naarstigheid puurlijk
Door Euriclea Pisenor's dochter, een oude vrouwe
Die was daar nacht en dag inne, en bewaarde 't geduurlijk.[356]
Telemachus sprak voor de door: 'Voedster, die mij zo zuurlijk[357]
Hebt opgebracht, doet op, en vaat den ouden wijn in tonnen,[358]
Den alderbesten, zoet, klaar ende natuurlijk,
Die na mijn vader beidt, d'ellendigste onder der zonnen,
Die zijn dood en ongeluk vliedt - och waar' hij 't ontronnen!
Vult twaalf vaten, stopt ze dicht, wilt ze vast toe pakken;
Neemt ook twintig maten meels uit de victaliebonnen,[363]
Stort dat ende benaaiet' sterk in leren zakken.
Zegt daar niemand af, 't zoud' anders mijn voornemen zwakken,[365]
Maakt dit al gereed, wacht dat gij 't niemand en openbaart.[366]
Te nacht zal men 't halen, stillekens zonder krakken,
Als mijn moeder met haar zorgvuldige slape vergaart.[368]
Na 't land van Sparta en 't zandige Pilum strekt mijn vaart,

347 *door* verder; *'t docht ... verdragen* 't leek hem een oogenblik om te verdragen (lijdzaam te zijn)
356 *geduurlijk* gedurig (volhardend)
357 *door* deur; *zo zuurlijk* met zoveel leed en moeite
358 *opgebracht* grootgebracht, opgevoed
363 *victaliebonnen* bakken, manden met levensmiddelen
365 *af* van
366 *wacht* pas op
368 *met ... vergaart* zich aan haar slaap vol zorgen overgeeft

Vernemen oft ik van mijn vader's weerkomst mocht horen.'
Dat zeid' hij; doe weende Euriclea zijn voedster waard
En sprak al nokkende: 'Zegt, o jongelink verkoren,[372]
Waarom neemdi zulke zware zaken doch voren,
Gij die jonk zijt? wat wildi alleen in vreemde landen?
Is uw vrome verstandige vader zo niet verloren?
Die was bedaard en verzelschapt, nog heeft hij moeten stranden.[376]
Deze vrijers zullen u belagen, 't zijn uw vijanden,
Om u met verraad te doden, en dan uw goed te delen.
Laat af de reize, blijft rustig binnen dezer waranden,[379]
Schout d'onbetemde zee, doolt niet, men vaart er niet spelen.'[380]

'Zijt getroost, voedster,' sprak Telemachus, 'wilt niet meer kwelen,[381]
't Is door Gods bevel dat ik doe, dus stelt u te vreden.
Maar zweert mij, dat gij 't mijn waarde moeder zult helen
Totdat den twaalfden dag zal zijn verleden,
Opdat ze niet treuriglijk vol drukkigheden[385]
Door veel wenens haar zuiverlijk aanzicht en ontmake.'[386]

Zij dede hem den eed na godlijker zeden.
Doe gink ze den wijn vaten lekker van smake,[388]
Het meel goot ze in de zakken, en bezorgde haar zake.
Telemachus gink bij de vrijers, daar hij een wijle zat.

Minerva en sliep niet, maar hield hierentussen de wake;
Zij gink in schijn van Telemacho door de gehele stad,
Ook vermaande zij de gezellen, die zij vriendelijk bad
Met hem te varen, en beval ze t'savonds t' scheep te komen.
Zij bad om een schip van Noëmon, een jongelink rijk van schat,
Die leende 't haar gaarne, om zeilen op vreemde stromen.

372 *nokkende* snikkende
376 *nog* en toch
379 *warande* ommuurde hof
380 *Schout* schuw vermijd
381 *kwelen* treuren
385 *drukkigheden* smarten
386 *ontmake* ontsiere
388 *vaten* in een vat gieten

De zon gink onder, de schaduwe heeft dat land ingenomen.
Zij sleipten 't schip in zee, en bracht al 't gereedschap spoedelijk
Binnen den schepe: geen arbeid schenen zij te schromen.
Daaromtrent vergaarden al de gezellen eenmoedelijk,[400]
Minerva sprak ze moed aan met woorden vroedelijk.

Daarna gink zij in 't hof, en deed' al de vrijers slapen,
Die bedroog zij al drinkende onbehoedelijk:[403]
D'ogen sloten, de hoofden knikten, die mond kwijlde in 't gapen,
De bekers zegen uit der hand van dees sluimerige knapen -
Zij gingen alle thuiswaarts, hun tot rusten te stellen.

Pallas riep Telemachum; die was wel voorzien met wapen,
Zij scheen Mentor van gedaante, van gank en in 't vertellen.
'Komt,' zeid' ze, 'jongelink, na u wachten de gezellen.
Spoedt wakkerlijk, laat ons de reize niet langer vertrekken.'[410]

Dit was gezeid. Zij trad voor en deed' hem zijn gank versnellen,
Hij gink hem dapper na der goddinnen voetstappen strekken,[412]
Totdat zij aan de zee kwamen, ter zelver plekken
Daar 't schip was, waarin al de gezellen vaardig stonden.
'Gaan wij in 't hof, vrienden, zonder iemand te wekken.'
Sprak Telemachus 'om den victalie voor onze monden,
't Is alt'zamen bereid, gepakt en wel bewonden,
Daar niemand, ja ook mijn eigen moeder, niet af en weet,
Behalven een oude maart, ooit trouw en secreet bevonden.[419]

Na deze woorden gink hij voor, zij volgden hem gereed,[420]
Men haalden de provand, die werd op haar plaats in 't schip besteed,[421]
't Was er al bezig, elk dee zijn werk naarstig met manieren.

400 *eenmoedelijk* eensgezind
403 *onbehoedelijk* zorgeloos
410 *vertrekken* uitstellen
412 *hem ... strekken* zich richten naar, volgen; *dapper* vlug
419 *maart* dienstmaagd
420 *gereed* terstond
421 *besteed* gelegd

Telemachus gink t' scheep, en dee ookzijn volk daartoe de weet;[423]
Iegelijk nam zijn plaats, Pallas gink aan 't roer om stieren,
De jongelink zat bij haar, en zag haar 't schip regieren.
De kabels worden gelost, zij begonsten te drijven,
't Volk viel aan de riemen en deden 't schip haast zwieren.[427]
Maar hun arbeid werd gespaard, Pallas gink hun gerijven[428]
Met een westenwind, die allenskens begonst te verstijven:
De baren wentelden om elkander te achterhalen,
't Water werd bruin, de wind wakkerde; 't scheen zij zou zo blijven.[431]
Telemachus beval het want te laten dalen.
Zij verlieten de riemen, - daar was toeven noch dralen -
De mast werd gerecht, 't zeil viel neder, de schoot liet men schieten,
Men strekte de hoofdtouwen; de wind kwam achterin stralen,[435]
't Zeil begonst te zwellen, het schip snellijk voort te vlieten.
De blauwe zee ruiste om 't schip, d'welk de baren voort stieten:
Dat zwam door 't water als een zwaan met verheven pluimen doet,
De riemen werden weggeleid, om den wind te genieten.[439]
Zij dronken 't bruisende wijnken met zijnder schuimen zoet,
En zo offerende de goden na der kostuimen goed,[441]
Zonderlink Pallas die hun met de wind te ruimen spoedt,[442]
Voeren zij al den nacht: want men geen goeden wind verzuimen moet.

EINDE VAN 'T TWEEDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

423 *dee ... weet* gaf ook zijn volk daartoe het bevel
427 *haast* spoedig
428 *gerijven* helpen
431 *bruin* donker van kleur
435 *hoofdtouwen* touwen die de mast steunen; *stralen* schieten
439 *om ... genieten* om van de wind partij te trekken
441 *kostuime* gewoonte
442 *Zonderlink* in 't bijzonder; *die ... spoedt* die hun begunstigt om met de wind mee te vertrekken.

Het derde boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Nestor heeft Telemachum met Pallade ontvangen.
Hij vertelt hun der Grieken doen in den Trojaansen lande,
Ook haar geval[*] thuiswaart zeilende met verlangen.
Maar als hij van den vrijers hoort en Pallas nam haar gangen
Ten hemelwaart, zo dede hij haar een offerande,
Beval ook dat men Telemacho een wagen inspande,
En gaf hem zijn zoon mede, zij reisden na Sparten,
De nacht kwam aan, Diocles ontvink ze met blijder herten.

EER de zon ten hemel steeg, en de zee mocht verlaten
Om den goden te lichten, ook den mensen op aarden,
Kwamen zij tot Pylum bewoond van Nestors onderzaten,
Een zeer vermaarde stad, heerlijk van huizen en straten.
Daar vonden ze de borgers die op de strand vergaarden,
Om den blauwgehelmden Neptuno met groter waarden[6]
Te offeren vette stieren, glad, zwert en wel bedegen.[7]
Op negen banken zij hun daar bij vijftigen paarden.[8]

* hun lot
6 *met ... waarden* met veel eerbewijzen
7 *wel bedegen* mooi uitgegroeid
8 *hun ... paarden* zich bijeen voegden

Men sloeg der verchierde verren voor elke zetel negen,[9]
Zij brasten 't vlees en braadden 't gebeent, zo men eertijds plegen[10]
In zulke feesten te doen, op heilige dagen.
Hier arriverende hebben zij 't zeil nedergezegen,[12]
't Schip op 't land getrokken, haar dingen daaruit gedragen.
Telemachus springt op 't gewenste land, na 't welbehagen
Van Pallas zijn leidsman, die aldus tot hem gink spreken:

'Trekt de schaamschoe nu uit, jongelink, vraagt zonder versagen[16]
Al 't geen, daar gij de woeste zee om zijt overgestreken:[17]
Hoe 't uw vader gaat, waar hij ergens in een gat mag steken.
Gaat nu straks tot den Konink Nestor, der paarden berijder,[19]
Hoort wat hij u raadt, nooit zag men hem wijsheid ontbreken:
Bidt hem dat hij de waarheid zegge, hij gaat ook niet wijder,[21]
Want hij is zeer vroed; hoort hem, gij werdt een verblijder.'[22]

Telemachus sprak: 'O Mentor, hoe zoud' ik mij niet schamen?
Oft hoe zal ik groeten dees oude Prins, dees vrome strijder?[24]
Ik ben onbezocht, nooit zag men mij met wijzen verzamen;[25]
Mijn jonkheid schroomt voor dien grijsaard van groter famen.'

'Zijt onbevreesd,' sprak Pallas, 'edel Prinse verkoren,[27]
Een goed vernuft vindt haast goei woorden die wel betamen,[28]
God zal 't u ingeven, 't koomt u ál vanzelfs te voren.[29]
Zijt wel getroost, gij zijt den goden jonstig geboren.'[30]

Dit gezeid zijnde trad hij fluks voor hem henen.

9 *sloeg* slachtte; *der verchierde verren* van die versierde stieren
10 *brasten* smulden van; *plegen* placht
12 *nedergezegen* neergelaten
16 *schaamschoe* de schoen der schaamte
17 *overgestreken* overgestoken
19 *straks* dadelijk
21 *niet wijder* niet verder (dan de waarheid)
22 *werdt* wordt; *een verblijder* verblijd
24 *vrome* dappere
25 *onbezocht* onervaren
27 *verkoren* bemind
28 *haast* al gauw
29 *koomt ... voren* schiet te binnen
30 *jonstig* welgevallig

Telemachus gink zijn leidsman ook ras nasporen.[32]
Zij kwamen daar al 't volk vergaard stonden op haar benen;
Nestor zat in 't midden met zijn zoons op grote stenen.
Daar zag men d'een de beesten doden, d' ander 't vel afstropen,
Dees stak 't aan 't spit, die keerde 't met de bevende zenen.[36]
Maar als zij de gasten zagen, kwamen ze al gelopen,
Zij boden ze de hand, en vergaarden bij grote hopen.
Pysistratus, Nestor's zoon, heeft ze beid' met der hand genomen
En steld' ze bij de spijzen, die van vettigheden dropen,
In zachte vellen op 't vochtige zand, zout van der stromen,
Bij zijn vader en broeder - 't halp weigeren noch schromen.[42]
Hij diende hun gebraad, hij schenkte wijn in gulden schalen,
Hij bracht zijn gast een dronk, die hij met en konste nomen:[44]
('t Was Pallas van een geitjen gezoogd in Jupiter's zalen) -[45]

'Vriend' sprak hij 'aanbidt Neptunum met ootmoediger talen,
Want gij komt in zijn waarschap, hem geschiedt dit ter eren.[47]
Als gij gebeden hebt, zo laat het wijnken inwaarts dalen,
En geeft ze uw gezelle, zo paait haar zoetheid zijn begeren.[49]
Ende want geen mensen der goden hulpe mogen ontberen[50]
Zal hij ook bidden; hij is jonger, van mijn tijdsgenoten,
Daarom zal ik u den gulden beker eerst toekeren.'

Doe gaf hij hem den gouden kop vol zoet wijns gegoten.
Pallas verblijdde door 't verstand in dat hert gesloten:
Dat hij 't haar eerst bood, rechtvaardig na eerbaar zeden,
Dies bad zij terstond begeerlijk en onverdroten:[56]

32 *nasporen* op zijn schreden volgen
36 *keerde 't* draaide 't (aan 't spit), dus: braadde 't
42 *halp* hielp
44 *nomen* bij zijn naam noemen
45 (*'t Was ... zalen*) Fout vertaald naar de Latijnse vertaling: filiam Iovis a capra nutriti
47 *waarschap* feestmaal
49 *ze* de wijn; *paait* bevredigt
50 *mogen* kunnen
56 *begeerlijk* vurig

‘O Neptune, die uw macht om al 't aardrijk doet verbreden,[57]
Volbrengt nu willig ons hertelijke gebeden,
Wilt doch Nestor met zijn zonen in eren vermaren,
Maakt al d'ander ook eerlijk na heur waardigheden;[60]
Geeft dat al dees borgers wèl door dit offer mogen varen.
Wilt mij met Telemachum ook wel bewaren
Totdat al onze zaken te wille zijn vergaan[63]
Daarom wij gereisd zijn over dees wilde baren.’

Zo bad ze, en heeft voorts alle dingen na ordene gedaan.
Zij gaf Telemacho den ronden beker met d'edele traan,[66]
Die ook zo dede, en bad met een begeerlijke geest.
D'ander deilden 't vlees in stukken als 't wel was doorbraân,
Zij aten, zij dronken en hielden een vrolijke feest.

Daarna, als den honger en dorst verdreven is geweest,
En heeft de Prinse Nestor niet langer gezwegen.
‘Nu’ sprak hij ‘is 't tijd mijn gasten te vragen, aldermeest,
Want zij verzaad zijn. - Zegt vrienden - is 't u gelegen -
Wie zijdi? wanen koomdi over dees vochtige wegen?[74]
Hebdi hier iet te doen? dat meugdi mij nu vertellen.
Oft dooldi en zoekt avontuur als zeerovers plegen,
Die haar lijf en leven wagen om anderen te kwellen?’

Doe sprak Telemachus moedig voor al zijn gezellen,
- Want Pallas had hem vroomheid en verstand in 't hert gegeven -[79]
Om na zijn vader te vragen, en dat Nestor zoud' mellen:[80]

57 *doet verbreden* verbreidt
60 *eerlijk ... waardigheden* geëerd, zoals ze dit waardig zijn
63 *te ... vergaan* naar onze zin volbracht zijn
66 *d'edele traan* 't edele vocht
74 *wanen* waarvandaan
79 *vroomheid* moed
80 *en ... mellen* en naar wat Nestor zou meedelen (melden)

‘O Konink, fleur ende glorie van den Grieken verheven,[81]
Wij komen uit Ithaca over de zee gedreven.
Dat ik nu zeggen zal roert mijn zelfs, geen gemene zaken.[83]
Ik zoek mijn vader Ulyssem, hoog vermaard in zijn leven,
En koom hier, oft gij mij iet wijzer van hem mocht maken.
Hij trak met u - om wreken dat vervloekte ontschaken -
Voor Troyen, daar veel Grieken doorhouwen zijn en doorkorven.
Dit weet ik al, en ook waar elk den wreden dood most smaken;
Maar mijns vaders dood heb ik nooit tijding af verworven,[89]
Noch niemand weet recht te zeggen waar hij is gestorven:
Iupiter heelt ons zijn dood, ook weer hij ergens zit gevangen,[91]
Oft dat hij tot nu toe in de wilde zee heeft gezworven.
Dit verdriet mij, hierom koom ik bij u met verlangen:
Oft gij van zijn dood enig nieuwmaar hebt ontvangen,
Dan oft gij hem zelfs zaagt sterven met uw doorzichtige ogen.[95]
Ellendig is hij geboren, onzalig in zijn gangen.
Ik bid u, Heer, verbergt noch en verschoont niet uit meedogen,[97]
Maar dat gij zelfs gezien hebt wilt mij waarachtig betogen.
Indien u mijn vader ooit jonst voor Troyen heeft bewezen,[99]
Daar gij alle veel most lijden, dit zegt mij ongelogen
Met uw gewoonlijke waarheid, zonder mijn jeugd te vrezen.’

Nestor sprak: ‘O vriendelijke jongelink uitgelezen,
Nu gij mij doet herdenken die zware ellenden
Aldaar gedoogd van d'onverwinlijke Grieken geprezen:[104]
- Zoud' ik 's u al vertellen, nemmermeer mocht ik enden: -
Van dat wij overzee voeren om Troyen te schenden
Na den groten roof, onder den hertog Achilles moedig,

81 *glorie ... verheven* verheven glorie der Grieken
83 *roert* betreft *gemene zaken* zaken von algemeen belang
89 *mijns ... dood* van mijn vaders dood
91 *heelt* verbergt; *weer* of
95 *zelfs* zelf; *doorzichtige* scherpziende
97 *verbergt ...niet* verberg of verbloem niets
99 *jonst* vriendendienst
104 *gedoogd* geleden

Hoe dikwijls wij daar streden tegen de Trojaanse benden
Daar de vroomste Grieken worden verslagen bloedig;[109]
- Daar bleef de strijdbare Achilles, Ajax verwoedig,
Patroclus in vroomheid bij den goden te gelijken;
Mijn lieve zoon Antilochus bleef daar ook onspoedig,[112]
Die zo wel te paarde was dat men 's nooit ridder zag wijken,[113]
Ook zijn ongelooflijke snelheid en vroomheid dee blijken
Met ontallijke anderen die daar den dood moesten lijden -
Wie zou 't al verhalen oft beschrijven in kronijken?
Ja al bleefdi hier zes jaren - dat zijn lange tijden -
Vragende wat de Grieken daar al leden in 't strijden,
Gij zoudt eer bedroefd na huis varen dan 't einde mogen horen:
Want wij die stad negen jaren bevochten aan allen zijden.
In 't laatst liet ons Iupiter die machtige stad verstoren.
‘Daar was geen Griek daar men die wijsheid en list in mocht sporen[122]
Die in Ulysse was, die kloeke doorgrondere,[123]
't Welk gij uw vader noemt: hij gink ze al verre te voren -[124]
- Zijdi anders recht zijn zoon - hoewel ik mij verwondere[125]
Dat gij hem zo gelijk zijt, maar in de spraak bizondere;
Noch gij zelfs zoudt niet wanen, dat een jonk man in 't spreken[127]
Hem zo heel gelijk waar', zo gelijk een vermondere.[128]
‘Nooit heb ik daar den godlijken Ulyssem bezweken.[129]
Nooit zag men dat hij en ik in 't raden contrarie bleken,
Maar waren gelijk eens zins den Grieken wijslijk te raden
Om listig, met het minste verlies, ons leed te wreken.
Maar na wij die hovaardige stad ter aarden vertraden,
Gingen wij 't scheep zwaarlijk met buit en roof beladen....

109 *worden* werden
112 *onspoedig* rampzalig
113 *dat ... wijken* ‘dat men hem daarin voor geen ridder zag onderdoen’
122 *sporen* bespeuren, opmerken
123 *kloeke* listige
124 *'t Welk* denwelken
125 *Zijdi ... zoon* als gij tenminste waarlijk zijn zoon zijt
127 *Noch ... wanen* ‘ja, ook gij zelf kunt u niet voorstellen, hoe....’
128 *vermondere* verteller
129 *bezweken* begeven, in de steek gelaten

Daar Iuppiter alle de Grieken dede verstrooien,[135]
En bereidd' ze een treurige thuisvaart door haar misdaden,[136]
Want zij ál niet wijslijk noch recht en deden voor Troyen.
Hij maakte ze twistig om haar ongeluk te voltooien:
Door Pallas' schadelijke toorn dee dit haar machtige vader,[139]
Die door tweedracht die twee gebroeders dede verschooien.[140]
Dees riepen te rade de Griekse Prinsen allegader;
Die kwamen ongelijk, d'een vroeger d'ander spader.
De zon gink onder, zij vergaarden daar meest dronken en zat.
Men deed hun 't relaas, de twist werd zo langer zo kwader.[144]
Menelaus gebood hun van d'oorlogen moed' en mat,
Dat zij t' scheep zouden gaan, en nemen na huis het rechte pad.
Dit mesviel Agamemnon en was hem een afgrijzen,[147]
Die woud' 't volk nog houden om Pallas toorn te stillen wat
Met offer van ossen, schapen, van alderlei spijzen.
O dwaas, hij verstond niet dat men 's elk niet mocht onderwijzen,[150]
Want geens mensen raad Gods voornemen mag verwinnen.[151]
De broeders keven, de Prinsen zag men twistig rijzen
Met groot gerucht, elk hield met de zijn', gedeild waren de zinnen.[153]
‘'t Was een droevige nacht, elk vreesde in 't herte binnen
Voor 't aanstaande verdriet, dat ons de goden bereidden.
's Morgens maakten wij ons ree om de vaart te beginnen.
Men trok de schepen in zee, daar wij ons dingen in leiden.
't Halve volk bleef bij Agamemnon, die wilde niet scheiden,
Maar als der gemeenten harder elks ongeluk voorhoeden.[159]
D'ander helft gink t'scheep, wij roeiden met snelder naarstigheiden,
Want God slechtte voor ons de schuimende vloeden.[161]

135 *dede verstrooien* verstrooide
136 *door* om, tot strafvoor
139 *vader* Iuppiter n.l. (verkeerd vertaald)
140 *verschooien* uiteengaan
144 *relaas* verslag
147 *mesviel* mishaagde
150 *dat ... onderwijzen* dat men niet ieder daartoe kon overreden
151 *raad* beleid
153 *elk ... zijn* elk bleef bij zijn mening
159 *harder* herder; *voorhoeden* verhoeden
161 *slechtte* effende

Wij kwamen tot Tenedon, en om thuiswaart te spoeden
Deden wij ons offerand den onsterflijken goden.
Maar Iuppiter, vergramd, schikte ons reis nog niet ten goeden,
En bracht ons door een nieuwe twist in groter noden,
Want sommige volgden des wijzen Ulyssis geboden
En zijn weder achterwaarts na Agamemnon gevaren.
Maar ik ben met de schepen die mij volgden gevloden,
Want ik zag dat de goden op ons verbitterd waren;
De strijdbare Diomedes vlood mede zulk bezwaren,
Daar hij d'ander gezellen ook toe vermaande;
Ten laatsten kwam Menelaus ook bij ons vergaren,
Die ons vand tot Lesbos een lange reize bestaande.
Daar baden wij God om een teken, onder ons raadslaande,
Oft wij door Chium oft door Pysirien zouden trekken
Dat ter zijden lag; oft dat wij door Mimanta voortgaande
Onder Chio ons reize na huiswaart zouden strekken.
Maar God gink ons den weg na Euboea ontdekken
Door 't midden van der zee, om 't ongeluk te ontkomen.
Alzo begonst daar een vliegende wind te verwekken;[180]
Die dreef ons zeer snellijk door de vissige stromen.
's Nachts hebben wij ons aan 't eiland Gerestum vernomen;[182]
Daar offerden wij Neptuno veel gehoornde dieren,
Want wij zo veel wegs gezeild hadden, dat men 's nauw zou dromen.
Des vierden daags gink Diomedes zijn schepen ook stieren
Na 't paardrijke Argos in de zoete rivieren;
Ik nam mijn koers na Pilum, daar mij de winden dreven;
Die geleidden mij thuis, door Gods wille goedertieren.
‘Dus en weet ik niet, zoon, van die daar achterbleven
Wie dat er dood zijn oft wie daar nog af leven,[190]
Dan dat ik hieraf gehoord heb uit anderlui monden.

180 *verwekken* ontwaken
182 *hebben ... vernomen* ‘werden wij gewaar dat we ons bij 't eiland G. bevonden’
190 *af* van

Dit wil ik u, zoveel 't geoorloofd is, te kennen geven.
Al de Myrmidones zijn thuis, hoor ik verkonden,
Die onder den zoon van den vromen Achille stonden;
Men zeit ook Philocteten Paeantis zoon thuis te wezen;
Idomeneus heeft ook zijn volk tot Eretam gezonden,
Die d'oorlog ontkwamen en van der zee ook zijn genezen.[197]
Van Agamemnon hebdi zelfs wel gehoord oft gelezen[198]
Hoe hij thuiskwam en werd van Aegisthum deerlijk vermoord.
Dees kreeg weer zijn loon van 's Konink's zoon, die dies werdt geprezen.
Zo nut is 't in 't leven te laten der doden geboort,[201]
Want hij dien valsen moorder weder in zijn bloed heeft versmoord,
Die zijn waarde vader verradelijk had verslagen.
Ik zie u ook, zoon, vroom, sterk en welgemaakt, zo 't behoort:
Leeft manlijk, opdat ze ook namaals uw lof gewagen.'
Telemachus sprak: 'O glorie der Grieken, t'allen dagen,
Edel Konink Nestor, werdt hem lof gesproken
Van alle vrome Grieken; elk moet dit feit behagen
Dat hij zijns vaders dood zo manlijk heeft gewroken.
Och, waar' 't mij van God gegond, oft waar' mij geen macht ontbroken,
Ik hadde lank 't geweld der vrijers te wreken gaan pogen
Die 't mijn verteren, en daarboven veel schamperheids koken.[211]
Maar met dees ere willen de goden ons huis niet verhogen,[212]
Dus moet ik 's mijns ondanks dulden, lijden en gedogen.'

Hierop werd van den wijzen Nestor rijpelijk gezeid:
'Nu gij daaraf vermaant, vriend, komt mij dit ook voor ogen:[215]
Men spreekt dat er een hoop vrijers t' uwen huize leit

197 *genezen* gered, behouden
198 *zelfs* zelf
201 *geboort* ongeveer: 'stamhouder'
211 *veel ... koken* 'veel krenkende beledigingen bereiden'
212 *verhogen* verheugen
215 *daaraf vermaant* daarover spreekt

Om uw moeder, die uw goed verteren met onbescheid.[217]
Zegt mij, zijdi willig verwonnen, oft mag 't volk u haten,
Het zotte volk, dat enige profetie verbeidt?
Wie weet oft uw vader dit nog komt wreken t' uwer baten,
Alleen zijnde, oft met al der Grieken onderzaten?
Want wilde Minerva haar jonst alzo t' uwaarts keren[222]
Als zij uw vader minde, dien zij nooit en mocht verlaten,
Maar droeg zijnder zorge en bracht hem tot groter eren
Voor Troyen, daar wij Grieken alle vreugd mosten ontberen,
- Nooit zag ik mens zo opentlijk van den goden bemind[226]
Als Pallas hem minde, die hem bijstond na zijn begeren -
Wilde zij u zo minnen en bezorgen, mijn lieve kind,
Zij verlieten uw moeder, ende worden haast anders gezind.'

Doe sprak de jongelink: 'O vader, dat valt niet geringen,[230]
Ja nemmermeer; 't is te groot, en waar' te zeer voor de wind.
Ik werd' eraf ontzet, want al hoopte ik deze dingen,
't Mag mij niet geschien, al wilden 't de goden ook volbringen.'

Pallas zeide daarop: 'Zegt, jongelink krank van betrouwen,[234]
Wat laat gij daar over de wallen uwer tanden springen?
Lichtelijk mag God een man in verre landen behouen.[236]
Ik bleef veel liever buitenslands lange in rouwen
Als ik nog eens thuis mochte komen na moeilijk zwerven,
Dan als Agamemnon mijn land eens komen aanschouwen,
Die terstond door Aegisthum en zijns wijfs bedrog most sterven.
Maar als 't onmijdelijk geval iemand wil bederven[241]
Met zo ellendig een dood, allen vromen mishagelijk,
Al minden hem de goden, hij zal 't niet anders verwerven.'

217 *met onbescheid* onbehoorlijk, onbeschoft
222 *jonst* liefde
226 *opentlijk* klaarblijkelijk
230 *valt ... geringen* gebeurt niet gauw
234 *krank ... betrouwen* zwak van vertrouwen, 'kleingelovig'
236 *mag* kan
241 *geval* noodlot; *bederven* verderven

‘Laat dat drijven, Mentor, al meert het ons treuren klagelijk,’
Sprak Telemachus ‘mijns vaders koomst valt doch tragelijk,[245]
Ja nemmermeer; want hij heeft den zwerten dood al geleden.
Nu zoud' ik den Konink wat vragen - waar' 't hem verdragelijk -
Wiens hert van wijsheid overvloeit en van rechtvaardigheden,
Die men zeit in eens derden mensen oudheid nu te treden,[249]
Wiens eerwaardig gelaat te gelijken is bij den goden. -[250]
‘Verklaart mij doch, o Nestor, met uw godlijke reden:[251]
Hoe gink 't te werk dat die moorder Agamemnon dorst doden?
Waar was Menelaus? hoe liet hem die in zulke noden?
Als die valse Aegisthus zijn broeder gink vermoorden
Was hij buiten lands? Anders had dees schelm dit feit gevloden.
Werd dees bloedhond stout door 't dolen van d'ander zuid oft noorden?’

Hierop antwoordde Nestor met welbedachte woorden:
‘Ik zal 't u ál zeggen, jongelink, zo 't is geschied.
Gij hebbet recht gegist: zo gink 't ook als zij hem versmoorden.
Want hadde Menelaus Aegysthum levendig bespied
In zijn broeder's huis, als hij kwam van 't Trojaanse verdriet,
Hem hadde na zijn dood geen begraafnis mogen gebeuren;
Maar men zoude hem gesleipt hebben buiten 't Griekse gebied
Om van vogelen en honden te doen verscheuren;
Men hadd' er ook geen Griekse vrouwen over zien treuren,
Want hij heeft een lelijk, schandlijk en godloos feit gewracht.
‘Wij streden voor Troyen, vol onrusts vol strijds vol versteuren;
Hij was ledig thuis, hij vrijde, hij smeekte dag en nacht[268]
Agamemnon's wijf, die haar lank voor boosheid heeft gewacht.
Dees eerbaar Clitemnestra weerstond hem, want zij had goed verstand.

245 *valt* gebeurt
249 *in ... treden* dat hij nu zijn derde mensenleeftijd bereikt heeft
250 *gelaat* voorkomen
251 *reden* woorden
268 *hij vrijde, hij smeekte* vleide en fleemde

Agamemnon had ook een Filosoof gelaten macht
Om zijn wijf te behoeden voor oneer laster en schand.
Maar als 't glas verlopen was, de kaars ten einde verbrand,
En die tijd kwam dat Clitemnestra zou vallen schendelijk,
Zo verzeindden zij den Filosoof in een woest eiland
Den beesten tot een roof en verscheuringe ellendelijk.
Aegisthus nam ze te wijf, en voerde ze thuiswaarts behendelijk,
Hij offerde veel beesten en dede d'outaars behangen,
Hij verchierde de beelden met goud en zijde blendelijk,[279]
Als die wat groots volbracht had, en boven zijn hope ontvangen.
'Als wij nu van Troyen thuiswaarts zeilden met verlangen,
Menelaus en ik, die eensgezind, ook vrienden waren,
Ende bij Sunium, d'Atheensen hoek, namen ons gangen,
Zo gink Apollo Phronten Oenotoridem bezwaren[284]
Door zijn doodlijke pijlen, staande aan 't roer om recht te varen[285]
Met zijnen Konink Menelaum, wiens schip hij stuurde.
Men wist geen kloeker stierman in stormen en zorglijke baren,[287]
Wiens dood zijn heer met treurig toeven bezuurde,[288]
Want hij daar een wijle om 't begraven en uitvaart geduurde.
Van daar zeilde hij door de diepe zee met goeder hoeden
Bij 't Maliensers-hoofd, daar hij 't gelukkig avontuurde.[291]
Maar hier wilde Iupiter zijn reize niet weer spoeden.[292]
Die verhief een storm, de wind begost vreeslijk te verwoeden,
De schepen dansten, de koorden floten zeer ijselijk,
De zeilen scheurden, als bergen verhieven haar de vloeden;
Hij wraakte verstrooid na Creten door dees tempeest afgrijselijk.[296]
Daar ziet men een grote steenroots, ver in zee bewijselijk;[297]
('t Land is bewoond van de Iardiners, vol kerken en kluizen),

279 *blendelijk* verblindend
284 *Oenotoriden* Menelaus' stuurman *bezwaren* straffen
285 *staande* waar hij (de stuurman) stond
287 *zorglijke* gevaarlijke
288 *bezuurde* leed, onderging
291 *avontuurde* het er met succes op waagde
292 *spoeden* begunstigen
296 *wraakte* dreef af
297 *bewijselijk* aan te wijzen, zichtbaar

Bij dees klip, in 't diepe water voor monstren spijselijk,
Stonden de deiningen uit der zee als walvissen huizen;[300]
Bij de kleine klippen gink een tocht als van diepe sluizen;
Dees breken de grote baren, de aanwellende stromen,
Wit zijnde van 't vliegende schuim, dat daar op komt bruizen.
Hierop werp haar een dweerlink, 't was er al vol ankstig schromen;[304]
De schepen kraakten aan sleters, elk heeft een berd genomen[305]
Daar hij op zwam, onder duizend dingen die om hem dreven.
Daar werd niet gebergd dan 't volk, dat is te lande gekomen.
D'ander vijf schepen, die nog over waren gebleven,
Wraakten in Aegypten, door wind en water verheven.[309]
Zo doolde hij met zijn schepen bij volk van vreemder spraken,
Daar hem overvloed van spijs, ook van goude werd gegeven.
‘Hierentussen bestond Aegisthus thuis treurige zaken.
Hij doodde Agamemnon, en gink hem 't land gehoorzaam maken,[313]
Daar hij zeven jaar regeerde, door zulk moedig belagen.[314]
In 't achtste jaar kwam Orestes van Athenen, t'zijnder wraken;
Die heeft zijns vaders moorder weder manlijk verslagen,
Dien valsen Aegisthum, dien de goden wilden plagen.[317]
Bij 't graf hield hij een doodmaal t'zijnder eren, ook tot schande
Van zijn haatlijke moeder en Aegistho, zonder klagen.
Op dien dag kwam de goede Menelaus te lande
Met zijn schepen beladen vol gaven menigerhande.
‘Maar gij, jongelink, - om niet lang van uw huis te dolen
Uw goeden verlatende, ook mans in uwen warande[323]
Die 't uw versluimen, daar de kat de zoet melk is bevolen,[324]
Die 't goed deilen en buiten, al waar' 't geroofd oft gestolen -[325]

300 *als ... huizen* als walvishuizen? Of: zoals walvissen zwelgen? (zie blz. 105, noot van mijn studie)
304 *werp* wierp; *dweerlink* dwarrelwind, wervelwind
305 *sleters* flarden; *berd* plank
309 *Wraakten* dreven af naar; *verheven* opgelicht (en dus meegevoerd)
313 *hem* zich
314 *moedig belagen* hovaardig verraad
317 *plagen* straffen
323 *goeden* goederen; *warande* hof, erf
324 *versluimen* verbrassen; *daar* terwijl
325 *al waar 't* alsof het ... was

Wildi geen verloren reis doen, zo hoort mijn vermanen:
Reist tot Menelaum; weet iemand wat, hem is niet verholen[327]
Van uw lieve vader's komst, want hij komt vers van danen[328]
Vanwaar niemand weerkomst zoud' hopen, noch mogelijk wanen,
Daar hij versteken was, door stormen zwaar om gedogen,[330]
Bij vreemde natiën, in een zee van zo ruimer banen
Dat ze nooit vogel in een jaar heeft overgevlogen,
Zo oneindlijk groot, woest en breed is ze, dit 's ongelogen.
Dus scheept morgen met uw gezelschap zonder beien,[334]
Oft wildi te land: hier zuldi een wagen nemen mogen
Met mijn paarden, ook zullen mijn zonen u geleien
Tot Menelaum in die Spartaanse kontreien.
Bidt hem dat hij 't al vertel, al kwaam u 't horen tot klacht.
Hij is verstandig en zal van de waarheid niet scheien.'

Dit zeggende daalde de zon en week de donkere nacht.[340]
Doe sprak Minerva, die had zo lank zwijgende gewacht:
'Gij hebt hem, vader, in als recht gezeid en wel geboden.[342]
Maar deilt nu de tongen, mengt de wijn met een vrolijk gedacht,[343]
Offert Neptuno en al d'onsterflijke goden.
Laat ons gaan slapen, 't is tijd, het licht is gevloden;
Lank zitten in der goden waarschap is tegens 't betamen.'[346]

Zij had volzeid, de dienaars kwamen tot het wassen noden;
Zij volgden 't vermaan van Minerva al te zamen.
De jonge mans deden den wijn in de bekers kramen,[349]
Zij dronken eerst, daarna deilden zij de tongen,
Die zij opstaande in 't vier wierpen, in der goden namen.
Voorts, als zij al geofferd hadden, ouden en jongen,
En elks zijn lust gedronken hebbende op is gesprongen,

327 *niet* niets
328 *van danen* daarvandaan
330 *versteken* uit zijn koers gedreven
334 *beien* beiden, talmen
340 *week* week voor
342 *als* alles
343 *tongen* van de offerdieren n.l.
346 *waarschap* feestmaal
349 *kramen* terechtkomen, vloeien

Zo wilden Pallas en Telemachus weder scheepwaarts keren.
Maar Nestor strafte ze en heeft ze te blijven gedwongen,[355]
Zeggende: ‘Die schande moet Iuppiter van mij weren,[356]
Dat gij zo van hier t'scheep zoudt gaan, en mij onteren,
Recht oft ik een bedelaar waar', arm en berooid,
Die noch spijze in mijn huis hadde, noch deksel noch kleren,[359]
Noch zachte bedding die mij oft mijn gasten vervrooit.[360]
Ik heb schoon kleren en dekens genoeg, die men op vrienden strooit;
Zou 't herde schip dan, o jongelink, uw leger wezen?
U die een zoon zijt van Ulysses? Waarder vriend en kwam mij nooit.
Zo lank als ik leef, en mijn kinderen mij eren en vrezen,
Zal men vreemden hier eren; hoeveel meer u, vriend uitgelezen!’

Daarop antwoordde Minerva ter zelver uren:
‘Dat's wel, vriendlijke vader, gij werdt dies nog geprezen.
Herbergt Telemachum dees nacht binnen uwe muren,
't Is hem ook beter dan zonder nood onrust te bezuren.[369]
Ik moet t' scheep bij ons volk om alle dink te bestellen,[370]
Want ik ben d'alderoudste, dus moet ik wat besturen;[371]
Zij zijn hem uit jonsten gevolgd, 't zijn jonge gezellen,[372]
Die meest haar jaren gelijk met Telemacho tellen;
Dus ga ik na 't schip, om met hun na ons kooien te dalen.
Morgen wil ik mijn gang na die Caucamers versnellen
Om mij daar schuld, die nieuw noch klein is, te doen betalen.
Morgen zendt dees jongelink uit uw heerlijke zalen,
Geeft hem uw zoon mee, ook een wagen met snelle paarden.’

Dit was gezeid, zij verdween schielijk als des bliksems stralen[379]
Daar zij 't alle zagen, dies zij verschrikten en vervaarden.

355 *strafte* berispte
356 *moet* moge
359 *deksel* dek, bedekking
360 *vervrooit* verheugt
369 *bezuren* verdragen
370 *bestellen* orde stellen op
371 *besturen* leiding geven
372 *jonste* genegenheid
379 *schielijk* plotseling

Elk was verwonderd, ook Nestor; maar als zij hun bedaarden,
Nam hij Telemachum met der hand en begonst te spreken:
'Gij werdt snode noch blode, o jongelink van waarden;[383]
Nu de goden uw leidslui zijn, wat mag u gebreken?
Dit 's geen ander god dan Pallas - ik merk 't aan dit teken -
Die uw vader, boven alle Grieken, veel eren dede. -
Hierom zijt ons jonstig, o Koninginne, hoort mijn smeken:[387]
Geeft mij enen goeden naam, mij, mijn wijf en kinderen mede.
Ik zal u een vetten os offeren hier ter stede,
Breed van hoofd, onbetemd, die nooit juk aan hals en droeg;
Dees offer ik u met gulden hoornen, hoort doch mijn bede.'

Alzo bad hij, Pallas verhoorde 't, en gaf 's hem genoeg.
Nestor de strand verlatende op wegen na huiswaart sloeg.
Hij trad voor na 't heerlijke hof, men zag 't hem al nawoelen.
Als zij in de zale kwamen steld' men elk na zijn gevoeg[395]
Bij ordene op rijkelijke banken en stoelen.
Een oude maart schenkte den besten wijn in fioelen[397]
Daar in elf jaren nooit drop uit was geschonken,
Zij bracht ze den Konink om zijn dorst te verkoelen;
Die offerde 't Pallas en heeft ze ter aarden gezonken.[400]
Ook deed hij zijn gebed, uit 's herten vierige vonken,
Aan Minerva, wijs, kuis, ende machtig in wapen.
Als zij al geofferd hadden, gebeden en gedronken,
Zijn ze elks in heur huizen gegaan om te slapen.
Maar Nestor geleidde Telemachum, om rust te rapen,[405]
In een schoon kamer onder een ruisende gaalderije[406]
Op een zacht pluimbed, met den hertoog van ridders en schildknapen[407]

383 *snode noch blode* minderwaardig noch laf
387 *jonstig* genadig
395 *na ... gevoeg* zoals bij zijn rang paste
397 *maart* dienstmaagd; *fioelen* flessen (fiolen)
400 *gezonken* geworpen
405 *rapen* smaken
406 *ruisende* galmende
407 *hertoog* aanvoerder

Pysistratum zijn zoon, die leide hij hem aan zijn zije;
Dees was vermaard boven al 's Koninks kinderen ver en bije.
Die Konink gink ook te rust in zijn slaapkamer verheven,
Daar hem 't bed van zijn Prinses bereid werd ten zelven tije.[411]

Maar als de gouden dageraad de sterren hadde verdreven,
En is Nestor niet langer bij 't bedde gebleven;
Hij kwam voor 't hof zitten, op grote marmeren stenen
Wit als spiegels gepolijst, welriekende daarbeneven,
Daar Meleus eertijds op zat ende aan plag te lenen,[416]
Een Prinse zo raadwijs dat men hem een god mocht menen,
Maar na zijn dood zat daar Nestor, die de Grieken behoedde,
Dees droeg de scepter, en beschermde de goeden voor wenen.
Zijn zoons vergaarden uit haar kamers met gelijken moede:
Echephorum, Stratius, Perseus van edelen bloede,
Atritus ende Thrasymedes in deugden vermaard,
Pisistratus de zeste prins hem daar ook bij spoedde
Beneven Telemachum van godlijker aard.

Nestor sprak, als hij ze daar ál zag bijeen vergaard:
‘Lief kinders, volbrengt nu alt'zamen uws vaders zinne.[426]
Maakt dat ik terstond offere Pallas, goddinne waard,
Die gister tot ons waarschap van Neptuno kwam uit minne.[428]
D'een loop rasselijk om een osse te weiwaarts inne,
En beveel de koeiherder terstond de vetste te bringen;
D'ander loop t'scheep, en maak dat ik al 't volk hier vinne[431]
Van Telemacho, behalven twee, hoeders zijnder dingen;
De derde haal den goudsmid Laërtium geringen:[433]
Die zal 't goud om der ossen hoornen dan spreien;
D'ander drie blijven hier om bezorgen, zonderlingen[435]
Dat de maarten een heerlijke waarschap bereien.

411 *van* door
416 *aan ... lenen* tegen te leunen
426 *zinne* wens
428 *waarschap* feestmaal
431 *vinne* vinde
433 *geringen* spoedig
435 *bezorgen* voor alles te zorgen; *zonderlingen* vooral

Laatzestoelen brengen, hout, schoon water, ende groene meien.'

Dit sprak hij; elk dede 't zijn, d'os werd daar terstond gebrocht,
De gezellen kwamen uit den schepen, zonder beien,
De goudsmid kwam met al zijn gereedschap wel bedocht,[440]
Hij bracht aambeeld, tang' en hamer, daar hij 't goud mee wrocht.
Pallas zelve kwam ook gonstig tot naarder feesten.[442]
Nestor heeft den goudsmid het goud uit der kisten gezocht;
Die verguldde de hoornen van 't vetste in 's Koninks beesten,[444]
Opdat het Pallas aanschouwen mocht met blijder geesten;
Stratius met Echephron hebben d'os bij de hoornen geleed,[446]
Aristus bracht uit de slaapkamer voor minst' en meesten[447]
't Handwater, in een gulden watervat om wassen gereed,
D'ander hand droeg 't meel, besloten in een korfken secreet.
De strijdbare Trasimedes had een scharpe bijl in de hand
Staande om slaan gereed bij 't beest, daar hij hem wel aan kweet;
Perseus hield het bekken, maar Nestor grauw van verstand
Nam water met meel, ende biddende Pallas in 't herte geplant[453]
Werp hij de tophaarkens van den os in den brande gloedig.[454]
Nadat hij gebeden had, en 't gezouten meel verbrand,
Verhief de strijdbare Trasymedes zijn bijle spoedig,
En sloeg den os in zijn nek, door al de zenuwen bloedig;
Die stortte ter aarden, want hem zijn krachten bezweken.
Des Koninks dochters en snaren weenden mismoedig,[459]
Ook Euridice zijn huisvrouwe, ooit kuis gebleken,[460]
Uit meedogen van 't beest, tot een goedertieren teken.[461]
Haar zonen keerden d'os, en gingen de benen bijeenknopen.
De strijdbare Pysistratus heeft hem den strot afgesteken,

440 *wel bedocht* welberaden
442 *gonstig* goedgunstig
444 *in* onder
446 *geleed* geleid
447 *minst' en meesten* geringsten en voornaamsten
453 *in ... geplant* die hij in 't hart droeg
454 *Werp* wierp
459 *snaren* schoondochters
460 *ooit* altijd
461 *een goedertieren teken* een teken van haar zachte aard

Ende 't zwerte bloed daar reutelende uit doen lopen.
Als de bevende ziel door 't geronnen gat was gedropen,
Ook mede het rokende bloed in 't bekken ontvangen,
Zo deilden ze de os, zijn benen begonsten te stropen,
En sneden 't vlees aan stukken en hebben 't met vet behangen;
Daarop leiden zij de benen, beroofd van haar gangen.[469]
't Vlees beefde aan de speten, die Nestor ook zelfs gink keren,
Daar hij de zwerte wijn offerde met groot verlangen.
Vijf jongelingen draaiden de speten, tot haarder eren,
Andere deden 't gebeent in 't krakende vier verteren,
Andere sneden 't vlees, en staken 't aan 't spit nog trekkende:
Elk wendde die vette speten lustig met begeren.

Hierentussen, dat hem elk tot zijn werk was strekkende,[476]
Kwam 's Koninks jonkste dochter Telemachum verwekkende[477]
Hem in de stove te baden, dit was Policaste schone.[478]
Daar wies hij af al dat hem was bevlekkende;
Zij bracht welriekende olie voor zijn persone
Daarmee hij hem bestreek, zo hij wel was gewone.
Doe gink hij zijn klederen weder om hem slaan,
En is zo, als een van den kinderen uit 's hemels trone,
Bij Nestor den herder der mensen zitten gegaan.
Al 't vlees was genoeg ende natuurlijk gebraân,[485]
Zij begonsten te eten, men schenkt' er den wijn in schalen.
Als elk nu zijn honger en dorst te vollen had voldaan,
Sprak de zorgvuldige Nestor met vriendelijker talen:
‘Kinderen, gaat nu mijn aldersnelste paarden halen,
Zo volbrengt Telemachus zijn reis, spant ze in de wagen.’

Elk liep fluks heen; d'een haalde tomen, d'ander de zâlen,[491]

469 *van haar gangen* van hun snelheid
476 *hem strekken* zich begeven
477 *verwekkende* opwekken
478 *Hem* zich; *stove* badkuip, badkamer
485 *natuurlijk* naar zijn aard, op de vereiste manier
491 *zâlen* zadels

Terstond waren de paarden in 't touwe geslagen.
De spijswaarderse kwam haar wijn, brood ende spijzen dragen[493]
Zo de Koningen, van God gespijsd, te eten plegen.
Telemachus klam eerst op, en zat na zijn behagen;
Bezijden hem is de Prinse Pysistratus gestegen,
Dees nam den toom in der hand, zij sloegen op wegen:[497]
Hij dreigde de paarden, die zijn als herten gevlogen
Te veldewaarts in, 't hoofd neerwaarts tot lopen genegen,
Zij lieten de stad, die draaide achterwaarts uit den ogen.
't Gareel schuddende hebben ze den gantsen dag getogen:[501]
De weg liep door de wagen, die schuim van den paarden,
De zon onder 't aardrijk, en de schaduw kwam haar vertogen.[503]
Alzo kwamen zij te Pheras met snelder vaarden
Tot Diocles, die ze ontving in groter waarden,[505]
Orchilochus' zone die van Alpheo was geboren.
Die trakteerd' ze die nacht zo dat m' er geen kosten spaarden.

Maar als de roosverwige dageraad den nacht gink schoren[508]
Spanden zij de paarden, zaten op, en reden als voren.
De zweep werd geroerd, dies de beesten willig voorwaarts sprongen.
Zij rolden deur vruchtbaar landen, door gras door koren,
En spoedden fluks weg, de paarden liepen onbedwongen;
De zon daalde, de zwarte nacht kwam op gedrongen.

EINDE VAN 'T DERDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

493 *spijswaarderse* spijsbewaarster
497 *sloegen op wegen* gingen op weg
501 *getogen* getrokken
503 *vertogen* vertonen
505 *in groter waarden* met veel eerbewijzen
508 *schoren* scheuren

Het vierde boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Menelaus ontvangt Pisistratum, Telemachum mede;
Dees vertelt hem wat in Ithaca van den vrijers geschiedt.
Menelaus meldt weer der Grieken weerkomst, ook de zede[*]
Van Protheo, door wiens profetie hij wist in waarhede
Agamemnon's dood; *ook hoe Ulysses bleef in zwaar verdriet*
Bij Calipso, die hem geenszins thuiswaarts trekken en liet.
De vrijers houden raad om Telemachum te doden.
Pallas troost Penelope, die zij voor haar zuster aanziet
In een droom, als zij treurt om haar zoon, die van haar was gevloden.

RECHT als zij tot Spartam kwamen onder hun beiden
In 't hof van Konink Menelao heerlijk verheven,
Vonden zij hem bruiloften voor zijn burgers bereiden
Van een zoon ende dochter, die een eerbaar leven leidden
In 't koninklijke huis, onschuldig boven schreven.[5]
Zijn dochter zoud' hij des vromen Achilles' zone geven,
Met wien hij voor Troyen dit huwelijk had gesloten,
'tWerd door de goden eerst gemaakt, nu door hem voortgedreven.[8]

* levenswijze en aard
5 *boven schreven* bovenmate
8 *voortgedreven* tot stand gebracht

Hij schikt' ze met wagen, met paarden en met speelgenoten[9]
Tot Mirmidonium, daar Pirrhus, van Achilles gesproten,
Als Prinse over 't gehele landschap regeerde.
Zijn zoon gaf hij Alectoris dochter om zijn vergroten[12]
Tot Sparta, daar hem de moeder in zijn oudheid mee eerde,
't Was de vrome Megapentis, de wel-begeerde,
Gewonnen bij een slavinne, als Helena niet meer teelde,
Nadat ze 't geslacht met zijn dochter Hermio vermeerde,
Zo schoon en vriendelijk, dat het een Venus geleek, een beelde.

Alzo was 's Koninks hof vol waarschappen en vol weelde,[18]
't Was er al vol vreugden onder burgers en geburen:
De speelman zank in de harp, daar hij konstelijk op speelde;
Twee dansers dansten, die haar spronk op 't geluid konden sturen.
Hier kwamen voor 't hof met wagen en paard ter zelver uren
De Prins Telemachus ende Pysistratus gevaren.
Dit zag Eteoneus van die hoge muren,
Een naarstig dienaar; die gink doe den Konink verklaren,
Den Herder des volks, dat er vreemde gasten waren:
‘Daar zijn twee mannen, die schijnen van godlijken geslachte,
Beveelt, o Konink, dat wij heur paarden in 't stal bij d'onz' vergaren,
Oft zenden wij die elders te logeren dees nachte.’

Menelaus verzuchtende sprak met droeven gedachte:
‘Voormaals hebdi, Eteoneë, wel bet geweten;[31]
Nu zegdi als een kind, kindselijk. Betaamt dat mijnen machte?
Wij hebben voorwaar thuiskomende dikwijls gezeten
Aan ander luider tafel, en heur spijzen gegeten;
Bezochte nood maakt mij mild in der behoeftiger zaken.[35]

9 *schikt'* zond
12 *om zijn vergroten* om hem te verheffen, zijn aanzien te vergroten
18 *waarschappen* feestelijkheden
31 *bet* beter
35 *Bezochte* ondervonden

Of 't God ook eens beliefde 't eind van ons jammer te meten! -[36]
Slaat de paarden uit, brengt heur binnen om goed chier te maken.'[37]

Terstond liep hij heen, en riep ander knechts met snelder spraken,
Die hij op te staan en hem ras te volgen beval.
Zij losten de paarden, die zwetig in de garelen staken,
En bonden die bij 's Koninks paarden aan de krebbe in 't stal,
Zij gaven ze grove witte garst met de haver smal,
En stelden de wagen onder 't dak in 't droge.
De jongelingen brachten ze op 't hof vol vrolijk geschal.

Daar was 't zo heerlijk dat het wonder scheen in 't oge;
Het blinkte als de glants van zon en maan in 't hoge,
In zalen, kameren, ende in de gehele woning. -
Haar ogen waren verzaad, de knecht bracht ze bij gedoge[48]
In 't stove om baden; zij wiesen, 't was hun een verschoning,[49]
De maagden brachten olie, elk dee tot dienst vertoning;[50]
Men kleedd' ze met bont en zijd', dat zij hun al toelieten.
Doe steld' men ze in prinselijke stoelen bij den Koning.
Een jonkvrouw kwam uit een gulden lampet rooswater gieten,
Op een zilveren bekken zag men 't kristallijnig vlieten,
Zij wiesen hun handen; daar werd een schoon tafel gedekt,
De spijswaarderse bracht gerechten lustig om genieten,[56]
De kok rechte spijs, die zatte magen tot honger verwekt,
De wijn werd van den boutellier in een gouden beker gelekt.[58]

Menelaus, zijn rechterhand biedende, heeft heur gezeid:

36 *te meten* toe te meten, toe te beschikken
37 *Slaat ... uit* span de paarden uit; *goed ... maken* goede sier te maken, zich te goed te doen
48 *bij gedoge* met hun goedvinden
49 *stove* badkuip, badkamer; *verschoning* versterking, verfrissing
50 *dee ... vertoning* betoonde zich dienstvaardig
56 *spijswaarderse* spijsbewaarster
58 *gelekt* geschonken

‘Eet, drinkt en weest vrolijk, daarna mij doch vertrekt
Verzaad zijnde, wie gij zijt, ook uw geslacht met goed bescheid.[61]
Gij schijnt van koninklijk bloed, gevoed door de godlijkheid,[62]
Geen slechte luiden en mogen uw ouders wezen.’[63]

Doe heeft hij heur de rugge van een vetten os voorgeleid
Lekker gebraden, 't welk t'zijnder eren was uitgelezen.
Zij grepen 't aan en hebben 't met hertig eten geprezen,[66]
Totdat hun de lust na spijs en drank heel was vergaan.
Doe bukte Telemachus en sprak stillekens, uit vrezen
Van ander's oren, tot Nestor's zone zijn trouwe kompaan:[69]

‘Aldervriendelijkste Pisistrate, ziet doch eens aan
Hoe alle dingen hier van zilver en goude blinken.
Ik denk dat het in Iupiter's hof dus te werk zal gaan.[72]
't Schijnt hier ook een hemel, hoort al 't huis van snaarspel klinken!
't Is hier alzo vol, 'k en kan 't verwonderd niet voldinken.’

Dit verstond Menelaus - 't kwam zacht in zijn oren strijken -
Die sprak: ‘Lieve kinders, laat zulke redenen zinken.
Men behoort geen sterflijk mense bij Gode te gelijken,
Want heilig en goed zijn diens eeuwige rijken.[78]
Nochtans zoud' ik geen mensen, hoe rijk op aardrijk beneden,
In heerlijke huizinge oft rijkdom willen wijken;
Want ik hebbe al dolende veel ter zee geleden,
In 't achste jaar kwam ik in de Ciperse steden,
In Phenicen, in Aegypten, in Aethiopen,

61 *met ... bescheid* met duidelijke inlichtingen
62 *de godlijkheid* de godheid
63 *slecht* gering, van lage stand; *mogen* kunnen
66 *hebben 't* druk van 1561: *hebbents*
69 *kompaan* makker
72 *dus ... gaan* zo in zijn werk zal gaan, gesteld zal zijn
78 *eeuwige rijken* zijn hemels rijk, zijn lusthof

Ik doolde ook bij de Sidoniërs vreemd van zeden,
In Erembo, in Libiën, daar lammerkens met hopen
Gehorend ter wereld komen, terstond als zij lopen,
Daar elk schaap driemaal lamt eer de zon komt in den were;[87]
De herders noch heren en behoeven daar niet te kopen
Vlees, kaas, noch zoet melk, zij hebben 's tot heuren begere:
De schapen geven 's een heel jaar genoeg voor herder en here.
Hier doolde ik en zocht spijs om eens thuis te komen.
Daarentussen werd mijn broeder vermoord, die ik nu ontbere,
Door 't valse bedrog van zijn snode wijf, waard om verdomen.
Dus bezit ik dees rijkdommen niet vrolijk t' mijnder vromen,[94]
Al schijnt mijn hof vol vreugden, het heeft ook zijn kruis;
Leven uw ouders, zo hebdi dit van heur wel vernomen.
Ik heb veel geleden, ik verloor een welbewoond huis
Vol van alderlei goeden, vol chierlijkheiden kuis.[98]
Och mocht ik nu het derde paart daaraf maar bewonen,[99]
En dat de mannen voor Troyen gebleven in 't oorlogsgedruis
Gezond thuis waren bij haar wijfs, dochters ende zonen!
Dikwijls zit ik thuis en beween die heerlijke personen,
Ja ik heb somtijds uit mijn treuren luste geschapen;
Dan rust ik weer, want kort is de lust die 't verdriet mag tonen.[104]
‘Maar bovenal doet er mij één treuren, kloek en vroom ter wapen,[105]
Wiens gedenken mijn honger verdrijft, en beneemt mijn slapen:
Dat's Ulysses, die meer dan wij alle heeft moeten lijden.
Hij zal d'r nog ere, maar ik eeuwig verdriet uit rapen[108]
Om zijnen wille, want wij missen hem lange tijden,
Men hoort van zijn leven noch dood aan genen zijden.

87 *in den were* in de Ram (het sterrebeeld van de Dierenriem)
94 *t' mijnder vromen* tot mijn heil (geluk)
98 *vol ... kuis* vol schone kostbaarheden
99 *paart* deel
104 *mag tonen* kan vertonen, voortbrengen
105 *kloek ... wapen* listig en dapper met de wapenen
108 *rapen* ‘scheppen’

Thuis bewenen hem treurig met twijfellijk wanen[111]
Zijn vader, zijn wijf, zijn zoon: die mogen haar niet verblijden.'

Des jongelinks hert brandde, den wasem gaf tranen
In zijn klaaglijke ogen om zijns vaders vermanen;[114]
Gedistilleerd door 't vier der liefden stortten die op d'aarde.
Hij dekte d'ogen met zijn kleed, dat nam hij niet van danen;[116]
Daaronder weend' hij zo deerlijk dat het den Konink bezwaarde,
Dies hij twijfelde oft beste waar' dat hij 's hem voorts verklaarde[118]
Dan oft hij zoude vragen en den jongelink doen spreken.
Dus stond hij in gepeins, maar eer hij zijn zin openbaarde,[120]
Kwam Helena uit de koninklijke slaapkamer gestreken[121]
Waard om bij Diana met den gouden boog te zijn geleken.
Van Adestra werd haar een chierlijke stoele gezet,
Alcippe droeg een schone tapijt, een zijden deken,[124]
Phylo bracht een schale om offeren van zilver net,
Die haar was gegeven van Alcandre in een banket.
Dit was Polibius' huisvrouw, die tot Thebis woont,
Wiens huis overvloeide van goeden rein onbesmet.[128]
Dees gaf Menelao twee zilveren bekkens, en heeft betoond
Nog groter mildheid met twee potten die men niet en verschoont,[130]
Ook hierenboven tien talenten gouds, uit goeder minnen.
Nog schenkte hij Helena, de Koninginne gekroond,
Een gouden spinrokken, daar zij aan zoude spinnen,
Ook een zilveren korfken gemaakt door kloeke zinnen[134]
Met vergulden boorden konstig ende rijkelijk.

111 *met ... wanen* met vertwijfelende hoop, 'half vertwijf'lend in 't verwachten' (Potgieter)
114 *vermanen* vermelding 'omdat er over zijn vader gesproken werd'
116 *van danen* daar vandaan, 'weg'
118 *dat ... verklaarde* dat hij 't hem verder vertelde (door Coornhert fout vertaald)
120 *zin* gedachte
121 *gestreken* afgedaald
124 *tapijt* dekkleed, sprei
128 *goeden* goederen, bezittingen
130 *die men niet en verschoont* niet te verbeteren, niet te overtreffen
134 *door kloeke zinnen* door schrandere geesten

Dit stelde Phylo een jonkvrouw voor haar, daar lag binnen
Gouddraad, zijde, ende al haar naaisel gelijkelijk,
Zij stelde daar ook den spinrokken zeer praktijkelijk[138]
Die haar met purpuren wolle drijvende uitspreidde.[139]
Helena gink zitten, een schabel stond onbezwijkelijk[140]
Onder haar voeten, daar zij niet lank na en beidde
Oft zij vraagde 't haar man alt'zamen ende zeide:

'Zegt mij doch Heer, wie zijn dees? waan komen ze? uit wat wijken?[143]
Is 't recht, 'k en weet 's niet; maar mij dunkt met goeden bescheide[144]
Dat ik nooit vrouw oft man ooit mens zo wel zag gelijken,
Als dees jongelink Ulysses' zoon gelijkt vol praktijken -[146]
Telemachum mein ik, die hij liet bij zijn voormonderen[147]
Nog jonk zijnde thuis, als hij met d'ander Grieken gink strijken[148]
Door mijnen willen voor Troyen, om dat te plonderen. -[149]
Hij gelijkt hem zozeer dat het mij doet verwonderen.'
De Konink sprak: 'Wijf, nu gij 't zegt, zie ik 't voor mijnen ogen.
Hij gelijkt hem van hand en voet, van boven van onderen.
Ik sprak schier van Ulysse, wat hij door mij most gedogen:[153]
Dit gink ik den jongelink treuriglijk vertogen.
Die weende bitterlijk en scheen in tranen te baden,
Die hij met den scharlakens mantel af heeft gedwogen.'[156]

Hierop zeide Pysistratus de Prins vroom van daden:[157]

138 *praktijkelijk* behendig
139 *die haar* die zich (de spinrokken n.l.); *drijvende* behangen (eigenlijk 'stromend' vergelijk 'drijfnat')
140 *onbezwijkelijk* (niet kunnende bezwijken), stevig, vast
143 *waan* waarvandaan; *wijken* streken
144 *met goeden bescheide* op goede gronden
146 *Ulysses' ... praktijken* op de zoon van Ulysses vol listen
147 *voormonderen* voogden
148 *strijken* reizen
149 *Door mijnen willen* om mijnentwil
153 *schier* daar straks; *door* om
156 *gedwogen* geveegd
157 *vroom* dapper

‘Gij hebbet, mogende Konink, te rechte geraden:
't Is Ulyssis zoon die gij meent met uwe devijzen.[159]
Hij weet bet, dan hij voor Uwe Koninklijke Genaden[160]
In 't eerste aankomen hem zelfs zou verheffen oft rijzen;[161]
Wij kennen hem, en mogen zijn welsprekendheid prijzen.
Mijn vader Nestor heeft mij, hem tot gezel, hier gezonden
Aan u, oft gij hem met raad oft daad weet te onderwijzen
In zijn begeerte. Hij treurt tot allen stonden[164-165]
Om zijn verloren vader, want zijn huis werdt verslonden.
Zijn vader derft hij, niemand wil zijn verdrukkers verjagen.’

‘O wat waarder vriends zoon heb ik in mijn huis gevonden’
Riep Menelaus ‘'k en had geen getrouwer van mijn dagen.
Hoe menig zorglijke kamp heeft hij voor mij geslagen![170]
Hem wens ik, vóór al de Grieken, eens thuis t'aanschouwen.
Hadden wij t'zamen thuis mogen komen na ons behagen,
Hij waar' hier gekomen uit de Ithaakse landouwen:
Met wijf, met kind, met kist, met bed, met mannen en vrouwen
Om hier te wonen dacht hij zijn stad te verlaten.
Ik meinde hem in Argos een stad en paleis te bouwen[176]
Of hem een te doen kiezen, de heerlijkst van huizen en straten;
Hij zoude heer zijn over de mijn', ik van zijn onderzaten,
Wij dachten 's al gemeen te hebben klein ende groot,
En gelijk met vreugden te genieten t'onzer baten,
Totdat ons gemeinschap gedeild werd door de gemene dood.[181]
Maar dit heeft God niet gewild; die houdt hem ellendig in nood,
En wil hem alleen de begeerlijke weerkomst niet verlenen.’

159 *meent* bedoelt; *devijzen* redenering, woorden
160 *bet* beter
161 *hem zelfs* zich zelf; *rijzen* verhogen
164-165 *te onderwijzen ... begeerte* bij te staan in wat hij begeert
170 *zorglijke kamp* gevaarlijke strijd
176 *meinde* dacht, was van plan
181 *gedeild* gesplitst, gescheiden; *gemene* die aan allen gemeen is

Het deerde hun allen, 't verdriet de natte ogen ontsloot,
De hoofden hingen, men zag ze al droeflijk wenen,
De schone Helena schreide met zuchten en stenen,
Ook Menelaus en Telemachus, dien 't hert woud' scheuren,
Pysistrato ontzegen ook tranen, die paarlen schenen,
Zijns broeders Antilochi dood deed hem bitterlijk treuren,
Die door den vromen Mennon kwam in doods doleuren.[190]
Dit viel hem nu in, dies sprak hij met woorden klachtig:

''t Hoogste lof van wijsheid mag U, o Konink, gebeuren,[192]
Als die oude Nestor, mijn vader, uwer werdt gedachtig
Binnen onzen huize, daar wij dik spreken eendrachtig;[194]
Daarom zuldi, na uw wijsheid, mijn reden verbeien.[195]
Na den avondmaal lust mij geen schreiens, dit's waarachtig,
Maar in den dageraad wil ik wel deerlijk beschreien
De mannen die vromelijk van hier zijn verscheien,
Want dit's den ellendigen mensen heur enige ere:
't Haar te scheren, en tranen over de wangen te spreien.
Mijn broeder is ook dood, de slechste niet van 't Griekse here;
Dit weet gij bat dan ik, die hem zo treurig ontbere.
Ik zag hem daar nooit; men zeit hij gink andren te boven
In snel lopen, ook in vroom strijden met allen gewere.'[204]

'Gij spreekt reden, lief zoon, die men in grijsaards zou loven'
Sprak Menelaus 'zulk een vaders kind werdt niet verschoven,[206]
Maar moet edel werden, vroom, ende in deugden vermaard;
Dien wijsheid, macht en eer gebeurt, uit de hemelse hoven,[208]
Als hij een wijf neemt, ja als hem zijn moeder eerst baart
- Zo Iupiter betoond heeft aan Nestor uw vader bedaard,

190 *doleuren* smarten
192 *mag U ... gebeuren* valt u ten deel
194 *dik* dikwijls
195 *mijn reden verbeien* mijn woorden verbeiden
204 *met allen gewere* met alle wapenen
206 *verschoven* veracht
208 *gebeurt* ten deel valt

Die zoetelijk oud werdt en rust binnen zijnen daken,[211]
Daar hij zijn vroede, ook strijdbaarste zoons om hem ziet vergaard. -
Maar laat ons het wenen verlaten, de tafels genaken,
De zorgen afwassen, en den zin wat vermaken.[214]
Komt, gaan wij zitten; morgen, als haar de zon zal verheven[215]
Wil ik met Telemacho spreken van alle zijn zaken.'

Zij gingen zittten, de dienaar heeft handwater gegeven;
Men sloeg hand aan de spijs, elk at dat hem stond beneven.
Daar bedocht de schone Helena, van Iupiter geboren,
Dat zij de wijn confijten zou, om vrolijker te leven:[220]
Dan verdrijft ze leed, kan gramschap en druk versmoren.[221]
Wie van die gemengde wijn drinkt mag hem niet verstoren,
Noch en kan zo een gantsen dag niet wenen klagelijk;
Al hadde hij ook zijn moeder ende vader verloren,
Ja al zaag' hij zijn broeder oft waarde kind behagelijk[225]
Voor zijn ogen vermoorden - nog viel 't hem verdragelijk.
Zulk een nutten medecijn hield zij bij haar als nood'lijk,[227]
Die haar geschonken was om te gebruiken dagelijk
Van Polidama Iupiter's wijf, die minde ze grotelijk.
- In Egypten daar wast veel medecijns blotelijk,[230]
Veel geneselijke kruiden, ook vele die krenken,[231]
Enige zijn gemengd, maar sommige heel dood'lijk.
Daar zijn ook geleerde medecijns konstig van zwenken[233]
Van Paeönis geslacht, die konnen tot als raad bedenken. -[234]
Maar als Helena dat in den wijn hadde doen mingen

211 *zoetelijk* zoetjes aan, zachtkens
214 *den zin wat vermaken* den geest wat verkwikken
215 *verheven* verheffen
220 *confijten* met kruiden vermengen
221 *druk* smart
225 *waarde ... behagelijk* zijn geliefd welgevallig kind
227 *nood'lijk* voor haar behoeften
230 *Egypten* (waar Polidama vandaan kwam); *blotelijk* blijkbaar
231 *krenken* schaden
233 *medecijns* dokters*; konstig van zwenken* kunstig in handgrepen
234 *als* alles

Ende den dienaren bevolen die in te schenken,
Sprak zij: ‘Mijn Heer Menelaë, en gij jongelingen,
Alzo geeft ons God somtijds goede, somtijds kwade dingen,
Die vermag 't alleen al, altijd ende aan allen zijen.
Laat zorge varen, wilt malkanderen een baksken uitbringen,[240]
Verheugt u, laat ons met vrolijke reden verblijen.[241]
Ik zal u voorgaan, en vertellen van d'eerste tijen
Bij goeder ordene - nochtans kan ik 's al niet verhalen -:[243]
Hoe dikmaals die lijdzaam' Ulysses heeft moeten strijen,
Maar hoe kloekelijk hij 's gedaan heeft zal ik u vertalen,[245]
- Hij leed veel, ook d'ander Grieken in de Trojaanse palen -.
‘Ulysses gink hemzelven zeer deerlijk wonden,
En nam verscheurde klederen als een slave vol kwalen:
In schijn van een bedelaar met sleters verbonden,[249]
Die in 't Griekse heer bedelde t' alder stonden,
Zo kwam hij binnen Troyen al zijn vijanden omtrent.[251]
Hij gink 't al bespien, om zulks in 't leger te verkonden;[252]
Niemand docht op hem, maar ik heb hem terstond gekend;[253]
Ik sprak hem aan, hij hevet looslijk van hem gewend,[254]
Nochtans wies ik hem, en zalfde zijn smertig bezwaren.[255]
Daar zwoer ik hem te zwijgen, totdat hij waar' in zijn tent
Veilig en zeker onder de Griekse scharen.
Na dien eed gink hij 't mij ten laatsten openbaren. -
‘Hij gink weg, en zand veel Trojanen bloedig ter hellen;[259]
Daar wracht hij grote moord, men zag hem niemand sparen;
Zo kwam die onversaagde verwinner bij zijn gezellen.
‘Doe hoord' ik de Trojaanse vrouwen haar zelven kwellen

240 *malkanderen ... uitbringen* op elkaars gezondheid drinken
241 *reden* praten
243 *Bij goeder ordene* in de goede volgorde
245 *vertalen* meedelen
249 *sleters* flarden, lappen; *verbonden* er staat in de 1e druk verhonden; in de latere is de fout verbeterd
251 *omtrent* bij
252 *zulks* dit
253 *gekend* herkend
254 *hevet ... gewend* heeft zich listig afgewend
255 *zijn smertig bezwaren* zijn pijnlijke kwellingen (wonden)
259 *zand* zond

Met wenen, klagen, roepen ende jammerlijk gedruis.
Maar ik was blij in mijn herte, al dorst ik 's niet mellen,[264]
Want mijn verlangen ende hope strekte na huis.
Ik betreurde het leed, ontvangen door Venus' abuis,[266]
Die mij daar gebrocht hadde, ver van mijns vaders land,
Van mijn enige kind, mijn lieve dochter kuis,
Van mijn waarde man, rijk, schoon, en edel van verstand.'

'Dat 's al recht gezeid, lief wijf,' sprak Menelaus te hand.[270]
'Ik heb ook veel heerlijke mannen gekend en bezocht,
Die verstandig waren, ook onversaagd tegens haar vijand;
Maar nooit zag ik lozer noch vromer op enige tocht
Dan die stoutmoedige Ulysses wijslijk bedocht.[274]
Dat zag men best als wij ál in 't paard zaten verborgen,
Wij Prinsen der Grieken die men binnen Troyen brocht
Om de stad te branden en d'inwoonders te verworgen.
Gij kwaamt daar ook, wijf, t'onzen perijkel op die morgen,
Gepord door enig Trojaans god tot zulk vermeten.[279]
Deïphebus volgde u, het bracht ons al in zorgen,
Want gij bezaagt en tastte driemaal de hole spleten,
Gij noemde al ons namen zo wij waren geheten,
Conterfeitende de stemmen van ons alder vrouwen.[283]
Diomedes, Ulysses en ik bijeen gezeten
Kenden uw stemme wel, maar Ulysses woud' 's niet betrouwen.[285]
Als hij ons beide gereed zag, zo wij uitgaan zouen
Ende wij begeerlijk bij u te komen spoorden,[287]
Doe verbood hij 't wijslijk ende heeft ons binnen gehouen,
Zodat de Trojanen niemands stemme en hoorden.
Doe bestond Anticlus alleen met weerklinkende woorden

264 *mellen* melden, zeggen
266 *abuis* misleiding
270 *te hand* terstond
274 *wijslijk bedocht* wijs van gedachten, verstandig
279 *Gepord* genoopt, gedreven; *vermeten* vermetelheid
283 *Conterfeitende* nabootsende
285 *kenden* herkenden
287 *spoorden* trachtten

Tot u te spreken; maar Ulysses hiel' de hand voor zijn mond,
En dwang hem tot zwijgen met vuisten die de stem versmoorden:
Zo behield zijn wijsheid de fleur van den Grieken gezond
Die in dood's ankste lagen, totdat Pallas met een vond[294]
U allen van 't hoge verderflijke paard gink leien.'

''t Was zorgelijk, o Konink' sprak Telemachus terstond.[296]
'Maar al most uw dood door zijn kloekheid nog langer beien,[297]
Hij konst daarna haar bitterheid van hem niet scheien,[298]
Al hadde hij een stalen hert gehad tot zijn wapen.
Maar wij zijn vermoeid, dus doet doch ons bedding bereien,
Zo mogen wij ons rusten, ende zoetelijk slapen.'

Doe beval Helena haar maarten ende knapen,[302]
Dat zij onder de gaalderij een bedde zouden dekken[303]
Met purpure dekens van 't zachste en fijnste der schapen,
Ook de kamer met zijden tapijten overstrekken.
Zij gingen met toortsen in de hand ter zelver plekken
De kamer bereiden, daar hem de hofmeester in bracht.[307]
Daar sliepen de twee jongelingen zonder iemands wekken
Gemaklijk en zorgeloos: dit maakte een korte nacht.
Menelaus gink mede slapen op zijn beddeken zacht,
In de koninklijke kamer, met zijn schone wijf.

***

Als de schaduw week voor des blinkende dageraads macht
En maakte Menelaus op 't bed geen langer geblijf.
Hij kleedde hem, en hink zijn scherp snedig zwaard op 't lijf,
Ook band hij chierlijke zolen aan zijn zachte voeten;

294 *vond* (vondst), list
296 *zorgelijk* smartelijk
297 *beien* wachten, d.i. 'uitblijven'
298 *Hij ... scheien* Duister. Misschien: 'Hij (Ulysses) kon daarna de bitterheid van de dood (vrouwelijk) niet van zich afweren' ('non enim ei ista depulerunt tristem mortem')
302 *maarten* dienstmaagden
303 *gaalderij* galerij
307 *hem* hen

Zo trad hij uit zijn slaapkamer als een god in 't bedrijf.
Daar vand hij de jonge Prinsen, die hem waardiglijk groetten.[317]
Hij zat bij Telemachum, en sprak, om druks verzoeten:[318]

‘Zegt jongelink, wat port u over zee herwaarts te komen?[319]
Wildi iet van mij? spreekt vrij; mag ik, uw leed zal ik boeten.’[320]

‘Ik koom, o mogende heer, over de zorglijke stromen,[321]
Om horen oft gij iet van mijn vader hebt vernomen.
Mijn huis verderft, al mijn bouwerije vergaat;[323]
Mijn hof is vol vijandlijke vrijers die zonder schromen
Mijn vette ossen en schapen verslinden vroeg en laat.
Zij beminnen mijn moeder, die heur hovaardigheid haat.
Nu koom ik u bidden dat gij mij wilt doen bevroeden[327]
Van mijns vaders wrede dood, oft zijn ellendige staat,
Dat gij zelfs zaagt, oft door horen zeggen kont vermoeden;
Hij is onzalig geboren vol tegenspoeden.
Schroomt doch niet, noch paait mij uit meedogen niet met smeken,[331]
Maar zegt mij de waarheid, ik neem 't van u ál ten goeden.[332]
Dit bid ik: indien u mijn vader ooit vriend is gebleken,
Oft is hij u nooit van zijn beloften ontweken[334]
Voor Troyen, daar gij veel met malkanderen hebt geleden:
Zo zegt mij dat gij weet, maar wilt doch de waarheid spreken.’

Menelaus zuchtte, en sprak met treurige reden:
‘Helaas, in wat vromer mans slaapkamer willen zij treden
Om op 't hoge bed te slapen, zij die sno zijn en teder![339]

317 *waardiglijk* eerbiedig
318 *om druks verzoeten* om zijn verdriet te verzachten
319 *port* dringt, noopt
320 *boeten* stillen, wegnemen
321 *zorglijke* gevaarlijke
323 *bouwerije* landbouwbedrijf
327 *doen bevroeden* inlichten
331 *smeken* vriendelijke woorden zeggen
332 *ik ... goeden* ik neem het goed op
334 *ontweken* afgeweken
339 *sno* onbeduidend; *teder* zwak

Gelijk een hinde, die haar nest komt verspreden
In eens leeuwen spelonk, daar zij haar kalfkens leit neder,
Die zij zuigt en verlaat ze dan al likkende weder,
Om over berg over dal in de bossen te grazen;
Dan komt de stoute leeuw in zijn oude hol gereder[344]
Dan zij 't waanden: die begint te briesen en te razen;
Hij bespringt dees hindekalfs en begint daaraf te azen,[346]
Hij scheurt ze met de klauwen en kraakt ze met tanden verwoedig;
Haar leden beven in zijn kaken, zijn neusgaten blazen
Den roden schuim uit; borst, baard en klauwen bruisen bloedig;[349]
't Verslinden vermoeit hem, de prooi verzaadt hem overvloedig;
Hij lekt zijn granen, (de rest leit voor hem nog ongekloven)[351]
Ende aanschouwt zijn daad met toorniger herten moedig -[352]
‘Alzo zoude Ulysses dees' vrijers 't leven beroven,
Kwaam hij eens thuis - o gaven 't de goden van boven! -
En hij dan nog zo sterk waar' zo hij was ten tijden
Als men hem in Lesbos worstelende zag bestrijden
Den sterken Philomelidem, dien hij wierp ter aarden
Daar alle de Grieken met verwondering verblijdden -
Kwaam hij zo nog bij de vrijers, (dat hem de goden spaarden!)
Hij leerd' ze zijn huisvrouw vrijen, met bloedige zwaarden!
‘Maar dat gij vraagt, zal ik u zeggen als 't is, onverholen,
Zo mij een oud zeeman zeide, daar wij bij vergaarden,
Als de goden ons nog in Egypten lieten dolen
Omdat ik mij haar met geen offerand hadde bevolen -[364]
Want de goden van ons geëerd willen zijn, zo 't betaamt.

‘Daar leit een eiland in zee verborgen en gescholen
Benevens Egypten, dat Pharum is genaamd.

344 *gereder* eerder
346 *azen* vreten
349 *schuim* schuimend speeksel; *bruisen* schuimen
351 *granen* snorren
352 *moedig* trots
364 *mij... bevolen* mij in hun gunst aanbevolen

Zo wijd van daar, als men een helen dag zeilens raamt
Met een ruisende stoker vóór wind vóór wage,[369]
Is een haven, die dik in storm veel schepen verzaamt,[370]
Bekwaam om in en uit te zeilen t'elken vlage.[371]
Hier pompten wij 't zwerte water uit, wij kregen een plage[372]
Die geen weg doet vorderen, 't werd stil en in-de-wind.[373]
Daar wachtten wij twintig etmaal, bij nacht en bij dage,
Na 't waaien; totdat de spijze meest was verslind[375]
Van 't scheepsvolk: haar krachten verdwenen, een man scheen een kind.[376]
Had mijns geen goddinne ontbermd, wij waren d'r gebleven.
Dit was Proteus' dochter, gonstig tot mijwaarts gezind,
De trouwe Idothea: die baatte ons 't leven.[379]
Zij vand mij alleen gaande, en kwam mij beneven[380]
Als mijn volk om 't eiland doolden om vissen te vangen.
- Want nood zoekt brood, de honger had hun daartoe gedreven -
Dees bleef bij mij staan, en sprak met lieflijke wangen:

‘Zijdi dwaas vriend? vertoefdi al willens uw gangen?[384]
Oft is 't uit dwank, en verlustigt gij in uw rouwe?
Zo lange gij hier blijft, zuldi vergeefs na huis verlangen;
Uw land komt hier niet, en den moed begeeft uw volk getrouwe.’

‘Zij zweeg, doe sprak ik: ‘Gelooft vrij o waarde vrouwe,
Oft wie gij anders zijt van den goddinnen geprezen,
Dat ik dit eiland niet willig dus lange en aanschouwe;
Maar ik mag enig god vergramd hebben: dit 's mijn vrezen.
Zegt mij doch - want den goden mag niet verborgen wezen -:

369 *ruisende stoker* gierende stormwind (die de vuren stookt); *voor ... wage* als men wind en golfslag méé heeft
370 *dik* dikwijls
371 *Bekwaam* geschikt, gemakkelijk
372 *plage* beproeving, last
373 *in-de-wind* tegenwind
375 *Na* op
376 *Van* door
379 *baatte* redde
380 *beneven* ter zijde, te hulp
384 *vertoefdi ... gangen* stelt gij vrijwillig uw reis uit?

Wat god mag 't zijn, die mij hindert vanhier te varen
Om eens thuis te komen en van mijn druk te genezen?'[394]

'Doe zei die goddinne: 'Ik zal u de waarheid verklaren.
Hier woont Neptunus' stadhouder over de baren,[396]
Die kent vloeden, stromen, diepten en gronden:
Dit 's d'Egiptse Proteus, die elk voor lange jaren
Als een profeet zijn spoed oft onspoed kan vermonden;[399]
Een oud zeeman is 't, ook mijn vader na elks verkonden.
Konst gij hem eens zo listelijke lagen stellen,
Dat gij hem vingt, en hieldt hem dan vast gebonden
Totdat hij u middel om thuiskomen wilde vertellen -
Ja hij zou 't u zeggen, wilde gij hem daarom kwellen
Wat u, uit zijnde, goeds of kwaads binnenshuis is geschied.'[405]

'Maar gij zoudt mij o goddinne meteen vertellen[406]
Die lagen te leggen, opdat hij ze niet en ontvliedt.
Zwaar is 't den mensen een god te dwingen die 't al voorziet.'

'Hoort mij dan,' sprak zij, 'opdat gij al de maniere weet.
Als de zonne haar hitten van 't midden des hemels biedt,[410]
Zo bortelt op uit den water dees oude zeeprofeet[411]
Met de zwarte wolken van de westerstormen bekleed,
En gaat na hole spelonken om daar te dromen.
Met hem zijn de Phocae kort van voeten om zwemmen gereed,[414]
Dees slapen om hem, heur atem stinkt van 't diepste der stromen.[415]
Daar zal ik u, als de dageraad op zal komen,

394 *druk* verdriet, leed; *genezen* af te komen, bevrijd te worden
396 *stadhouder* d.i.: onderkoning, plaatsvervanger
399 *spoed* voorspoed, geluk; *vermonden* voorspellen
405 *uit zijnde* gedurende uw afwezigheid
406 *zoudt* moet
410 *van ... biedt* uit het midden des hemels (op ons) richt, neerzendt
411 *bortelt op* borrelt op, duikt op
414 *Phocae* zeehonden; *om zwemmen gereed* tot zwemmen geschikt
415 *atem* adem

Bij ordene stellen; drie zullen daar met u gaan,[417]
De vroomste van uw volk, die geen perijkel en schromen;[418]
Want ik wil u de liste van dees grijsaard doen verstaan.
Eerst zal hij de Phocas tellen ende zien ze ál aan,
Dan leit hij hem - zo de herders van den kudde plegen -
Mids tussen haar. Als gij hem dan ziet met slaap bevaan,[422]
Zo grijpt hem fluks aan, bruikt dan uw kracht, houdt hem te degen:[423]
Want hij zal u bestaan te ontsluipen in alle wegen,[424]
Daar hij alle zijne listen dan meesterlijk toont.
Hij zal hem verscheppen, om uw handen te legen,[426]
In al 't gediert dat in 't vier, lucht, water en aardrijk woont.
Houdt gij hem al vast, drukt, perst, en hem geenszins verschoont,[428]
Totdat hij u uit hem zelven met woorden vraagt;
Dan ontbindt den ouden, opdat hij 't u met waarheid loont,
Als gij hem zodanig ziet, zo gij hem slapen zaagt.
Laat hem dan zeggen wie van den goden u dus plaagt,
Wie u de weerkoomst behindert in uws vaders land.'

'Meteen verdween zij in zee, recht als 't leven den droom verjaagt.
Ik gink na mijn schepen, daar stond mijn volksken op 't strand;
Al gaande peinsde mijn herte menigerhand.
Ik kwam t'scheep; men bereidde 't avondmaal, doe werd het nacht.
Na den maaltijd leiden wij ons slapen in 't zand.
'Als den dageraad aankwam, die den gulden hemel bracht,
Gink ik langs 't strand, en bad de goden met hert, zin en gedacht;[440]

417 *Bij ordene* op een rij, naast elkaar
418 *vroomste* flinkste; *schromen* vrezen
422 *Mids* midden; *bevaan* bevangen
423 *te degen* terdege, stevig
424 *bestaan* proberen; *wegen* manieren
426 *verscheppen* herscheppen, veranderen
428 *al* aldoor; *verschoont* spaart
440 *zin* geest

Doe nam ik er drie, daar ik mij ter nood op mocht verlaten.[441]
Hierentussen kwam Idothea met een zware dracht[442]
Uit den diepen schoot der zee, brengende t'onzer baten[443]
Vier Phocase huiden gevild, bekwaam uitermaten[444]
Om haar vader te bedriegen, wiens bedd' zij bereidde.
Zij groef een hol in 't zand, dat haar vader mocht bevaten,
Daar zij bij gink zitten, als die zijn komst verbeidde.
Wij gingen tot haar, daar zij ons in ordene spreidde
En bestond ons met stinkende huiden te bedekken;[449]
't Waren verdrietige lagen waarin zij ons leide,
Het stank vuillijk doen wij ons begonsten te bespekken.
- Wie zoud' hem doch bij een stinkende rob willen strekken? -
Maar zij liet ons in de benauwde lucht niet lank;
't Was ál voorzien, zij kwam ons zwakke geest verwekken,[454]
En streek ambrosiam aan ons neuzen, der goden drank;
Dees edel lucht verdreef die vissige lelijke stank.
‘Zo wachtten wij den helen morgen met een stoute moed.[457]
Veel Phocae namen uit der zee op 't strand heuren gank,
Daar hem elks om slapen verspreidde metterspoed.[459]
's Middaags komt den ouden ook uit het diepste van der vloed;
Hij vindt de vette Phocas, en gaat bij hun allen.
Hij telt ze al, ons mede - die hij ook robben vermoedt -
Hij merkt geen bedrog, gaat leggen, en is in 't slaap gevallen.
Wij sprongen d'r met een gedruis op, hij was ter pallen;[464]
En grepen zijn handen, maar 't verstand toonde daar zijn aard.
Eerst werd hij een wrede leeuw, om ons moed te smallen;[466]
Doe maakte hij ons als een vreeslijke drake vervaard.[467]

441 *ternood* desnoods
442 *dracht* vracht
443 *t'onzer baten* tot onze beschikking, voor ons gebruik
444 *bekwaam* geschikt
449 *bestond* begon
454 *ons ... verwekken* onze verflauwde geesten opwekken
457 *moed* gemoed
459 *elks* elk; *verspreidde* uitstrekte
464 *ter pallen* aan de pal (staak): ‘hij zat vast’
466 *smallen* verminderen, doen afnemen
467 *vervaard* bevreesd

Daarna werd hij een panter, een groot zwijn met tanden gebaard,
Ook vlietend water, ja een grote boom wijd ontloken.
Wij luisterden naarstig, en hebben hem vast bewaard.[470]
Als hij zo benauwd was, ook al zijn listen gebroken,[471]
Heeft hij mij vragende aldus aangesproken:

‘Wat port u Menelaë hiertoe? wie heeft 's u geraden
Dat gij mij belagen zoudt in dees huiden gedoken?’

‘Gij weet dat wel grijsaard, waarom stadi mij niet in staden?[475]
Waarom tergt gij mij nog? ben ik niet genoeg beladen?
Wat ik doe, 'k en weet uit dit eiland niet te geraken,
Daar komt geen eind af, 't hert verdwijnt mij door dit verspaden.[478]
Dus zegt mij nu - want de goden weten alle zaken -
Wie houdt mij hier? Wie belet mij mijn huis te genaken?[480]
Wie hindert mij den weg over zee tot mijnen lande?’[481]

‘Gij zult na huis te vergeefs' sprak hij, zo lange haken
Totdat gij Iupiter doet uw offerande.
Zeilt dan fluks heen, gij komt haast binnen uwen warande;[484]
Maar eer zuldi uw vrienden noch uw hof niet aanschouwen.
Dus offert in Egypten met welriekende brande,
't Zal spoeden na uw wens, Gods gonst zal u bedauwen.’[487]

‘Doe werd mijn herte bedrukt, ik zuchtte van rouwen,
Omdat hij mij weer na Egypten beval te varen
Over de verdrietige zee: het dede mij grouwen.[490]

470 *bewaard* gehouden
471 *benauwd* in 't nauw gebracht
475 *stadi ... staden* staat ge mij niet bij
478 *verdwijnt* verkwijnt; *verspaden* vertraging
480 *genaken* (naderen), bereiken
481 *hindert* verspert
484 *haast* snel, weldra; *warande* lusthof, landgoed
487 *spoeden* voorspoedig gaan, gelukken
490 *grouwen* gruwen, d.i.: huiveren

‘Wel’ zeid' ik ‘men zal offeren en geen kosten sparen.
Maar wilt mij doch in goeder ordene verklaren,[492]
Oft al de Grieken met hun schepen nu thuis zijn gezond,[493]
Die Nestor en ik tot Troyen lieten bij heur scharen.
Is iemand van henlui op zee van der dood doorwond
Oft thuis bij zijn vrienden gestorven na d'oorlog terstond?’

‘Hij sprak: ‘Atride, wilt daaraf niet vermanen;[497]
Best weet gij 't niet, laat dat verborgen in mijns herten grond.
Want als gij 't gehoord zult hebben, zoud' ik vast wanen,
En zuldi u niet onthouden van droevige tranen.
Veel zijn d'r gestorven, maar overgeblevene meest.
Twee Prinsen zijn d'r dood van al uw kompanen.
Wie al verslagen zijn weet gij, want daar zijdi geweest.[503]
Eén zwerft er nog bij der zee, die gij ooit hooglijk preest.[504]
De stoute Aiax is vermetellijk ter zee gebleven.[505]
Nochtans stond hem Neptunus bij in een zware tempeest,
Die bergde aan de woeste klippen Gyras zijn leven.
Hij waar' 't ook ontkomen, al bracht hem Pallas in sneven,[508]
Hadde hij een godloos schadelijk woord gezwegen.[509]
‘Ik zal 't ontgaan' sprak hij, in spijt van al de goden verheven.’
Door dees roem heeft hij Neptunum te vijand gekregen;[511]
Die nam zijn drietandige gaffel, tot toorn genegen,
En heeft den groten roots Gyream aan tween gekloven:
Het één stuk bleef staan, 't ander is na 't water gezegen,
Daar Aiax op zat; dat heeft hij geweldig geschoven[515]
In 't diep van der zee; daarin viel Ajax bedoven,[516]
Die spoog de ziel als hij veel zout waters had gedronken.

492 *in goeder ordene* geregeld, op de rij af, in volgorde
493 *gezond* behouden
497 *daaraf niet vermanen* daarvan niet spreken
503 *verslagen* gedood
504 *ooit* altijd
505 *gebleven* omgekomen
508 *sneven* ellende, angst
509 *schadelijk* verderfelijk
511 *roem* snoeverij
515 *geschoven* gestoten
516 *bedoven* bedolven

Maar uw broeder ontkwam den dood, die mocht 's hem beloven;[518]
Iuno stond hem bij, dat zijn schepen niet en verzonken.
Als hij 't Maleense gebergt zag vol zwarte spelonken,
Verhief daar een vliegende storm; dees deed' hem drijven
Al zuchtende over zee, daar de deiningen blonken,
Totdat zij aan 't land raakten daar hem heer plag te schrijven[523]
Thiëstes, vader van Aegisthus snood in 't beklijven,[524]
Die heer van den lande was, als zij daar kwamen.
Doe kreeg hij goede wind, 't en was geen tijd van blijven;
Zij spoedden na huis, en kwamen d'r gezond alt'zamen.
Hij trad vrolijk op 't land, en dankte de goden bij namen;
Voorts viel hij neder en kuste blijdelijk de aarde,
Die hij met tranen bedauwde, na 't geluks betamen.[530]
'Dit zag een verspieder van verre, die de zee bewaarde,[531]
Opdat hij wanneer hem Agamemnon openbaarde[532]
Aegisthum zoude waarschouwen. Hij was door hem daar besteld,[533]
Daar hij zo lank hadde gewacht dat het nu verjaarde.
Hem waren twee gouden talenten beloofd aan geld,
Opdat de Konink niet binnen kwaam en merkte 't geweld[536]
Van dien valsen Aegistho, die na zijn lust gink weien.[537]
Dees liep fluks tot Aegisthum, dien hij 't gezien' heeft verteld:
Die vand een verraad 't welk hij nu haast zal beschreien.
Hij dede terstond een heerlijke waarschap bereien,[540]
En leide twintig sterke gewapende in lagen.
Voorts gink hij den Konink wellekomen zonder beien,

518 *'s hem beloven* zich daarmee vleien, d.i. gelukwensen
523 *schrijven* zich tekenen, zich beschouwen als
524 *snood in 't beklijven* snood in 't volbrengen: die met gewetenloze middelen zijn doel bereikte
530 *na ... betamen* naar de betamelijkheid van het geluk, d.i. 'zoals de gelukkige past'?
531 *bewaarde* in 't oog hield
532 *hem openbaarde* zich vertoonde
533 *besteld* op post gesteld
536 *geweld* machts-positie? of: krijgsmacht?
537 *weien* zich verlustigen, genieten
540 *waarschap* feestmaal

Hem heerlijk ontvangende met paard en met wagen,
En heeft hem verradelijk over maaltijd verslagen,
Recht als men van den os voor de bijle ziet gebeuren;[545]
Noch geen van zijn gezellen hebben 't lijf ontdragen,[546]
Maar zijn al vermoord binnen de koninklijke deuren.'

'Dit hoord' ik; mijn herte sloeg, het scheen van druk te scheuren;[548]
Mijn benen bezweken, ik zat in 't zand drukkig verbaasd;[549]
Ik weende, ik zuchtte, ik riep den dood met bitter treuren.
Als ik nu mijn verdriet met tranen wat hadde geaasd[551]
Sprak Proteus: ''t Is lank genoeg, Menelaë, geraasd.
Droefheid baat niet: zij kwelt maar, dus maakt er een einde af.[553]
Spoedt u ras thuiswaarts, maakt dat gij u derwaarts haast,
Opdat gij - vindi hem levendig - wraak doet ende straf
Over de moorder, oft mede waarschapt op zijn graf,
Indien Orestes, vóór u, zijns vaders dood heeft gewroken.'

'Ik kreeg wat moeds en herts door den troost die hij mij gaf;
Mijn bedroefde ziele heeft haar weder wat ontloken.
Doe zeid' ik: 'Al ken ik ze daar gij af hebt gesproken,
Behalven den derden man; dien wilt mij ook verhalen
Die gestorven is, oft ergens op zee leit gedoken.[562]
Al ben ik drukkig, zegt mij dat ook, wilt niet falen.'

'Laertius' zoon' sprak hij 'leeft nog in kwalen;[564]
Dien heb ik in 't hol van Calypso treurig vernomen.[565]
Ik zag bittere tranen over zijn wangen dalen,

545 *voor de bijle* op de slachtbank (wachtend op de bijl)
546 *'t lijf ontdragen* het leven in veiligheid gebracht
548 *druk* smart
549 *verbaasd* ontzet
551 *geaasd* gelaafd, verzacht
553 *af* van, nu: aan
562 *gedoken* verborgen (gehouden)
564 *kwalen* ellenden
565 *vernomen* aanschouwd

Want zij houdt hem geweldig, hij mag niet thuiswaart komen[567]
Zonder schip oft gezellen over die brede stromen.
‘Maar gij Menelaë en zult in Argos niet sterven;
Want de goden willen u zenden, tot uwer vromen,[570]
In die Elyzeeuwse velden; derwaarts moet gij zwerven
Op 't eind des werlds bij Radamantho: daar zuldi erven
Een zalig leven, vrolijk, blij, en rustig in vreden.
Hagel, sneeuw, regen noch vorst mag daar 't goed niet bederven,
Maar een verkoelend windeken lustig in 't verspreden[575]
Ververst de mensen -. Hier zullen de goden u leden[576]
Omdat gij Helenam hebt, en Iupiter's zwager zijt.’

‘Terstond spronk hij weg, en gink hem met de zee bekleden.
Ik spoedde met mijn volk na ons schepen ter zelver tijd;
Veel kwam mij al gaande voor, ik dacht breed en wijd.[580]
Maar t'scheep komende, daar de tafels waren gedekt,
Aten wij begeerlijk; 't was nacht, het licht waren wij kwijt.
‘Wij gingen op 't strand slapen, 'k en heb niemand gewekt,
Totdat den dageraad opkwam zuiver en onbevlekt.
Doe brachten wij ons schepen in zee, thuiswaarts genegen;
Men rechtte de masten, de zeilen werden uitgestrekt,
Mijn volk stelden hun op de roeibanken zo zij plegen:[587]
Daar zag men de schuimende zee met riemen vegen. -
Wij kwamen in Egypten vruchtbaar en overvloedig.
Daar hebben wij de jonst van d'eeuwige goden verkregen
Door een heerlijke offerande van stieren bloedig.
Ik steld' er Agamemnon een graf, mijn broeder moedig;[592]
Dit volbracht zijnde tot zijnder eeuwiger eren,

567 *zij* in alle drukken staat: hij. Dit moet blijkens de door Coornhert gebruikte Latijnse vertaling (‘quae ipsum detinet’) een drukfout zijn *mag* kan
570 *vrome* nut, heil
575 *verspreden* zich verspreiden. Kan ook betekenen: ventileren
576 *leden* leiden
580 *voor* voor de geest
587 *zo* zoals
592 *moedig* fier

Zeilden wij vandaar; God bracht ons met voorwind spoedig
In 't waarde vaderland, het einde van ons begeren. -

‘Maar gij, o jongelink, zult vanhier niet thuiswaarts keren
Totdat men den elfden oft twaalfden dag zal tellen;
Want gij moet mijn heerlijke gaven niet ontberen:
Een chierlijke wagen, drie paarden niet om versnellen;[599]
Ook zal ik u een schoon gulden beker bestellen,[600]
Om mede te offeren, ende mijns te gedinken.’

Telemachus sprak: ‘Wilt mij doch met geen blijven kwellen,
O Konink, houdt mij niet langer, wildi mij niet krinken.[603]
Ik zoud' mij hier vergeten, zonder eten oft drinken,
Een gants jaar, en niet na mijn huis oft ouders verlangen
Door uw woorden, die zo lieflijk in mijn oren klinken;
Maar 't wachten mijns volks verdriet mij, daar strekken mijn gangen,[607]
Al houdt mij uw zoete reden hier willig gevangen.[608]
Ik moet straks weder na Pylum met snelder vaarden.[609]
Uw gaven wil ik als een waard dierbaar schat ontvangen,
Maar ik en brenge in 't land Ithaca geen paarden;
Bruikt die zelfs tot uw lust. Hier zijn ze in groter waarden:
Gij zijt hier Konink over een vruchtbarig land;
Gras, biezen, haver, gerst, spelt spruit hier veel uit der aarden.
Bij ons zijn geen wegen zo breed daar men een wagen spant,
Geen beemden voor paarden, maar rootsen voor geiten beplant.
Men vindt geen eiland om paarden te voeden bekwame,
Nog is 't Ithaca min dan al d'andren, na mijn verstand.’

599 *niet om versnellen* niet in snelheid te overtreffen
600 *bestellen* bezorgen
603 *krinken* ‘krenken,’ d.i.: onaangenaam zijn, verdriet doen
607 *mijns volks* (dat immers in Pylos gebleven was); *daar ... gangen* daarheen richten zich verlangend mijn schreden
608 *reden* spreken (substantief)
609 *straks* onmiddellijk; *met ... vaarden* met ... vaart, spoed

Doe lachte Konink Menelaus groot van fame,
Hij drukte des jongelinks hand, en noemde zijn name:
‘Gij zijt van edelder aard, zoon, dit tuigt uw spreken.
Ik zal de gift wisselen’ sprak hij ‘want zo ik rame
Ben ik rijk van schat, mij zullen geen gaven ontbreken.
Gij zult een schaal daarvoor hebben ooit konstig gebleken[624]
Boven alle werken, want Vulcanus heeft ze gewracht.[625]
Die is heel van zilver, met gulden boorden omstreken;[626]
Dees gaf mij der Sidoniërs Konink groot van macht
Als ik thuiswaart kwam, en t'zijnen hove was vernacht.’

Terwijle zij dus onderlingen zaten en spraken
Kwamen de gasten boven, ende hebben gebracht
In 't rijke hof schapen en wijn van lekkerder smaken.
De wijven brachten schoon blank brood, licht en vers in 't kraken;
Om 't hoofd hadden ze wijnranken, vol druiven de stelen:
Zo was 't daar al bezig, om de maaltijd gereed te maken.

***

Maar in Ulyssis hof zag men de vrijers spelen:
Met schieten, met werpen, met springen verdreef men 't kwelen[636]
Vóór de schone zaal, daar zij heur overdaad bedreven.[637]
Antinous zat met Eurimacho, hoofden van de elen;[638]
Dees twee waren boven al d'ander vrijers verheven.
Daar kwam hun Noëmon, Phronius' zone beneven,[640]
Die zeide: ‘Zegt Antinoë, kondi mij niet bevroên[641]
Wanneer Telemachus uit Pylo weder komt gedreven?

624 *ooit* altijd
625 *gewracht* gewrocht, gemaakt
626 *omstreken* omgeven
636 *kwelen* treuren, droefheid
637 *overdaad* onbeschaamde buitensporigheden
638 *elen* letterlijk: edelen. Waarschijnlijk bedoelt C.: pretmakers, fuifnummers
640 *hun beneven* bij hun
641 *bevroên* erover inlichten

Hij heeft mijn schip ontleend, nu heb ik dat zelf van doen;[643]
Ik zoude mij over zee na 't land Eliden spoên;[644]
Daar heb ik twaalf merrien, ook muilen geduldig;[645]
Ik wil daaraf halen, en maken ze den toom gewoen.'[646]

Dit vraagde hij hem met vriendlijkheld gehuldig,[647]
't Welk hun verschrikte. Zij werden verbaasd en zorgvuldig,[648]
Dat hij tot Pylum gereisd was, want zij hem vermoedden
In 't land bij den beesten, oft daar men hem waar' schuldig.[650]

Doe zeide Antinous: 'Ik bid's u wilt mij bevroeden,[651]
Wanneer trok hij? wat volk is met hem? zijn 't van den goeden?[652]
Oft zijn 't knechts en huurlingen? Mocht hij dit volbringen?
Leende gij hem uw schip vrijwillig om hem te spoeden?[654]
- Dit zegt mij doch recht - oft gink hij 't u afdwingen?'
'Ik deed 's hem willig' sprak Noëmon 'bereid en geringen.[656]
Zoud' ik niet, als 't zulk een man te doen had en begeerde?
Wie zoud' hem 't schip te geef weigeren? ja ook groter dingen?
Met hem zijn de rijkste jongelingen, de meest geëerde.
Mentor docht mij heur kapitein, als hij t'scheepwaarts keerde,[660]
Of 't was een god, want hij scheen hem in als te gelijken.[661]
Maar ik zag Mentor nog gister, 't welk mijn verwonderen meerde,
's Morgens vroeg - hoewel 't lank is dat hij met hun gink strijken.'[663]

Hij hadde volzeid, en gink na zijn vader's huis wijken;[664]
Zo liet hij ze beide bedeesd in 't gemoed verslagen.[665]

643 *van doen* nodig
644 *zoude* zou willen, wou
645 *muilen* muildieren of muilezels
646 *daaraf* enige daarvan; *gewoen* gewoon, gewend
647 *gehuldig* welwillend
648 *verbaasd en zorgvuldig* ontsteld en bezorgd
650 *schuldig* geld schuldig
651 *bevroeden* erover inlichten
652 *goeden* aanzienlijken
654 *spoeden* begunstigen
656 *deed 's* gaf het (vergelijk: cadeau doen); *geringen* vlug, dadelijk
660 *keerde* ging
661 *als* alles
663 *strijken* reizen
664 *wijken* weggaan
665 *bedeesd* verbijsterd, ontzet

De vrijers kwamen zitten rusten van hun speels praktijken;[666]
Antinous bedroefd zijnde gink 't henlieden gewagen.[667]
De gramschap verduisterde 't hert, door redens verjagen,
Zijn tanden knersten, d'oogen brandden als 't blinkende vier.

‘Hei,’ sprak hij ‘wat vermetelder daad moet ik u klagen![670]
Wij waanden, Telemachus zoud' niet dorven reizen van hier
Tegens ons dank - hoort doch, nu heeft dees jongen stout en fier[672]
Een schip genomen, en de best van der stad met hem geleid.
Dies zal hij zo langer zo stouter werden van bestier.[674]
God schend dees lekker, maar 't werdt van hem, niet van ons beschreid![675]
Maakt mij maar een snel schip met twintig gezellen bereid;
Ik zal zijn weerkomst belagen tot alle hoeken,[677]
Ende hem op zee verwachten bedekt met listigheid[678]
Daar hij moeielijken zeilt om zijn vader te zoeken.’

Zij prezen dien raad als listig, ook niet om verkloeken,[680]
En gingen vandaar in 't hof van Ulysses geprezen.

***

Penelope wist den aanslag haast (waard om vervloeken)
Door den dienaar Medon, 't mocht niet lank verholen wezen.
Dees had buiten 't hof staande dien raad gehoord met vrezen,[684]
En spoedde hem om Penelope zulks te verkonden.[685]
Zij vand hem op wegen, en sprak om haar leed's genezen:[686]

666 *hun ... praktijken* het beoefenen van hun spel
667 *gewagen* melden
670 *Hei* ach
672 *dank* wil
674 *bestier* gedrag, handelwijze
675 *schend* verderve; *lekker* kwajongen, ‘aap’; *werdt van hem* wordt door hem....
677 *tot alle hoeken* tot in alle schuilhoeken, overal
678 *bedekt* omzichtig, heimelijk
680 *niet om verkloeken* niet in slimheid te overtreffen
684 *raad* beraadslaging
685 *zulks* dit
686 *vand hem op wegen* vond hem onderweg; *om ... genezen* om haar leed weg te nemen

‘Zegt Medon, waartoe hebben u de vrijers gezonden?
Is 't om Ulysses' maarten te zeggen tot dezer stonden
Dat zij 't werk verlaten, om te bereiden heur spijzen?
Och, kwaam daar eens een worgbrok in dees godloze monden!
Mochten zij heur laatste maaltijd doen zonder te rijzen!
Fij u, gij verslindt eens anders goed, wie kan dit prijzen?
Dit en hebdi geen van allen van uw ouders geleerd.
O wat man gink hem Ulysses aan uw ouders bewijzen,
Die nooit mens en misdede, noch met woorden heeft verneêrd!
- 't Welk der Prinsen wijs is: dat men den enen mint en eert,
Als men den anderen dik buiten zijnen schulden haat. -[697]
Mijn man hadde al dat men in een oprecht man begeert,
Maar uw snode herten, uw boosheid haar nu kennen laat:
Gij zijt alt'zamen ondankbaar tegen zijn grote weldaad.’

Doe sprak Medon met welbedachte zinnen:
‘O Prinsesse, waar' dat nog 't aldermeeste kwaad![702]
Maar de vrijers willen al veel bozers beginnen,
't Welk Iupiter moet keren uit godlijker minnen;[704]
Want zij denken uw zoon in zijn weerkomst te vermoorden.
Hij is met anderen gereisd tot Pylum en Spartam binnen,
Op hope oft zij ergens tijding van zijn vader hoorden.’

Haar herte sloot, haar knieën bezweken door deze woorden,
De mond belook, de teder ogen zwollen van tranen,[709]
Die daalden in de borst, daar zij de stemme versmoorden.
Ten laatsten bekwam zij, en sprak met week vermanen:[711]

‘Waarom is mijn lieve kind weggegaan? Mag men ook wanen
Dat de nood hem doet zeilen over zee over zand?

697 *dik* dikwijls
702 *aldermeeste* allergrootste
704 *moet* moge
709 *belook* sloot zich
711 *met week vermanen* met een zacht beroep (op Medon). Of: met zacht verwijt?

Oft is 't om zijn naam heel uit 's volks herte te planen?'[714]

Medon zeide: 'Ik en kan daar niet of spreken, want[715]
Wie weet of 't geschiedt door de Godlijke hand!
Die mag hem porren dat hij tot Pylum is gevaren[717]
Op hoop oft hij tijding van zijn lieve vader vand,
Van zijn leven oft dood, om u dat te verklaren.'

Dit gezeid zijnde gink hij voorts bij d'ander dienaren.
Droefheid klemde haar hert, zij mocht niet staan op haar benen
Noch in een stoel zitten - die daar overvloedig waren -
Dies gink zij op haar chierlijke bedspond leggen lenen,[723]
Jammerlijk en treurig; men zag al de maagden wenen,
Zij weenden al, jongen en ouden met natte ogen;
Doe sprak Penelope met stadig zuchten en stenen:

'Hoort lieve dochters, wat doen mij de goden al druks gedogen
Boven iemand gelijk mij geboren oft gezogen....
Voormaals heb ik zo goed een vromen man verloren[729]
Onder alle Grieken deugdelijk en groot van vermogen,
Wiens lof men door gants Griekenland wijd en breed mag horen.
Nu wilt men 't kind, dat ik zulk een vader heb geboren,
Mijn lieve zoon nog onvermaard, buiten zijn huis gaan doden;
Noch mij en kwam van dit droeflijk scheien niet te voren![734]
Gij wreden hoop, hoe wekte gij mij niet in zulke noden?
Gij wist het, en liet mij slapen; o ontrouwe boden!
Had ik van zijn scheepvaart geweten, tot mijnder baten,
Hij en waar' mij zo met dat zwarte schip niet ontvloden,
Maar zou gebleven hebben, oft mij hier dood verlaten. -
'Iemand roep nu Dalium mijn knecht trouw uitermaten,

714 *te planen* te wissen
715 *daar niet of* daar niets van
717 *mag hem porren* heeft hem misschien gedreven om....
723 *lenen* leunen, rusten
729 *vromen* moedige
734 en zelfs kwam mij van dit droeve vertrek niets ter ore!

Mijn tuinman, die mijn vader mij gaf in 't herwaarts trekken,
Om al dit Laërtes te zeggen en horen hem praten,
Oft ons de oude vader enig raad mocht ontdekken.
Hij mag gaan wenen onder 't volk om die te verwekken[744]
Tegen dees, die Ulyssis zoon zoeken te bederven.'[745]

'O Koninginne vrij van alle onkuise vlekken'
Sprak Euriclea 'doet mijn van uwen handen sterven,[747]
Heel ik u iet oft ga ik van de waarheid zwerven![748]
Ik weet dit ál, en gaf hem zelfs al zijn behoefde,[749]
Wijn met brood, en most hem zweren Gods rijk niet te erven
Indien ik met dit zeggen geen twaalf dagen en toefde,
Oft totdat gij 't zelfs vernaamt en met treuren proefde,[752]
Opdat gij uw schone gedaant niet en zoudt mismaken,[753]
Als hem uw lieve hert met wenen te zeer bedroefde.[754]
Dus kleedt u weer chierlijk, wilt droefheid staken,
Gaat met uw maagden op de kamer, doet daar uw zaken;
Bidt Pallas dat ze uw zoon bewaar voor alle plagen.[757]
Beveelt hem haar, zij zal voor hem zorgen en waken;
Bedroeft den ouden niet meer, hij heeft 's genoeg te dragen.
De goden zijn hem zo vijand niet, na mijn bevroeien,[760]
Dat ze al zijn erven dus van hem zouden jagen:
Eerst de zoon, dan de neef, om zijnen stam uit te roeien,[762]
En vreemden in dees rijke erfenisse te doen bloeien.'

Penelope werd wat vertroost door deze reden;
Zij wies haar, trak schoon klederen aan en gink haar spoeien[765]
Ter kameren, met haar maagden eerbaar van zeden;

744 *te verwekken* op te zetten
745 *bederven* verderven
747 *mijn* mij; *van* door
748 *Heel* verberg
749 *behoefde* behoefte, wat hij behoefde
752 *proefde* te weten kwaamt
753 *gedaant* gelaat
754 *hem* zich
757 *plagen* rampen
760 *bevroeien* bevroeden, d.i.: mening
762 *neef* kleinzoon
765 *spoeien* spoeden

Daar offerde zij en heeft Pallas gebeden:
‘O Pallas, prinsesse van 't godlijke verstand[768]
Indien u de kloeke Ulysses ooit hier ter steden[769]
Met vette ossen oft schapen dede zijn offerand,
Zo gedenkt zijnder, brengt mijn waarde zoon doch weder in 't land,
En vernielt dees verwaande vrijers al te male.’ -
Doe weende zij, en Pallas verhoorde 't gebed te hand.[773]

De vrijers rumoerden in de duistere zale.
Een van hun allen sprak met hovaardiger tale:
‘Mijn dunkt de begeerde Koningin haar bruiloft bereidt.
Haar zoon's aanstaande dood weet zij niet, haar eeuwige kwale.’[777]
Maar hij doolde, en wiste zelfs niet van 't rechte bescheid.[778]

Doe sprak Antinous: ‘Maakt niet, gezellen, dat men 's verspreidt.
Roept dus luide niet, oft al ons aanslag waar' te niet.
Hoorde 't hier iemand, hoe haast waar' 't haar gezeid!
Maar laat ons opstaan, zo werdt ons voornemen niet bespied;
Gaan wij ons raad volbrengen, ons tot een lust, hem tot verdriet.’

Hij stond op en nam twintig gezellen stout in 't vechten;
Die liepen fluks na strand en brachten spijs, zeil, riemen en spriet;
Men band de riemen, ook gink m'er de maste oprechten;[786]
't Zeil lieten ze dalen, hun geweer droegen de knechten;[787]
't Schip werd in zee geschoven, zij zaten daarin om t'eten
Verwachtende den nacht, om d'onnozele te bevechten.[789]

768 *prinsesse ... verstand* vorstin van de goddelijke Rede
769 *kloeke* listige
773 *te hand* terstond
777 *kwale* ellende, leed
778 *en ... bescheid* ‘en kende zelf niet de ware toedracht der zaak’
786 *band* bond
787 *geweer* wapenen
789 *d'onnozele* de onschuldige (Telemachus)

Penelope was in haar slaapkamer gezeten.
Daar heeft zij dien dag nuchteren treurig versleten,
Denkende oft haar zoon d'onschuldige dood zoud' ontvluchten,
Dan oft hij al van de vrijers ware t'onder gesmeten.[793]
Recht als een leeuw mids onder de jagers ook moet duchten,[794]
Omsingeld binnen de lagen met felle geruchten[795]
- Hij ziet zijn dood voor ogen vol vrezen en schromen -
Zulks waren haar gedachten in wenen en zuchten,
Als haar de slaap bezwaard overviel met vrolijke dromen.

Doe bedacht Pallas enen raad tot haarder vromen;[799]
Zij maakte een gespook in een vrouwen schijne,[800]
Iphthima genaamd - Eumelus had ze te wijve genomen,
't Was Icarus' dochter - dit beeld zand ze als medecijne
Aan Penelope tot troost in haar druk en pijne.
Het dreef binnen haar kamere met besloten deuren[804]
Tot bij haren hoofde, daar sprak 't onder de gardijne:[805]

‘Slaapt gij Penelope? wil 't lieve hert van rouwe scheuren?
De goden en zullen u niet lange laten treuren;
Uw waarde zone zal onlanks thuiswaarts keren,[808]
Want men van hem niet ongodlijks ziet gebeuren.’[809]

Zoetelijk slapende sprak Penelope kuis vol eren:
‘O zuster, hoe dik moet ik vergeefs hier uw komste begeren;
Wat 's nu d'oorzake uws komsts, die zo verre zijt woonachtig?
Gij wilt mij mogelijk mijn verdriet vergeten leren,
't Welk mij 't herte zwaarlijk kwelt, als ik 's al werde gedachtig.

793 *t'onder gesmeten* neergehouwen, neergeworpen
794 *mids* midden
795 *lagen* hinderlagen? of: benden?
799 *raad* list; *tot ... vromen* tot haar heil
800 *schijne* gedaante
804 *dreef* zweefde
805 *gardijne* gordijn
808 *onlanks* spoedig
809 *van* door; *ongodlijks* goddeloos'

Eerst heb ik verloren mijn man, goed, vroom ende machtig,
Onder alle de Grieken in deugde verheven,
Wiens glorie elks mond zingt in eren eendrachtig.
Nu is mij ook mijn lieve kind heimelijk ontdreven.[818]
Arm bloed, hij trekt uit weelde in een moeilijk leven,[819]
Hij is geen arbeid gewoon, te meer pijns zal ze hem baren.
Om hem treur ik, hij doet mij zuchtende beven.
Ik vreze oft hij op zee kwalijken mochte varen,
Oft bij de vreemden, daar hem zijn jeugd niet kan bewaren
Voor misval; want veel vijanden belagen hem ook,[824]
Om hem te vermoorden eer hij thuiskomt: dit 's mijn bezwaren.'[825]

'Zijt wel getroost, vreest niet,' sprak dat duistere gespook,
'Hij heeft zulk een gezel, dat de beste die ooit borste zook[827]
Zulk een zouden wensen: dat 's Minerva, die vele vermag,
Die mij tot u gezend heeft luchtig als een rook[829]
Om u dit te zeggen; zij ontfermt over uw geklag.'

'Zijdi een goddinne' zeide zij '- dat wel wezen mag -
Oft hebdi horen spreken die goddinne vol trouwen,
Zo vertelt mijn kind's jammer, zijn ellendig bejag,[833]
Oft hij nog leeft, ende der zonnen licht mag aanschouwen,
Dan oft hij dood is, en hem in 't hof van Pluto moet houen.'

'Ik en mag u,' sprak 't gespook 'geen antwoord verlenen,
Oft hij levendig oft dood is, o fleur van vrouwen.
Schandelijk is 't liegen uit bedrog ofte uit menen.'[838]

Meteen is 't door de spleten der deuren verdwenen.

818 *ontdreven* ontroofd
819 *bloed* jongen
824 *misval* ongeval, ongeluk
825 *dit 's mijn bezwaren* dit bezwaart mij
827 *zook* zoog
829 *gezend* gezonden
833 *bejag* ervaringen
838 *uit menen* uit liefde, om bestwil

Zij ontwaakte, haar treurig hert heeft wat hoops gekregen
Door 't godlijke visioen dat haar was verschenen.

***

De vrijers zeilden dien nacht door de vochtige wegen;
Om Telemachum te doden waren ze genegen.[843]
Zij spoedden totdat ze aan een rootsig eiland kwamen,
Mids in zee tussen Ithaca en Samnum gelegen,
Niet groot maar tot lagen bekwaam - zij konsten 't wel ramen -[846]
Asteris genaamd, daar twee inkomsten verzamen.[847]
Daar belaagden zij den jongelink van edelder namen.

EINDE VAN 'T VIERDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

843 *genegen* geneigd, begerig
846 *tot lagen bekwaam* voor hinderlagen geschikt; *ramen* overleggen, uitdenken
847 *inkomsten* toegangswegen, zeegaten; *verzamen* samenkomen

Het vijfde boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Iupiter doet anderwerf de goden te rade komen, ende zeindt Mercurium aan Calypso, met bevel dat zij Ulyssem zal laten gaan, 't welk zij gehoorzaamt. Maar als Neptunus hem den achttienden dag daarna ziet zeilen, breekt hij toornig het schip aan stukken. Ino geeft Ulyssi een heilige bande, om daarmede na 't land te zwemmen; hem bevelende die weder in zee te werpen, terstond als hij te lande gekomen zoude zijn. Ten laatsten komt hij, na veel ongevals, behouden in 't Koninkrijk van Pheaca.

IN 't rijzen des dageraads, der zonnen huisvrouwe schone,
Uit haar vergulden kamer om lichten hemel en aarde,
Waren de goden vergaderd in den hemelsen trone.[3]
De donderende Iupiter was daar zelfs in persone,[4]
Denwelken Pallas Ulyssis periculen verklaarde;
- Zij droeg zijnre zorge, dewijle hem Calypso bewaarde -:[6]

‘O vader Iupiter en alle goden die eeuwig blijft,

3 *den hemelsen trone* ongeveer: het hemelpaleis
4 *zelfs* zelf
6 *Zij ... zorge* was bezorgd over hem, omdat....; *bewaarde* in haar macht had

Geen scepterdragende Konink, die ooit zijn volksken spaarde,[8]
En zij voortsaan goedertieren in 't gene dat hij bedrijft
Noch rechtvaardig; maar dat hij, in wreedheid verstijfd,[10]
Ook onrechtvaardig in strengheid regere zeer bloedig![11]
Want hier is niemand die Ulysses gedenkt noch gerijft,[12]
Die zijn burgers regeerde als een vader zachtmoedig.
Dees werdt met kracht gehouden van Calypso behoedig[14]
In een eiland, ende doet hem 't herte treuriglijk kwellen.[15]
Hij kan niet thuis komen, maar blijft daar in klachten onspoedig,[16]
Want hij en heeft noch schip noch roeiers, noch gezellen,
Daarmede hij hem op der zee zoude mogen stellen.[18]
Nu is men ook uit om zijn lieve kind te vermoorden,
Als die thuiskomt, die uit is om te horen vertellen
Van zijns vaders faam, daar hij na spoort zuiden en noorden.'[21]

Als alle de goden haar stilzwijgende aanhoorden
Zo heeft de wolkvergarende Iupiter gesproken:
'Zegt dochter, hoe ontvallen uw wijsheid deze woorden?
Hebdi 't niet zelfs geraden? ginkt gij 't niet mede toestoken,[25]
Dat hun boosheid door Ulysses' komst zoud' werden gewroken?
Brengt gij Telemachum veilig thuis, gij moget' wel doen.[27]
Laat de vrijers vergeefs varen, heur raad zij gebroken.' -[28]
Doe sprak hij tot Mercurium, zijn zoon met vliegende schoen:[29]

'Mercuri, gij zijt in als mijn bode, wilt nu ook spoên[30]
De schone goddinne der goden raad te verklaren:

8 *ooit* altijd
10 *verstijfd* verhard, verstokt
11 *Ook* zelfs
12 *gerijft* helpt
14 *gehouden ... behoedig* bewaakt, gevangen gehouden; *van* door
15 *doet ... kwellen* kwelt zich het hart, pijnigt zijn hart
16 *onspoedig* ongelukkig
18 *hem ... stellen* zich begeven
21 *spoort* speurt, zoekt
25 *toestoken* ertoe aanstoken
27 *moget'* kunt het
28 *raad* plan, aanslag
29 *vliegende schoen* gevleugelde schoenen
30 *als* alles

Dat ze den geduldigen Ulyssem, veel lijdens gewoen,[32]
- Nu dat het tijd is - eens tot zijnen lande laat varen
Zonder god oft mens, alleen door die woedende baren,
Met veel druks, in een schip vergaderd van stukken van bomen.[35]
Den twintigsten dag zal hij na veel treurig bezwaren
Aan 't land Pheacum geraken tot zijnder vromen,[37]
Daar mensen wonen van den goden gekomen.[38]
Die zullen hem als een god in eren verheven,[39]
Ook in zijn vaderland brengen zonder vrezen of schromen,
Ende hem meer gouds, zilvers, ook zijden klederen geven
Dan hij ooit met hem had, al waar' hem gants bijgebleven
Al den buit, die zijn vroomheid voor Troyen hadde gekregen.[43]
Zo werdt hij deur 't geval tot al zijn vrienden gedreven,[44]
Ten laatsten ook in 't vaderland, daar t' hert is genegen.'[45]

Mercurius was fluks willig, hij zeid' er niet tegen,[46]
En heeft zijn gepluimde schoens aan zijn voeten gebonden,
Die hem dragen over zee, over land, over alle wegen.
Hij nam ook zijn roede, daardoor hij met listige vonden[49]
Der mensen ogen doet slapen oft waken t'allen stonden.
Zo schoot hij van den hemel ter aarden met snel vermogen
Bij Pieriam op zee die men niet en mag gronden.[52]
Daarover is hij luchtig als een meeuwe gevlogen,
Die om de schoot van d'onrustige kromme zee gebogen
Den vis bespiedt, en doopt zijn wieken in de zoute schuimen.
Zo is hij ook over de brede zee getogen,
Ende snellijk gedreven op zijn zeilende pluimen

32 *gewoen* gewoon, ondervonden hebbend
35 *druk* verdriet, leed; *vergaderd van* samengesteld uit
37 *tot zijnder vromen* tot zijn geluk
38 *gekomen* afstammend
39 *verheven* verheffen
43 *vroomheid* dapperheid
44 *deur 't geval* door het lot
45 *genegen* geneigd, verlangend
46 *fluks* terstond
49 *vonden* kunstgrepen
52 *gronden* peilen.

Tot aan 't verde eiland, daar hij na zijn oude kostuimen[58]
De blauwe zee verliet, en gink het land betreden.
Hij kwam bij 't grote hol, d'welk Ulysses zoude ruimen,[60]
Daar die schone goddinne woonde lustig van zeden.
Hij vand haar voor een groot vier - in de spelonk diep beneden -
Van cedrenhout, dat gaf over 't eiland een edele lucht.
Zij weefde een web van gouddraad om haar te kleden
Al zingende met een wederklinkende lieflijk gerucht.
Dit hol was omsingeld met geboomte vol alderlei vrucht,
Ook met popeloenen en welriekende cypressen.[67]
Daar nestelden breedwiekige vogelen snel ter vlucht:
Sparwers, uilen, kraaien, met nebben breed als messen
Die aan de zee gaan laden haar hongerige flessen.[70]
Ook stonden daar gestrekte wijngaards, die vol druiven hingen,[71]
Ondermengd met wildernis, als braam, netels en klessen.[72]
Vier kristallijnige fonteinen zag m'er mee ontspringen,[73]
Die suizelende nederwaarts vloten om te dringen
Door de grazige beemden, bezaaid met klein violierkens,
Die voedden de bijkens; 't gevogelt raasd' er om zingen,[76]
Al de bomen klonken, het land was vol lustige dierkens:
Het scheen een prieel voor Neptunus' kamerierkens.[78]

Hier stond de godlijke bode door 't lustig aanschouwen
Verwonderd, van 't geboomt, beesten en klare rivierkens;
't Welk hem daar een wijle met lusten heeft gehouen....
Totdat hij vernoegd zijn boodschap gink doen met trouwen[82]
In de diepe spelonk, daar hem Calypso straks heeft gekend;[83]

58 *verde* Alle drukken: vierde. Blijkens 't Latijn zeker een drukfout, verde = verre; *kostuimen* gewoonten
60 *d'welk* 't welk; *ruimen* ‘ontruimen’, verlaten
67 *popeloenen* populieren
70 *flessen* magen
71 *wijngaards* wijnstokken, wingerds
72 *klessen* klissen, klitten
73 *mee* ook, verder
76 *om zingen* van het zingen, ‘zongen uitgelaten’
78 *prieel* lusthof; *kamerierkens* gespelen (de zeenymfen)
82 *trouwe* nauwgezetheid
83 *straks* dadelijk

Want de goden kennen malkanderen, 't zij mans of vrouwen,
Al wonen zij verscheiden, elks op een zonderlink end.[85]
- Mercurius en vand Ulyssem daar niet omtrent:[86]
Die zat aan 't strand, weemoedig, treurig, in zuchten en klagen,
Met zijn natte droevige ogen ter zeewaarts gewend. -
Calypso stelde Mercurium met goed behagen
In een heerlijke stoel, en begonst hem te vragen:

'Waarom komdi hier, Mercuri, dit doet mij weten,
Met uw gulden roede? Gij kwaamt hier niet in lange dagen;
Zegt uw believen, ik doe al dat gij mij zult heten[93]
Indien ik 's vermag - maar waarde vriend, gij moet eerst wat eten.'

Doe stelde ze een tafel, daarop zij ambrosiam droeg;
Ook gink zij hem nectar overvloedig toemeten.[96]
Mercurius at en drank van als na zijn gevoeg,[97]
Hij werd vrolijk, en hiel' op, doen hij 's hadde genoeg;
Hem tot de goddinne kerende heeft hij aldus gezeid:

'Hoort o goddinne, waarom ik herwaarts op wegen sloeg.[100]
Iupiter zeindt mij mijns ondanks hier, al was ik bereid;
Want wie loopt willig over een zoute zee, zo wijd en breid,
Daar stad noch volle omtrent en is, die den goden eren?
Maar Iupiter's wil moet geschieden, al waar' 't ons ook leid.
Wat hij wil, dat wordt; vergeefs wij daartegens begeren.
Hij zeit dat gij hier een man bij u houdt in 't verzéren,[106]
Ellendig boven al, die negen jaren streden voor Troyen;
Dees wouden na des stads verderfnis weer thuiswaarts keren

85 *verscheiden ... end* ver verwijderd, elk in een afzonderlijke woonplaats
86 *daar omtrent* in de buurt
93 *heten* bevelen
96 *toemeten* inschenken
97 *als* alles; *na zijn gevoeg* naar zijn genoegen, zoveel als hij wenste
100 *op wegen sloeg* op weg ging
106 *verzéren* droefheid

In 't tiende jaar, maar zij mosten door Pallas verschooien.[109]
Die hadden ze vergramd, dies gink zij ze weder verstrooien
Met een vreselijke storm, die zij dede verwekken;
Daar al zijn volk verdrank door veel zout waters te pooien,[112]
Maar 't water en de wind brachten hem tot dezer plekken.
Dees beveelt hij u terstond weg te laten trekken,
Want hij en mag buitenslands van zijn vrienden niet sterven,[115]
Maar moet zijn vrienden nog zien en hem begeerlijk strekken[116]
Na zijn hoge huis, en na zijn vaderland gaan zwerven.'

Dees boodschap scheen der goddinnen hert te doorkerven;
Zij vreesde, en liet nochtans dees woorden vliegende horen:[119]

'Gij zijt hatel, o goden ende zoekt het bederven[120]
Van ons goddinnen, die gaarne vreugd met mannen oorboren,[121]
Als wij een vriend beminnen en hebben verkoren.
Alzo heeft Aurora Orion's liefd' wat genoten
Totdat de kuise Diana dat kwam te besporen:[124]
Die heeft hem terstond met haar snelle pijlen doorschoten.
- 't En duurde niet lang, nog heeft het u allen verdroten! -
Zo ook, als die schone Ceres Iasonen beminde
Dien zij 't lieflijk hert in haar beddeken heeft ontsloten
Verenigd in minnen, 't welk Iupiter haast verzinde:[129]
Die sloeg hem met zijn bliksem en donnerende winde.
'Zo spijt u nu mijn liefd' tot een sterflijk creature,
Dien ik schipbreukig behouden heb uit 's doods allinde.[132]
Iupiter brandde 't schip mids in zee met hemelsen vure,[133]
Al zijn trouwe gezellen verdronken ter zelver ure;

109 *door* door toedoen van; *verschooien* zwerven
112 *te pooien* in te zwelgen
115 *van* gescheiden van
116 *hem ... strekken* zich verlangend begeven
119 *woorden vliegende* gevleugelde woorden.
120 *hatel* vol haat; *bederven* verderf
121 *oorboren* smaken, genieten
124 *besporen* bespeuren, ontdekken
129 *haast* weldra; *verzinde* merkte
132 *allinde* ellende
133 *mids* midden

Dees kwam hier alleen, van water en winde gedreven.
Ik minde, ik voedde hem, en loofde in trouwen pure[136]
Hem onsterflijk te maken, en altijd jonk te doen leven.
Maar - want men zich tegen Iupiter niet en mag verheven,[138]
Noch zijn gebod verachten oft wrevel overtreden -[139]
Moet het immers dus zijn, ik zal hem ook oorlof geven,[140]
Hij vare dan over de brede zee thuiswaarts in vreden.
Ik en hadde hem nemmermeer van mij laten scheden,[142]
Want ik en mocht hem schip noch roeiers meedelen
Noch gezelle' om hem over d'onrustige zee te leden.[144]
Maar nu zal ik hem gaarne beraden en geen dink helen,[145]
Dat hem gezond thuis mag helpen, bevrijd van dit kwelen.'[146]

Doe sprak Mercurius: 'Dat zoud' ik u zeker raden;
Laat hem gaan, schout Iupiter's toorn, dien wilt hem bevelen;[148]
Zo en komt u zijn gramschap namaals tot gene schaden.'

Als dit gezeid was, vloog hij na de hemelse paden.
De goddinne gink tot Ulyssem met spoedige benen,
Na Iupiter's bevel; dat dorst zij niet versmaden.
Zij vand hem op 't strand zitten zuchten, kermen en stenen.
Nemmermeer had hij droge ogen door 't stadig wenen
Uit verlangen na huis, en bleef dagelijks zitten gapen[155]
Ter zeewaart in; 't verteerde zijn merg en dorde zijn zenen.[156]
's Nachts most hij in de hole spelonk - 't en halp geen wapen -[157]
Bedwongen en onwillig bij een willige slapen.
Bij dagen zat hij op de klippen en treurde aan zee,

136 *loofde* beloofde
138 *verheven* verzetten
139 *wrevel* vermetel, roekeloos
140 *immers* beslist, toch; *dus* zo; *oorlof geven* verlof tot vertrekken geven, vaarwel zeggen
142 *scheden* scheiden
144 *leden* leiden
145 *beraden* raad geven; *helen* verhelen, geheim houden
146 *kwelen* droefheid, hartzeer
148 *schout* schuw, hoed u voor
155 *gapen* staren
156 *zenen* spieren
157 *wapen* alle drukken: *wenen*, wat de strofe verbreekt (Emendatie van Albert Verwey).

Troosteloos, weemoedig, geen vreugd konde hij daar rapen;[160]
Met waterige ogen zag hij 't water, 't hert deed hem wee.
De goddinne stond bij hem en sprak met troostig belee:[162]

'Onzalige mens, slijt hier uw leven niet meer in rouwen;
Ik zal u nu haast laten reizen, maakt u maar ree.
Gaat fluks met een bijl een deel lange bomen omhouwen;[165]
Daar zuldi een schip met mast en met tafels af bouwen,[166]
Sterk en vast, om u over de duistere zee te dragen.
Wijn, brood en water geef ik u overvloedig met trouwen[168]
Voor honger en dorst, ook klederen na uw behagen,
Met een spoedige wind, die u ras van hier zal jagen[170]
Opdat gij haast gezond in uw vaderland meugt strijken[171]
Indien u de goden niet en denken te plagen.
Want bij hun mag men mijn oordeel oft weten niet gelijken.'

De godlijke Ulysses begonst vreemd toe te kijken[174]
Zeggende: 'Gij denkt, o goddinne, al ander zaken,
Mijn reis en zoekt gij niet; 't zijn, ducht ik, ander praktijken.[176]
Gij beveelt mij onkonstige een schip te maken.
Hoe zoud' ik daarmee over die vreselijke zee geraken,
Daar dikwijls sterke schepen met goei winde verzinken?
Ik en zal doch, tegens uw dank, geen schip genaken,
Tenwaar' gij uw dieren eed in mijn oren deedt klinken,
Dat gij dit niet en verziert om mij te verdrinken.'[182]

Zij lachte, en strijkende over zijn wangen mismoedig,
Sprak ze: 'Gij doolt Ulysses, mag gramschap uw wijsheid krinken?[184]

160 *rapen* scheppen
162 *belee* bejegening
165 *deel* aantal
166 *tafels* vloeren, dek (vertaling van: tabulata); *af* van
168 *met trouwen* op mijn woord
170 *spoedige* gunstige
171 *strijken* reizen, aankomen
174 *vreemd toe te kijken* vreemd op te kijken
176 *praktijken* listen
182 *verziert* verzint, uitdenkt
184 *krinken* verzwakken, schaden, verstoren, 'benevelen'

Uw geluk en ziedi niet, dat toont uw spraak onbehoedig.[185]
Ik betuige u bij al de helse poelen gloedig
- 't Welk den hoogsten eed is van de zalige goden -
Ook bij hemel, bij aard, bij 't water overvloedig
Dat ik u niet en wil brengen in enige noden.
Ik en hebbe u niet geraden noch geboden
Dan getrouwelijk, zo ik mij zelfs raden zoude mogen.
Zo most ik doen, want de deugd en is mij niet ontvloden;
Ik heb een rechtvaardig gemoed, dat most ik betogen:[193]
Mijn hert is niet versteend, maar bermhertig vol meedogen.'

Doe trad voor hem henen de goddinne geprezen;
Ulysses volgde op 't spoor, dat hield hij voor ogen.
Zij kwamen in de spelonk, daar zij hem - om zijn genezen -[197]
Op den stoel zette, daar Mercurius uit was gerezen.
De goddinne gink de tafel met drank en spijze verchieren
Zulks als de mensen nutten die sterflijk zijn van wezen.
Doe zat ze tegens hem over met vriendelijker manieren;
Ambrosiam en nectar brachten haar kamerieren.[202]
Doe hebben ze handen aan de spijze gesteken.
Als zij verzaad waren, sprak Calypso goedertieren:[204]

'Zegt mij o vrome Ulysses vol listige treken:[205]
Wildi zo thuiswaarts reizen? Wat mag u hier doch gebreken?
Gij zijt nu blij, maar mocht ik u 't leed en jammer verklaren
Dat u nog zal ontmoeten eer gij uw vrienden zult spreken,
Het most u verschrikken en ankstelijk vervaren;[209]
Gij zoudt onsterflijk zijn, en dit huis met mij bewaren, -[210]

185 *onbehoedig* onvoorzichtig, overijld
193 *betogen* tonen
197 *om zijn genezen* om hem te troosten?
202 *kamerieren* staatjuffers, 'hofdames'
204 *goedertieren* zacht
205 *vrome* dappere
209 *vervaren* vrees aanjagen
210 *Gij zoudt* dan zoudt gij (liever); *bewaren* beheren, bestieren

Al zijt gij om uw huisvrouwe te zien dus zeer begeerlijk
Dat gij nacht en dag spoort om u bij haar te paren.[212]
Want ik ben voorwaar zo schoon als zij, zo machtig, zo eerlijk,[213]
Zo edel, zo vriendelijk, zo verstandig, zo leerlijk.[214]
- Hoewel men de sterflijken mensen in geender wijzen
Bij de goden mag gelijken, want die zijn alleen heerlijk.'

Doe sprak Ulysses met listige devijzen:[217]
'Eerwaardige goddinne, die men niet en mag volprijzen,
Werdt toch niet gram dat ik mij thuiswaarts begeerlijken spoede.
Uw schoonheid en deugd gaat Penelope verre ontrijzen,[220]
Want gij zijt eeuwig, en zij is van sterflijken bloede.
Maar ik begeer en wil altijd met ernstlijke moede[222]
Nog eens thuis zijn, mij verlangt na dien dag gehuldig.[223]
Benijdt mij dat enig god in 't diepste van den vloede,
Ik zal 't lijden; mijn borst draagt een herte geduldig.
Dat heeft al veel verzocht in periculen menigvuldig,[226]
In 't lange oorlog, ook ter zee met ankstiger kwalen;[227]
Best lijd' ik dit ook, ben ik haar meer te lijdene schuldig.'[228]

't Werd avond, het schemerde, de zon begonst te dalen.
Zij gingen binnen diep in der spelonken zalen,
Daar zij hun vriendelijk vermaakten en bleven te zamen,[231]
Totdat den dageraad rees met haar roosverwige stralen.

Ulysses kleedde hem met rok ende mantel na 't betamen,[233]
Zij nam ook een sneeuwwit kleed, groot men mocht 's niet omvamen,

212 *spoort* ernaar streeft
213 *eerlijk* aanzienlijk
214 *vriendelijk* beminnelijk; *leerlijk* leergierig
217 *devijzen* woorden
220 *ontrijzen* te boven gaan
222 *met ... moede* met vurig verlangend gemoed
223 *dien dag gehuldig* die gelukkige dag
226 *verzocht* ondervonden, geleden
227 *kwale* ellende
228 *ben ... schuldig* als mij door hun (de goden) opgelegd is meer te lijden
231 *vriendelijk* in liefde
233 *rok* overkleed

Van fijnen zijde, 't welk zij met een gouden gordele band.
Ook gink zij 't hoofdkleed chierlijk en lustig in 't aanzien ramen.[236]
Doe sprak ze Ulyssi van de reis na zijn vaderland.
Zij gaf hem een grote behendige bijle in zijn hand[238]
Van blinkenden stale, scherpsnijdig aan beide zijen,
Met een sterke olijven stele effen aan elke kant;
Ook een brede schaafbijl, om 't gehouwen hout te besnijen.
Doe bracht ze hem op 't eilands einde, daar t'allen tijen
Veel groot geboomt stond, tot in de lucht toe verheven:
Dennen, eiken, populieren, en masten die haast bedijen.[244]
Als zij 't hem getoond hadde, en 't gereedschap gegeven,
Gink zij na huis; maar Ulysses is daar gebleven.
Die hieuw, die kliefde, die snoeide de takken zonder vertragen.
Hope deed' hem d'ongewoonlijke arbeid aankleven,[248]
Zo dat er haast twintig grote balken terneder lagen.
Hij effende en wrocht ze in 't lood, na zijn behagen;[250]
Doe boorde hij de gaten, en gink 't al meesterlijk voegen;
Daarna heeft hij die klemmende nagels ingeslagen.
Gelijk een scheepstimmerman schrijft en schikt na zijn genoegen[253]
De grote kielen, die ooit gierige koopmanschap droegen,[254]
Zo groot een schip maakte Ulysses, diens arbeid verraste[255]
Door begeerte, om daarmee de woeste zee te doorploegen.
Hij rechtte 't inhout bijeen, en maakte de planken vaste,[257]
Hij bereidde de tafelen, en besnoeide de maste,
Hij maakte spriet, raboom, koker om den mast in te rechten;
Ook het nooddruftige roeder, 't welk hij vlijtig aanpaste,[260]
En gink dat om wel te bezorgen aan den schepe hechten
Met wissen en banden om tegens 't water te vechten.

236 *lustig in 't aanzien* mooi om aan te zien; *ramen* schikken, draperen
238 *behendige* handige (in 't gebruik)
244 *haast bedijen* snel groeien (gedijen)
248 *aankleven* erin volharden, doorzetten
250 *wrocht ze in 't lood* maakte ze loodrecht (haaks)
253 *schrijft* tekent
254 *gierig* begerig, hebzuchtig
255 *verraste* rasser werd
257 *'t inhout* de spanten
260 *nooddruftige roeder* nodige, onmisbare roer

Ook droeg hij veel houts in 't schip tot ballast om 't wraken.[263]
Calypso bracht hem doek voor 't blazen van Eolus' knechten:[264]
Daar gingen zij t'zamen een vlak vierkant zeil af maken.
't Schip werd getakeld, men zag 't heur hersten en braken,[266]
Zij schoven 't op rollen in zee - het dreef ter zelver stonden.
Zo was 't den vierden dag volmaakt in alle zaken.
Des anderen daags heeft hem de goddinne gezonden
Schoon klederen rein gewassen en t'zamen bewonden,
Een lederen fles vol zwarte lekkere wijne
Met nog een groter vol water, ook spijze voor vele monden,
Ende een ruisend windeken achter in 't scheepsgardijne.[273]

Ulysses was blij, het docht hem een hemel te zijne;
Hij stak af, dreef daarheen, ruimde 't schoot om 't zeil uit te strekken.
Doe stierde hij 't schip, 't werd nacht, waken was hem geen pijne.[276]
Hij zag de Pleiades, die d'aardrijk dik vochtig bedekken,[277]
Met den tragen Boöten, die spaai in zee gaat vertrekken,[278]
Ook den beer, 't welk den wagen is in de hemelse paden,
Die Orionen belaagt, en draait om hem te bevlekken:[280]
Zij is 't alleen die haar paarden in zee niet mag baden.
De goddinne Calypso hadde Ulyssem geraden
Dat hij hem op zee altijd ter slinkerhand zoud' houen.
Zo zeilde hij zeventien dagen op Gods genaden.
Den achttienden dag begonst hij schemerig t'aanschouwen
Het rookachtige gebergt in de Phaeaakse landouwen
Als een schild op de zwarte zee, want daar was hij omtrent.

263 *om 't wraken* tegen 't omslaan?
264 *Eolus' knechten* de winden n.l.
266 *hersten* waarschijnlijk: harsen, met hars insmeren; *braken* betekenis onbekend. Het Nl. Wdb. III, 1005 oppert de mogelijkheid dat *hersten en braken* zou zijn: ‘afbranden (roosteren) en breeuwen.’ Maar bragen is Nederduits, en braken onbekend.
273 *scheepsgardijne* scheepsgordijn, d.w.z. zeil
276 *pijne* moeite
277 *dik* dikwijls
278 *spaai ... vertrekken* laat ondergaat
280 *bevlekken* schenden, aanvallen

Neptunus kwam uit Aethiopiën, 't mocht Ulyssi rouwen;
Die heeft hem van verre van den berg Solyma gekend,
Daar hij met opgeblazen zeilen na 't land was gewend;
Dies hij vergramd met schuddenden hoofde aldus heeft gesproken:

'Waarlijk daar is een ander aanslag in 's hemels tent!
Dat ik in Aethiopiën was, is daar geroken.
Laat ik mijn leed op Ulyssem dan ongewroken?
Hij is bij 't land Phaeaca, bij 't einde van al zijn verdriet.
Kwaam hij daar eens op, al mijn voornemen waar' gebroken:
De Parcae laten hem daartoe kwellen, maar verder niet.
O, hij krijgt nog plagen genoeg, eer hij mij zo ontvliedt!'

Doe beweegde hij de zee van boven van onderen
Met zijn drietandige vork, die hij in 't water stiet.
De wolken vergaarde hij, al de stormen deed' hij donderen:
Men mocht geen golven van den zwarten hemel uitzonderen,[302]
De verschrikkelijke nacht bedekte de zee vervaarlijk.[303]
Al de vier winden ruisten tseffens, 't was om verwonderen:[304]
Oost, west, zuid en noord worstelden in een dwerlink eenpaarlijk.[305]

Ulyssis leden bezweken, zijn borst zuchtte zeer zwaarlijk
En sprak bedrukt: 'Ach onzalige, hoe zal 't met u enden?
Ik ducht, de goddin waar heeft gezeid, 't blijkt nu klaarlijk
Dat ik nog, eer mij God in 't vaderland zoude zenden,
Veel jammers en druks most lijden in groter ellenden.
Och dit 's nu voorhanden, nu moet ik 's al gedogen.
Hoe vliegen dees vreselijke stormen om mij te schenden,[312]
Hoe dik heeft Iupiter den hemel met wolken betogen!

302 *uitzonderen* onderscheiden
303 *vervaarlijk* angstwekkend
304 *ruisten* gierden, huilden; *tseffens* tegelijk
305 *eenpaarlijk* aanhoudend
312 *te schenden* in 't verderf te storten

Hier is mijn sterfdag, nu zie ik den dood voor mijn ogen.
O zalige Grieken die voor Troyen zijt gebleven,
Hoe gelukkig waar' ik, had ik daar ook sterven mogen,
Als de Trojanen mijn schild met stalen pieken beschreven,
Daar ik den doden Achillem niet wilde begeven.[318]
Men hadde mij mogen in een uitvaart beklagen,
Mijn name waar' ook eerlijk bij den Grieken verheven;
Nu moet ik hier sterven in deze ellendige plagen.'

Zulks klagende werd hij uit den schepe geslagen
Van een grouwelijke golve, die 't schip ook omkeerde.
De bodem dreef opwaarts, hij werd daar ver af gedragen,
Met een stuk van 't stuur in de hand, daarmee hij 't eerst regeerde.
De winden staken op, de storm wakkerde en vermeerde,
't Zeil zwam aan sleters op 't water, mast en ree lag overboord.[327]
Lang bleef hij onder de zee dat hij hem niet en weerde,
Want hij mocht niet opdrijven, maar scheen ganselijk versmoord
Onder die hoge golve; zijn kleedren van Calypso bespoord[330]
Die bezwaarden en klemden hem als wichtige banden.
Ten laatsten kwam hij als een eende uit den watere voort,
Hij schudde 't hoofd en blies de zoute zee door zijn tanden,
Die over zijn hoofd spoelde, zo zij doet aan de stranden.
In deze nood en heeft hij zijn schip ook niet vergeten,
Maar hem derwaarts schuivende greep hij 't met zijnen handen[336]
Daar 't stolpelink dreef, ende is er mids op gezeten[337]
Om de dood te ontvlien, maar dat werd ginds en weer gesmeten.
Recht als de Noordenwind in den herfst droge distelen jaagt,
Die t'zamen klemmen, en 't land al drijvende meten,[340]

318 *begeven* verlaten
327 *sleters* flarden; *ree* ra
330 *van* door; *bespoord* (voor hem) opgespoord, gevonden, verschaft (quas praebuerat Calypso)
336 *hem ... schuivende* zich voortbewegend, zich voortstuwend
337 *stolpelink* ondersteboven
340 *drijvende* zwevende

Alzo heeft hem nu een Wester-, dan een Zuiderwind belaagd.
Hij werd ook uit den Noorden en uit den Oosten geplaagd:
Elk blies zijn uiterste macht om een mens te bestrijen.

Dit zag Cadmus' dochter Ino de zuiverlijke maagd,
- Die eertijds sterflijk was, maar mocht haar tot deze tijen
Ook als een zeegoddinne bij d'andere verblijen -,
Daar zij in 't diepe lag onder de zwellende vloeden,
En was met den ankstigen drijvende man te lijen.[348]
Zij kwam haar in schijn van een duiker bij hem spoeden;[349]
Nevens hem staande sprak ze om zijn lijf te behoeden:[350]

‘Onzalige mens, wat hebdi Neptuno misdaan,
Dat hij dus verbitterd op u gaat verwoeden?[352]
Nochtans mag hij u niet doden, hoezeer hij 't gaat bestaan.[353]
Doet dan als ik zegge - gij zijt verstandig, zo ik waan -
Trekt uit uw kleedren, beveelt het schip wind en stromen.
Zwemt fluks na 't strand: dit pericule zuldi ontgaan;
Gij moet nog levendig in 't land van Pheaca komen.
Neemt deez' heilige band onder uw borst, 't zal u vromen.[358]
Maar als gij met uw handen den grond meugt genaken,
Zo werpt ze weer t'zeewaarts in, wilt dan niet meer schromen,
Vreest geen pericule: dus zuldi te lande geraken.’

Voorts gaf zij hem den band, in 't laatst van haarder spraken,
En dook weder in de ruisende ongestadige baren.[363]
Doe dacht de lijdzame Ulysses op deze zaken,
Zeggende tot zijn manlijk gemoed in zulk bezwaren:[365]

348 *was ... te lijen* had medelijden
349 *schijn* gedaante; *duiker* duikeend
350 *lijf* leven
352 *verwoeden* in woede geraken
353 *bestaan* beproeven
358 *vromen* baten, helpen
363 *ruisende* bruisende
365 *bezwaren* beproeving

‘Wee mijns, wat god belaagt mij nu weer met bedrieglijk garen,[366]
Die mij den rug van dit schip nog beveelt te verlaten?
Ik zal 's mijn wachten, 't land most hem al naarder verklaren,[368]
Daar zij mijn toevlucht zeit te zijn; och oft wij daar zaten!
Maar ik zal dus doen, dit dunkt mij best om 't leven te baten:[370]
Zolang als dit schip nog heel is, wil ik daarop blijven
En gedogen 't geweld van Neptunus' soldaten,
Totdat het vaneen scheurt; dan wil ik 't laten drijven,
Dan wil ik zwemmen, als 't schip mij niet meer en mag gerijven.’[374]

Meteen onttrok hem Neptunus 't water tot bij de gronden
En heeft hem in 't diepe, door 't tempeestig verstijven,[376]
Een ijselijke golf, als een berge, op 't lijf gezonden.
Die sloeg Ulyssem van 't schip, en heeft de planken ontbonden.
Gelijk een dwerlwind een drogen hoop zands drijft in der luchten
Zo strooide hij de berders, en had hem gaarne verslonden.[380]
Ulysses greep een plank, daarover schreed hij met duchten[381]
Als een ruiter op zijn paard, om de zee te ontvluchten,
En bestond de klederen van Calypso uit te trekken.[383]
Ook leide hij den band onder zijn borst vol ankstig zuchten:
Doe gink hij begeerlijk om zwemmen zijn handen strekken.
Neptunus zag dit en schudde 't hoofd ter zelver plekken
Zeggende bij hem zelfs: ‘Gij hebt nu veel op zee geleden;
Zuldi mij ook namaals meer tot gramschap verwekken?
Gij zult wijzer zijn, gaat nu bij 't godlijke volk in vreden.’

366 *garen* net, valstrik
368 *Ik ... wachten* Ik zal me daar wel voor wachten; *verklaren* vertonen
370 *baten* behouden, redden
374 *gerijven* van dienst zijn
376 *door ... verstijven* door 't aanwakkeren van de storm
380 *berders* balken
381 *schreed* ging ... schrijlings zitten
383 *bestond* slaagde erin

Daarmee wendde hij zijn schoon paarden ende is gereden
Tot Aegas in zijn heerlijk hof, daar is hij op gesprongen.[391]

Hierentussen is Pallas tot de winden getreden,
Wiens wegen zij al besloot, zij heeft ze gedrongen[393]
In 't diepste van haar hol, en daar stillekens bedwongen.
Zij liet den Noordenwind, om breken der vloeden krachten,
Totdat Ulysses op 't land kwam, daar de vogelkens zongen,
Bij de Pheacensers, bevrijd voor 't water's versmachten.[397]

Die dreef in de zwarte zee twee dagen en twee nachten
Over berg over dal, daar mistroost zijn moed bezwaarde.[399]
Des derden daags begonst het onweer wat te verzachten,
Als de dageraad den halven hemel verklaarde.
De winden lagen, 't werd schoon weer, hij zag van bij d'aarde[402]
Met een blij scherp gezichte en begeerlijk verlangen,
Verheven op een hoge golve, die 't hem openbaarde.
Recht als goei kindren 't genezen zien met blijde wangen
In heur lieve vader, die lank met ziekten was behangen,[406]
Ook in 't pijnlijk kwelen nooit verachtinge vand,[407]
En zijn gezondheid vrolijk van den goden ontvangen;
Zo blijdelijk zag Ulysses dit gewenste land.
Hij zwam, hij woelde, hij plaste met voet en met hand
En kwam zo na als men een roepende stem mag horen.
Doe hoorde hij d'overwentelende baren op de strand
Aan die klippen ruisen en breken met ijslijke oren: -[413]
Die hole rootsen steenden, daar de zee door kwam boren,[414]
Die zij dan met een bortelende weerklank weer uitspogen;[415]

391 *op* heen
393 *besloot* afsloot, versperde
397 *voor ... versmachten* van het versmorende water
399 *moed* gemoed
402 *van bij* van dichtbij
406 *behangen* bezwaard
407 *kwelen* lijden; *verachtinge vand* (door de kinderen) veracht, verafschuwd werd? Of is 't een drukfout voor: verzachtinge?
413 *ruisen* loeien
414 *steenden* steunden, kreunden
415 *bortelende* rochelende

De brandende vloeden dekten 't strand achter en voren,
Daar was geen haven, daar schepen in komen mogen:
Al de zeekant was met stenen bergen hoog betogen; -[418]
Dit zag Ulysses, dies begonst zijn hert te verflauwen,
En sprak deerlijk, als in zijn hope bedrogen:[420]

'Helaas, nu mij Iupiter 't begeerde land doet aanschouwen
Nadat de zee van mijn borst doorkliefd is, mijn borst van rouwen,
En zie ik nergens vlak, om die wrede zee te ontkomen![423]
't Land is bezet met klippen, te scherp om aan te houen,
Wit en glad van schuim door die bruisende aanslaande stromen.
Dies is 't daar steil en diep als hoge weeldige bomen,[426]
'k En zal 's niet mogen gronden, noch staan op mijn benen.[427]
Dus mag ik mij niet bergen, ach dien hoop is mij benomen.
Koom ik daarbij, 't water mortert mij aan de scherpe stenen.[429]
Zij zijn zo glad, al hield ik ze met handen met tenen,
Den aftocht van 't water zoud' er mij geweldig aftrekken.
Zo is 't al vergeefs; o, dit verschrikt mij aders en zenen.
Zwem ik voorts zoeken oft ik ergens strand zie ontdekken,[433]
Zo mag Neptunus weder een nieuwe storme verwekken
Om mij van 't land in 't vreselijke diepe te rokken[435]
En mij zeedronken gezwollen onder 't water doen strekken;
Oft hij mag mij van een grote walvis op doen slokken,
Die hier veel zijn, - ik waar' maar een van haar minste brokken -,
Want hij is vergramd, al heeft hij 't zwaarlijk genoeg gewroken.'

Dus denkende dreef hem een vlage vol schuimige vlokken
Met een overvallend gedruis dat wederom kwam gezoken,[441]

418 *betogen* overdekt, bezet
420 *deerlijk* droevig
423 *vlak* kreek, baai
426 *weeldige* welig groeiende
427 *gronden* peilen, grond voelen
429 *mortert* verbrijzelt
433 *voorts* verder
435 *rokken* rukken
441 *gezoken* gezogen

En zou zijn vlees verscheurd hebben, zijn gebeent gebroken
Aan een scherpe klip, had Pallas hem niet onderwezen,
Dat hij zijn handen daaraan sloeg, en onder waar' gedoken:
Benauwd van herten en van water is hij weer gerezen,
Als die bare met grilling door aders en pezen[446]
Haar al ruisende spreidde over die roots verheven;
Doe zeeg zij wederomme en heeft hem vol nieuwe vrezen
Van de steenklip scheurende ver in de zee gedreven,
Zijn handen vol bloedige stenen door 't rootsig aankleven.[450]

Daar lag hij weer diep bedekt onder die grote vlagen
En waar' verdronken, maar Minerva heeft hem moed gegeven.
Die bracht hem boven, doe werd hij weer na 't land geslagen.
De vloeden hebben hem lanks de strand hene gedragen,
Zwemmende zag hij na 't land om een haven te bespien,[455]
Oft na een vlakke oever, om stranden na zijn behagen.
Ten laatsten heeft hij een schiprijke haven gezien
Met klein rootsen bedekt, bekwaam om wind en water t'ontvlien.[458]
Hij zag een rivier, en bad door nood met herten gloedig:

‘O Konink, wie gij zijt, ik koom nu kussen uw knien,
Verlost mij van Neptunus' gramschap verwoedig,
Bergt mij ellendige 't leven, ik bid 's u ootmoedig;
Want den mensen te helpen is den goden een ere.
Ik koom hier schipbrekig, door vreeslijke stormen onspoedig;[464]
Ontbermt mijns o Konink, want ik 's ellendig begere.’

De rivier nam terstond met haar vloeden een kere,
Hem inwaarts trekkende, gink zij daarmee te landwaarts lopen.

446 *grilling* rilling, siddering
450 *door ... aankleven* doordat hij zich aan de rots geklampt had
455 *bespien* in 't oog krijgen
458 *bedekt* beschut; *bekwaam* geschikt
464 *stormen onspoedig* ongenadige stormen

Ulysses was ten einden zijns krachts, hij mocht niet mere;[468]
Nauwelijk kwam hij met hand, met voet op 't land gekropen.
Doe is hem de zee uit neus en uit oren gedropen,
Zijn hert, atem, stem en leden zijn hem voorts bezweken:[471]
Hij lag in onmacht, vol waters dat hij hadde gezopen.
Maar als hij bekwam, en zijn krachten weder bleken,[473]
Loste hij den band, en heeft ze met dankbaar spreken
Ter zeewaarts inne na al zijn vermogen geschoven.[475]
Daar was Ino omtrent, die heeft ze na haar gestreken.[476]
Doe gink hij zo naakt zitten in de biezen bedoven[477]
En kuste 'd blijde aardrijk met groente bestoven.[478]
Hij zuchtte en sprak: ‘O ellendigste der katijven[479]
Hoe zal 't mij nog gaan? Wat lijd' ik al, o goden van boven?
Wil ik dees lange nacht ook bij de riviere blijven?[481]
De koude lucht zou 't bloed in mijn zwakke leden verstijven,
Die zijn nu al vol zucht, gezwollen en ongeschapen;[483]
Wat zal 't dan zijn als de koele dauwe opwaarts zal drijven?[484]
Ga ik dan ook in 't schaduwachtige bos om te slapen
En beginne vermoeid een zoete ruste te rapen,
Zo werd' ik van den wilde dieren verslonden.’

Dit docht hem nog best, en gink zo, zonder kleed zonder wapen,
Na 't zwarte foreest, daar veel bomen aan 't water stonden.
Hier heeft hij twee volbladige takken gevonden,
D'een was van een wilde; olijfboom, maar d'ander was tam.
Dees waren ineen gewassen, daar tot genen stonden
De vochtigheid van de ruisende winden blad af nam,
Daar nemmermeer hagel noch sneeuw, noch zonne en kwam,

468 *mocht niet mere* kon niet meer
471 *atem* adem
473 *bekwam* bijkwam; *bleken* zich vertoonden
475 *geschoven* geslingerd
476 *na haar gestreken* naar zich toe gehaald
477 *bedoven* bedolven, te midden van...
478 *met groente bestoven* met groen bedekt
479 *katijven* stakkers, rampzaligen
481 *Wil* zal
483 *vol zuchts* vol kwalen; *ongeschapen* misvormd, mismaakt
484 *drijven* zweven

Zo dicht was 't daar rondsomme bedekt met bladen.
Hieronder spreidde hij 't bedde voor zijn leden stram
Van droog lof dat daar bij hopen lag op alle paden,
Genoeg voor drie mans deksel en wermt beraden,[498]
Al waar' 't ook als de wateren met spiegels betrekken.
Hij zag 't aan, 't verheugde hem nog mids in dees kwaden,
En gink hem daarinne doe zoetelijk strekken,
Ook met menigte van bladen zijn lichaam bedekken
Om daar, als een koekoek in haar pluimen, te kuren.[503]
Oft gelijk een vrouw op verre eenzame plekken
D'asse ontspreidt, een kolk maakt, in de donkere uren,[505]
Het glimmende vier daarinne leit om dat te doen duren,
En bestrooiet' dan dik met assen - men ziet geen kolen -
Om geen vier te gaan lenen van haar verre geburen,
Zo lag Ulysses onder de bladers verholen.
Pallas zand hem den slaap, die hem lang was ontstolen
Door Neptunus, welk' hem twee nachten hadde doen dolen;
Hij sloot zijn ogen, en heeft hem ter rusten bevolen.

EINDE VAN 'T VIJFDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

498 *voor ... beraden* om drie mannen van warme bedekking (dek en warmte) te voorzien
503 *kuren* schuilen
505 *ontspreidt* uitspreidt; *kolk* kuiltje

Het zeste boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Minerva verschijnt in drome Nausicaä de dochter Alcinoi, ende zendt haar aan de riviere om klederen te wassen, zeggende dat haar bruiloft voorhanden was. Zij doet zo Pallas beveelt, ende speelt daarna met haar maagden. Ulysses haar horende ontwaakt, ende door zijn begeerte[*] een kleed ende spijze van haar ontvangen hebbende, is hij haar ter stadwaarts nagevolgd.

KLEED noch spijze hebbende is Ulysses zo gelegen
In vreemde landen, daar hij sliep met vermoeide leden.
Daarentussen is Pallas uit den hemel gestegen;[3]
Die voegt haar na der stad op de Pheacensers' wegen,[4]
Die eertijds in Hyperia woonden met onvreden
Door de Cyclopas, geburen hovaardig van zeden
Die heur dik beroofden, want zij waren ze te machtig.[7]
Vandaar trok Nausithoüs ende kwam tot dezer steden
In Sceria wonen, met al zijn burgers eendrachtig,
Verre van dat listige volk, zijn vijanden krachtig.

* op zijn verzoek
3 *gestegen* gedaald
4 *voegt haar* begeeft zich
7 *heur* hen; *dik* dikwijls

Daar bouwde hij huizen, en heeft ze met muren besloten,
Hij deilde 't land, en was de goden met tempels gedachtig.
Daarna sterf hij; Alcinous de Prins uit hem gesproten,[13]
Van den goden geleerd, heeft dit rijk na hem genoten.[14]

Pallas is gegaan onder zijn koninklijke daken
Ulyssem thuis te helpen, zijn jammer had haar verdroten.
Zij kwam tot de kamer behangen met zijden laken.
Daar lag des Koninks dochter tussen slapen en waken,
Nausicaa, schoon als een goddin van gedaant en van wezen;[19]
Bij haar waakten twee maagden eerbaar van heuser spraken;
Die deure stond open, men was er zonder vrezen.
Pallas kwam in schijn van haar vriendinne uitgelezen,[22]
Dynantis dochter, die zij van herten beminde
- Zij waren van eender tijd, beid' ook deugdelijk geprezen -.
Minerva sloop binnen als 't gedruis van enen winde.[25]
Zij stond bij 't hoofd van de maagd, en sprak (zo 't die verzinde):[26]

‘Nausicaa, hoe zijdi dus verzuimel geboren?
Hoe komt dat ik uw schoon kleedren dus vergeten vinde?
Is't u verborgen dat gij tot een bruid zijt verkoren?
Gij moet u verchieren, al 't schoon gewaad haalt nu voren;
Uw bruigom moet gij er ook schenken van zachten zije.
Goed huwelijk maakt goede fame in allemans oren,
Het maakt ook de vader en waarde moeder blije.
Maar laat ons t'zamen gaan wassen, 't is nu rechts te tije,
De dageraad rijst, ik help u met kloeken bedrijve.[35]
Gij blijft niet lange maagd, al acht gij 't nu gekkernije,

13 *sterf* stierf
14 *Van* door; *genoten* ontvangen, onder zijn heerschappij gekregen
19 *van ... wezen* in voorkomen en karakter
22 *schijn* gedaante, gestalte
25 *gedruis* suizen
26 *zo 't die verzinde* zoals die zich verbeeldde, zoals 't haar toescheen
35 *met ... bedrijve* met ijverig werken

- Want de beste van 't land begeren u t'enen wijve -
En zult ook zelfs de geslachten zien van uwen lijve.
Gaat daaromme vroeg en begeert aan uwen vader
Dat hij u met muilen en wagen gerijve,[40]
Om uw mantel, rok, gordels, doeken en kleedren te gader
Daarop te voeren; 't is ver, gij komt anders veel spader.[42]
Ook betaamt u bet te rijden dan vermoeid te voetéren.'[43]

Dit was gesproken; doe vervloog des wijsheids ader[44]
Ten hemelwaarts, daar de goden eeuwig verkeren.
Daar is 't volkomen einde van alle begeren.
Wind, hagel, regen, vorste noch sneeuw en komt daar omtrent,
Een schone heldere klaarheid doet daar vreugd vermeren;
De goden verblijden eeuwig in dit hemelse firmament.
Derwaarts heeft haar de welsprekende Pallas gewend.

Meteen kwam haar de blinkende dageraad openbaren.[51]
De maagd ontwaakte, en heeft dien droom in haar herte geprent
Met verwonderen. Zij gink daar haar ouders waren,
Om dit haar waarde vader ende moeder te verklaren.
Haar moeder zat bij 't vier in der kameren binnen;
Daar kwamen ook alle haar jonkvrouwen vergaren
Om de purpuren zijde met haar handen te spinnen.
Zij gemoette haar vader, die met zorgvuldige zinnen[58]
Omsingeld van veel grote heren gink na den rade,[59]
Van den Pheacensers beroepen, om hem daar te vinnen.[60]
Hem eerwaardelijk groetende, sprak ze tot Zijn Genade:[61]

40 *muilen* muildieren, muilezels; *gerijve* gerieve, van dienst zij
42 *spader* later
43 *bet* beter, meer
44 *ader* bron
51 *haar* zich
58 *met zorgvuldige zinnen* met gedachten vol zorg
59 *Omsingeld van* omringd door
60 *Van ... beroepen* door de Phaeaken bijeengeroepen; *hem ... vinnen* zich daar te bevinden, aanwezig te zijn
61 *eerwaardelijk* eerbiedig

‘Ik wilde, heer, dat gij mijn bede niet en versmaadde,
Dat men mij deed' hebben een heerlijke ronde wagen,
Opdat ik ter rivieren ga wassen en daarop lade
Ons fijne lijnwaad, dat vuil leit; zwaar is 't daar om dragen.
Gij verkeert onder de Prinsen: elk zoud' mij beklagen,[66]
Ververste ik u niet met linnen zuiver en rein.
Ook hebdi vijf zonen in 't hof na uw behagen,[68]
De twee zijn gehouwd, d'ander zijn nog vrijers gemein;[69]
Die heisen mij alle dage schoon lijnwaad certein[70]
Om ter dans te gaan: dees dingen moet ik al bestellen.’[71]
Van haar huwelijk zweeg ze, dat zeggen hield ze vilein,[72]
Ende dorst het uit schaamt den Konink niet vertellen.
Die verstond het alt'zamen: ‘Wilt u’ sprak hij ‘niet kwellen[74]
Waarde dochter; heist maar, gij krijgt al wat gij begeert.
Men zal u een wagen inspannen gedekt met vellen
Heerlijk en schoon.’ - Voorts heeft hij hem tot den knechten gekeerd
En beval 't hun te doen. Die hebben hem dienstbaar geëerd:[78]
D'een liep fluks om de muilen, d'ander heeft niet gewacht,
Maar de wagen ontsloopt, en de wielen wel vet besmeerd.[80]
De dochter kwam uit de slaapkamer met een grote dracht[81]
Van dierbaar lijnwaad, en schikte 't op de wagen zacht.[82]
Die werd ingeslagen, zij is erop gezeten.[83]
De Koninginne heeft haar brood ende wijn gebracht,
Ook lekker spijzen om met haar maagden te eten,
Zij en heeft ook geen olie om baden vergeten,

66 *beklagen* de schuld geven
68 *na uw behagen* waarin ge plezier hebt, waar ge trots op zijt
69 *gehouwd* gehuwd; *vrijers* vrijgezellen; *gemein* allemaal
70 *heisen* ‘eisen’, d.w.z.: vragen, verzoeken: *certein* voorwaar
71 *bestellen* ervoor zorgen
72 *vilein* onkies, niet zedig
74 *Wilt u niet kwellen* maak u maar niet bezorgd
78 *dienstbaar* dienstvaardig, door dienstvaardigheid
80 *ontsloopt* uit elkaar genomen
81 *dracht* vracht
82 *dierbaar* kostbaar, kostelijk
83 *ingeslagen* in elkaar gezet

In een zilveren kruiksken tegens 't verdrogen bedekt.
Doe nam ze toom en zweep, en heeft de muilen voortgesmeten;[88]
Die hebben zich al stenende traaglijk voorwaarts gestrekt,
Want zij trokken haar met nog veel maagden onbevlekt,
Ook al 't lijnwaad, ende zijn aan de riviere gekomen,
Daar baden waren, daar de riviere altijd in kwam gelekt:
't Vuil water vloot neerwaarts, 't schoon kwam weer vers uit de stromen.
Hier sloegen ze de muilen uit de dwingende tomen;[94]
Die gingen daar grazen en haar met wentelen verkoelen.
Doe hebben de maagden de kleedren in handen genomen,
En begonden te natten te trappen te woelen.[97]
Dees wreef ze, die stampte ze, d'ander gink ze spoelen,
Men hoord' er wakkerlijk kloppen wassen en plassen.
Echo bootste het haar na uit de omleggende poelen
En scheen met haar weerklank dit gedruis te verrassen.[101]
Als nu de kleedren wit als sneeuw waren gewassen
Zo gingen zij die op 't gras in de zonne verspreien,
Om de lucht te doen ruimen van zeep en van der assen.
Zij wiesen haar ook, bruikten d'olie, voorts zonder beien[105]
Stelden zij haar spijs, ende aten in de groene valleien;
Terwijl droogde de zon de kleedren: men dorst ze niet wringen.

Verzaad zijnde zag men de maagden haar bereien
Om kaatsen, om spelen, om dansen en om springen.
Nausicaa begonst haar een lieflijk lied te zingen,
Wiens schone gedaant haar uitstak buiten al d'ander jeugd.[111]
Recht als Diana die door het gebergt, om 't wild te dwingen,
Haar op der jacht van geitjens oft snelle herten verheugt,
En blij werdt als zij haar maagden vindt in eerlijke vreugd,[114]

88 *voortgesmeten* voortgezweept
94 *sloegen* spanden
97 *woelen* erin te roeren
101 *verrassen* rasser maken
105 *beien* beiden, treuzelen
111 *haar uitstak buiten* uitmuntte boven
114 *eerlijke* gepaste

't Welk Iupiter's dochters zijn, goddinnekens van 't woud
- Daar gij ze licht als haar Prinsesse uit kennen meugt
Door haar heerlijke frisheid en schoonheiden menigvoud -:
Alzo was dees edel maged met gratiën bedauwd,
Dat men ze licht uit alle haar maagden mocht kennen.

Als de kleedren droog waren bereidden haar jonk en oud.
D'een sloeg de muilen in, en gink de wagen wennen,[121]
D'ander vouwde de kleedren en bedekte ze voor 't schennen.[122]
Doe dacht Pallas hoe zij Ulyssem best wekken zoud' mogen
Opdat hij de maagd, die hem ter stadwaarts moste mennen,
Mocht aanschouwen met wakkere vrolijke ogen.
De Prinses wierp een bal na haar maagd, die is mis gevlogen
Verre in 't water: - zij lachten en riepen met open monden.
Ulysses werd wakker; die gink hem om zitten pogen.[128]
Hij begost te bedaren en dacht ter zelver stonden:[129]

‘Wee mijns! o God in wat land hebdi mij nu gezonden?
Zal ik hier ook kwaad volk, wild, en onrechtvaardig besporen,[131]
Oft zijn ze gastvrij en van godvrezende gronden?[132]
Wat vrouwelijker geluid kwam mij daar ter oren?
't Schijnt van goddinnekens, die 't gebergte hebben verkoren
Om wonen, met dees rivier en dit bos vol graziger broeken.[135]
Oft 't zijn mans die met hun stemmen mijn slape verstoren.
Ik wil opstaan, en wat dat zijn mag spoedig bezoeken.’

Alzo kwam hij stillekens uit die bossige hoeken;[137]
Hij scheurde een tak, dicht van bladeren overvloedig,[138]

121 *wennen* wenden
122 *schennen* schenden, d.i. beschadigen, bederven
128 *hem pogen* zich inspannen
129 *bedaren* tot besef komen
131 *besporen* bespeuren, d.i.: zien, vinden
132 *gronden* gemoed, aard
135 *broeken* moerassen
137 *bezoeken* onderzoeken
138 *hoeken* plekken

Zijn schamelheid te dekken, en gink hem doen verkloeken[140]
Uit den bosse te treden, recht als een leeuwe moedig
Die op zijn krachten betrouwt, briesende verwoedig
Met verspreide klauwen uit het woud komt geschreden:
- 't Hoofd recht hij op en ziet met zijn vierige ogen gloedig
Na ossen schapen oft herten om die te ontleden;
Die spoort hij onversaagd te verscheuren tot allen steden[146]
Door d'onschamele honger, dwingende tegens 't betamen -:[147]
Zo kwam Ulysses na die eerbare maagden treden
Al was hij naakt; den nood verbood hem te schamen.
Zij werden hem gewaar, bestoven met bladers met bramen,[150]
Gezwollen van der zee, en vreeslijk in haar aanschouwen.
Dies vloden zij verschrikt ginds en herwaarts al te zamen,
Behalven Nausicaa: die heeft alleen voet gehouen,[153]
Door Pallas die haar gesterkt had met goed betrouwen;
Dies bleef zij moedig staan om Ulyssem te verwachten.
Die peinsde oft hij dicht bij haar zijn knien zoude vouwen,
Dan van verre bidden met smekelijke klachten[157]
Hem een stad te wijzen en zijn leed te verzachten
Met kledinge, door een bermhertige zinne.[159]
Daar docht hem best, om troost in zijn lijden te verpachten,[160]
Van verre te verwekken tot meedogende minne,
Om haar niet te vertoornen t'zijnen ongewinne,[162]
En begonst aldus met zijn listige tonge te smeken:[163]

‘Ik bid u ootmoedelijk, o waarde Koninginne.

140 *Zijn ... verkloeken* Zijn schaamdelen te dekken, en ging zich toen verstouten
146 *spoort* tracht; *tot allen steden* op alle plaatsen
147 *onschamele* bovenmatige (letterlijk: ‘schandelijke’, ‘onbeschaamde’: d.w.z. honger zo hevig dat hij geen schaamte meer kent)
150 *bestoven* bedekt
153 *heeft ... voetgehouen* is blijven staan
157 *smekelijke* vleiende
159 *door ... zinne* uit een barmhartig gemoed
160 *om ... verpachten* om troost ... te verwerven
162 *t'zijnen ongewinne* tot zijn schade
163 *smeken* vleien

Weer gij een god oft een mens zijt, is mij niet gebleken,[165]
Maar zijdi een goddinne, zo werdi van mij geleken
Bij Diana, Iupiter's dochter kuis van moede;[167]
Uw frisse schoonheid dunkt mij daaraf een zeker teken.[168]
Maar zijdi een mense, onder menselijke hoede,[169]
Zo zaligt gij uw ouders met drievuldigen voorspoede,[170]
Ook uw broeders: want zij hun al door u mogen verblijen
Als gij ter danse gaat, o spruit van edelen bloede.
Maar die werdt bovenal gelukkig tot allen tijen
Die u te wijve gekrijgt na veel minlijk vrijen.
Want mijn ogen nooit mens zo volmaakt in schoonheid zagen,
Noch man noch vrouw, die zo eerwaardig scheen aan alle zijen.
Zulk een palmentaksken zag ik met groot behagen
Neffens Apollo's outaar spruiten in korte dagen,[178]
- Daar ik gereisd was, en vand veel volks op alle wegen -
Die mij nog namaals met veel ongeval zouden plagen.[180]
Dat zag ik, en werd door verwondering verslegen,[181]
Want zulk een spruit en was nooit uit der aarden gestegen.
Zó ben ik nu ook verbaasd door uw godlijk wezen,[183]
Dat ik beschroomd mij voor uw knien niet en heb gezegen;
Want ik ben bedroefd, o Prinsesse uitgelezen.
Gister was 't den twintigsten dag dat ik met ankstig vrezen
Schipbreukig de toornige zee dus ben ontvloden.
Ik voer van 't eiland Ogygia; vloeden en stormen rezen:
Die hebben mij hier geworpen, door schikkinge der goden,
Die mij mogelijk weder tot nieuw ongeluk noden[190]
Om meer te doen lijden: ik ducht, 't en zal nog niet enden.[191]

165 *Weer* of
167 *moed* gemoed
168 *daaraf* daarvan
169 *onder ... hoede* in menselijke omstandigheden
170 *voorspoed* zegen
178 *in korte dagen* onlangs
180 verkeerd vertaald. In 't Latijn heeft *die* (quae) betrekking op de reis. Hier wrschl. op Apollo
181 *door verwondering verslegen* ‘met bewondering geslagen’
183 *verbaasd* ontzet, ‘stil’ van
190 *noden* roepen
191 *om meer* Zowel rythme als syntaxis doen vermoeden dat *mij* hier door 'n drukfout uitgevallen is.

Dus ontbermt doch mijnre, doet bijstand door uw boden,[192]
O Koninginne, daar ik mij eerst toe moet wenden;
Ik heb veel geleden, en koom hier bij onbekenden.
Wijst mij doch de stad, zo mag ik daarhenen trekken.
Schenkt mij ook een gescheurd lakens kleed in mijn ellenden
Om mijn vermoeide naakte leden te bedekken.
God zal 't lonen, die zal al uw begeerte volstrekken[198]
Met een goed man, gehoorzame kinders, en vreedzaam leven.
Men vindt niet beters in dees vergankelijke plekken,
Dan daar liefde 't huisgezind godlijke eendracht mag geven
En van twee herten een enige wille gaat weven.
Zo werdt uw jonstige liefd den nijders kwellende pijne,[203]
Ook aangename vreugd voor die u jonstig aankleven.'[204]

Nausicaa sprak: 'Vriend, dien ik hier wonderlijk vijne,[205]
Ende niet zot noch onvernuftig en zijt in den schijne -[206]
Gij weet dat Iupiter deilt onder goeden en kwaden,
Zo 't hem belieft, spoed oft onspoed, ziekt' of medecijne.[208]
Hij geeft u mogelijk dit tot behoedsel voor kwaden.[209]
Dus lijdt het willig, oft onwil zoud' u dubbel laden.[210]
Geen lijden werdt verlicht, maar 't bezwaart, door 't bedroeven.[211]
Maar want gij komt bij 't volk, die geen ellendige versmaden,
Zo krijgdi kleedren en al dat gij zult behoeven.
De stad zal ik u noemen en wijzen zonder toeven:
't Zijn Pheacensers die dit land en dees stad bewonen.
Alcinous is mijn vader, - zijn weldaad zuldi proeven -[216]
Dien God hier geëerd heeft met koninklijker kronen.'

192 *ontbermt* ontferm u; *boden* dienaressen ('dienstboden')
198 *volstrekken* vervullen
203 *jonstige* gelukkige, gezegende
204 *jonstig aankleven* in vriendschap verbonden zijn
205 *wonderlijk vijne* op wonderbaarlijke wijze vind
206 *onvernuftig* onverstandig; *in den schijne* naar uw voorkomen te oordelen
208 *spoed* voorspoed
209 *kwaden* rampen
210 *laden* beladen, bezwaren
211 *bezwaart* wordt zwaarder
216 *proeven* ondervinden, leren kennen

Dit was gezeid, doe riep ze die vluchtige personen:
‘Blijft staan maagden, hoe meugdi voor een mense dus vluchten?
Waant gij 't een vijand, die ons enig leed zoud' betonen?[220]
In dit land komen geen vijanden, wilt daar niet voor duchten.
God bemint ons, wij genieten vreedzame vruchten,
Ook houdt ons een wijde zee van ander landen verscheien;
Niemand handelt met ons, men hoort van ons geen geruchten.
Maar dees onzalige komt hier verdoold hulpe verbeien,[225]
Dus wilt u alt'zamen om hem te dienen bereien,
Trakteert hem wel, want de behoeftige van Gode komen;[227]
Die zeindt dees ellendige man in ons kontreien.
Een kleine deugd werdt van God in groter waarden genomen.[229]
Geeft hem spijs en drank, treedt aan, wilt nu niet meer schromen;
Gaat, wast hem in de rivier, daar hem geen winden en deren.’

Dees riepen voorts malkandren uit de donkere bomen,
En kwamen bij Ulyssem; dien reikten zij kleren.
Zij wezen hem waar 't gladde water den wind most ontberen,
Gaven hem ook olie, en al dat haar was bevolen.
Doe wilde hem Ulysses wassen na zijn begeren
En sprak tot haar, huikende onder zijn tak verholen:[237]

‘Verspreidt u doch, maagden, wilt nu wat van mij dolen,
Zo zal ik mij van 't zoute water reinigen mogen,
En met olie strijken uit die zilvere fiolen,[240]
Zonder 't welk ik mij nu lang heb moeten dogen.[241]
Want ik en zal mij niet baden voor uwen ogen,
Veel te zeer schame ik voor maagden mijn naakte leden.’

Die maagden gingen weg om zulks haar vrouw te betogen.[244]

220 *betonen* aandoen
225 *verbeien* verlangend uitzien naar
227 *trakteert* behandelt
229 *deugd* goede daad, weldaad
237 *huikende* hurkende
240 *fiolen* flesje
241 *dogen* behelpen
244 *betogen* verklaren

Hij sprank in 't water; daar gink hij zijn vinnen verspreden,[245]
En wies zijn schouders, met zijn borst vol godlijkheden,
Ook spoelde hij 't zout van zijn hoofd met die zoete riviere.
Na 't wassen bruikte hij d'olie en bestond hem te kleden[248]
Met de ontvangen kleren, van die maged goedertiere.
Doe scheen hij te heerlijker en schoonder van bestiere[250]
Door Pallas die haar gratie en jonst op hem liet dalen.[251]
Die spreidde zijn haar, zo 't goudbloemken heeft voor maniere
Als d'oosterzon op haar lieflijke dauwe komt stralen,
Oft als Vulcanus' dienaars om de zilvere schalen
Konstelijk werken een gulden blinkenden band.
Zo verchierde zij Ulyssem van listiger talen
Aangenaam van hoofd en van schouderen tot elken kant.
Alzo kwam hij na de maagden van de vochtige strand
Verchierd met een manlijk gelaat eerwaardelijk strijken.[259]
De maagd zag hem komen en sprak verwonderd in 't verstand:[260]

‘Hoort maagden, al de goden in de hemelse wijken[261]
En zijn dees man niet tegens, dat doet zich hier blijken.[262]
Ziet doch wat hij nu is, bij dat hij eerst scheen te wezen:
Dunkt hem u niet bij een van den goden te gelijken?
O hadden mij de goden zulk een man uitgelezen
En die dan hier wilde wonen, wat mocht ik doch vrezen? -
Maar spoedt u vriendinnen, stelt spijs en wilt hem drank uitmeten.’[267]
Die deden's, en gaven hem haar kost, ook wijn geprezen.
Ulysses heeft terstond hongerig in 't brood gebeten,
Want hij was nuchteren, en had in lang niet gegeten.

245 *verspreden* uitspreiden
248 *bestond* begon
250 *bestier* wijze van doen. Hier (door rijmnood?): voorkomen
251 *jonst* gunst
259 *gelaat* uiterlijk; *eerwaardelijk* eerbiedig; *strijken* gaan
260 *'t verstand* de geest
261 *wijken* streken
262 *tegens* tegen, vijandig
267 *uitmeten* toemeten

Nausicaa gink terwijl de kleedren helpen vouwen,
En leid' ze op de wagen, daarop zij ook is gezeten.
Nadat de muilen geslagen waren in heur touwen,
Sprak zij tot Ulyssem met vriendelijker trouwen:[274]

‘Nu zuldi opstaan vriend, en u ter stadwaart spoeden
Om in mijn vaders huis te komen; daar zuldi aanschouwen
De Prinsen van den lande, grauwe raadwijze vroeden.
Maar doet dus - want gij zijt vernuftig na mijn vermoeden -:
Zolang ik door beemden en door akkers zal draven
Volgt met de maagden de wagen: ik zal u behoeden
Voor dolen, en recht leden met dees langoorde slaven,[281]
Totdat wij bij der stad komen met wallen omgraven.
Daar sluit een hoge toorn met een enge poort bei de muren,[283]
Ter zijden leggen veel schepen in een veilige haven
Neffens de gerieflijke merkt voor al de geburen.[285]
Hierbij staat Neptunus' tempel van godlijker naturen
Groot en heerlijk met gladde vierkante stenen begrepen[287]
Sterk en geweldig om eeuwig te duren,
Daar de schippers des winters hun gereedschap in slepen:
Ankers, masten, zeilen, riemen, kabels en repen;[290]
Want ons volk en gebruikt geen bogen, noch ouden noch jongen,
Maar generen hem ál met haar vliegende schepen;[292]
Daarmee klieven zij den schuimende zee onbedwongen.
Dit volksken vrees ik, door haar achterklappige tongen,[294]
Omdat zij hovaardig zijn; want dat zij 't zagen,
Iemand zoude zeggen door spijtigheid gedrongen:
‘Wat schoonder heerlijker man gink daar achter de wagen?

274 *trouwe* trouwhartigheid
281 *leden* leiden
283 *toorn* toren
285 *Neffens* naast, dichtbij; *gerieflijke* voordeel brengende; *geburen* burgers
287 *begrepen* gesticht, gebouwd
290 *repen* touwen
292 *generen hem* verdienen hun brood
294 *door* om; *achterklappige* kwaadsprekende

Waar heeft ze hem gekregen? Is 't haar man? Zal haar dees behagen?
Oft zij dees vreemdeling dus vriendelijk heeft ontvangen
Uit een vreemd schip - want men hier omtrent geen mag bejagen -[300]
Oft neemt enig god uit den hemel tot haar zijn gangen?
Zo mag ze hem eeuwig houen, na haar begeerlijk verlangen.
't Is dan fijn dat ze weigerende dus lang heeft gewacht,
Om een vreemde te zoeken, en haar daaraan te verhangen![304]
Nu heeft ze terecht de Pheacenser vrijers veracht,[305]
Die haar te wijf begeerden, de besten en grootsten van macht.'
'Dit zoud' men zeggen, 't waar' een smettinge mijnre namen.
Ik zoude zelfs een ander schelden, die onbedacht[308]
Buiten haar ouders weten met een man gink verzamen[309]
Vóór die openbaar bruiloft; het waar' tegens 't betamen.
'Hoort dan vriend, opdat gij u thuiswaart zijt spoeiende[311]
Door mijn vaders hulpe, die hem uwer niet en zal schamen.
Bij de weg staat Pallas' bos lustig van bomen bloeiende,
Met een doorschijnige fontein in 't rond daarom vloeiende:
Daar is mijns vaders tempel, paleis ende hoven,
Bezijden een groene beemde vol bloemkens groeiende,
Zo ver van der stad, als een stemme de lucht mag kloven.[317]
Daar zuldi blijven wachten, totdat gij meugt geloven
Dat ik door de stad na mijns vaders hof mag rijzen.[319]
Als u dan dunken zal, zij zijn nu al boven,
Dan gaat in de stad, vraagt na 't hof jongen en grijzen:
Het is licht om kennen, een kind zal d'r u wijzen,
Want geen Pheacenser, hoe rijk ook, zulk een hof bewoont
Als mijn vader Alcinous, dat's boven al te prijzen.
Als men n dan de koninklijke woning' heeft getoond,

300 *bejagen* bemachtigen, krijgen
304 *verhangen* vergooien
305 *terecht* met recht
308 *schelden* laken
309 *verzamen* omgaan
311 *spoeiende* spoedende
317 *kloven* doorklieven
319 *rijzen* stijgen

Treedt vrij door de zale - ziet dat schaamte u niet en hoont -[326]
Tot mijn moeders kamer, die zit bij de glimmende vieren.
Daar spint ze purpuren kleedren, 't welk mijn vader verschoont,[328]
Aan een hoge pilare bij haar kuise kamerieren.
Daarboven staat de kamer van den Konink goedertieren;
Die waarschapt daar als een god vrolijk en heerlijk.[331]
Valt mijn moeder te voet, bidt met droevige manieren
Dat ze u doch thuis helpe, klaagt haar uw lijden deerlijk.
Al zijdi nog verre, gij komt schier t' uwen lande begeerlijk,[334]
Krijgdi haar jonste; die zal u van als gerijven,[335]
Dat gij haast bij uw vrienden geraakt, rijkelijk en eerlijk.'[336]

Dit was gesproken, doe gink ze de muilen aandrijven;
Zij verliet de rivier, en dede den tred verstijven[338]
Van den beesten, die zij mende dat ze zoetelijk wrachten,[339]
Opdat ze bij Ulysse en haar maagden zoude blijven;
Dies zij bij Pallas' bos komende den avond aanbrachten.[341]

De zon gink onder, Ulysses bleef daar zitten wachten;
Die dede zijn gebed tot Minervam rechtevoort.[343]
'O Jupiter's dochter wilt mijn leed doch verzachten.
Hoort mij nu eens, dien gij schipbreukig nooit en hebt verhoord
Als mij Neptunus in zee bijna hadde versmoord;
Geeft mij dat ik in dès volks jonste mag komen.'

Pallas verhoorde terstond dit begeerlijk woord,
Hoewel hij haar nergens bij hem en heeft vernomen.

326 *hoont* benadeelt
328 *verschoont* tot voordeel strekt
331 *waarschapt* houdt feestmalen
334 *schier* weldra
335 *jonste* gunst; *van als gerijven* in alles gerieven (van dienst zijn)
336 *haast* spoedig; *rijkelijk en eerlijk* rijk en geëerd
338 *verstijven* krachtig worden
339 *zoetelijk wrachten* zachtjes trokken
341 *aanbrachten* bereikten? of: 'meebrachten'?
343 *rechtevoort* terstond

Want zij ontzag haar oom's gramschap - dat deed haar schromen -[350]
Die was Ulyssis vijand, en dacht hem te betomen[351]
Eer hij nog thuiskwam: 't was Neptunus, god van de stromen.

EINDE VAN 'T ZESTE BOEK ODYSSEAE HOMERI

350 *ontzag* vreesde
351 *betomen* bedwingen

Het zevende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Nausicaa komt in de stad, ende Ulysses een wijle daarna. Die welke Areten des Koninks Alcinous' huisvrouw om hulpe bidt; ende als zij hem na de maaltijd vraagt hoe dat hij aan die klederen gekomen was, vertelt hij haar alledat hem op zee, van Ogygia tot het land van Pheaca toe, gebeurd was.

ULYSSES heeft daar alzo de goddinne gebeden.
Terwijl bracht der muilen krachte de maged in der stad;
Als zij voor haar vaders heerlijke hof kwam gereden,
Hield zij stille; haar broeders kwamen daar getreden
Als goden, dees verlosten de muilen moede en mat.
Men droeg de kleedren boven, de maagd na haar slaapkamer trad;
Een oud kamerwijf deed een krakend vier lichtelijk branden,
Euremedusa genaamd, uit Egypten: dees bestelde dat;[8]
- Die eertijds van Pyro t' scheep gebracht was aan deze stranden,
Alcinoö tot een geschenk die als Prins van die landen

8 *bestelde dat* zorgde daarvoor

Gelijk een god over zijn volk vreedzamig regeerde;
Dees maart had Nausicaam gevoed van haar kindse banden -[12]
Die 't vier ontstak, en haar na de tafel om dekken keerde.

Ten laatsten rees Ulysses, die na 't stad te gaan begeerde;
De gonstige Pallas gink hem met een nevel bedekken,
Opdat hem geen Pheacensers' moedwille en deerde,
Die hem mochten gemoeten bespotten en begekken,
Oft hem vragen wie hij waar', en waar hij wilde trekken.
Maar als hij nu in de stad zal gaan, die hem wel behaagt,
Zo komt hem de trouwe Pallas tegemoete strekken[20]
Met een emmer op 't hoofd, in schijn van een jonge maagd.[21]
Zij stond voor hem, dies heeft hij haar begeerlijk gevraagd:[22]

‘Zegt dochter, weet gij Alcinous' hof? Wilt mij verblijden,
Ei wijzet' mij - ik mein den Konink die hier scepter draagt.
Want ik ben hier vreemd, en heb veel moeten lijden,
Eer ik van verren hier kwam; ik ken tot deze tijden
Niet een mens in dees stad van al die hier wonen mogen.’

Minerva sprak: ‘Gaarne vader, zoud' ik dat mijden?
Gaat met mij, 't hof dat gij begeert zal ik u togen,[29]
Want mijn vader woont daarbij, die nooit mens heeft bedrogen.
Maar gaat al zwijgende, ik zal u den weg wel vinnen,[31]
Spreekt geen mensen aan, noch wilt niet meer vragens pogen;
Zij zien niet gaarne vreemden, als die geen gasten beminnen.
Zij moeien's hun niet, komt hier een uitlandige binnen;[34]
Heur schepen zwemmen door zee, daar zijn ze toe genegen;
Die zijn onstadig: zo zijn ook heur lichtvaardige zinnen.’[36]

12 *maart* dienstmaagd; *kindse banden* windsels ‘van kindsbeen af’
20 *strekken* zich begeven
21 *schijn* gedaante
22 *dies* dus
29 *togen* tonen
31 *vinnen* vinden
34 *moeien's hun niet* bemoeien zich er niet mee, bekommeren zich er niet om
36 *onstadig* veranderlijk, ongestadig, wuft

Als dat gezeid was, sloegen zij t'zamen op wegen;[37]
Pallas gink voor, zij heeft hem tot een volger gekregen;
De Pheacensers en werden Ulyssem niet gewaar,
Want hij gink in een dampe, die om hem was gestegen[40]
Door der goddinnen list, dies werd hij niemand openbaar.
Ulysses verwonderde hem, ziende met ogen klaar
De schoon haven, de ruime merkt, en de lange muren,
Ook die wonderlijke wallen, hoog dik ende zwaar.
Als zij voor 's Koninks hof kwamen sprak zij ter zelver uren:

'Vader, nu zijdi daar gij mij bevaalt u te sturen:
Dat's 't hof, daar woont die godlijke Prins onder aardse daken,
Die zit aan de tafel om 't voedsel zijnder naturen.[48]
Treedt binnen, vreest niet, stoutmoedigheid baat in alle zaken;
't Geluk helpt den stouten, uw vroomheid zal 't al wèl maken:[50]
Een vroom man, al is hij vreemd, doet alderbest na 't betamen.
Op 't hof zuldi vóór ál de Koninginne genaken,
Die ook van 's Koninks geslacht is, Arete met namen.
Want Neptunus wan Nausithoum van heerlijker famen
Bij Peribea boven alle vrouwen schone
De jonkste van Eurimedontis dochters alt'zamen,
Die over de hovaardige reuzen droeg de krone.
Hij verloor zijn godloos volk, en sterf ook zelfs in persone.[58]
Van deze maagd heeft Neptunus de fleur genoten.
Die baarde Nausithoum, Konink tot Pheaca, zijn zone
Uit denwelken Rexenor met Alcinous zijn gesproten.
Maar Rexenor werd nog jonk van Apollo doorschoten;
Die liet achter Aretam een dochter, zijn enige kind.
Met dees heeft Alcinous zijn huwelijk gesloten,
Die hij boven alle de wereld eert en bemint;

37 *sloegen ... wegen* gingen zij samen op weg
40 *gestegen* gedaald
48 *zijnder naturen* van zijn lichaam
50 *vroomheid* moed
58 *sterf* stierf

Zodat men geen vrouwe zo waard in 's mans herte en vindt[66]
Dien meer vriendschaps van man en van kinderen geschiedt,[67]
Ook van den burgers, die ze als goddinne hebben gezind,[68]
Want haar elk, als zij in de stad komt, jonst en ere biedt.[69]
Zij is ook deugdlijk, en verlost menig uit verdriet,
Ook eindt zij veel twisten, door haar edel verstand.
Verkrijgdi haar jonste, al uw treuren is te niet.[72]
Zo werdt den hoop van uw vrienden te zien vaste geplant,
Gij komt ook bij wijf en kind gezond in uw vaderland.'

Terstond hierna is Pallas uit zijn ogen verdwenen,
Vliegende over zee verliet zij Sceriam te hand,
En kwam tot Marathona, ook in 't bewoonde Athenen
In Erechteis rijke hof, eer men 't zoude menen,
Ja zij dreef daar binnen snelder dan men een oog mag winken.[79]

Maar Ulysses trad na Alcinous' hof met rasse benen;
Daar stond hij stil om met verwondering te bedinken
't Gene dat hij daar zag en dat hij hoorde klinken.
Want der zalen vloer ende muur was van koper eenpaarlijk:[83]
Den weerglans van dat gladde metaal docht hem te blinken
Als de bevende stralen van 't schijnsel der zonnen klaarlijk.
Ten einden de zale stond een door, die was niet spaarlijk[86]
Maar rijkelijk en konstig gesmeed van louteren goude,
Bezet met twee zilveren posten heerlijk en zwaarlijk,[88]
Ook met zilveren lijsten daar hem een kornijs in vouwde[89]
Van hemelsen lazure: 't verheugden die 't aanschouwde.
Een grote zilveren dorpel hield de posten gebonden,

66 *waard* dierbaar, geliefd
67 *vriendschap* genegenheid
68 *hebben gezind* beminnen
69 *jonst* liefde
72 *jonste* gunst
79 *dreef* zweefde
83 *eenpaarlijk* evenzeer, het een zoowel als het ander
86 *door* deur
88 *Bezet met* voorzien van
89 *kornijs* kroonlijst

Den rink was zilver, die de klink omdraaien zoude.[92]
Aan elke zijde lagen twee welgemaakte honden,
Een van zilver, een van goud, die t'allen stonden
De deure zouden wachten met bassen oft janken.
Vulcanus had ze zelfs gemaakt en den Konink gezonden
Zo konstig dat haar geen oudheid en mochte kranken.[97]
Zij konden bassen en met haar roerende staarten danken
Uit list van inwendige wind door verholen gaten.[99]
Die ruime kamer was omzet met heerlijke banken,
Daarop lagen zijden tapijten chierlijk boven maten
Door jonkvrouwen gewracht, daar de Prinsen op zaten.
Die aten en dronken spijs en drank na haar behagen.
Daar stonden gulden jongers aan 't outaar, die zag men vaten[104]
Vlammige toortsen om den donker te verjagen,
Dies de gasten verlicht door 't grote licht, lichtelijk zagen.
Alcinous had ook in zijnen hove vijftig vrouwen.
Sommige maalden gele tarwe zonder vertragen,
Enige sponnen, andere weefden op haar touwen:
Recht als een populiere lustig in 't aanschouwen
Haar dichtbladige takken aan allen kanten ontspreidt,
Zo zaten ze verspreid; men zag d'olie dauwen
Van de fijn webbekens door elk hand die de spoel verbeidt.[113]
Recht als de Pheacensers in 't zeevaardig bescheid[114]
Alle volken ter wereld verre te boven gaan,
Zo gaan deze alle vrouwen te boven met abelheid;[116]
Pallas geeft ze vernuft en doet haar handen ter konsten slaan.[117]
Achter aan 't paleis zag men een lustige boomgaard staan
Zo groot als twee ossen in vier dagen konnen ploegen,

92 *zoude* moest
97 *kranken* schaden
99 *Uit list van* door een vernuftige vondst, bestaande uit...
104 *jongers* jongelingen; *vaten* vatten, grijpen
113 *Van ... webbekens* van de fijne weefsels af
114 *zeevaardig bescheid* verstand van de zeevaart
116 *met abelheid* in bekwaamheid
117 *doet ... slaan* doet ze de kunst ter hand nemen

Ende was met een hoge mure rondsomme bevaan.[120]
Dees had hij vol lustig geboomts bij oorden doen voegen,[121]
Die peren, appels, granaten, en lekkere vruchten droegen,
Vijgen en olijven, die haar aders nemmermeer sluiten,
Ook winters en zomers haar meester met vruchten genoegen.
De westewind blaast daar altijd uit warme konduiten;[125]
Hier doet ze wassen, daar rijpt ze d'overvloedige fruiten,
Vrucht volgt bloem, daar weer verse vruchten uit groeien.
Men ziet daar ook peer na peer, appel na appel spruiten;
D'een vijge jaagt d'ander; de druiven haar ook spoeien
Om altijd vol wijns de ranke lastig te vermoeien[130]
Aan veel purpure wijngaards, staande in 't heetste der zonnen,[131]
Die vol druiven hangende van nieuws altijd weer bloeien.[132]
Hier droogt men razijnen, daar werdt de vrolijke wijn gewonnen:[133]
Men treedt ze, men perst ze, men slaat ze in de tonnen.
Ter zijden staat een chierlijke tuin vol beddekens kleine
Met eeuwige groente, men zoud' 's niet al noemen konnen.[136]
Het een draagt isop, 't ander balsem, 't derde mageleine,[137]
Andren wat anders; elk heeft een schoon rozemarijne
Mids in zijn vierkant: die spreien hem elks om breder.[139]
Aan elken zijde vliet een zuiver fonteine;
D'een bevochtigt de boomgaard door haar dauwe teder,
D'ander straalt onder 't paleis ter stadwaarts neder,[142]
Daar de burgers alt'zamen hun water uit halen. -
Dus hadde Iupiter, d' enige giftenbesteder,[144]
Alcinous begaafd, en zijn jonst op hem laten dalen.

De lijdzame Ulysses stond buiten der zalen

120 *bevaan* bevangen, d.i.: omringd
121 *bij oorden* in rijen; *voegen* planten
125 *konduiten* buizen, kokers
130 *lastig* met hun last
131 *wijngaards* wijnstokken
132 *van nieuws* opnieuw
133 *razijnen* rozijnen
136 *groente* kruiden
137 *isop* hyssop; *balsem* kruizemunt; *mageleine* marjolein
139 *elks om breder* de een al breder dan de ander
142 *straalt* schiet
144 *giftenbesteder* gavenschenker

Vol verwondering, want dat hij zag scheen boven reden.
Maar als dat ophield, vermaande de smert zijnder kwalen;[148]
Die deed hem met verlangen over den dorpel treden.
Daar vand hij de grote heren vol vrolijkheden,
Die offerden Mercurio met lekkere fiolen[151]
Als zij wilden te bedden gaan, na oude zeden.
Ulysses trad door 't huis, en had hem Pallas bevolen;
Die heeft hem in een donkere wolke verholen,
Totdat hij stond bij Aretem en Alcinoum van hoger aard.[155]
Hij viel Aretem te voet, nu mocht hij niet meer dolen;[156]
Die godlijke wolke verdween: hij werd geopenbaard.
Zij verwonderden alle ende waren vervaard,
Dat zij een man zagen zo schielijk voor haren ogen.[159]
Ulysses bad Arete, Rhexenor's dochter vermaard:

‘Tot uw en uws mans voeten koom ik ellendig gevlogen
Uit vele lijdens dat ik heb moeten gedogen,
Ook tot dees gasten; God jon u een zalig leven[163]
Met uw kinderen, en wil uw huizen in voorspoed verhogen,[164]
Ook in eeuwiger eren bij de luiden verheven.[165]
Wilt mij doch hulpe om thuiswaarts te komen geven,
Want ik veel lijde ver van mijn vrienden op vreemde wegen.’ -
Meteen zat hij in der assen, het vier beneven.[168]

Zij verstomden al, en hebben een wijle gezwegen.
In 't laatst is de Prins Echineus om spreken gestegen.[170]
Dit was onder de Pheacensers d'oudste geboren
Ook d'alderwelsprekendste, en wist, zo d'ouders plegen,

148 *vermaande* spoorde ... aan; *kwale* ellende
151 *fiolen* (wijn)-kruiken
155 *aard* afkomst, geslacht
156 *mocht* kon
159 *schielijk* plotseling
163 *jon* gunne
164 *wil* moge
165 *verheven* verheffen
168 *het vier beneven* bij 't vuur
170 *is ... gestegen* heeft zich opgericht

Alle oude dingen; dees sprak voor hun alder oren:
‘Alcinoe 't betaamt u niet, en 't is tegens 't behoren
Dat hier een gast op d'aarde in 't stof zit bij den viere.
Elk wacht hier op u, dus stelt hem, o Prinse verkoren,[176]
In een zilveren stoel, recht hem op, naar uw oude maniere.
Dan gebiedt den dienaars wijn te schenken met blijden chiere[178]
Zo mogen wij Iupiter met offer danken en prijzen,
Die d'eerbare bidders troost, jonstig van bestiere.[180]
Doet hem ook weeldelijk door uw spijswaarderse spijzen.’

Alcinous dit horende deed hem terstond oprijzen.
Hij greep Ulyssem met zijn behulpelijke hand
En stelde hem in een schone stoel, om eer te bewijzen,
Bezijden zijn liefste zone, den vromen Adomant.
De maart bracht een gulden lampet vol waters, geplant
Op een zilveren bekken: hij wies, zij heeft gegoten.
Een ander dekte de tafel lustig en plaisant,
De spijswaarderse heeft de spijskamer ontsloten,
Die bracht brood en spijs: Ulysses heeft ze lustig genoten.
Alcinous sprak tot den schenker: ‘Geeft alle deze heren
Elks een beker wijns, uit den alderbesten gevloten,[192]
Tot offer, den dominerende Iupiter ter eren.
Hij troost ze al, die 't ootmoedelijk op hem begeren.’

De schenker Pontonoüs heeft de zoete wijn geschonken,
Dien bracht hij rondsomme en liet ze niemand ontberen.
Als nu elks geofferd had en zijn luste gedronken
Zo sprak Alcinous dees woorden, die eerwaardig klonken:

176 *wacht hier op u* wacht op uw bevel, is u onderdanig
178 *met blijden chiere* met blijde feestelijkheid, met feestelijk onthaal
180 *eerbare bidders* achtenswaardige, fatsoenlijke smekelingen; *troost* helpt, steunt; *jonstig van bestiere* genadig in zijn handelingen
192 *Elks* elk; *uit den alderbesten* uit het allerbeste vat

‘Hoort, gij Prinsen en raadsheren, mijns herten gedachten.
Elk ga nu slapen, den honger en dorst is gezonken.[200]
Komt morgen weder gij ouders, ik zal u vroeg verwachten,[201]
Om mijn gast vriendelijk te trakteren, tot zijn leeds verzachten.[202]
Zo willen wij ook den goden doen offerande,
En op dees mans weerkomste denken, dat hij zonder klachten,
Zonder arbeid oft moeite met blijden verstande[205]
Door onzen bijstand mag geraken in zijnen lande,
Al waar 't ook verde gelegen, zonder enig verdriet[207]
Meer te lijden, totdat hij komt binnen zijnen warande.[208]
Dan moet hij voorts lijden wat door de Parcas geschiedt,
Den draad die zij in zijn geboort sponnen verlangt hij niet.[210]
Maar komt hier een god uit heur luchtige gordijnen,[211]
Dat heeft wat anders inne, zo men dagelijks ziet,[212]
Wanneer zij hun openbaarlijk bij ons verschijnen[213]
Als wij hecatombas offeren uit onze schrijnen,
Daar zij bij ons zijn, als wij de waarschappen eten.
Maar is 't dat wij ergens een eenzaam wandelaar vijnen,[216]
Men zal 't geenszins zwijgen, want dat hoort men te weten,
Omdat wij zo na bij de Ciclopes zijn gezeten,
Die wrede reuzen, die zo wildelijk verwoeden.’

Ulysses sprak: ‘Een god te zijn mag ik mij niet vermeten.
'k En ben's niet, o Konink, wilt zulks doch geenszins vermoeden.
Ik ben hun nergens gelijk: zij zijn vol hemelse goeden,[222]
Maar ik gelijk de sterflijke mensen ellendelijk
In jammer en verdriet, in alle tegenspoeden.

200 *gezonken* bedaard
201 *ouders* oudsten (en dus voornaamsten)
202 *trakteren* ontvangen
205 *verstand* geest
207 *verde*, verre, veraf
208 *binnen zijnen warande* op zijn landgoed
210 *verlangt* verlengt
211 *luchtige gordijnen* hemeltent
212 *Dat ... inne* dat heeft wat anders te betekenen
213 *hun* zich; *verschijnen* vertonen
216 *vijnen* vinden
222 *goeden* zegeningen

Ik zoude veel ongevals verhalen, dat mij schendelijk[225]
Geplaagd heeft, door der goden wille behendelijk;[226]
Maar laat mij eerst, al treur ik, den honger beraden,[227]
Want de klappende tong' kwetst d'ijdele buik inwendelijk.[228]
Niet argers dan spreken, als men den mage zou laden;
Die behoort men vóór eens anders ore te verzaden,
Al is men ál treurig en van herten zeer bedroefd,
Zo ik nu bedrukt ben door mijn oneindlijke kwaden.[232]
Maar den honger vergeet het al, behalven spijs die zij behoeft;
Die gedenkt zij altijd, daar lijdt ze niet dat men mede toeft.
Gij heren gaat alt'zamen rusten tot den dageraad,
Om dan mij ellendige, die zoveel leeds heb geproefd,[236]
In mijn vaderland te brengen, daar 't herte nu al gaat:
Bij mijn wijf, bij mijn kind, bij mijn vader, die vroeg en laat
Na mijn verlangen, die dus lang heb moeten zwerven.
O, mag ik mij bij heur eens thuis zien komen in mijn eerste staat,[240]
Zo wil ik, als 't den goden belieft, vredelijk sterven.'

Elk prees zijn zeggen, zij wensten zijn begeerts verwerven,[242]
En rieden, men zoud' hem thuis voeren om zijn eerbaar spreken.[243]
Zij hadden gedronken, doe zijn ze al na hun erven
Thuiswaarts om slapen gaande, uit den hove geweken.
Ulysses bleef daar, die heeft hand aan spijze gesteken;
Arete met Alcinous bleven hem mede omtrent,
Totdat zij hem, verzaad, niet meer en zagen ontbreken.[248]
De maagden droegen de tafel weg, de maaltijd nam end.

225 *zoude* zou kunnen; *schendelijk* op ellendige wijze
226 *Geplaagd* bezocht, gekweld; *wille behendelijk* geheime wil, verborgen beschikking
227 *beraden* verzorgen, van 't nodige voorzien
228 *kwetst* hindert; *ijdele* lege
232 *kwaden* rampen
236 *geproefd* ondervonden.
240 *in ... staat* in mijn oorspronkelijke omstandigheden
242 *zijn begeerts verwerven* dat hij zou verwerven wat hij begeerde
243 *zijn eerbaar spreken* zijn gepaste woorden
248 *niet* niets

Arete zag zijn rok ende mantel, die heeft ze gekend;[250]
Want zij had ze zelfs met haar maagden chierlijk gemaakt.
Dies heeft ze haar sprake tot Ulyssem gewend
Zeggende: ‘Verklaart mij doch vriend, ik hoor u wèl bespraakt:
Wie zijdi? Waan komdi? Hoe zijdi aan dat kleed geraakt?[254]
Zegdi niet dat gij door zee dolende hier zijt gekomen?’

‘O, vertelde ik 's al, Prinsesse, totdat het einde genaakt’
Sprak Ulysses ‘'t mocht u verdrieten, ik zoud' ervoor schromen.
De goden hebben mij lang gekweld, och, ik heb 's vernomen![258]
Maar ik zal u antwoorden, al is 't met treurige zinnen.[259]
‘Een eiland, Ogygia, leit verre in de stromen.
Daar woont Calypso Atlas' dochter binnen.
Dit 's een schone maar listige goddin; in 't spel van minnen
En mengt zij haar met goden noch mensen bizondere.[263]
Daar bracht mij Fortuin alleen, tot dienaar dezer goddinne.
Iupiter brak mijn snelle schip met blinkende dondere;
Dat scheurde mids in zee van boven tot ondere,
Daar alle mijn goede gezellen deerlijken bleven.[267]
Maar ik kwam op een wrak - dies ben ik 's nog verkondere -;[268]
Daarop lag ik negen dagen in ankst van mijn leven.
Den tienden hebben mij de goden aan 't eiland gedreven,
Daar woont de goddinne Calypso, een schone vrouwe.
Dees ontvink mij vriendelijk, en heeft mij voedsel gegeven;
Zij loofde mij onsterflijkheid, bleef ik in haar landouwe.[273]
Maar 't was al vergeefs, 't hert bleef mijn huisvrouw getrouwe.
Zeven jaren lank leefd' ik daar in troosteloos hopen,

250 *gekend* herkend
254 *Waan* vanwaar
258 *vernomen* ondervonden, ervaren
259 *zinnen* gemoed
263 *mengt zij haar* verenigt zij zich; *bizondere* vooral (misschien een stoplap om 't rijm)
267 *bleven* omkwamen
268 *dies ... verkondere* daardoor ben ik er nu de verhaler van
273 *loofde* beloofde

En bedauwde met tranen door ellendigen rouwe[276]
De kleedren die zij mij gaf, daar d'ogen stadig op dropen.
Maar als 't achtste jaar kwam, en d'ander waren verlopen,
Vermaande zij mij vanzelfs om weder thuiswaarts te keren,[279]
Door Gods bevel, oft door haar meedogen's nopen.[280]
Zij stelde mij in 't schip, en gaf mij godlijke kleren
Met brood, water en zoet wijn, om lang op te teren;
Ook zand zij een gewenste wind tot mijn behagen.
‘Alzo zeild' ik zeventien dagen na mijn begeren.
Maar als mijn ogen op d'achttiende dag eerst zagen
De schaûwachtige bergen van uw land, die verre lagen,
Mijn onzalige hert verblijdde ter zelver uren.
Och, ik en wist niet van mijn toekomende plagen,[288]
Die mij Neptunus nog zo jammerlijk deed bezuren.[289]
Dees belette mijn weg, en gink mij een storm toesturen,
Die ontstelde de zee, en deed vreeslijke golven drijven.[291]
't Schip werd gewenteld, ik konst op mijn benen niet geduren;
Het verstrooide aan planken door des winds verstijven.[293]
Ik zwam op de baren, daarin ik vreesde te blijven,
Water en wind deed mij 't begeerlijk land genaken.
Maar uitgaande docht mij een golf aan morters te wrijven[296]
Tegens een scherpe roots, daar de baren op braken,
Die mij diep bedekten: haar zoutheid most ik smaken,
Totdat ik weder opkwam; ik week in zee en dreef lanks strand
Bij een riviere veilig om in te geraken;
Daar kwam ik in, en trad met een vrolijk hert op 't land.
Ik werd weder beankst, want de zwarte nacht kwam op hand;[302]
Zo trad ik naakt na 't bos en heb mij om slapen gebogen,

276 *rouwe* smart
279 *Vermaande ... vanzelfs* spoorde zij mij aan uit eigen beweging
280 *nopen* aandrift, drang
288 *plagen* bezoekingen, rampen
289 *bezuren* lijden
291 *ontstelde* bracht in beroering
293 *door ... verstijven* door de kracht van de wind
296 *morters* gruis, puin; *wrijven* beuken
302 *kwam op hand* naderde snel

Onder bladen bedekt, die ik daar bij hopen vand.
God zendde een rustige slaap in mijn smertende ogen.
Vermoeid sliep ik totdat haar Aurora kwam vertogen;[306]
Ja Phebus reed al naar zee om daar zijn paarden te helen,[307]
Doe is de slaap eerst tragelijk van mij gevlogen.
Ik werd uw dochter gewaar, die zag haar maagden spelen,
Schoon als een goddinne: haar gink ik mijzelfs bevelen.
Daar vand ik dat hem zelden in jonkheid openbaart,[311]
Dat's verstand; want jeugd kan niet dan zotternije telen.
'k En had's niet verhoopt - zij toonde haar van edelder aard,
Gaf mij brood en wijn, ook deed mij die Prinsesse bedaard[314]
In de riviere baden; doe schenkte zij mij dit kleed. -
Al dit heb ik u, al ben ik bedrukt, waarachtig verklaard.'

Alcinous sprak: 'Mijn dochter, vriend, haar niet wel kweet,
Dat ze u, die 't haar badt, met de maagden niet hier heeft geleed.'[318]

'Beschuldigt doch niet, mijn here, d'onschuldige maagd'
Sprak Ulysses 'zij beval mij haar te volgen gereed[320]
Met haar maagden; mer ik duchtte, 't en heeft mij niet behaagd:[321]
't Zoud' u mogelijk kwetsen dat gij mij zo komen zaagt,
Want wij mensen gemeenlijk het kwaad eerst vermoeden.'

Alcinous zeide: 'Vriend, daarmee is mijn hert niet geplaagd,[324]
't En placht niet lichtelijk in gramschap te verwoeden.
Eerlijke zaken scheid' ik nemmermeer van de goeden.[326]
O, gave Iupiter, Pallas, en Apollo mede

306 *vertogen* vertonen
307 *helen* bergen, vandaar hier: stallen
311 *dat hem* wat zich
314 *bedaard* zelfbeheerst
318 *geleed* geleid
320 *gereed* dadelijk, zonder aarzelen
321 *mer* maar
324 *daarmee ... geplaagd* daardoor (door argwaan) wordt mijn hart niet gekweld, 'daar heb ik geen last van.'
326 *Eerlijke ... goeden* 'van de goeden verwacht ik nooit anders dan rechtschapenheid'?

Dat gij, zulks als gij zijt, één dink met mij konst bevroeden:[328]
Wilde gij mijn zwager zijn, en ik u mijn dochter dede,[329]
Ik zoud' u huis en goed geven, bleefdi hier ter stede,
Waar' 't uw wille; maar niemand zal u hier onwillig dwingen,
Want dat verbiedt Iupiter, dien ik dagelijks aanbede.[332]
Tot uw huisvaart zal ik u helpen in alle dingen:
Morgen als gij nog slaapt zullen mijn jongelingen
Aan strand sporen, oft de zee tot rusten is genegen.[335]
Dan zullen zij u thuis, oft daar 't u believen zal, bringen,
Al zijn wij zeer verre van Euboëa gelegen,
- Zo ons volk zeit, die 't vonden als zij door de natte wegen
Met Radamanthum herwaarts zeilden, en zagen met schromen[339]
Den vreeslijken Tytium uit der aarden gestegen,[340]
't Welk zijn moeder is, ende zijn hier zonder arbeid gekomen,
Zodat ze hem op dien dag wederom voerden door de stromen. -
Mijn snelle schepen en mijns volks zeekondige praktijken[343]
Zuldi morgen zelfs bevinden tot uwer vromen.'[344]

De veelwetende Ulysses verblijdde hertelijken
En liet zijn begeerlijk gebed ten hemelwaarts strijken.[346]
'O Iupiter' sprak hij 'alderhoogste gerezen,
Geeft dat Alcinous al zijn beloften doe blijken![348]
Zo werdt hij met een eeuwig lof op aarden geprezen,
En ik koom in 't gewenste vaderland zonder vrezen.'

Dewijle dees twee aldus nog tezamen spraken,
Had Arete haar willige maarten onderwezen[352]

328 *bevroeden* beseffen, inzien. Vermoedelijk verkeerde opvatting v.h. Latijn: 'eaque sapiens quae ego utique.'
329 *dede* gaf
332 *dien ... aanbede* tot wie ik dagelijks bid
335 *sporen* speuren, onderzoeken
339 *schromen* vrees
340 *Tytium* Tityos, een reus, zoon van Aarde
343 *zeekondige praktijken* zeevaartkundige ervaring
344 *vrome* voordeel
346 *strijken* gaan
348 *blijken* verwezenlijken
352 *onderwezen* aangespoord

Op de gaalderij Ulyssis bedde gereed te maken,
Te bedekken met tapijten, met schoon zijden laken;[354]
Daaronder zouden ze eerst bonte dekenen spreiden.
Die waren met toortsen gegaan volbrengen haar zaken
En al wederom gekomen van 't bedde te bereiden.
Zij stonden benevens Ulyssem, dien zij zeiden:
‘Staat op vriend om slapen, 't bedde is gereed dat na u wacht.’

De rust was hem lust, hij is van den Konink gescheiden,
En gink in zijn kamer; daar sliep hij al de nacht.
Alcinous werd ook in zijn hoge slaapkamer gebracht.
De Koninginne spreidde nevens hem haar beddeken zacht.

EINDE VAN 'T ZEVENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

354 *tapijten* spreien

Het achtste boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

De Pheacensers houden raad van[*] hun gast. Het schip werdt toegerust om Ulyssem thuis te brengen. Alcinous roept de machtigste der Pheacensers te waarschappe[†]; na de maaltijd werpen de Pheacensers tegens Ulyssem den steen. Demodocus zinget, eerst hetgene dat in 't overspel van Marte ende Venere gebeurde, daarna wat er geviel als men 't houten paard binnen Troyen bracht. Ulysses weent, die men vraagt wie ende van wanen[§] hij is.

OMTRENT het rijzen van de lichtbrengende dageraad
Trad Alcinous uit den bedde met wakkere benen.
Ulysses rijst mede ende zoekt tot zijn plage baat.[3]
De Konink vóór al d'ander met goeden behage gaat[4]
In der Pheacensers raad, en is eerst bij 't schip verschenen.
Zij kwamen ook, en zaten bij hem op gladde stenen.
Hiertussen gink Pallas door de stad van d'een tot den anderen
In zulk een schijn dat men 's Alcinous' dienaar mocht menen.[8]
Om Ulyssis hulpe sprak ze tot d'ommestanderen:

* over
† tot een feestmaal
§ waarvandaan
3 *tot ... baat* hulp in zijn ellendige toestand
4 *met goeden behage* met veel genoegen
8 *schijn* uiterlijk, gedaante

‘Welop, gij Prinsen, en raadsheren, gaat bij malkanderen,
Voegt u in den rade, zo meugdi de gast aanhoren[11]
Die gister in 's Koninks hof is komen wanderen.[12]
Hij komt over zee, en schijnt van den goden geboren.’

Dit sprak ze en ontstak begeerlijk elks oren.[14]
Terstond kwam de markt vol volks van alle kwartieren.
Elk zag Ulyssem van achter en van voren,
Verwonderd door zijn gelaat, heerlijk in 't bestieren.[17]
Want Pallas gink hem met godlijke gratie verchieren:
Zij maakte hem groter en frisser in 't gezichte,[19]
Den Pheacensers aangenaam in alder manieren,
Ook treflijk en eerwaardig, opdat hij 't gevichte[21]
Ende spel met henluiden t'zijnder eren uitrichtte,[22]
't Welk de Pheacensers met hem nog zouden bestaan.[23]
Tot dezen sprak Alcinous, als hij ze veel en dichte
Omtrent hem vergaderd vand, en zag ze minnelijk aan:
Hoort, gij Hertogen en Prinsen, na mijn vermaan,[26]
Want ik u mijns herten zinne moet verklaren.[27]
Dees vreemde man ken ik niet, die hier verdoold komt belaân[28]
Of van Eois, oft van Hesperiën door de baren,
En bidt ons dat wij met hem thuiswaarts zouden varen.
Dus laat ons hem thuis helpen, zo wij ooit anderen plegen,[31]
Want nooit kwam iemand in mijn huis met treurig bezwaren,[32]
Die lange door bijstands gebrek hier is gelegen.[33]

11 *voegt u in*, begeeft u naar; *zo meugdi* dan kunt gij
12 *is komen wanderen* aangekomen is
14 *ontstak* opende? of: deed ontbranden?
17 *gelaat* ‘houding’ (in gezelschap); *bestieren* manier van doen
19 *in 't gezichte* om te zien
21 *treflijk* uitmuntend (vertaling v. gravis); *gevichte* gevecht, hier: wedstrijd
22 *'t zijnder ... uitrichtte* ‘tot een eervol einde zou brengen’
23 *bestaan*, beginnen, aangaan
26 *Hertogen* aanvoerders; *Prinsen* vorsten; *vermaan* toespraak
27 *zinne* gedachte
28 *belaân* in verlegenheid
31 *ooit* altijd
32 *bezwaren* verdriet, leed
33 *door bijstands gebrek* ‘door gebrek aan bijstand’; *gelegen* gebleven

Maakt een goed schip ree om drijven door die vochtige wegen,
Kiest tweeënvijftig jongelingen uit mijn onderzaten,
Van de besten, vroom, om de schuimende zee te vegen.[36]
Bereidt voorts een maaltijd, gij jongers, heerlijk uitermaten[37]
In mijn hof, want ik geef die open voor alle staten.[38]
Komt mede te hove, gij Prinsen en edele heren
Om mijn gast te trakteren, willet' geenszins laten.[40]
Roept ook Demodocum den zanger, dees man ter eren:
God heeft hem de konst van lustig te zingen gaan leren,
Zo dik de Musae zijn gemoed beweegden in 't zingen.'

Doe gink de Konink voor, zij volgden al met begeren;
Een dienaar liep om den Musicien op 't hof te bringen.
Men verkoos ook tweeënvijftig rasse jongelingen;[46]
Die zag men na de zeestrand behendelijk spoeden.[47]
Op strand zijnde, gink 't op een trekken schuiven en dringen[48]
Totdat zij 't schip met macht deden drijven in de vloeden.
Zij droegen d'r de mast inne met alle scheepsgoeden:
Ankers, zeilen, riemen en pekkige touwen.
De riemen hechtten zij met leer om wel te voorhoeden,[52]
Het vluchtige zeil gingen zij doe luchtig ontvouwen,
En dreven in 't diep, wachtende Ulyssem met trouwen.
Maar al d'ander spoedden hun na de koninklijke zalen:
't Gantse hof mocht men vol woelende mensen aanschouwen,
Oud en jonk, elk kwam tot de feestelijke malen.
Alcinous dede twaalf vette schapen halen,
Twee gladde ossen, acht luie wittandige zwijnen,
Die werden gedood. Men bereidde daar zonder dralen
Een heerlijke maaltijd van alderlei spijzen en wijnen.

36 *vroom* stevig gebouwd, sterk
37 *jongers* jongelingen
38 *staten* standen, rangen
40 *trakteren* ontvangen
46 *rasse* flinke
47 *behendelijk* vlug
48 *dringen* duwen
52 *voorhóeden* voorzorgen nemen

De zanger werd gebracht om droefheid te doen verdwijnen,
Dien Musa minde, zij had hem goed en kwaad gegeven:
Een lieflijke zang, maar 't licht mocht in zijn ogen niet schijnen.
Men stelde hem een stoel met zilvere nagels doordreven.
Mids in de zaal stond een kolom, daar zat hij beneven,
Zijn klinkende harpe werd gehangen aan een hake
Boven zijn hoofd: men wees hem, hoe hij 's daaraf zoude heven;[68]
De dienaar dekte hem een tafel t'zijnen gemake
Met lekker eten, ook wijntjen van edelen smake.
Zij waren ál gezeten, elk sloeg hand aan de spijzen.
Als den honger gepaaid was, en zij kwamen aan de sprake,[72]
Ontstak Musa des zangers geest, die zij gink onderwijzen
Hoe hij de daden der heerlijker mannen zoude prijzen
Wiens lofwaardigheid ook den hemel hadde doordrongen.[75]
Hij zank den twist, die men in der Prinsen waarschap zag rijzen[76]
Daar Ulysses en Achilles malkanderen besprongen[77]
Met bittere woorden ende toornige tongen,
Dies hem Agamemnon der mannen Konink verblijdde,
Dat de Prinsen der Grieken zo keven onbedwongen.[80]
Want dit hadde hem Apollo geprofeteerd ten tijde
Als hij in Pythia's tempel raads vraagde aan d'een zijde,
Doe Trojanen en Grieken 't eerste leed mosten gedogen
Door Iupiter's wille, gebieder in vreed' en in strijde.

Dit zang die meesterlijke zanger al ongelogen.
Ulysses dekte met het kleed zijn tranende ogen,
En liet zijn schoon aanzicht onder den mantel zinken
Uit schaamte, dat niemand zijn wenen zien zoude mogen.
Maar als de zanger afliet, dat men hem eens dee schinken,
Droogde Ulysses de tranen, die d'ogen deden blinken,

68 *heven* heffen
72 *gepaaid* bevredigd
75 *wiens* wier
76 *waarschap* feestmaal; *rijzen* alle drukken: *zijgen*
77 *besprongen* aanvielen
80 *keven* twistten (niet belachelijk); *onbedwongen* onbeheerst

En gink zijn treurige hoofd weder naakt ontdekken,
Den ronden beker nemende om eens te drinken.
Demodocus zank weder, door elkerlijks verwekken,[93]
Men zag uit zijn woorden de Prinsen tot vreugden strekken.[94]
Ulysses dekte zijn hoofd en treurde eenpaarlijk[95]
Smeltende in tranen. Dit zag niemand daar ter plekken
Dan Alcinous alleen; die merkte dat klaarlijk:
Hij zat hem naast en hoorde zijn verzuchtinge zwaarlijk.[98]
Dees sprak tot de Pheacensers uit meedogende deugd:[99]

‘Hoort alle gij Prinsen en raadslui, wij zijn nu waarlijk
Van spijze verzaad, en door die klinkende harpe verheugd,
Die is in waarschappen bekwaam en oorzaak van geneugt.[102]
Gaan wij nu der edelen kortwijl verzoeken met hopen,[103]
Zo ziet ons gast hoeveel gij boven anderen vermeugt,
Om den zijnen, als hij thuiskomt, uw konst te ontknopen[105]
In worstelen, steenwerpen, springen, ook in lopen.’

Dit gesproken hebbende trad hij voorhenen.[107]
De dienaar is met Demodocum ook van 't hof gedropen,[108]
Als de hake den herpe droeg met haar knersende zenen.[109]
De blinde greep des dienaars hand, daar hij aan gink lenen,[110]
Die volgde hij met stootvoeten en tastende gangen:
Zo waren twee ogen de leiders van vier mans benen.
Der Pheacensers Prinsen haastten ook met verlangen
Ter merktwaarts, om verlustinge uit dit spel t'ontvangen.
Heur volgden veel volks, om den verwinners met lof te lonen.

93 *door elkerlijks verwekken* op ieders aandringen
94 *strekken* ‘komen’. Latijn: oblectabantur verbis
95 *eenpaarlijk* voortdurend
98 *hem naast* 't dichtst bij hem
99 *deugd* goedheid
102 *bekwaam* liefelijk, welluidend
103 *Gaan ... hopen* ‘Laat ons nu met vreugde de ontspanning der edelen ter hand nemen’
105 *ontknopen* ‘ontvouwen’, vertellen
107 *trad hij voorhenen* ging hij voor
108 *gedropen* weggeslopen
109 *zenen* pezen, snaren
110 *lenen* leunen

Doe rezen de jongelingen met heur gladde wangen:
Acroneus ende Ocyolus gingen hun vertonen,
Ook Elatreus, Nauteus, Primneus, al Prinsenzonen,
Met Anchiolus, Eretmeus, Ponteus en Protheus moedig.
Thoöm en Anabesineus zochten ook der eren kronen.
Amphialus, Polinius' zoon, rees mede spoedig,
Eurialus ook, gelijkende Mars den strijdgod bloedig.
Doe stond Naubolides op, d'alderschoonste, vermaard
Van gedaant en van leden naast Laodamas goedig.[124]
Daarna hebben zich de drie Koninkskinderen geopenbaard,[125]
Laodamas, Halius, en Clytoneus godlijk van aard.
Alle deze zag men eerst gierig tot lopen gesteld.
Zij sprongen op der loop, van daar zij gelijk stonden vergaard,[128]
En vlogen snellijk in een wolke van stof door 't ruime veld.
Clitoneus liep de lichtste, ende heeft ze ál versneld[130]
De lengte van twee muilen in 't ploegen over een krocht:[131]
Zover kwam hij voor d'andere bij 't volk, door lopens geweld.[132]
Doe werd de manlijke worstelinge bezocht,[133]
Daar heeft Eurialus al de sterkste t'ondergebrocht.
Amphialus was verre de luchtigste in 't springen,
Met steenwerpen heeft Elatreus hem zelven prijs gewrocht,[136]
In 't gevecht kost Laodamas al d'andere bedwingen.[137]

Als zij hun nu alle vermaakt hadden in deze dingen
Sprak Alcinous' zoon Laodamas met goede reden:
‘Laat ons dees vreemde vragen oft hij niet voort kan bringen[140]

124 *gedaant* uiterlijk, voorkomen; *goedig* edelaardig
125 *geopenbaard* vertoond
128 *gelijk* tegelijk
130 *de lichtste* 't luchtigst, 't vlugst; *versneld* voorbijgelopen
131 *muilen* muildieren; *krocht* akker op de hoge zandgrond (Engels: croft) (naar de verouderde Lat. vertaling: ‘quantum novale spacium solet esse mularum’
132 *lopens geweld* vermogen, meesterschap in 't hardlopen
133 *bezocht* beoefend
136 *gewrocht* behaald
137 *gevecht* waarschijnlijk: vuistgevecht
140 *niet* niets; *voortbringen* laten zien

Van dat hij weet oft geleerd heeft, hij schijnt niet slecht van zeden.[141]
Beziet zijn armen en benen, help God, welke leden!
Merkt op dien dikken hals, zijn daar geen strijdbare krachten?
Hem ontbreekt geen jeugd, maar schijnt gezwakt door droefheden.
Om een mens te kranken zoud' ik niet verderflijkers achten[145]
Dan de zee, al waar' men ook sterk en van groter machten.'

'Gij zegt wel Laodama' sprak Euryolus rechtevoort[147]
'Gaat, beroept hem vrij, en verklaart hem uwe gedachten.'[148]

Terstond gink Laodamas daar hij Ulyssem heeft bespoord.[149]
'Komt' sprak hij 'vader, uw konsten ook met ons oorboort,[150]
Bezoekt wat wij konnen, indien gij ooit wat ginkt leren[151]
Van dees oefeninge, die u zonderling toebehoort.[152]
Want men vindt niet dat 's mensen lof meer kan vermeren[153]
Dan zich dapper met hand en voet te konnen verweren.[154]
Bezoeket' dan, wilt droefheid uit der herten verjagen,[155]
Want uw reize is voorhanden, gij krijgt al uw begeren;
't Volk is gereed, en 't schip leit op stroom dat u thuis zal dragen.'
Doe sprak de wijze Ulysses: 'Wat koomdi mij plagen
O Laodama, waarom spot gij mijns tot dezer uren?
Mijn hert denkt op geen spelen, maar treurt met innerlijk klagen,
Als die veel hebbe geleden en moeten bezuren.[161]

141 *niet slecht van zeden* niet zwak van gestel ('indole non ignavus') (of: niet laf van aard?)
145 *kranken* verzwakken
147 *rechtevoort* dadelijk
148 *beroept* daag ... uit
149 *bespoord* bespeurd
150 *oorboren* beoefenen, verrichten
151 *bezoekt* ondervind
152 *zonderling* vooral; *toebehoort* past, 'net iets voor u is'
153 *niet* niets
154 *dapper* flink; *zich verweren* zich weren, zich inspannen
155 *bezoeket'* probeer het
161 *bezuren* lijden

Nu toef ik onder u, oft men mij thuiswaarts zal sturen,[162]
Daar ik den Konink en al 't volk om bidde met smeken.'

Eurialus scheldde hem en sprak met schampere kuren:[164]
'T'onrecht werdt gij, o gast, bij strijdbare mans geleken,
Zo daar veel in ridderlijke daden zijn gebleken,[166]
Maar zijt den schippers gelijk die om vracht ter zeewaart dolen,
Oft den kooplui, die om baat hun leven in zorge steken,[168]
Loerende oft ergens een roofken lage verholen.
Want gij komt uit gierige, niet uit strijdbare scholen.'
Ulysses zag hem strengelijk aan ende sprak te hand:
'Gij spreekt niet eerlijk, vriend, uw moedwille doet u dolen.[172]
God heeft zijn gaven niet gelijk in den mensen geplant.
Een goede natuur, welsprekendheid, ende kloek verstand[174]
Komt zelden bij één mens. D'één is niet schoon van lichame,
Maar God verchiert hem weder met een sprake plaisant
Zodat elks ore verlustigt door zijn woorden bekwame;[177]
D'ander spreekt wijslijk, en verwerft een goede fame
Door zijn goede zeden, dies 't volk als een god na hem haakt;[179]
De derde verdient door zijn schoonheid een godlijke name,
Maar hij is onvernuftig en kwalijken bespraakt.[181]
Alzo heeft u God ook op 't alderschoonste gemaakt,
Maar een heuse mond ontbreekt u en deugdlijke zinnen.[183]
Want gij tergt mijn herte als gij onvernuftig laakt
Dien gij niet en kent, en die men niet onverzocht zal vinnen.[185]
Als ik jonk en sterk was, hield ik mij om strijdens beginnen[186]
Van den besten, maar nu kwelt mij droefheid aan allen hoeken;[187]

162 *toef* wacht
164 *schampere kuren* ongeveer: vlegelachtigheid
166 *zo* zoals
168 *in zorge steken* in gevaar brengen
172 *niet eerlijk* ongepast
174 *kloek* wakker, wijs
177 *bekwame* sierlijk en welluidend
179 *goede zeden* vertaald naar: modestia civilia
181 *onvernuftig* dwaas; *kwalijken* slecht
183 *deugdlijke zinnen* een goed hart
185 *onverzocht* onervaren; *vinnen* bevinden
186 *om strijdens beginnen* in 't aangaan van een strijd
187 *aan allen hoeken* aan alle kanten, alom

Na veel vechtens wilde mij de zee nog verslinnen.[188]
Al heb ik veel gedoogd, nochtans zal ik mij verkloeken[189]
Met uitgeteerde leden dit spel ook te bezoeken[190]
Door uw tergen, want gij spreekt spijtig boven schreven.'[191]

Fluks wierp hij den mantel af; men hoorde hem schelden noch vloeken,
Maar nam den grootsten steen die daar was leggen gebleven,
Voor henlui te zwaar: dees heeft hij luchtig opgeheven
En met manlijker hand boven zijnen hoofde gezwongen.[195]
Doe werd ze van zijn toornige kracht geweldig gedreven[196]
En kwam al wentelende door de lucht gewrongen,[197]
Totdat ze met een groot geklank op d'aarde is gesprongen.
Een deel der Pheacensers doken schielijk ter aarden
Beankst voor des steens kracht, die snellijk aan kwam gedrongen
En dreef over hun alder tekens met rasser vaarden,[201]
Daar nog veel lichte sprongen Ulyssis macht verklaarden.
De steen rolde voort, doe gink ze haar krachteloos spreien.
Pallas stelde het teken en sprak tot den man van waarden[204]
In eens Pheacensers gedaant van dier kontreien:

'Vriend, een blinde zoud' tastende dees tekens onderscheien,
Want verre zijdi voor, niemand is er na oft bij.
Rust daar vrij op, wilt u niet weer tot werpen bereien;
Geen van hun allen en komt daar omtrent, gelooft dat vrij.'

Ulysses kende haar stemme, het maakte hem blij[210]
Dat hij zijn waarde gezellinne zag op der banen.[211]

188 *verslinnen* verslinden
189 *mij verkloeken* mij verstouten
190 *bezoeken* beoefenen
191 *door* om; *spijtig boven schreven* bovenmatig honend
195 *boven ... gezwongen* over zijn hoofd heen geslingerd
196 *van* door
197 *al wentelende gewrongen* al ronddraaiend gevlogen
201 *dreef* zweefde, vloog; *met ... vaarden* met ... vaart
204 *van waarden* van aanzien
210 *kende* herkende
211 *bane* speelplaats, strijdperk

Hij sprak goedlijk: ‘Werpt daar eerst over, gij jongers! verwindi mij,[212]
Ik werpe haast nog zulken een, oft verder, zoud' ik wanen.
Wie 't nu lust, die mag 't bezoeken, 't behoeft geen vermanen:[214]
Gij hebt mij beroepen, komt voort! 'k en zal niemand mijden
In werpen, worstelen, oft in lopen lanks de planen[216]
Dan Laodamantem; hem wil ik niet tegens mij lijden,
Want dat is mijn waard. Wie zoud' tegens zijn vrienden strijden?[218]
Die zijn waard bestrijdt, is zot, hij doog niet en doet vijandig,[219]
Want dees verwert zijn zaken, en doet hem benijden.[220]
Dit zal ik mij wel wachten, want ik ben hier uitlandig.
Geen van d'anderen weiger ik, die 't spelens lust brandig;[222]
't Verzoeken lust mij nu ook opentlijk van mijn vermogen,[223]
Want in geen ridderlijk spel ben ik onverstandig,
Ik weet ook wel te leven met de klinkende bogen,[225]
En tref in een schaar vijanden d'eerst die men mij wil togen:[226]
Al waar' hij ook omsingeld met duizend gezellen,
Die één moet alleen den wond mijns geschuts gedogen.[228]
Niemand vand men voor Troyen die bat zijn pijl konste stellen[229]
Dan ik, zonder Philotetes: die mocht ze al versnellen,[230]
Ook gink hij mij alleen, onder alle Grieken, te boven.
Van al dat nu leeft, wil ik niemand neven mij tellen,[232]
Maar bij d'oude mannen en wil ik mij geenszins loven.
'k En wil Herculem noch Euritum haar ere beroven,
Die hun ook in wèl schieten roemden tegens de goden.[235]

212 *goedlijk* vriendelijk, zachtmoedig
214 *bezoeken* proberen; *'t behoeft geen vermanen* er is geen aansporing nodig
216 *lanks de planen* over 't vlakke veld
218 *waard* gastheer
219 *doog niet* deugt niet, is nietswaardig
220 *doet hem benijden* maakt zich gehaat
222 *die ... brandig* ‘wie het vurig lust te spelen’
223 *verzoeken* op de proef stellen; *opentlijk* in 't openbaar
225 *te leven met* om te gaan met
226 *togen* tonen
228 *mijns geschuts* van mijn pijl
229 *bat* beter; *stellen* richten
230 *zonder* behalve; *versnellen* in snelheid overtreffen
232 *neven mij tellen* als mijn gelijke beschouwen
235 *hun roemden in* zich beroemden op hun...

Dies sterf Euritus nog jonk zijnde, en werd verschoven[236]
Van Apollo, die vergramd zijnde hem gink doden
Omdat hij hem tot schieten dorst beroepen ende noden.[238]
Met de piek werp ik zo ver als een ander met de pijle.
In 't lopen, ducht ik alleen, waar' ik haast voorbij gevloden,[240]
Want de zee mijn benen verstramd heeft een lange wijle
Als ik in de koude vloeden dreef menigen mijle,
Omdat ik onbekwaam was een schip te bestieren;
Dus is elk van mijn benen zo stram als een stijle.'

Zij zwegen alt'zamen stille als versaagde scholieren.
Doe sprak Alcinous alleen, de Konink goedertieren:
''t Is ons aangenaam, vriend, al dat wij u horen melden.
Gij wilt uw vroomheid tonen, uw manlijke manieren[248]
Die u altijd bij zijn, omdat zij u eerst ontstelden[249]
Door dien jongelink, die u eerst bestond te schelden.
Wie verstand heeft die moet prijzen uw ridderlijke deugd.[251]
Niemand derf u meer porren, zulke mans vindt men zelden.[252]
Maar hoort mij, opdat gij ander Prinsen ook zeggen meugt
Als gij u thuis bij wijf en bij kinderen verheugt,
Daar gij onzer gedenkt en ons name in eren verbreidt,
Wat ons ouders oefenden, en wij ook van onzer jeugd.
Want Iupiter heeft elk zijn eigen hanteringe opgeleid.[257]
Wij zijn geen vuistvechters, noch meesterlijk ten kampe bereid,[258]
Maar kloeke zeelui, en lopen ook met snelle voeten.
Tot waarschappen, tot snaarspel, tot dansen strekt ons naarstigheid;

236 *dies sterf* daarom stierf; *verschoven van* verworpen, verdoemd door...
238 *beroepen* uitdagen
240 *haast* gauw
248 *vroomheid* kracht, voortreffelijkheid
249 *ontstelden* vertoornden
251 *ridderlijke deugd* ridderdeugd (kracht en moed)
252 *derf u meer porren* durft u nog tergen
257 *hanteringe* lichaamsoefening, sport
258 *meesterlijk ten kampe bereid* knap in 't tweegevecht (blijkens 't latijn: worstelen)

Schoon kleedren, badstoven, zachte beddinge ons lusten boeten.[261]
Springt op dan, gij meester-dansers, om druks verzoeten,[262]
Zo vertelt dees goede here den zijnen alle dingen:
Dat alle mensen voor uw behendigheid wijken moeten
In wel zeilen, snel lopen, konstig dansen en zingen.
Iemand loop ras, om Demodoco den herpe te bringen,
Die ergens mag hangen binnen onze zalen.'

Terstond was daar een dienaar gereed, die liep geringen[268]
Om den melodieuzen herpe van 't hof te halen.
Negen oversten van den spelen, die met kloeke talen
Elks zijn ordene gaven, zijn doe opgerezen,[271]
En stelden een lustigen dans daar niemand mochte falen.
De dienaar bracht de harpe met haar klinkende pezen,
Men leidde Demodocum onder die dansers geprezen.
Dees jongers stonden gereed, men mocht ze niet verfraaien,[275]
Ende hebben zulk een meesterschap in 't dansen bewezen[276]
Met luchtig springen, konstig drillen en snellijk te draaien[277]
- 't Welk de kleedren als klokken rondsom 't lijf dede waaien -
Daar zij de voeten zo roerden en zo lichtelijk sprongen,
Dat Ulysses verwonderde door 't ras keren ende zwaaien.

De herpslager stond in 't mids, en heeft lieflijk gezongen
Hoe die wrede Mars door Venus' liefde was bedwongen[282]
Als zij eerst heimelijk in Vulcanus' huis bij hem paarde,
Diens bed zij schendden, dies haarveel leeds op kwam gedrongen;[284]
Want de zonne zag eerst dat elk naakt bij ander vergaarde,
Hij was de klappaard die dat Vulcano verklaarde.[286]

261 *badstoven* badkamers; *boeten* bevredigen
262 *druks* van 't verdriet
268 *geringen* vlug
271 *ordene* wenk, aanwijzing; *doe* toen
275 *verfraaien* in schoonheid overtreffen
276 *bewezen* getoond
277 *drillen* soort van danspas (gewone betekenis: zwaaien, draaien)
282 *door Venus' liefde* door liefde tot Venus
284 *op kwam gedrongen* kwam oprijzen (ontstond)
286 *klappaard* verklikker

Die haastte hem na zijn forneis vol treurigheden.[287]
Hij dacht hun niet goeds, zo 't nog namaals openbaarde:[288]
Want hij stelde 't aambeeld en gink daar spoedelijk smeden
Onbrekelijke banden, om die listig te spreden[290]
Op Mars zijnen vijand, en die te brengen in schanden.
't Was haast volmaakt, doe gink hij ter kamerwaarts treden[292]
Bij zijn bedde, daar die twee lievers in minnen brandden.
Dat gordde hij van allen kanten met zijn stalen banden,
En hechtte die aan de balken, vol bedrieglijke zinnen,[295]
Zo listig dat ook niemand van de godlijke verstanden[296]
Daar enige netten oft strikken hadde mogen vinnen,[297]
Want het was zo subtiel als 't weefsel eender spinnen.
Als hij Martem in 't bed zo behendig hadde belaagd,[299]
Veinsde hij na Lemnum te gaan - dees stad plag hij te minnen.
D'ontrouwe Mars en heeft zijn tijd niet vertraagd,[301]
Als hij Vulcanum zag reizen, dat hem wel heeft behaagd,
Maar gink na Vulcanus' huis, blind van amourense dromen,
En trad bij zijn beminde Venus stout en onversaagd,
Die eerst van haar vader Iupiter was gekomen.[305]
Zij zat binnenshuis, hij heeft ze in d'arme genomen,
En haar vriendelijk kussende bad hij haar op der stee:[307]
‘Komt Prinsesse, te bedden, laat ons slapen zonder schromen,
Vulcanus is gereisd na Lemnum, hij is nu t'zee.’

Zo sprak hij. Was hem 't bijslapen lief, 't behaagde haar mee:
Zij gingen na 't bed om verpachten wellusts exchijzen.[311]
Slapende bevink haar Vulcanus' net, daar Mars tegens stree,

287 *forneis* smidsvuur
288 *niet* niets; *openbaarde* bleek
290 *spreden* spreiden
292 *haast volmaakt* spoedig voltooid
295 *bedrieglijke zinnen* kunstvaardigheid, kunstgrepen
296 *godlijke verstanden* goddelijke geesten, d.w.z.: de goden
297 *mogen vinnen* kunnen vinden
299 *behendig* listig
301 *vertraagd* verzuimd
305 *eerst* pas
307 *op der stee* terstond
311 *verpachten* verwerven; *exchijsen* (accijns), opbrengst, inkomsten, ‘genot’

Maar hij mocht hem niet roeren, noch uit den bedde rijzen.
Doe merkten zij dat het ontvlieden na ouder wijzen
Gedaan was; Vulcanus keerde weder door 't kwaad vermoeden
Eer hij van Lemno kwam; zijn list docht hem waard om prijzen:
- 't Was hem van der zonne gezeid, die 't spel voor hem gink hoeden.[317]
Met bedrukter herten zag men hem thuiswaarts spoeden;
Hij riep vóór deure, vergramd door jaloersheid knagelijk,
Dat' al de goden hoorden; 't scheen hij bestond te verwoeden:[320]

'O Iupiter, en gij zalige goden behagelijk,[321]
Komt, ziet doch dit lasterlijk feit, al is 't mij ondragelijk;
Ziet hoe Venus mij hinkaard altijd veracht en onteert!
Den verderflijken Mars mint ze, ik betoon 't nu klagelijk,[324]
Dien zij om zijn schoonheid en rasse voeten begeert.[325]
Daartegens ben ik zwak, maar 't meeste is dat mij deert:
Twee ouders, die 't niet behoorden, hebben mij geteeld.
Ziet doch hoe onschamel zijn ze tot elkander gekeerd![328]
Fij, bloedhond, zo stout dat gij dit op eens anders bedde speelt!
Daar leit die hoere, ach, mijn hert door 't aanschouwen nog kweelt.[330]
Zij zullen, hoop ik, niet meer in 't overspel verblijen,
Hoewel d'een d'ander door liefde lijf en ziele toedeelt.
Wat geldt het, oft ankst zal haar voorts d'onkuisheid doen mijen?[333]
Zij moeten heur in de bedrieglijke banden lijen,[334]
Daarin ik ze zo schandlijk denke te houen
Totdat ze mijn vader met de morgengaaf zal vrijen
Die ik hem gaf, voor die onkuiste van alle vrouwen,
Als hij mij dit schone, maar hoerachtig wijf dede trouwen.'

317 *hoeden* beloeren
320 *hij ... verwoeden* dat hij krankzinnig werd
321 *behagelijk* gelukkig
324 *betoon* bewijs
325 *rasse* lenige, sterke
328 *onschamel* schaamteloos
330 *kweelt* lijdt
333 *geldt* baat; *voorts* voortaan
334 *heur lijen* zich schikken, geduld hebben

De goden vergaderden daar met groot gedruis.
Neptunus, schudder van d'aarde, kwam 't ook aanschouwen,
Mercurius met Apollo zag mede dit feit onkuis,
Maar de goddinnen bleven alt'zamen uit schaamten thuis.
Als de goedgevende goden voor de deure stonden,
Begonsten zij al te lachen om 't eerloze konfuis,[344]
En zagen Martem vast door Vulcanus' liste gebonden.
Doe sprak er een tot dien hij naast bij hem heeft gevonden:

'Zulk werk, zulk loon, de trage achterhaalt ook de snelle.
Als hier dees lamme Vulcanus Martem vangt in zijn zonden,
Leit de snelste der goden door stompvoet niet in 't gekwelle?[349]
Hij is lam, maar loos, en listig van opstelle.[350]
De sterke Mars moet gelden, list gaat hier boven krachte.'[351]

Dit en dezer gelijk zeide elk tot zijn gezelle.
Apollo sprak tot Mercurium, die hertelijk lachte:
'Zegt doch, gij Jupiter's zoon, de waarheid van uw gedachte:
Zoudt gij die beschamende sterke strikken ook vrezen,
Mocht gij bij die schoon Venus leggen een vrolijke nachte?'

Mercurius bedacht hem niet lange in dezen;
Hij zeide: 'O Konink Apollo, mocht dat eens wezen,
Al zoud' hij mij nog met driemaal sterker netten vangen,
En mij al de goden mosten zien in schanden misprezen,
Nog zoud' mij 't bijslapen van die schone Venus verlangen.'

Doe lachten de goden luide, met vrolijke wangen,
Behalven Neptunus; die heeft Vulcanum gebeden
Dat hij Martem wilde verlossen uit zulk verstrangen.[364]

344 *konfuis* schandaal
349 *stompvoet* hinkepaot
350 *van opstelle* van aard
351 *gelden* betalen, boeten
364 *verstrangen* letterlijk: omsnoering; fig.: benauwdheid

‘Ontbindt hem doch terstond’ sprak hij ‘laat hij hem kleden,
Ik word zijn borge; hij zal voldoen na recht en na reden,[366]
Dat belove ik u, in 't bijzijn van alle deze goden.’

Daarop sprak de lamme Vulcanus, konstig in 't smeden:
‘Dat wacht ik mij wel, Neptune, wilt mij daar niet toe noden.
Zoud' ik borg betrouwen? 't Betalen staat tot mijn geboden![370]
Hoe mocht ik bij de goden mijn schade aan u verhalen
Als Mars weg waar', en zijn schulde met de banden ontvloden?’
Neptunus antwoordde: ‘Lost hem, laat uw gramschap dalen;
Ontloopt u Mars, weigert hij, ikzelfs zal 't betalen.’

‘Dies ben ik tevreden, 't zoud' mij anders ook niet betamen’
Sprak Vulcanus, ‘ik zal ze lossen uit dezer kwalen.’
Meteen sloeg hij 't net met konstiger hand van heur lichamen.
Zij sprongen uit die bedrieglijke strikken vol beschamen.
Elk gink zijns weegs, Mars is na Thracien gedoken;[379]
Venus daalde na Cypers, daar tot eer haarder namen
Een bos gewijd is, en d'outaars van vetten offer smoken.
De Gratiën wiesen haar, noch haar heeft niet ontbroken
Onsterflijke olie over haar ledekens blank,
Die zij onder haar schoon klederen heeft beloken.[384]

Dit was 't geen dat die konstige zanger op der herpen zank.
Ulysses verlustigde door dat zoete geklank
Met al de Pheacensers wijd en breed ter zee vermaard.
Alcinous beval te kaatsen en springen met leden rank
Halium en Laodamanta na konstiger aard.
Elk kende dees zijn meesters, die er ooit tegens was vergaard.[390]

366 *voldoen* betalen
370 *betrouwen* vertrouwen hebben in; *'t Betalen ... geboden* ‘ik kan betaling eisen’
379 *gedoken* afgedaald (uit de Olympus)
384 *beloken* besloten, verborgen
390 *kende* erkende; *die ... vergaard* ‘die zich (in een wedstrijd) met hen gemeten had’

Nadat zij de schone bal namen, om spelens te pogen,[391]
Die hun Polybus gemaakt hadde van purpure waard,[392]
Sloeg ze d'een hoog in de lucht, achterwaarts omgebogen;
D'ander gink hem met een sprong van d'aarde verhogen
En sloeg den bal weder, eer zij 't plaveisel genaakte,[395]
Alzo in de lucht verheven, verre uit den ogen.
Na 't kaatsen, daar elk vóór ander den bal konstelijk schaakte,[397]
Begonst men dansens en springens, dat hun al vermaakte.
Zij beweegden haar voeten met behendige sprongen,
Hun hielen dreven luchtig, geen voet d'aarde geraakte.[400]
Aan weerzijden zaten jongers die om strijd daarop zongen[401]
Met klare klinkende kelen in 't wilde onbedwongen.
Dit zingen en springen bracht vrolijk rumoer in 's Koninks woning.
Doe zeide Ulysses met vernuftiger tongen:[404]

‘Gij preest uw dansers de beste, deurluchtige Koning;
Dat blijkt nu klaarlijk voor ogen, zij doen 's hier vertoning.
Ik zit verwonderd door zulk overkonstig hanteren.’[407]

Alcinous verblijdde om d'ere, des konst beloning,
En sprak tot den Pheacensers daar hij hem toe gink keren:
‘Hoort alt'zamen, gij Hertogen, Prinsen en heren.
Mijn gast dunkt mij zeer wijs en van bezochten verstande;[411]
Laat ons, zo 't betaamt, hem nu met gaven vereren.
Gij zijt twaalf vorsten gebiedende in mijnen lande,
Ikzelfs ben de dertienste binnen dezen warande;[414]
Elk van ons schenk hem een rok, mantel en gouden talent;

391 *pogen* ‘gaan’, beginnen
392 *waard* kostelijk
395 *genaakte* raakte
397 *schaakte* afkaapte
400 *dreven* zweefden
401 *daarop* daarbij
404 *vernuftig* handig, tactvol
407 *hanteren* lichaamsoefening, spelen
411 *bezocht* beproefd, ervaren
414 *warande* lusthof, paleis

Geven wij 't hem alle tseffens in zijnen hande,[416]
Zo komt hij ons avondmaal met blijder herten omtrent.[417]
Eurialus, die hem met snode woorden heeft geschend,[418]
Zal dat met giften en vriendelijke woorden vergoeden.'

Zij prezen al 's Koninks zeggen, elk heeft thuiswaarts gezend
Een dienaar om de gaven, met last van te spoeden.

Eurialus sprak: 'O Prinse voorzichtig in 't bevroeden,[422]
Ik zal dees goei here paaien, na uw deugdzame tale,[423]
Met dit blinkende zwaard, het waardst van al mijne goeden.[424]
't Gevest is van zilver, de lemmer van fijnen stale
Met een ivoren schei, konstig besteken altemale;[426]
't Zal, hoop ik, hem behagen, hij neme 't in dankbaarheid.'
Zo leide hij dat manlijke zwaard zonder smet oft gale[428]
In Ulysses' handen, zeggende met eerbaar bescheid:[429]

'Weest vrolijk, vader, en is er een haastig woord gezeid,
Laat dat de wind verwaaien, stellet' doch ter zijden.
God helpe u thuis bij uw wijf, bevrijd van alle uw leid,
Want, zo ik merk, hebdi veel buitenslands moeten lijden.'

Ulysses antwoordde: 'Vriend, God doe u ook verblijden
En geef u 't beste goed daar wij na mogen verlangen.
Uw zwaard zuldi om mij niet derven tot deze tijden,
't Welk ik door uw verzoende woorden hebbe ontvangen.'
Meteen heeft hij 't hem weer om zijn schouder gehangen.

416 *tseffens* tegelijk
417 *ons avondmaal omtrent* aan ons avondmaal
418 *met ... geschend* met smadelijke woorden heeft beledigd
422 *voorzichtig in 't bevroeden* vooruitziend van geest
423 *paaien* genoegdoening geven, verzoenen
424 *goeden* goederen
426 *schei* schede; *besteken* versierd
428 *gale* vlek, gebrek
429 *met eerbaar bescheid* met gepaste woorden

't Werd nacht, de dienaars brachten de gaven rijkelijk.
Alcinous' zonen droegen ze met verscheiden gangen
Bij haar waarde moeder; daar stelden zij ze blijkelijk.[441]
De heren zaten op hun hoge stoelen gelijkelijk.[442]

De Konink sprak tot zijn wijf: ‘Arete, brengt hier gereed[443]
Ons beste en schoonste koffer, gemaakt praktijkelijk;[444]
Doet daar een rok inne met een zuiver gewassen kleed,[445]
Maakt in een groten koperen pot schoon water heet,
Opdat ons gast hem wasse en zie dees giften uitgelezen,
Die de Pheacensers jonstig aan hem hebben besteed,[448]
Zo mag hij door de waarschap en door 't lofzank vrolijk wezen.
Ik schenk hem nog mijn schone gouden beker geprezen
Om mijnder daarbij te gedenken alle zijn dagen,
Ook om God te offeren, en drinken tot druks genezen.’[452]

Arete beval haar maarten de pot aan 't vier te dragen;
Die deden snellijk der Koninginnen behagen.
D'een stelde den pot, d'ander bracht droge takken spoedig,
Zij bliezen die bevende vlammen om 't vier op te jagen
En vulden den pot met klaar fonteine overvloedig.[457]
Daarentussen bracht Arete uit haar kamer behoedig[458]
De schoon kiste, daarin zij al de gaven gink stouwen[459]
Die hem geschenkt waren van den Prinsen mild en grootmoedig:
Twaalf talenten gouds, met kleedren lustig te aanschouwen;
Zij heeft er ook zelfs een rok en schoon mantel in gevouwen,[462]
En sprak tot hem: ‘Nu zuldi 't zelfs vastelijk sluiten
Ende begorden het deksel dicht met sterke touwen,

441 *blijkelijk* alom zichtbaar, ‘ten toon’
442 *zaten* gingen zitten; *gelijkelijk* tegelijkertijd
443 *gereed* dadelijk
444 *koffer* kist; *praktijkelijk* kunstig
445 *rok* overkleed
448 *jonstig* vriendelijk; *besteed* ten geschenke gegeven
452 *tot druks genezen* om zijn leed te verlichten
457 *fonteine* welwater
458 *behoedig* voorzichtig, behoedzaam
459 *stouwen* bergen, pakken
462 *zelfs* zelf

Zo krijgdi geen schade op weg in dees heerlijke buiten,[465]
Als gij sluimerig rust in schepen oft in schuiten.'

Ulysses dit horende gink 't deksel daarop schikken
Dicht ende wel, dat m'er gants niet en mocht uiten.[468]
Hij band het zo vast, men mocht het verwikken noch verschikken,[469]
Zo hem Circes geleerd hadde, met konstige strikken.
De maarten haalden hem, hij trad in de stove om te baden:[471]
Hij voelde zijn lichaam door 't warme water verkwikken;
't Was hem een lust, want hij had's gederfd, tot zijnder schaden,
Van dat hij Calypso verliet, die hem plag te beraden[474]
Als een god, zolang hij daar was in die eenzame plekken.
Gewassen zijnde, wilde hij d'olie ook niet versmaden.
Daar gink hij zijn schoon kleedren weder aantrekken,
En trad uit de stove om hem na de Prinsen te strekken.[478]

Nausicaa stond in der deuren als een goddinne:
Haar gelaat mocht een droevig hert tot vreugden verwekken.
Zij zag op Ulyssem zeer verwonderd van zinne
En sprak; 'Zijt gegroet, Here, gedenkt mij namaals uit minnen
Als gij thuis zijt, want mij zijdi schuldig uw leven.'

Ulysses antwoordde: 'Alderedelste Koninginne,
Prinsesse en dochter van Alcinous den Konink verheven,
Mag ik thuiskomen, wil 't mij Iupiter geven
Dat ik dien dag mag zien, 'k en zal uwer niet vergeten,
Maar u als een goddinne met mijn gedachten aankleven,
Want gij hebt mij 't leven gebaat, dat moet ik weten.'[489]

465 *buiten* buit
468 *dat ... uiten* dat men er helemaal niets uit kon stelen
469 *verschikken* Er staat *verschrikken* (drukfout)
471 *stove* badkuip
474 *beraden* zorgen voor
478 *hem strekken* zich begeven
489 *gebaat* gered

Dat zeide hij, voorts is hij in 't hoog bij den Konink gezeten.[490]
Men rechtte den spijze, den wijn schenkt' m'er in schalen.

Demodocus werd gebracht, om over der heren eten[492]
Op zijn harpe te zingen: men stelde hem mids in der zalen[493]
Aan een kolomne. Ulysses sprak met vriendelijker talen
Tot den hofmeester: ‘Snijdt een stuk uit den rug van dit verken
Wel vet, daar blijft nog genoeg, elk mag daar afhalen,
En gevet' Demodoco, dat hij mijn jonste mag merken.[497]
Zo spreek ik hem aan, al is 't hert vol treurige zwerken,[498]
Want musiciens zijn bij alle mensen in groter waarden.[499]
Musa leert hun den zoeten zang, zij zijn naarstige klerken.[500]
De goddinnekens beminnen ook 't zingen op aarden.’

De hofmeester bracht het Demodoco met rasser vaarden;
Hij leide 't in zijn hand, die ontving 't, het heeft hem vervreugd.
Die heren sloegen hand aan de spijzen, die zij niet en spaarden,
Elk at en drank dat hem lustte na 's herten geneugt.
Maar als zij verzaad waren, en door den wijn verheugd,
Sprak Ulysses tot Demodocum, daar hij na was gekeerd:

‘Demodoce, ik prijze u boven al, want gij meest vermeugt
In der konsten. De Musae, oft Apollo heeft u geleerd,
Want gij zingt zó wel de zaken van de Grieken gehanteerd,[510]
Heur daden, heur lijden en heur arbeid in alle dingen,
Al hadt gij 't gezien, oft van iemand verstaan met groot begeert'.[512]
Gaat daarom voort, en wilt van 't houten paard ook eens zingen,
Dat Epeus maakte door Pallas' hulpe zonderlingen;[514]

490 *in 't hoog* op de ereplaats
492 *over* gedurende
493 *op zijn harpe* op de maat van zijn harpspel
497 *jonste* gunst, welwillendheid
498 *zwerken* wolken
499 *in groter waarden* in hoge eer
500 *klerken* schrijvers, dichters
510 *van ... gehanteerd* door de Grieken bedreven
512 *al hadt gij't* alsof gij 't hadt
514 *zonderlingen* in 't bizonder

Welk bedrog Ulysses in de stad bracht, na negen jaren,[515]
Vol strijdbare mans, die men Troyen zag bedwingen.
Kondi ons dit alt'zamen aartig met zange verklaren,[517]
Ik zal uw meesterschap bij alle mensen vermaren,
En elk uw godlijke gaven in 't zingen doen verstaan.'

't Lof ontstak Demodocum, de konstenaars horen dat garen.
Hij aanriep Gode, en begonst na Ulysses' vermaan.[521]
Eerst hoe de Grieken om wederkeren t' scheep zijn gegaan,
Die 't vier op de rest van hun tenten gingen strooien.
Anderen zaten verborgen bij Ulyssem heur kompaan[524]
In 't valse paard staande mids op de markt binnen Troyen.[525]
De burgers hadden 't daar zelfs gesleipt om hun vervrooien;[526]
Zij zaten daaromme, elk bestond het zijne te kallen.[527]
Driederlei was den aanslag: d'een wilde 't aan stukken uitrooien,[528]
D'ander wilde 't op een roots trekken, om steil af te doen vallen,
De derde ried, men zou 't heel behouden binnen de wallen
Tot een mirakel, om in der goden jonst te geduren.[531]
Dees mening hiel' d'overhand en behaagde hun allen.[532]
't Was zo voorzien: de stad most vergaan na dier uren
Dat ze ontvangen zoude hebben binnen haar muren
Dat paard, daar de vroomste Grieken in zaten verholen
Tot der Troyanen bederfnis en doodlijk bezuren. -[536]
Hij zang ook hoe de Grieken de stad leiden in kolen,
Als zij uit het paard daalden, en door Troyen gingen dolen,
Elk zijns weegs, om branden en doden verwoedelijk,
Hoe Ulysses voorhenen trad met wakkere zolen[540]
Na Deïphobus' huis als een Mars stoutmoedelijk
Met Menelao, die hem derwaarts volgde spoedelijk,

515 *bedrog* bedrieglijk voorwerp
517 *aartig* smaakvol, kunstig
521 *vermaan* aansporing
524 *kompaan* makker
525 *mids* midden
526 *om hun vervrooien* voor hun plezier
527 *bestond* begon; *kallen* zeggen
528 *aanslag* plan; *uitrooien* slopen, vernielen
531 *dees mening* dit gevoelen
532 *voorzien* voorbeschikt
536 *bederfnis* verderf; *doodlijk bezuren* lijden, des doods
540 *voorhenen* vooraan

Daar zij met een zorglijk gevecht dat huis manlijk besprongen.[543]
De sterke Pallas stond hem bij, dies verwon hij bloedelijk. -
Dit heeft de poëte zo beweeglijk gezongen,[545]
Dat de tranen uit Ulysses' ogen kwamen gedrongen
En maakten zijn wangen nat, door 't deerlijk gewagen.[547]
Zo een vrouw haar lieve man beschreit met weemoediger tongen[548]
Die zij voor de stad om 't gemeen welvaart vindt verslagen[549]
Om dood ende banden van wijf en kind te verjagen,[550]
Ende hem nog zieltogende houdt in haren armen, -
Zij wast zijn wonden met tranen, 't hert scheurt haar in 't klagen,
Zij weent, zij zucht, zij zwijmt door 't jammerlijk karmen;
De vijand rukt ze van haar stervende man, zonder ontfermen,
Hij slaat ze voort, om haar als slavinne te verkopen:
Dit verdriet doet haar wangen door hete tranen verwermen -
Zo kwamen treurens getuigen uit d'ogen gedropen
Van den lijdzamen Ulysses, die met groten hopen
Zijn wangen bedauwden: hij konst ze voor iegelijk helen,[559]
Maar Alcinous zag ze rokende over 't aanzicht lopen.[560]
Die zat naast hem, die hoorde hem zuchten en kwelen.[561]
't Verdroot hem, dies sprak hij terstond tot alle zijn elen:[562]

'Hoort, gij Prinsen en raadsheren aan alle zijen:
Laat Demodocus aflaten op zijn harpe te spelen,
Daar zijn d'r die in zijn lieflijke zang niet en verblijen.
Want ons gast en heeft zijn droefheid niet konnen vermijen,
Van dat dees godlijke zang began, treurde hij van binnen;
't Vernieuwt hem mogelijk enig groot voorleden lijen.
Dus laat ons gelijk verheugen om vreugd te gewinnen;
Hij zal 't spelen einden; wij zullen geneugte beginnen.

543 *zorglijk* gevaarlijk, hachelijk
545 *beweeglijk* ontroerend
547 *gewagen* verhaal
548 *zo* zó, als
549 *om ... welvaart* voor het algemeen belang; *verslagen* gedood
550 *verjagen* afwenden
559 *konst* kon
560 *rokende* dampend
561 *kwelen* treuren
562 *elen* edelen

Om dees goede heer is 't al bereid dat wij hier aanschouwen,
Dees waarschap, ook die vriendelijke giften uit goeder minnen;
Want een deugdzaam man zal een vreemde voor zijn broeder houen
Die hem behoeftig bidt, ellendig zijnde vol rouwen.
Zegt op dan vriend, verbergt u niet listig tegens 't betamen,
Antwoordt terecht op mijn vragen in goeder trouwen:[576]
- Het zeggen valt u ere, laat hem een booswicht schamen -[577]
Hoe noemden vader en moeder u met rechter namen,
Uw geburen, en ook de burgers van uwer steden?
Want geen mens leeft zonder naam, men geeft ze ons alt'zamen
Terstond na 't geboort, zowel snoden als edel van zeden.[581]
Wilt mij ook uw land, uw natie en uw stad verbreden,[582]
Opdat het schip dat u voeren zal zulks mag bevroeden,[583]
Want wij en bruiken geen stuurlui die 't schip beleden,[584]
Noch roer om 't schip mee te sturen en wel te behoeden,
Als ander schepen; maar zij konnen zelfs wel vermoeden[586]
Den zin van 't volk, zij weten waar die willen trekken,
Ook waar landen en steden leggen met alle de vloeden,[588]
En konnen haar snel, als vissen, door de baren strekken.
Met damp ende nevel zij haar altijd bedekken,
Zij vrezen geen schipbrook, noch en mogen niet verdrenken.
Maar mijn vader Nausithous sprak eens hier ter plekken
Dat Neptunus ons strafte, omdat wij zonder krenken[593]
Alle vreemdelingen veilige overvaart schenken,
Zeggende dat één van ons schepen eens weder zou komen
Van een man thuis te voeren - dit doet 's mij gedenken -
En verzinken voor die haven in 't diepste der stromen.

576 *terecht* zoals 't behoort
577 *valt u ere* is eervol voor u
581 *snoden* geringen; *edel van zeden* van edele afkomst?
582 *verbreden* bekend maken
583 *bevroeden* vernemen, weten
584 *beleden* leiden, sturen
586 *zelfs* zelf; *vermoeden* gissen
588 *leggen* liggen
593 *strafte* zou straffen; *zonder krenken* ongedeerd

Daaruit zoud' een klip werden voor 't stad, 't en zoude ons niet vromen. -[598]
Dit sprak mijn vader, maar God zal zulks doen oft laten
Zo 't hem belieft; tegens de wille Gods wil ik niet schromen.[600]
Maar zegt mij ook, waar hebdi al gedoold, op wat straten?
In wat landschap zijdi geweest, bij wat onderzaten?[602]
Wat volk woont in die steden, zijn 't goede mensen oft kwaden,
Zijn ze wreed tegens de vreemden, oft vriendelijk, t'haarder baten?[604]
Want die eens anders ontbermt, geniet ook Gods genaden.[605]
Zegt ook, waarom treurde gij en waart met druk beladen
Horende wat den Grieken en Troyanen is geschied?
Dat schikten de goden, die alle mensen beraden[608]
Een zekere dood, ons namaals tot een vermakelijk lied.[609]
Hebdi voor Troyen iemand verloren, dat u verdriet,
't Welk een bloedmaag was van uw vader oft moeder,
- 't Bloed kruipt daar 't niet gaan en mag, zo men dagelijks ziet -
Oft enig getrouw vriend, uwer secreten behoeder?[613]
Want een verstandig vriend is zo goed als een broeder.'

EINDE VAN 'T ACHTSTE BOEK ODYSSEAE HOMERI

598 *vromen* goede gevolgen hebben
600 *schromen* vrezen
602 *onderzaten* landbewoners
604 *t'haarder baten* behulpzaam
605 *ontbermt* zich ontfermt
608 *beraden* berokkenen
609 *vermakelijk* aangenaam, verheugend
613 *uwer secreten behoeder* die uw geheimen (kent en) bewaart

Het negende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Hier begint Ulysses zijn geschiedenissen te vertellen, zeit tegens de Cicones gestreden te hebben, tot de Lotophagos gekomen te zijn, en bij Cyclope geraakt te wezen, dien hij 't enige oge uitstak, nadat hij zes van Ulysses' gezellen verslonden hadde.

‘**L**OOFLIJKSTE Konink, boven alle anderen rechtvaardig’
Sprak die listige Ulysses, de Prinse uitgelezen,
‘Zulk een zanger te aanhoren is eerlijk en dankens waardig;[3]
Zijn stemme klinkt als een god, zeer konstig en aardig.[4]
Ik en acht niet dat er iet aangenamers mag wezen
Dan als alle 't gezelschap, in vreugden zijnde gerezen,[6]
Over maaltijd zo konstig een speelman mag horen.[7]
- Zij eten 't vlees en drinken den vrolijken wijn geprezen,
Men schenkt z'er in schalen, het is er al te voren. -[9]
Dit dunkt mij 't schoonst, en heb 't voor 't lustigste verkoren.
‘Uw herte heeft lust om te weten mijn droevige kwalen,[11]
Die 't mijne in 't zeggen weder van nieuws zullen verstoren.[12]

3 *eerlijk* schoon
4 *aardig* welluidend, bekoorlijk
6 *gerezen* neergezeten? (rijzen = dalen). Of: in vreugde toegenomen?
7 *over* gedurende
9 *het is er al te voren* alles is er voortreffelijk, goed voorzien
11 *kwalen* ellende
12 *verstoren* bedroeven

Maar want het u belieft, zal ik 's hier alle verhalen,
Van 't beginne ten einde, wat mij op verscheiden malen
Al droefheids van den hemelsen goden toe is gezend.
Hoort dan eerst mijnen name met waarachtiger talen
Opdat gij namaals, als mijn verdriet eens is geënd,
Mijn huis ook verzoekt, en mij als uw vriendlijke waard bekent.[18]
'Ik ben Ulysses Laërtiades, diens listig verstand
Boven alle mensen gaat, mijn lof komt den hemel omtrent.[20]
Ithacam bewone ik, dat is mijn vaderland,
Daarin leit Neritus, den berg vermaard, met bomen beplant;
Veel bewoonde eilanden zijn dicht daaromme gelegen:
Dulichium, Same en Zacynthus, vol bos aan elke kant
- Dees leggen naast bij 't vasteland -, daartegen[25]
Leit Ithaca oostwaarts in Neptunus' vochtige wegen.
't Is een streng land, maar een goede voedster van jongelingen;
Nooit zag ik iet zoeters, 't hert is daar meest toe genegen.
De goddinne Calypso dacht mij in haar liefde te bringen
En tot mijn lands vergeten in spelonken te dwingen;
Die bedrieglijke Circe heeft mij ook in haar huis bemind,
Die mij mede bestond tot haar huwelijk te dringen;[32]
Maar d'inwendigheid mijns herten was daar nooit toe gezind,
Zo men niet zoeters dan vrienden en 't vaderland en vindt,[34]
Al woont men rijk in een vreemd land, ver van vrienden en magen.
Hoort dan, opdat gij mijn treurige weerkomst bekint,[36]
Hoe Iupiter mij, komende van Troyen, heeft doen plagen.[37]

'Wij scheepten van Troyen, een wind kwam ons spoedelijk jagen

18 *verzoekt* bezoekt; *waard* gastheer; *bekent* leert kennen
20 *den hemel omtrent* tot aan de hemel
25 *daartegen* daarentegen
32 *bestond* durfde
34 *zo* aangezien
36 *bekint* verneemt
37 *plagen* kwellen, 'bezoeken'

Tot der stad Ismarum, daar hem de Cicones houën.[39]
Ik plonderde heur stede ende heb veel mannen verslagen;[40]
Wij namen groot goed, ook heur wijven tot dienstbare vrouwen.
Ik behiel' niet meer dan een ander, wij deilden 's in trouwen,[42]
En hebbe voorts snellijk vandaar te vluchten geboden.[43]
Zij waren zot en ongehoorzaam - het bracht hun in rouwen -:
Men drank daar veel wijns, ossen en schapen zag m'er doden.
Hiertussen liepen de Cicones die ons waren ontvloden
Tot haar geburen om hulpe, met ankstiger vaarden.[47]
Dees waren vromer en hun getrouw in alle noden,[48]
Zij konsten manlijk vechten op strijdbare paarden,[49]
Ook als 't nood was te voet. - Die heur 's morgens vroeg openbaarden[50]
En ons met zo menigvuldige hopen overvielen
Als de lente bladen en bloemen doet spruiten uit der aarden.
't Scheen, Iupiter wilde ons daar ellendig vernielen.
Wij streden bij de schepen - de pieken zag men krielen
Als hagel door de lucht, - totdat de zon hoog was getogen.
Zo lang wederstonden wij hun met grootmoedige zielen,[56]
Al waren zij veel. Maar als Phoebus ter aarden was gebogen,
Mochten wij der Ciconers macht niet langer gedogen,
Ende verloren uit elk schip zes vrome gezellen;
D'ander ontliepen den dood met al heur vermogen.[60]

‘Wij zeilden weg, vrolijk, dat wij 't nog mochten vertellen,
Ook droevig om 't verlies ons volks: heur dood gink ons kwellen.[62]
Die riepen wij driemaal, oft zij ons nog ergens hoorden,
Eer ik de vluchtige zeilen van den winde liet zwellen.

39 *hem houen* zich ophouden
40 *verslagen* gedood
42 *in trouwen* voorzeker
43 *en hebbe ... geboden* en ik gebood
47 *met ankstiger vaarden* met angstige vaart
48 *vromer* dapperder
49 *konsten* konden
50 *heur openbaarden* verschenen
56 *grootmoedig* heldhaftig
60 *met al heur vermogen* uit alle macht
62 *ook* maar

‘Doe zand ons Iupiter een vliegende storm uit den noorden:
De wolken dekten hemel en aard, ook de scheepsboorden,
De zwarte nacht overviel ons daar wij wrakende dreven,[67]
Als de winden onze zeilen geweldelijk schoorden,[68]
Die wij uit der zee in 't schip trokken, beducht voor ons leven.
Elk spoedde na 't land, men zag de riemen naarstig aankleven:
Zo worstelden wij twee gantse dagen en nachten
Met arbeid en druk, vrezende het doodlijk sneven.[72]
Op den derden dag 's morgens begonst het weer te verzachten.
Men rechtte de masten, elks zeil daalde om wind te bevrachten;
Wij hebben stuurluiden en wind onze schepen bevolen.
Ik waar' mogelijk thuisgekomen, zonder langer wachten,
Had mij de noordenwind niet belet: die dede ons dolen[77]
Aan 't gebogen land van Malea verre in zee verholen.
‘Daar dreven wij negen dagen en hebben veel geleden;
Wij hadden tegenwind, al 't geluk was ons gestolen.
Den tienden zijn wij op der Lotophagers land getreden,
Die kruid eten; daar haalden wij vers water met vreden,
Voort gingen wij eten op 't strand daar ons schepen waren.
Als den honger en dorst gestild was na reden,[84]
Zand ik twee gezellen in 't land met een van mijn dienaren,
Te zien wat volk daar woonde, en ons dat te verklaren.
Dees kwamen bij den luiden die men Lotophagos heten.
Die deden ons volk geen leed, noch enig bezwaren,
Maar gaven ze van hun kruid, Lotum genaamd, te eten.
Als deze in die alderzoetste vrucht hadden gebeten
Wilden zij niet weerkomen, noch antwoord zeggen, noch schrijven,
Want zij hadden ons ende ook haar thuisvaart vergeten:
Zij wilden Lotum eten ende bij den Lotophagers blijven.
Dees gink ik haars ondanks al wenende t'scheepwaarts drijven,

67 *wrakende* afdrijvend
68 *schoorden* scheurden
72 *druk* verdriet
77 *belet* tegengehouden
84 *na reden* redelijk

Ende band ze binnen scheepsboord met sterke banden.
't Ander volk deed ik mee fluks scheep gaan om ons gerijven,[96]
Opdat niemand Lotum zoude smaken en vergeten zijn landen.
Die zaten op heur banken, elk nam zijn riem ter handen;
Daarmee hebben zij de zee dapper van den schuime gevaagd.[99]

'Alzo voeren wij treurig van die vergetende stranden
Ende hebben der godlozen Cyclopers land belaagd,
Hetwelke den onsterflijken goden zo wel behaagt
Dat zij niet en behoeven te planten noch te ploegen,
Want het ongezaaid alle vruchten vanzelven draagt,
Terwe, gerste, en alle voedsel met vol genoegen;[105]
De wijnstokken, die ooit veel grote druiven droegen,[106]
Zwellen grof, Iupiter zeindt ze een vruchtbare regen.
Zij hebben raadhuis, noch wetten daar zij hun na voegen
En wonen hoog in 't gebergt, zo woeste luiden plegen,
In diepe spelonken, daar elk zo 't hem is gelegen
Over zijn wijf ende kinderen na zijn wille gebiedt.
Geen moeit hem met ander, elk is tot hemzelfs genegen.
'Een klein eiland men tegensover heur haven ziet
Vol bos, daar veel wilde geiten wonen en anders niet.
Men vindt er geen mensenpad, geen jagers die 't wild nasporen
Over de klippen, door de bossen met lustig verdriet;
Daar en werdt geen akker tot ploegen oft maaien verkoren,
Want daar is geen volk: de wildernis is er al te voren[118]
Voor de blatende geiten, die daar bij hopen gaan weiden.
'De Cyclopes hebben geen schepen om in zee te smoren,[120]
Noch geen scheepmakers die ze hun mogen bereiden,
Ook geen stuurlui, die hun zouden weten te leiden

96 *gerijven* te helpen
99 *gevaagd* geveegd
105 *vol genoegen* geheel voldoende, zoveel men maar wil
106 *ooit* altijd
118 *al te voren* voorzeker geheel
120 *smoren* stuurloos in noodweer drijven (v.e. schip gezegd)

Tot vreemde steden, om hun met koopmanschap te generen,[123]
Zo de mensen onderling doen met vriendelijkheiden.
Want heur land is zo vruchtbaar, dat ze geen dink ontberen:
Het draagt overvloedig t'zijnder tijd al wat ze begeren.
Bij 't strand leggen grazige beemden om 't vee te verzaden,
Ook wijngaarden vol druifs, meer dan zij konnen verteren,
En akkers vol koorns, met hangende aders beladen.[129]
't Aardrijk is vet, en draagt overvloedig buiten zijn schaden.[130]
Ook is daar een haven zo veilig, zo bekwaam en zo goed,[131]
Dat m'er ankers noch kabels behoeft, 't komt daar niet tot staden,[132]
Maar die daarin komt, blijft er zo lang in zeker behoed[133]
Als 't hemzelfs belieft, totdat hem lokt een voorwindeken zoet.[134]
Voorbij de haven vliet een zuiver fonteine
Met elst overschaûwd, die haar ruisende t'zeewaart spoedt.

'Hier kwamen wij aan, een god was ons leidsman, zo ik meine,
Door de duister nacht, want wij en zagen 's groot noch kleine.
Een grote nevel was om 't schip, men zag sterre noch maan,
De zwarte dikke wolken dekten den hemel reine;[140]
Niemand zag 't land, noch de wentelende baren daartegen slaan
Voordat onze verdoolde schepen in 't zand bleven staan.
Wij namen de zeilen in, en zijn op 't strand gesprongen;
Daar verwachtten wij den dag, elk is te ruste gegaan.

'Als de gulden dageraad opwaarts kwam gedrongen
Verwonderden wij ons van 't eiland, ouden en jongen.
Wij traden daarop, doe hebben die goddinnen,

123 *hun generen* hun brood te verdienen
129 *aders* aren
130 *buiten zijn schaden* zonder dat 't er nadeel van heeft
131 *bekwaam* geschikt, bruikbaar
132 *tot staden* te stade, van pas
133 *in zeker behoed* in volle veiligheid
134 *voorwindeken* gunstig windje
140 *reine* helemaal

Iupiter's dochters, de geitkens uit het gebergt gedwongen,[148]
Opdat wij die zouden brassen met vrolijke zinnen.[149]
Wij haalden bogen en pieken om jagens beginnen,
En deilden ons aan drien, om de wilde geitkens te vangen.
Een rijkelijke vang gaf ons God daar uit minnen,[152]
Want van twaalf schepen die volgden mijn dolende gangen
Kregen elks negen geiten met groot verlangen:[154]
De beste tien zochten ze uit om mij die te laten.

'Wij zaten totdat de nacht kwam met haar moriaanse wangen
Op 't strand, daar wij wijntken dronken en lekker bokskens aten;
Ook hadden wij nog rood wijns genoeg, bij volle vaten
Van den Ciconers geroofd, als wij die verstoorden.[159]
Wij zagen der Cyclopers land zo na van daar wij zaten
Dat wij den rook zagen, 't geblaat van bokken en schapen hoorden.
Maar als de zonne onder 't water gink duiken na 't noorden
Gingen wij ons ook alle op 't strand tot slapen stellen.[163]
's Morgens, als de stralen des dageraads de wolken schoorden,[164]
Sprak ik tot mijn volk: 'Blijft gij ál hier, mijn trouwe gezellen,
Ik zal met mijn schip en volk hierover versnellen[166]
Na 't ander land, mij verlangt dat volk te bespieden.
Zijn ze rovers, woest, oft deugdlijk, ik zal 't u vertellen;
Ik moet zien of 't vriendelijk volk is, oft wreed, om t'ontvlieden.'

'Doe trad ik t'scheep, en gink mijn gezellen ook gebieden
T'scheep te gaan, de kabels te lossen, en van 't land te steken.
Die kwamen fluks in, ik zag mijn bevel geschieden;
Elk voegde hem aan zijn riem, de stuurman gaf teken:

148 *gedwongen* gejaagd
149 *brassen* (gulzig) opeten
152 *vang*. Er staat: vangt; *uit minnen* goedgunstig
154 *elks* elk
159 *verstoorden* vernietigden
163 *ons stellen tot* toebereidselen maken tot
164 *schoorden* scheurden, of: stutten? (Hoekse Waard: 'de zon staat op stutten')
166 *versnellen* mij haasten

Zij sloegen de zee dat de vloeden al bevende weken
Totdat wij na bij 't ander land zijn gekomen.
‘Dicht aan 't strand wij een hoge spelonke hebben verkeken,[176]
Daar lagen schapen en geiten onder lauwrenbomen.
Wij hebben daar een hole grote woninge vernomen[178]
Van uitgehoolde stenen, bezet met eiken en masten.[179]
Hier woonde een grote Reuze - 't verhaal doet mij nog schromen -:[180]
Dees weidde alleen zijn schapen, die al op hem pasten.[181]
Hij en moeide hem nemmermeer met andere gasten,
Maar hield hem godloos alleen, zonder dienaar oft page.
't Was een grouwelijk monster, wiens krachten ons nog verrasten,
Het en scheen geen mens, maar een groot vervaarlijk bosschage
Op een gebergt; als hij alleen gink zijn passage[186]
Geleek zijn vreeslijk hoofd den hemel te genaken.[187]

‘Een deel van mijn volk beval ik te blijven bij de zeilage,
Twaalf, de besten, gink ik tot mijn gezelschap uitschaken.[189]
Ik nam een geitenhuid vol zwarte wijn van goeder smaken,
- Welk mij Maron Euanthis zoon hadde gegeven,
Die tot Ismarum woonde, priester in Apollo's zaken,
Omdat ik hem, ook zijn wijf en kinderen beschermde 't leven,
Beweegd door zijn eerwaardigheid. Hij woonde beneven
Het boomrijke bos van Apollo in 't wilde woud.
Dees had mij met schone giften geëerd en verheven.
Hij gaf mij zeven talenten gelouterd welgemaakt goud,
Een zilveren beker, twaalf kruiken wijns zoet ende oud:
Zij mocht nemmermeer verderven, 't was een godlijke drank;
Geen dienstboden wisten daaraf, zij was niemand betrouwd;

176 *verkeken* in 't oog gekregen
178 *vernomen* opgemerkt
179 *bezet met* voorzien van; *masten* dennen
180 *schromen* vrezen
181 *op hem pasten* hem in 't oog hielden (om zijn bevelen te gehoorzamen)
186 *passage* weg
187 *genaken* raken
189 *uitschaken* uitkiezen

Hij wist het alleen, met zijn waarde huisvrouw blank,
Ook de spijswaarderse die ze in den beker schank.
Zo dikmaal als zij dronken van die godlijke vrucht,
Goot m'er wel twintig kroes waters in, nog werd ze niet krank,[204]
Maar gaf uit die schale een hemelse edele lucht,
Dies dan elk begeerlijk daaraf drank met eerbare tucht. -[206]
Hieraf had ik een huid vol, ook spijs overvloedelijk.
Mijn herte ontstak mij lustig vol nieuwgierig gerucht[208]
Om verzoeken dien wilden sterken reuze stoutmoedelijk,[209]
Die van God noch zijn gebod en hield.[210]
‘Wij gingen spoedelijk
Tot in 't woeste hol, daar was elk een naarstig doorgronder.
Hij was niet thuis, maar weidde zijn schapen behoedelijk.[212]
Wij doorzagen daar alle dingen, 't gaf ons groot wonder.[213]
Al de berders lagen vol kazen van boven tot onder,[214]
In de stallingen waren nog schapen en bokken bij hopen;
Elk stond verscheiden, de lammerkens stonden bizonder,[216]
Wat jonger was bijeen, d'alderjonkste ook t'zamen gekropen.
t's Avonds dreef 't al vol melks: emmers, mouden, ketels en stopen,[218]
Als hij ze uit die grove elders daarinne dede stralen.[219]
Mijn volk baden: ‘Gaan wij doch met de kazen 't scheepwaart lopen,
En keren dan weder om schapen en bokken te halen,
Zo zeilen wij weg met den buit zonder betalen.
Ik en wilde 's niet doen - 't welk ons na wel is berouwen -
Om hem te zien; hij zou 't ons schenken, docht mij, zonder falen;

204 *krank* slap, flauw
206 *eerbare tucht* gepaste maat; *daaraf* daarvan
208 *ontstak ... lustig* ontbrandde in lust om...; *gerucht* beroering, verwarde gemoedsbeweging(?)
209 *verzoeken* bezoeken
210 *houden van* zich storen aan
212 *behoedelijk* voorzichtig
213 *'t gaf ons groot wonder* wij verwonderen ons er zeer over
214 *berders* planken
216 *bizonder* afzonderlijk
218 *moude* langwerpige houten bak
219 *elder* uier; *stralen* schieten, spuiten

Maar dit miste, hij beviel ons niet lieflijk in 't aanschouwen.[225]

‘Wij maakten vier, en zaten daarbij om niet te verkouen.[226]
Zo wachtten wij hem, en aten zijn lekkere kazen.
Ten laatsten kwam hij met een groot bos droog houts, klein gespouwen,[228]
Hij dreef zijn schapen aan, die voor hem kwamen grazen,
En wierp 't hout van zijn nek, dat hoorden wij kraken en razen.
Dies vloden wij verbaasd diep in die rootsige konduiten,[231]
Gelijk voor eens honds gebas ankstig vlucht menigt van hazen.
Hij dreef de schapen in, - rammen en bokken liet hij buiten -,
Doe gink hij 't gat van de spelonk met een steen besluiten
Zo groot dat ze geen tweeëntwintig paarden mochten bewegen.
Wij zagen hem doe melken, alzo leggende in muiten,[236]
De schapen en de geiten; ál deed hij 't fijn te degen.
Elk liep dan na zijn lammers, die kwamen haar springende tegen.
Voorts liet hij de halve melk in de kaasvaten zinken,
Die mengde hij om stremmen, zo de huisluiden plegen;
D'ander helft hield hij, om dien avond te eten en drinken.
Hij wierp 't hout op, dat begonst te vlammen en te blinken -
Doe zag hij ons, en sprak tot ons in die ankstige holen:

‘Wie zijdi, gasten? Waan komdi hier met schepen oft pinken?[244]
Zeilt gij om koopmanschap, oft drijft gij als rovers dolen?
Hanteerdi ook die moorderse geweldige scholen[246]
Die 't perijkel beminnen, om d'onschuldigen te verderven?’

‘Dit klank door al de spelonk, 't hert zank mij in de zolen
Uit groter vrezen; ik antwoordde om zijn jonst te verwerven:[249]

225 *beviel* bleek te zijn
226 *verkouen* het koud krijgen
228 *gespouwen* gespleten
231 *verbaasd* ontzet; *konduiten* onderaardse gewelven
236 *in muiten* in onze schuilhoek
244 *gasten* vreemdelingen; *waan* vanwaar
246 *Hanteerdi ... scholen* ‘Gaat gij ook om met die moordzieke gewelddadige benden’
249 *jonst* welwillendheid

‘Wij zijn Grieken en komen van Troyen hier zwerven
Door stormen gedreven, en haasten thuiswaarts te keren,
Al is 't door onwegen; wij zoeken ons ouders' erven.[252]
Door 't dolen wil Iupiter mogelijk ons welvaart meren.[253]
Wij zijn van Agamemnon's volk, den Konink vol eren,
Wiens edele faam ook tot den hemel is gerezen
Als die zo machtig een stad en volk heeft konnen verneren.[256]
Nu zoeken wij aan Uwer Genaden ons genezen,[257]
Oft gij ons troostlijk en behulpelijk wilt wezen,
Zo hem elk edel hert den behoeftigen betoont.
Verhoort doch ons ellendige, de goden wilt vrezen,
Want Iupiter vriendelijk bij den behoeftigen woont;[261]
Dees is 't die de wreden straft, en den bermhertigen loont.’

‘Hij antwoordde mij terstond met felle gedachten:
‘Gij zijt al dwaas, gast, waandi mij zo licht gehoond?[264]
Koomdi over zee om mij met uw zotte klachten
De goden te doen vrezen, te dienen oft te achten?
De Cyclopers hebben met de goden niet te doen,
Noch ook met Iupiter de geitzuiger niet, want ons krachten
Zijn boven de heure; dus ben ik wel zo stout en koen
Dat ik u in spijt van Iupiter nog voor morgen-noen,
Geliefde 't mij, alt'zamen zoude dorren eten.[271]
Maar zegt, waar is 't schip daar gij hier met kwaamt?
Dit doet mij bevroên,[272]
Is 't verre van hier, oft ergens nabij op 't strand gezeten?’

‘Zo listig lokte hij mij uit, ik had 's goed om weten,[274]

252 *onwegen* ongebaande wegen
253 *meren* vermeerderen, vergroten
256 *verneren* vernederen, onderwerpen
257 *genezen* redding, behoud
261 *woont bij* waarschijnlijk: gaat om met, bejegent
264 *honen* bedriegen
271 *dorren* durven
272 *doet mij bevroen* laat mij weten
274 *ik ... weten* ik kon 't makkelijk weten: ‘ik merkte het best’

Want ik was ook loos, en antwoordde met kloeker spraken:[275]
‘Neptunus de landschudder heeft ons schip stukken gesmeten
Tegens een roots op 't einde uws lands, daar wij verstaken[277]
Bij een uitstekend hoofd, daar ons een storm dede wraken.[278]
Maar ik en deze ontkwamen zulk doodlijk wenen.’[279]
‘Ik zweeg; die wrede hond sprak niet op deze zaken,[280]
Maar greep er twee met der hand bij armen bij benen,
Die wierp hij als klein hondekens tegens die harde stenen:
't Brein sprank op d'aarde, en 't bloed droop uit de gemorterde wonden.[283]
Doe deilde hij de spieren van de bevende zenen[284]
En heeft ze als een leeuw met huid en met haar verslonden
Zodat m'er noch darmen noch beenders over heeft gevonden.
Wij leden al wenende de hand Gods met noodlijk geduld,
En zagen dit jammer; wanhoop bestreed ons treurige gronden.[288]
‘Als Cyclops zijn groten buik met mensenvlees hadde gevuld,
Daarna de witte melk door die bloedige tanden gepuld,[290]
Gink hij hem in 't hol uitstrekken, mids onder den dieren.
Ik wilde 't hem grootmoedelijk lonen na verdienst en schuld,
En dacht in zijn borst mijn scherpsnijdig zwaard te stieren[293]
Door 't net daar die lever in leit, met kloeker manieren;[294]
Maar een nieuwe zwarigheid deed ons dien aanslag begeven:[295]
Wij hadden moeten sterven binnen des spelonks kwartieren,[296]
Want wij en mochten den zwaren steen niet opheven
Dien Cyclops dicht voor 't grote gat hadde gedreven.
Zuchtende beidden wij den dag, ankst en liet ons niet slapen.
‘In den dageraad maakte hij vuur, wij aanzagen 't met beven.
Doe melkte hij weder zijn geiten ende schapen,

275 *met kloeker spraken* met listige woorden
277 *daar wij verstaken* waarheen wij uit onze koers dreven
278 *wraken* afdrijven
279 *wenen* jammer, ellende
280 *niet* niets
283 *gemorterd* vermorzeld, verbrijzeld
284 *deilde* scheidde
288 *bestreed* overweldigde; *gronden* gemoederen
290 *gepuld* naar binnen geslagen
293 *stieren* sturen, richten
294 *net* vlies
295 *begeven* opgeven
296 *kwartieren* verblijfplaats, woning

De lammerkens kwamen daaronder een sloksken rapen.
Maar als hij 't werk gedaan had, bet dan men zoude geloven,[303]
Greep hij er weer twee van ons, die hij met hongerig gapen
Bereidde, en tot een inbijt gants op heeft gekloven.[305]
Doe heeft hij dien zwaren steen lichtelijk van 't gat geschoven,
En dreef zijn vette beesten uit dat woeste duistere kot.[307]
Daarna sloot hij 't gat weer dicht, hij stopte den diepen oven
En handelde den steen zo licht als een deksel van een pot.
Zo dreef hij de schapen op 't gebergt, die volgden zijn gebod,
Maar ik bleef daar in 't hol, en dacht op mijn aanstaande kwaden,[311]
Ook om mij te wreken, oft Pallas mij nog uit dat slot[312]
Met victorie wilde helpen. Dit docht mij best geraden:
Zijn stok lag voor 't stal, een grote stam zonder tak of bladen
Van een groene olijfboom, lang en dik als een mast
Op een grote galei daar men veel inne mag laden;
Hij had 's gesneden en als hij droog waar' te dragen gepast.[317]
Daar hieuw ik een manslankte af beneven een kwast,
En beval 's mijn volk te effenen met naarstige handen,
Zelfs heb ik mij om een scharpe punt te maken verrast;[320]
Dat was haast gedaan, doe gingen wij de punt wat branden,[321]
En bergden 's in den koeimes, als listige vijanden,
Die daar bij hopen lag. Voorts om ons leed te wreken
Sprak ik: ‘'t Waar' goed dat er hem vier van u achten vermanden
Die met mij zullen dorven zijn oge uitsteken,
Als hem door een zware slaap zijn kracht is bezweken.’
Zij lootten daar vier uit, die ik zelfs zoude hebben genomen;
Ik was de vijfde tot dit feit vol listige treken.[328]

‘Des avonds is hij met zijn beesten wedergekomen;

303 *bet* beter
305 *inbijt* ontbijt
307 *kot* hol
311 *kwaden* rampen
312 *slot* gevangenis
317 *gepast* geschikt gemaakt
320 *zelfs* zelf; *heb ik mij verrast* heb ik mij gehaast
321 *haast* gauw
328 *feit* heldendaad

Hij dreef ze al binnen, - ons overviel een schromen -[330]
In die diepe spelonke, niet en liet hij daar buiten,[331]
Oft uit voorraad, oft dat het God zo schikte t'onzer vromen,[332]
En gink doe 't gat met de vervaarlijke steen weder sluiten.
Doen zat hij om den melk van de elders te uiten,[334]
De lammers kwamen voorts, die hebben aan de mammen geplokt.
Als zijn werk gedaan was, greep hij twee van mijn kornuiten;
Die heeft hij voor zijn avondmaal gieriglijk opgeslokt.
'Ik gink benevens hem - 't was mij nog ten besten gelokt -[338]
En sprak tot hem, dien ik bood een beker lekkere wijn:

'Drinkt dat, nu gij 's mensen vlees in uw buik hebt gebrokt[340]
O Cyclops, zo weet gij wat wij dronken in den schepe mijn,
Opdat gij mijnder ontfermt, en thuis laat gaan met blijden schijn;[342]
Daar zal ik uw genade met offerand gedinken.
Gij onbermhertige, wilt doch niet dus verwoedig zijn;
Wie zoude hier willen komen, nu gij ons dus gaat krinken?'[345]

'Hij nam den kroes, en werd vrolijk door 't smakelijk drinken
Van dien lekkeren drank, en liet ze al reintjens in glijen.[347]
'Zegt mij uw naam' sprak hij, en wilt er mij nog een vol schinken,
Ik zal u ook wat schinken daar gij in zult verblijen.
Der Cyclopers land draagt ook edele wijn aan allen zijen
Door Iupiter's vruchtbaar regen bedauwd uit den noorden,
Maar dit schijnt ambrosiam, 't is beter, ik moet dat lijen.'[352]
'Ik gaf hem nog van die hete wijn, vol tot de boorden.

330 *schromen* vrees
331 *niet* niets
332 *voorraad* voorzorg; *t'onzer vromen* tot ons geluk
334 *elders* uiers
338 *'t was ... gelokt* 'totnogtoe was alles mij opperbest gelukt'
340 *gebrokt* geschrokt
342 *met blijden schijn* op blijde wijze, verheugd
345 *krinken* kwaad doen.
347 *reintjens* 'schoon op'
352 *lijen* erkennen

Driemaal schenkte ik, driemaal drank hij 's: zijn zinnen versmoorden,
De wijn brandde hem om 't hert, hij werd zwaar van lichame.
Doe sprak ik tot hem met smekende listige woorden:[356]
‘Cyclops, terstond vraagde gij mij na mijnen name,
Hoort ze nu, zo schenkt gij mij de beloofde gift bekwame:[358]
Niemand is mijn naam, Niemand ben ik geheten
Van mijn ouders en van elk, dies ik 's mij niet en schame’.
‘Doe sprak hij wredelijk met hoogmoedig vermeten:[361]
‘Zijdi Niemand? Niemand zal ik dan de laatste eten,
D'ander zullen voorgaan, dees jonst zal ik u betogen.[363]

‘Zo is hij dronken een wijle slaperig gezeten,
Doe viel hij plat en lag met zijn dikken hals gebogen.
De slape, die 't al temt, maakte hem gants onbehoedig.
Hij begonst te respen, en heeft den wijn uitgespogen,
Gemengd met grote brokken van mensenvlees bloedig.
Ik leide onzen paal in 't vier en brandde die gloedig,
Ook omdat niemand uit anksten zou vluchten in de holen
Sprak ik mijn gezellen hart aan, ende maakt' ze moedig.
Als nu de punte zo vierig gloeide als d'omleggende kolen
Heb ik ze (mijn volk) die uit te nemen bevolen:
Dat hout glimde, de vonken berstten overal;
God gaf ons moed, zij voerden 't aan, ik stierde om niet te dolen.
Wij staken 't mids in zijn oge rechts bovenop de bal,[376]
Doe greep ik het eind van de paal, met een geweldig verhal,[377]
En draaid' ze krachtelijk - ik stelde mij ter schoren -[378]
Om hem het oge te beroven die ons het leven stal.

356 *smekende* vleiende
358 *bekwame* aangename, welkome
361 *hoogmoedig* laatdunkend; *vermeten* aanmatiging
363 *dees ... betogen* deze gunst zal ik u betonen
376 *rechts* precies
377 *verhal* krachts-inspanning
378 *ter schoren* schrap

Recht zo men een scheepmaker aan een avigaar mag sporen,[380]
Die met beide handen draait, om haast een gat te boren,[381]
Zo boorden wij in 't grote oog dees vierige pale.
Het bloed schoot over zijn aanzicht, hij scheen daarin te smoren,
Daar vloog een damp uit, d'oogbrauwen brandden altemale,
't Vier kraakte in 't vochtige oog als een gloeiende stale
Dat de smid in 't koude water steekt om krachts versterken,
- 't Water springt, het staal zengert knersende te dale -[387]
Rechts zo hoorden wij 't vuur in zijn oge ook snerken.[388]
Hij graaide vreeslijk, het klank door al de hole zerken.[389]
Wij verschrikten alt'zamen en gingen ankstig lopen.
De paal trak hij uit zijn oge vóór alle werken,
En wierp ze fellijk ter aarden door 't pijnlijk nopen.[392]
Doe bestond hij luide d'ander Cyclopes te ropen,[393]
Die daar rondsom woonden in spelonken, in hole gaten
Van 't windige gebergt. Dees kwamen met groten hopen,
Doe zij 't geroep hoorden, snellijk tot zijnder baten[396]
Voor 't gat, vragende d'oorzake zijns roepens uitermaten:

‘Zegt Polypheme, waarom roept gij, wat heeft u zo ontsteld
Dat gij ons bij nachte wekt door uw deerlijk blaten?
Rooft enig mens uws ondanks uw schapen, dat u dus kwelt?
Of heeft u iemand door list verslagen, of met kracht versneld?’[401]

Terstond heeft Polyphemus uit het zwerte hol gesproken:
‘Niemand, vrienden, doodt mij met list maar niet met geweld.’
Zij zeiden weder: ‘Lijdt gij dan ziekte in 't hol gedoken,
Iupiter's wil moet men lijden, dat werdt niet gewroken;

380 *avigaar* grote boor met 'n dwarsstang; *mag sporen* kan waarnemen
381 *haast* vlug
387 *zengert* vonkt; *te dale* neer, naar beneden
388 *snerken* sissen
389 *graaide* huilde; *zerken* grotten
392 *door 't pijnlijk nopen* om de stekende pijn
393 *bestond* begon; *ropen* roepen
396 *tot zijnder baten* hem te hulp
401 *versneld* overrompeld

Maar roept aan Neptunum uw vader, die helpt u uit den brand.'

'Zo gingen zij weg; 't hert lachte mij ende is ontloken
Dat hij bedrogen was door mijn name en listig verstand.

Cyclops, verzuchtende, tastte met zijn dolende hand.
Hij lichtte den steen van 't gat, als een deksel van der kuipen;
Zo zat hij bij 't gat, tastende oft hij niemand en vand
Die hem onder d'uitgaande schapen wilde ontkruipen:
Zo plomp waande hij mij, en zulk een botten duipen.[413]
Maar ik zocht den behendigsten raad dien ik wiste[414]
Om hem met de reste mijns volks veilig te ontsluipen;
't Geldde ons lijf, dies zocht ik alle bedrog en liste.
Ik docht veelderlei, maar dezen raad ik zekerste giste:[417]

'Wij gingen daar veel grote sterke rammen stonden
Vol wols, de kloekste namen wij, daar ik niet in en miste,
En heb ze drie en drie met koorden t'zamen gebonden,
Die wij aan 't net daar Cyclops in sliep hadden gevonden,[421]
Drie aaneen: de middelste most een man onder hem dragen,
De buitenste twee beschermden dien in 't mids bewonden:[423]
Zo most ééns mans laste drie grote rammen plagen.
Ik nam d'aldergrootste ram, de vroomste, na mijn behagen,[425]
En heb mij moedig onder zijn ruiglokte buik gehangen,
Mijn handen ook in de wol gewonden en vast geslagen
- De stinkende lokken wreven tegens ons wangen -.

'Zuchtende wachtten wij zo den dag met zorglijk verlangen
Totdat die schone dageraad scheen op berg en in dal.

413 *plomp* dom; *duipe* sukkel
414 *den behendigsten raad* de sluwste list
417 *zekerste* het veiligst
421 *net* hangmat? (oorspr.)
423 *in 't mids* in 't midden; *bewonden* verborgen
425 *vroom* fors gebouwd

Doe dreef hij de rammen ter weiden met spoedige gangen,[431]
D'ongemolken schapen blaatten over de gantse stal,
- D'elders bezwaarden haar, - treurig betastte hij ze al
Lanks de bekende ruggen; hij merkte niet, plomp van bescheid,[434]
Dat wij daaronder lagen, stillekens zonder geschal:[435]
Haar dikke wol was over de verholen koorden gespreid.
Alderlaatste kwam de grootste ram; die had lankste gebeid,
Met mij beladen, en met lange lokken die lelijk stonken.
Deze betastte Polyphemus en heeft daartoe gezeid:

‘Ei trage ram, wat 's dit, gadi nu laatst uit der spelonken?
Dus verschoven pleegdi niet te gaan, is uw moed gezonken?[441]
Gij weidde ooit eerst de bloemkens, en dronkt de klare stromen,
D'eerst waardi uit, d'eerst thuis, doe gingdi heerlijk pronken.
Hoe zijdi nu dus lui? oft zoude 't u wel dromen
Dat uwen Konink zijn enig oge is benomen
Door dees vervloekte Niemand met zijn kwade gezellen
Als ik dronken was? maar nog zijn ze den dood niet ontkomen!
Och konst gij mij wel verstaan, ende weder vertellen
Waar hij mijn krachten ontschuilt, ik zou 't hem haast vergellen[449]
En strooien zijn brein rondsom dees rootsige wanden.
Mijn hert zou rusten en hem niet meer om 't ongeluk kwellen
Dat mij dees snode Niemand berokt heeft met zijn branden.’

‘Daarna liet hij den ram eerst treden uit zijnen handen.
Zij droegen ons een stuk van 't hol met heur knikkende benen;
Doe loste ik mij eerst, voort alle mijn volk uit de banden.
Wij dreven die vette schapen t'scheepwaarts voor ons henen
En kwamen t'scheep bij ons waarde volk, die met wenen
Heur blijdschap bewezen dat wij den dood waren ontvloden.[458]

431 *doe* toen
434 *bescheid* verstand
435 *geschal* geluid
441 *verschoven* achtergebleven; *moed* trots
449 *vergellen* vergelden
458 *bewezen* toonden

Ik wenkte heur, zij zouden 's laten, - men verstond mijn menen, -[459]
En hebbe snellijk de schapen t'scheep te dragen geboden,
Voorts fluks in zee te roeien uit die ankstige noden.

'Zij droegen de schapen in 't schip, elk zat op zijn banke
En sloegen riemen in zee: ik dankte de goden.
Maar als wij zo ver waren dat men eender stemme klanke
Nauwelijks mocht horen, riep ik met verwijtende danke:[465]

'Cyclops, gij behoorde in uw hol zo niet te eten
Het weerloze volk van mij ellendige kranke![467]
Nu hebdi loon na werk, dat mag ik mij vermeten,[468]
Want gij hebt wredelijk uw gasten in uw huis verbeten;[469]
Dus heeft u Iupiter rechtzinnig gestraft na 't behoren.'[470]

'Hij werd toornig, en heeft een groot deel van den roots gesmeten,[471]
Dat wierp hij rechts over ons schip om ons te versmoren
Dicht bij ons roeder heen, 't welk wij bijna hadden verloren:[473]
De klip maakte plaats in zee, die heeft haar hoog verheven;
Die bare omsingelde 't schip van achter en van voren
En heeft ons mettervlucht weder dicht aan 't strand gedreven.[476]
Ik greep een lange boom, en stiet het af vóór bij de steven,
En winkte mijn volk dat zij 't perijkel met riemen weken:
Zij roeiden dapperlijk, het goud ons aller leven.[479]
Als wij zo tweemaal van 't land waren gesteken,
Bestond ik wederomme Cyclopem aan te spreken[481]

459 *menen* bedoeling
465 *dank* vergelding
467 *kranke* zwakke
468 *nu*. Er staat: Hu (drukfout); *mij vermeten* met recht beweren
469 *verbeten* gedood
470 *rechtzinnig* rechtvaardig
471 *gesmeten* geslagen, gehouwen
473 *roeder* roer
476 *mettervlucht* in een oogwenk
479 *dapperlijk* met kracht; *goud* gold
481 *bestond ik* maakte ik aanstalten

Om hem zijn boosheid ende mijn name bat te bedieden,[482]
Maar mijn volk verboden 's mij rondomme met smeken:[483]
‘Onzalige mens, wildi dan immers niet ontvlieden?[484]
Waarom tergdi dit beest? opdat zijn oor ons zou bespieden?[485]
Wierp hij dien berg niet als een bal, en dreef ons weder aan strand?
Gij ziet uit wat zorglijker perijkel wij daar schieden![487]
Komt uw stemme weer ten oren van dees wrede gygant,
Hij werpt nog den berg en smoort ons in 't grondige zand
Met schip met volk met al, in 't diepste van den vloede.’

‘Zo spraken ze. 't En hielp niet, 't was tegens mijn verstand.[491]
Dies sprak ik weder tot hem met groothertigen moede:[492]
‘Hoort Cyclops, vraagt u een mens van uwen tegenspoede,
Wie u zo fijn met die lelijke blindheid heeft geloond,
Zegt: Het was Ulysses, voor wiens list ik mij niet en hoedde,
Die zone van Laërti die in Ithaca woont.’

‘Doe zeid' hij al huilende omdat hij zo was gehoond:[497]
‘Hei, nu geschiedt mij dat al lange was geprofeteerd!
Hier was eertijds een profeet Telemus, die heeft dik betoond
Dat hij boven alle profeten wijslijk was geleerd;
Dees voorzeide mij dit treurige kwaad, dat mij nu deert:[501]
Dat ik door Ulyssis hand verliezen zoude mijn oge.
Van die tijd vreesd' ik voor enig sterk man in vroomheid geëerd,[503]
Maar 't is een klein snood manneken daar ik 's door gedoge,[504]
Nadat ik zijn wijn drank - 't welk ik mij niet en verboge! -[505]

482 *bat te bedieden* nog meer aan zijn verstand te brengen
483 *verboden 's* beletten 't
484 *immers* met alle geweld
485 *bespieden* opmerken
487 *schieden* ontsnapten
491 *verstand* oordeel, inzicht
492 *met groothertigen moede* in overmoedige stemming
497 *gehoond* bedrogen
501 *kwaad* ramp
503 *in vroomheid* om zijn kracht
504 *snood* armzalig
505 *'t welk ... verboge* ‘had ik daar maar niet zo'n zin in gehad!’

Die mij 't hert stelende de zinnen gink ontschaken.[506]
Komt hier dan, Ulysses, opdat ik u vriendschap betoge[507]
Ende Neptunum bid dat hij u thuis doe geraken:
Ik ben zijn zoon, hij roemt hem mijn vader in alle zaken,
Hij mag mij genezen, ook geen ander god van daarboven.'[510]

'Ik antwoordde met een herte gierig tot der wraken:
'Och had ik u met het oog uw leven ook mogen roven
Zo laagdi blind in Pluto's woninge verschoven,[513]
Daar Neptunus uw oge niet en zoude genezen.'

'Polyphemus bad zijn vader in de visrijke hoven
En heeft de handen na den gesterden hemel gerezen:[516]
'Hoort, Neptune, die het aardrijk bevende doet vrezen,
Hoort mij uw zoon, gij die u roemt te wezen mijn vader;
Geeft dat Ulysses niet en kome in zijn land geprezen
En doet hem op der zee verdrinken als een verrader.
Maar moet hij immers thuiskomen, maakt zijn komste dan spader,[521]
Laat hem zijn huis vinden verwerd vol schade en hinder,[522]
Met onspoed, na verlies van zijn gezellen allegader.'[523]

'Neptunus verhoorde hem als een vader zijn kinder.
Doe nam hij nog een groter steen, - d'eerst was veel minder -[525]
Hij draaid' ze op zijn hand en wierp ze met krachtig geweld:
Die dreef al wentelende na 't schip, 't scheen ons verslinder,[527]
En had ons bijna in 't diepste des afgronds geveld;
Zij donderde dicht voor 't schip in zee, en heeft die zeer ontsteld:[529]
De klip daalde, 't water rees, aan 't strand drongen ons de baren.

506 *de ... ontschaken* het verstand ontroofde
507 *betoge* betoon
510 *ook* maar
513 *verschoven* verworpen
516 *gerezen* opgeheven
521 *immers* in elk geval; *spader* later
522 *verwerd* in wanorde, in een slechte toestand; *hinder* verdriet
523 *onspoed* tegenspoed
525 *minder* kleiner
527 *dreef* vloog; *ons verslinder* onze vernietiger, ons verderf
529 *ontsteld* in beroering gebracht

't Volk viel aan de riemen, ankst heeft haar kracht versneld,
Ende zijn zo met haasten na het eiland gevaren
Bij d'ander schepen, daar al mijn gezellen waren,
Die ons daar met duchten verbeidden vol treurigheden.
Die trokken 't schip vrolijk op 't strand, 't kwam daar al vergaren,
Daarna zijn wij ook op het zoute zand getreden.
Wij deilden des Cyclops schapen met rust en met vreden,
D'een had niet meer dan d'ander, de deilinge viel al gelijk,
Behalven dat ik een ram meer kreeg na oude zeden;
Dien offerde ik Iupiter op 't strand tot dankbaarheids blijk.
Die en achtte mijn offer niet, maar dacht met wat praktijk[541]
Hij mijn volk en schepen best in zee zoude verzinken.

‘Wij zaten totdat de zonne liep onder 't aardse rijk
Bezig met lekker vlees te eten en zoet wijntjen te drinken.
De lucht werd donker, wij zagen de sterren blinken.
Doe leiden wij ons neder om slapens beginnen.
's Morgens als de dageraad den nacht bestond te krinken,[547]
Beval ik mijn volk, dat elk hem in zijn schip zoude vinnen.[548]
Die gingen fluks t'scheep, ik dede de kabels ontbinnen,[549]
Zij zaten op de banken, men zag ze de riemen aanvaten:[550]
Het snelle roeien betuigde heur willige zinnen.
‘Zo dreven wij spoedig voort door d'onstadige straten,[552]
En treurden om ons volk, die wij daar hadden gelaten.

EINDE VAN 'T NEGENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

541 *praktijk* (listig) middel
547 *bestond te krinken* begon te verzwakken
548 *hem vinnen* zich begeven
549 *ontbinnen* ontbinden
550 *aanvaten* aanvatten
552 *d'onstadige straten* de ongestadige (bewegelijke) paden der zee

Het tiende boek *Odysseae homeri*

*

Inhoud:

Voorts vertelt hij 'tgene dat hem gebeurd was bij Aeolum den wachter der winden: hoe die Ulyssi den westenwind gaf, 'twelk hem voorwind was, ende ook d'ander winden in een lederen zak besloten. Welken zak Ulysses' gezellen, terwijle hij sliep, openden, wanende dat er goud in geweest ware, dies de winden tot Aeolum keerden. Als Aeolus daarna Ulyssem niet meer verhoren wilde, is hij vandaar gezeild ende tot de Lestrigoniërs gekomen, daar hij elf schepen verloor; ende daarna op 't eiland komende, zendde hij met Eurilocho de helft van zijn volk, daartoe geloot zijnde, om te vernemen wat volk daar woonde. Alle de gezellen werden van Circe in verkens verkeerd, behalven Eurilochus; dies† gaat Ulysses zelfs om dit te onderzoeken. Maar want hem Mercurius een kruid genaamd Moli gaf, zo bleef hij onbeschadigd§, alhoewel hij daar bij Circes een gants jaar lag** om zijn gezellen weder in heur eerste gedaante te brengen. Ende hij daalt ter hellen*.

‘**K**ERMENDE zijn wij in 't eiland Aeoliën gekomen,
Daar woont Aeolus Hippotades, bij den goden verkoren:[2]
Een ijzeren muur omsingelt het land tegens de stromen,

* waardoor
† daarom
§ ongedeerd
** verbleef
2 *verkoren* bemind

Een rootse loopt daar ook rondsomme, hoog om voor te schromen.[4]
Twaalf kinderen zijn hem in zijnen hove geboren,
Zes jongelingen en zes dochters, die had hij tevoren
T'zamen gehouwd: elk broeder had een zuster te wijve;
Dees zag men altijd waarschappende vreugd oorboren[8]
Bij heur waarde vader en moeder, vrolijk van bedrijve;[9]
Daar was overvloed van spijs en van drank t'haren gerijve.[10]
's Daags waren ze in heurs vaders hof groot van machte,
T's avonds leide hem elk bij zijn kuise wijf, lijf aan lijve,
Om slapen op chierlijke bedden de rustige nachte.
‘In dees heerlijke stad ontving ons dat godlijk geslachte
Zeer vriendelijk, en hebben ons daar een maand lang gehouen.
Aeolus kreeg mij lief, en vraagde wat mij daar brachte;
Ik verhaalde der Grieken uitvaart en weerkomst vol rouwen[17]
Met alle dat ons geschied was in rechter trouwen.[18]
Maar als wij begeerden te reizen gink ik 's hem vermonden.
Hij was tevreden, en gaf ons - dat wij behoeven zouen -
Een negenjarigen ossenhuid ter zelver stonden:
Daar heeft hij al de stormwinden inne bewonden;
Iupiter had hem heur voogd gemaakt, zij volgden zijn wille.[23]
Daarna heeft hij 's met een zilveren band in 't schip gebonden[24]
Wel vast en dicht, om daar niet uit te bersten met geschille.[25]
Hij zand ons ook een westenwind, paslijken stille,[26]
Om ons met onze schepen spoedig thuiswaarts te jagen;
Maar 't was niet voorzien, mijns volks zotheid verdraaide de spille.[28]

4 *schromen* vrezen
8 *dees* Er staat *dus* (drukfout); *waarschappende ... oorboren* het genot van feestmalen smaken
9 *waarde* geliefde
10 *t'haren gerijve* naar hun wens
17 *rouwe* smart
18 *in ... trouwen* geheel naar waarheid
23 *voogd* heer en meester
24 *'s* die (de ossenhuid)
25 *dicht* stevig; *met geschille* met rumoer
26 *paslijken* tamelijk
28 *voorzien* voorbeschikt; *verdraaide de spille* stuurde de zaak in de war

‘Alzo zeilden wij stadig negen nachten en dagen.
Den tienden verscheen ons vaderland met groot behagen,
En zagen den rook al van der inwoonders vieren.
Ik was vermoeid, een zware slaap bevink mij, t'onzer plagen;[32]
Want ik stond altijd aan 't roer, en had niemand laten stieren,
Om spoediger te komen binnen mijn lands kwartieren.[34]
‘Terwijl ik sliep mijn volksken tot malkanderen spraken
Vermoedende door Aeoli vriendelijke manieren
Dat hij mij veel gouds oft schats geschenkt had binnen zijn daken;
D'een sprak tot d'ander: ‘O God, wat wonderlijker zaken,
Waar wij komen, iegelijk heeft dees man lief en waard,
Tot alle steden weet hij elkerlijks jonste te schaken.[40]
Welk een schat heeft hij nog tot de Trojaanse buit vergaard![41]
Wij komen met ijdel handen, niet hebben wij bespaard.[42]
Wat meindi heeft hem Aeolus nog gegeven?
Gaan wij dien schat doch eens bekijken mettervaart,[49]
Den ossenhuid ontknopen; wij zullen 's weder toeweven.’

‘Dees kwaden raad gingen al mijn gezellen aankleven.
Zij ontbonden den zak.... fluks zijn de winden uitgewrongen,
Een felle storm heeft heur wenende van 't land in zee gedreven.
Ik ontwaakte, en dacht: 't is beter in zee gesprongen
Dan langer dus te leven; nochtans heb ik mij bedwongen
En bleef onder in 't schip verholen, met een treurig verstand.[56]
Een vreeslijke dwerlink heeft hun wederomme gedrongen[57]
In Aeoliën; zij treurden zeer, wij traden weder op 't land;
Men haalde water, wij aten omtrent de schepen op 't strand.[59]

32 *t'onzer plagen* tot ons onheil
34 *mijn ... kwartieren* mijn landstreek
40 *tot ... steden* overal; *elkerlijks ... schaken* ieders genegenheid te veroveren
41 *tot* bij (gevoegd bij)
42 *ijdel* lege; *niet* niets; *bespaard* overgehouden
49 *met-der-vaart* gauw
56 *verstand* geest.
57 *dwerlink* wervelwind
59 *omtrent* bij

‘Maar als wij der naturen behoeften hadden voldaan,
Nam ik een gezelle met een dienaar, en ben te hand[61]
Alzo verzelschapt tot Aeolus' hove gegaan;
Die zat met zijn wijf aan 't maal, ook waren d'r zijn kinders aan.
Wij kwamen binnen der deuren, en stelden ons daar neder.[64]
Elk was verwonderd, zij zeiden: ‘Ulysses, doet ons verstaan:
Hoe komt dit bij? Wat ongeluk jaagt u hier weder?[66]
Men gaf u een westenwind, en de stormen in 't leder
Opdat gij haast in uw gewenste land zoudt komen mogen.’[68]

‘Daarop antwoordde ik bedroefd met sprake teder:[69]
‘Den slaap en mijns volks dwaasheid hebben mij bedrogen.
Helpt mij ellendige nog eens, vrienden, uit meedogen!
Wilt maar, 't geschiedt; u en zal geen machte ontbreken.’

‘Zo sprak ik smekende en ootmoedig gebogen.
Zij zwegen alle, maar de vader begonst te spreken:
‘Fluks weg uit mijn land, gij snode mens, hier helpt geen, smeken![75]
't Betaamt mij niet bijstand te doen een vijand der goden.
Maakt u weg, de goden haten u, dat 's nu gebleken.’

‘Zo liet hij mij gaan, zwaarlijk zuchtende in deze noden.
Wij scheepten treurig vandaar, den hope was ons ontvloden,
Het moeilijk roeien heeft der mannen herten gekweld[80]
Door ons dwaasheid, want geen schijn van weerkomst werd ons aangeboden.
Zes dagen en nachten is gestadig ons koers versneld,
Den zevenden hebben wij ons schepen voor een stad gesteld

61 *te hand* aanstonds
64 *stelden ... neder* gingen zitten
66 *hoe ... bij* hoe komt dit?
68 *komen mogen* kunnen komen
69 *met ... teder* met zachte (beschroomde) woorden
75 *snode* rampzalige
80 *gekweld* geplaagd

Lestrigonia genaamd, voorzien met havens diep en breed.
Lamus regeert daar; d'een herder roept d'ander in 't veld;
Dees keert in, d'ander komt uit, om wachten hij hem besteedt.[86]
Dubbeld loon is daar voor den wakkeren herder bereed:[87]
Daags wacht hij schapen, 's nachts koeien; hij woont bij de wegen.[88]

'Hier kwamen wij in een haven, daar nooit schip schade en leed,
Omsingeld van een kromme roots in de lucht toe gestegen;[90]
Vóór is een nauwe mond, de stranden buigen haar daartegen:[91]
Daar zijn wij met al ons schepen binnengevaren.
Zij lagen bijeen, zo men in stille wateren plegen,
Want daar verheffen hem nemmermeer vloeden of baren,
Maar 't water kan als een spiegel elks aanzicht verklaren.[95]
Ik sprong op 't land en heb 't schip aan d'uiterste roots gebonden;
Op dees klips toppe klimmende, zag ik waar wij waren.
Daar heb ik geen spoor van mensen noch beesten gevonden,
'k En zag maar een rook opstijgen, om 't welk te verkonden,[99]
Ook wat volk daar woonde, wie hem heur Konink vermat,[100]
Heb ik twee gezellen met een dienaar derwaarts gezonden.

'Zij kwamen terstond op een grote weg breed en plat,
Daardoor men van 't hoge gebergt het bos brengt in de stad.[103]
Antiphatis dochter kwam heur om water in 't gemoet.
Dees droeg tot die schoon fontein Artaciam haar watervat,
Want vandaar haalde de stad haar water licht klaar en zoet.
Zij spraken de maagd aan, en hebben ze vriendelijk gegroet,

86 *om ... besteedt* hij verhuurt zich om het vee te bewaken
87 *bereed* beschikbaar, te krijgen
88 *hij ... wegen* Fout vertaald: 'Prope enim noctisque et diei sunt viae'
90 *in ... toe* tot in de lucht
91 *haar* zich; *daartegen* daar naar toe
95 *aanzicht* gelaat; *verklaren* tonen
99 *verkonden* onderzoeken
100 *hem ... vermat* er aanspraak op maakte hun koning te zijn
103 *bos* hier wordt bedoeld: hout

Vragende wat volk daar woonde en onder wat Koning:
Die wees hun haar vaders hoge huis op staande voet.
Zij gingen derwaarts. Als zij kwamen in die grote woning
Vonden zij 't wijf daar, 't was hun een ankstige vertoning:[111]
Zij scheen een rootse. Dees heeft haar man van den markt geropen,[112]
Die wilde ze doden, en greep er een zonder verschoning
Voor zijn avondmaal, d'ander zijn 't na de schepen ontlopen.
Hij riep luide, de Lestrigoniërs kwamen met hopen
Als hoge toornen, elks hoofd scheen de lucht te genaken.[116]
Zij rolden grote stenen, die sprongen door 't krachtig nopen[117]
Op volk en op schepen, 't begonst te tieren en te kraken;
't Volk kreet al stervende, de schepen berstten en braken.
Als vissen van 't strand zij de doden om brassen grepen.[120]
‘Onder dees moorderij zocht ik uit de haven te geraken
En hieuw met mijn zwaard aan stukken kabels en repen.[122]
Ik beval mijn volk, dat ze de riemen ter handen grepen
Om fluks te ontvlieden die vreeslijke geruchten.[124]
Des doods ankste deed hun snellijk roeien van d'ander schepen:
't Schip dreef willig na zee, om die bloedige rootsen t'ontvluchten
Daar al d'anderen bleven, maar wij ontkwamen 't met duchten.
Zo voeren wij vandaar, zeer bedrukt, en ook half verblijd:
't Ontkomen was ons lief, maar ons volks dood deed elk verzuchten,
't Verlies van ons waarde gezellen kwelde ons langen tijd.

‘Wij kwamen tot Aeaeam, een eiland groot en wijd,
Daar de goddinne Circes haar woonplaats hadde verkoren,[132]
De welsprekende zuster van Aeaeta onbenijd,

111 *vertoning* verschijning
112 *geropen* geroepen
116 *toornen* torens; *genaken* raken
117 *nopen* stoten, duwen
120 *brassen* schrokken, vreten
122 *repen* touwen
124 *gerucht* strijdgewoel
132 *verkoren* gekozen

Beide van één vader, de lichtende zonne, geboren;
Haar moeder Persa mocht men Oceanus' dochter sporen.[135]
‘Hier was 't daar wij 't schip heimelijk in de haven brachten,
Enig god was ons leidsman, wij traden op 't strand als voren.[137]
Daar lagen wij treurig twee dagen en twee nachten
Kwelende door arbeid en veel ellendige klachten.[139]
Maar als de schoon dageraad den derden dag verlichtte,
Nam ik mijn spiets en scherpe zwaard met stoute gedachten
En klam op een rootse, daar ik mij hoge oprichtte
Om iet te horen oft volk te krijgen in 't gezichte.
Ik zag een zwarte roke rokende opwaart strekken[144]
Uit Circis huizinge door de hole bomen dichte.[145]
Terstond nam ik voor te wandelen tot dier plekken
Daar ik de drijvende rook den hemel zag betrekken;
Maar beter docht mij nog eerst tot mijn volk te wenden[148]
Om wat te ontbijten en hun mijn zin te ontdekken,[149]
En dan iemand van hun, om horen, voorheen te zenden.[150]
‘Maar als ik bij 't schip was, mijn weg bijna ten enden,
Zo heeft enig god mijnder ontfermd uit bermhertigheiden,
En zand mij een groot gehoornd hirte in mijn ellenden[153]
Dat kwam ter rivieren drinken uit de bossige weiden,
Verhit van der zonnen; ik gink hem lagen bereiden.
't Kwam door de klippen, daar wierp ik 's met al mijn vermogen
Den pieke dwers door 't lijf: het blaatte, d'ogen die schreiden,
't Viel in 't stof, zuchtende is de ziele vervlogen.
Ik liep er toe, en heb er de bloedige pieke uitgetogen;
Die stiet ik in d'aarde, verblijd dat ik 's zo hadde verrast.
Doe draaide ik van rijskens en biezen t'zamengebogen

135 *mocht men sporen* men kon aan haar zien dat zij ... was? (stoplap)
137 *als voren* evenals de vorige keer
139 *kwelende* lijdend, kwijnend
144 *strekken* gaan
145 *hol* laag, in de laagte
148 *wenden* gaan
149 *mijn ... ontdekken* mijn gedachten mee te delen
150 *voorheen* vooruit
153 *hirte* hert

Een band van een vaâm, en knoopte de voeten wel vast[162]
Van 't zware dier; die schikte ik voor 't hoofd, mijn rug droeg al de last;
Ik steunde op de piek als ik een voet voort zoude stellen.[164]
Zo trad ik na 't schip, 't beest was groot, 't en had anders niet gepast
Op schouder noch armen; zo kwam ik bij mijn gezellen.
Daar gink ik 't op 't strand voor ons schip tragelijk vellen,[167]
En sprak tot mijn volk alt'zamen met vriendelijker talen:

'Nog leven wij, vrienden! al wil ons 't ongeluk kwellen,
Vóór den rechten sterfdag en mag de dood niemand halen.
Bereidt nu de spijze, zo drinken wij den wijn uit schalen;
Niemand en kwel met den mageren honger zijnen geest.'

'Zo zeid' ik. Terstond was 't al naarstig op 't strand te dalen[173]
Uit den schepe, 't kwam daar al omtrent, de minst met de meest.[174]
Elk zag 't met verwondering, want het was een zeer groot beest.
Als 't gezichts luste vernoegd was en heur hadde verlaten,[176]
Wies elk zijn handen, zij bereidden de spijze tot de feest.
't Gedenkt mij nog hoe wij dien dag blijdelijk zaten
Op 't strand, daar wij zoet wijntjen dronken en wildbraad aten
Totdat de nacht kwam en de zon in zee was gedoken.
Doe sliepen wij op 't strand, daar wij alle zorge vergaten.

'Als de dageraad den zwarten mantel hadde gebroken
Van de donkere nacht, zo heb ik aldus gesproken
Tot mijn volk, die mijn reden alt'zamen aanhoorden:
'Hoort vrienden, niemand van ons allen heeft nog geroken[185]

162 *vaâm* vadem (1,83 m)
164 *voort stellen* voorwaarts zetten
167 *vellen* villen
173 *te dalen* afgedaald, beneden
174 *daar omtrent* er om heen
176 *Als ... was* toen het verlangen om het te zien bevredigd was
185 *geroken* bespeurd

Waar dat wij zijn, of oost of west, of zuiden of noorden,
Dus laat ons rondsomme raadsplegen bij goeder oorden;[187]
Of iemand iet weet - als ik neen ducht -, die zegge 't hier ter stee.[188]
Ik was op een hoge roots, als mijn ogen 't hert bespoorden;[189]
Doe zag ik dit eiland omsingeld met de woeste zee,
Het leit zeer neder; een breden rook zag ik doe mee[191]
Uit veel geboomts opstijgen, zwart en nevelachtig.'

'Als ik dit sprak versaagde mijn volk, 't herte dee hun wee,
Want zij werden der Lestrigoniërs boosheid gedachtig,
Ook de verslinnende wreedheid van Cyclope krachtig.[195]
De rokende tranen konsten 's herten droefheid niet helen,[196]
Maar 't schreien mocht niet helpen, dat meerde hun treuren klachtig.[197]
Doe gink ik al mijn trouwe gezellen aan tween delen;
Elk deel gaf ik een hoofdman om daarover te bevelen,
Ik was d'een, Eurilochus d'ander, een man als een god.
't Lot werd in een helmet geroerd, om den tocht gink men spelen:[201]
Daar viel op den vromen Eurilochum het nijdige lot.
Hij spoedde hem met tweeëntwintig man, na mijn gebod,
Die gingen al wenende heen, 't moste ons ook deren.

'Zij vonden het huis van Circes, een groot rijkelijk slot,
Diep in een dal verborgen, maar lustig na wens' begeren.
Omtrent dit hof waren veel wolven, leeuwen en beren
Van Circe betoverd, dees hadden haarzelfs vergeten.[208]
Zij misdeden niemand, maar deden ons volk veel eren,

187 *bij ... oorden* in goede orde, ordelijk
188 *of* als; *als ... ducht* wat ik vrees dat niet 't geval is; *ter stee* terstond
189 *bespoorden* bespeurden
191 *neder* laag
195 *verslinnende* verslindende
196 *rokende* dampende; *helen* verbergen
197 *meerde* vergrootte
201 *in ... geroerd* in een helm geschud
208 *haarzelfs* zichzelf

Met wispelstaarten en lekken hebben zij haar gekweten:[210]
Als honden daar een Konink ter tafel is gezeten
Rondsom zijn benen strijken, rekken, lopen en springen,[212]
- Dies krijgen zij de toegeworpen lekkere beten -:
Zo kwamen leeuwen en beren spelende om heur dringen.
Mijn volk, dit ziende, konst hun van ankst nauw bedwingen,
Daar zij stonden in de deur der goddinnen huis beneven.
Dien hoorden zij een lustig lieflijk liedeken zingen,[217]
Als zij de spoel door liet schieten om een web te weven
Rijkelijk, subtiel, schoon en konstig boven schreven,
Ook godlijk, zo de goddinnen gestadelijk maken.
Doe sprak Polites, een edel Prinse verheven
Die mij lief en waard was boven elk in alle zaken:
'Hoort gezellen, hoe klinkt die zang binnen die hole daken![223]
Zij weeft die daar zingt, 't is een vrouw oft een goddinne.
Laat ons fluks kloppen.' - Zij deden 't alle met luider spraken.
Zij opende terstond de deure en noodde ze inne.
Alt'zamen volgden ze met onvoorzichtigen zinne
Behalven Eurylochus; die bleef, bedrog was zijn vrezen.
D'ander bracht ze binnen en steld' ze op stoelen in 't beginne,
Zij gaf ze kaas, meel, ook honig door zoetheid geprezen,[230]
De wijn Pramneum verloos zijn lieflijk wezen,[231]
Ook mede het brood, door 't menksel van haar schadelijk venijn,
Om hun vaderland te vergeten. Terstond na dezen
Sloeg zij ze met haar roede, en betoverde ze fijn:[234]
Zij dreef ze na 't verkenskot, - elk geleek wel een zwijn
Van stemmen, borstelen, hoofden en lichamen;
Maar 't herte bleef onveranderd zo 't ooit voormaals plag te zijn;[237]
Daar zijn ze wenende inne besloten alt'zamen.
Circes gaf ze ekelen, en spijzen die verkens betamen

210 *haar gekweten* zich uitgesloofd
212 *rekken* zich uitstrekken (naar), reikhalzen
217 *dien* die (Circe)
223 *daken* woning
230 *door* om
231 *verloos* verloor
234 *fijn* volkomen
237 *ooit* altijd

Te eten, als heur halve lijven in 't slijke steken.

‘Eurylochus gink terstond zijnen weg t'scheepwaart ramen[241]
Om zeggen 't ongeluk hem van zijn volke gebleken.
Bij mij en konst hij één woord van droefheid niet spreken
Hoewel hij begeerlijk was ons zijn hertzeer te klagen.
Als wij dus zagen de tranen uit zijn ogen leken
En hem met twijfellijk duchten begonden te vragen,
Doe vertelde hij zijns volks ellendige plagen.[247]
‘Na uw bevel, Ulysses, namen wij onzen gank'
Sprak hij, en vonden een huizinge schoon in 't behagen[249]
In een dal verborgen; daar weefd' er een die lieflijk zank,
't Was een goddinne oft vrouw. Zij riepen met luid geklank,
De vrouw deed de deur op, en gink hun vriendschap betogen.[252]
Zij volgden ze alle willig uit lust van spijs ende drank,
Maar ik bleef staan, en duchtte te worden bedrogen.
Ik zag ze vergaard, zij verdwenen al uit mijn ogen....
Lang toefd' ik, en zag geen van hun, maar veel wilde dieren.’

‘Zo sprak hij; terstond nam ik de best van al mijn bogen
En gink mijn schouders met mijn grote stalen zwaard verchieren;[258]
Voorts beval ik hem dat hij mij derwaarts zoude stieren.[259]
Die viel aan mijn knien, en heeft mij wenende gebeden:

‘Brengt mij daar niet mijns ondanks, o Prinse goedertieren,
Och blijft doch, of gij komt zelfs niet weer hier ter steden,
Noch gij en zult ook geen van uw volk weder herwaarts leden.
Dus laat ons met dit volk haastig onzen vlucht verstijven;[264]
Wij mogen 't kwaad nog ontvlien, laat ons snellijk vertreden.’[265]

241 *ramen* volbrengen (afleggen)
247 *plagen* ramp, onheil
249 *schoon ... behagen* behagend door zijn schoonheid
252 *vriendschap betogen* vriendelijkheid betonen
258 *verchieren* voorzien, omgorden
259 *stieren* de weg wijzen
264 *verstijven* beramen
265 *mogen* kunnen; *vertreden* weggaan

‘Euryloche' zeid' ik, wildi niet mee, gij meugt wel blijven;
Laat u in 't schip met spijs en drank gerijven.[267]
Maar ik moet gaan, den nood dwingt mij mijn volksken te halen.’

‘De zee en 't schip verlatende zag men mijn gank verstijven.[269]
Maar als ik mij spoedde door die heilige dalen
Om te komen bij Circes in die toverse zalen,
Kwam mij Mercurius met zijn gulden roeiken tegemoete[272]
Als een zeer schoon jongelink: die sprak met heuser talen
De hand op mijn schouder leggende eer hij mij groette:
‘Waar gadi, onzalige, aldus alleen te voete
In onbekende plaatsen? Koomdi om uw gezellen?
Die heeft Circes in 't kot besloten, daar lijden ze boete[277]
Als verkens; wildi u om heur in perijkel stellen?
Gij meugt ze niet verlossen, zij zal u als d'ander kwellen.
Maar ik wil u uit dit kwaad verlossen ende behouen.
Let daarom wel op mijn raad dien ik u zal vertellen:
Als gij bij Circes zult zijn, zo blijfdi vrij van rouwen,[282]
Al haar kwaden raad zal ik u verklaren in trouwen.
Zij zal u een dranksken maken, en doen venijn in uw brood,
Maar u zal ze niet betoveren met zulks te brouwen,
Want mijnen raad is te goed, die helpt u uit alle nood.
Hoort dan: als Circes u slaan zal met haren roede groot
Trekt fluks uw zwaard van uw dije, uw blinkende wapen,[288]
Valt haar dan op 't lijf, veinst u toornig, en dreigt ze den dood.
Zij zal u vrezen en noden bij haar te slapen.
Weigert dat, wilt geenszins op haar beddeken luste rapen,[291]
Opdat ze uw volk verlosse, en u goedlijk laat scheien,[292]
Maar laat ze den goden eed doen u niet te betrapen[293]

267 *gerijven met* voorzien van
269 *verstijven* zich voortbewegen
272 *roeiken* kleine roede
277 *boete* waarschijnlijk: toverij
282 *rouwe* droefheid
288 *dije* Alle drukken: *dgie*
291 *rapen* smaken
292 *goedlijk* bereidwillig; *scheien* vertrekken
293 *betrapen* in de val lokken

Met enige ander listen die zij u mag bereien,
Opdat zij u niet onvernuftig in wellust doe weien[295]
Wijfachtig, weerloos en teder met haar valse praktijk.'[296]

'Doe trak hij den raad uit der aarden in die valleien[297]
En deed mij van zijn aard verklaringe ende blijk.[298]
De wortel was zwert, maar de bloeme was den melk gelijk;
Moly noemen 't de goden, de mensen vinden 't zwaarlijk,[300]
Maar de goden vermogen 's al, heur wil is van machten rijk.
'Meteen steeg Mercurius ten hemelwaarts openbaarlijk,[302]
Ik gink na Circes' huis, 't gepeins kwelde mij vervaarlijk.
Voor haar deure bleef ik staan en heb luide geropen.
De goddinne verhoorde mijn stemme klaarlijk,[305]
Terstond kwam zij voorts en dede de deure open;
Zij noodde mij, ik volgde, 't hert was vol drukkig nopen.[307]
Ik werd van haar gesteld op een zilveren stoel verheven,
Voorts bracht ze mij wijn daar haar toverie in was gedropen;
Die heeft ze mij in een gulden schale te drinken gegeven -
Zij dacht mij niet goeds - ik drank ze uit zonder sneven,[311]
En bleef dien ik was, door dien drank werd ik niet verzot.
Doe heeft ze mij met der roeden op 't lijf gedreven[313]
Zeggende: 'Loopt nu bij uw gezellen in 't verkenskot.'

'Ik trok doe mijn zwaard van leer na Mercurius' gebod[315]
En viel haar aan, of ik ze had willen vermoorden.
Zij riep en viel ankstig aan mijn knien, 't en docht haar geen spot;[317]
Daar sprak ze mij aan met snelle klaaglijke woorden:

295 *onvernuftig* dwaselijk
296 *teder* zwak; *praktijk* listige kunst
297 *raad* voorbehoedmiddel, 'talisman' (remedium)
298 *blijk* getuigenis
300 *zwaarlijk* bezwaarlijk
302 *openbaarlijk* duidelijk zichtbaar
305 *verhoorde* hoorde; *klaarlijk* duidelijk
307 *drukkig nopen* drukkende beroering
311 *niet* niets; *zonder sneven* zonder dralen
313 *gedreven* geslagen
315 *van leer* uit de schede
317 *spot* gekheid, grap

‘Wie zijdi? van wat volk, uit wat stad? van zuiden of noorden?
Van wat geslacht? Zegget' mij doch! het doet mij versagen,
Dat mijn drank noch slag uw zinnen niet en versmoorden;[321]
Want nooit man en mocht deze venijnen verdragen
Nadat hij ze door 't bolwerk zijnder tanden gink jagen.
Maar gij draagt in uw borst een onveranderlijk gemoed.
Oft zijdi die listige Ulysses kwaad om verlagen,[325]
Daar mij Mercurius dikwijls vermaning af doet,[326]
Dat hij van Troyen hier schepen zal met veel tegenspoed?[327]
Steekt op dan uw zwaard, gaan wij t'zamen op mijn beddeken naakt,
Laat ons vreugde bedrijven, betrouwt niet dan alle goed.’[329]

‘Hoe zoud' ik, o Circe, u willen doen zo gij daar spraakt?
Hebdi geen verkens van mijn volk in uw huizing gemaakt?
Mij legdi lagen, en beveelt bij u op 't bedde te gaan;
Zo haddi gaarne mijn vroomheid en manheid ontschaakt![333]
Maar neen, ik koom op uw bedde niet, gij en doet mij verstaan[334]
Bij der goden eed, dien ik vast en van waarden waan,[335]
Dat gij geen list meer en zoekt om mij te deren.’

‘Daarop heeft zij mij terstond een dierbaren eed gedaan[337]
Zo ik 's begeerd hadde: ik hoorde haar zweren.
Doe steeg ik op 't schoon beddeken na haar begeren. -

‘Vier maagden dienden Circen met gehoorzame oren,
Elk deed naarstig 't zijne na haarder vrouwen leren;[341]
Dees waren uit fonteinen en van bossen geboren,

321 *zinnen* verstand; *versmoorden* benevelden
325 *kwaad ... verlagen* moeilijk te belagen
326 *daar ... doet* waar M. mij dikwijls over zegt
327 *schepen* varen (of misschien: landen)
329 *betrouwt* geloof
333 *vroomheid* kracht; *ontschaakt* ontroofd
334 *gij en* als gij niet
335 *van waarden* van kracht, geldig; *waan* acht
337 *dierbaren* dure
341 *'t zijne* 't hare

Ook uit heilige rivieren, die de zee besporen.[343]
Een van haar heeft het bedde met schoon tapijten bedekt,[344]
Daar zij fijne slaaplakens op spreidde te voren;
D'ander heeft voor 't bedde de zilveren tafel gestrekt,
Ook gulden schotels daarop gesteld rein en perfekt;
Door de derde is de wijn in zilvere schalen doen vloten,
De vierde bracht water en heeft met blazen een vier verwekt
Onder een koperen pot, die heeft de hitte genoten.[350]
Als 't water ziedende uit de glimmende pot kwam geschoten,
Wies zij mij in een grote kuipe daar ik binnen dook
En heeft mij 't water op hoofd en op schouders gegoten
Om mijn arbeid te verzachten en mijn treuren ook.
Na 't wassen zalfde zij mij met olie van edele rook,[355]
Doe trok zij mij zijden kleedren aan, chierlijk en net,[356]
En bracht mij binnen, in een heerlijke troon, dies 't hert ontlook.[357]
Daar zat ik in. Een schabel werd onder mijn voeten gezet,
Een maagd stortte 't handwater uit een zilveren lampet
En heeft voor mij een schone gladde tafel bereid;
De spijswaarderse bracht het brood licht vers en net,
Die veel lekkere spijzen op de tafel heeft geleid. -
'Zij noodde mij tot eten. Mijn hert was vol zwarigheid,[363]
't En lustte mij niet, ik dacht, het mocht mij nog krinken.[364]
Circes merkte ras mijn treuren met listig bescheid,[365]
Dies sprak zij tot mij, dien zij zag eten noch drinken:
'Zegt Ulysses, hoe eet gij niet? Hoe laat gij u niet schinken?
Waarom zijdi dus treurig, stil als een, stom van wezen?[368]
Zorgdi nog voor enig bedrog? Laat die zwarigheid zinken.[369]
Ik hebbe te hoog gezworen, gij dorft niet meer vrezen.'[370]

343 *besporen* al zoekend bereiken
344 *bedde* Coornhert heeft *thronis* (44) en *thoros* (46) als bed opgevat en dit ten onrechte met het beddeken (39) vereenzelvigd; *tapijt* sprei
350 *genoten* ontvangen
355 *rook* reuk
356 *net* mooi
357 *ontlook* blij werd
363 *zwarigheid* bezorgdheid
364 *krinken* schaden
365 *bescheid* doorzicht
368 *een* iemand; *van wezen* van nature
369 *zorgdi* vreest gij
370 *dorft* hoeft

‘Ik antwoordde: ‘O Circe, wat man oprecht geprezen[371]
Zoude zijn hert tot eten oft drinken konnen stellen
Eer hij zijn volk voor ogen ziet verlost en genezen?[373]
Maar wildi mij met spijs oft drank enigszins kwellen,[374]
Verlost en brengt mij voor ogen mijn lieve gezellen.’

‘Terstond is zij met de roei in der hand buiten gestreken,[376]
Zij opende het kot - daar mocht men de verkens nauw tellen -
En dreef een kudde daaruit die negenjarig geleken,
Die stond voor haar: zij heeft aan elks haar handen gesteken[379]
Besmeerd met toverije, dat streek zij op elk beest.
Terstond is 't venijn, borstels, ook 't haar van hun geweken,
En waren weder mans, schoonder dan zij ooit hadden geweest.
Zij kenden mij, wij gaven de hand, vrolijk van geest;
't Voorleden druk dede ons met tranende ogen verblijden,[384]
't Huis was vol geruchts, wij deden malkandren zulk een feest
Dat ook de goddinne zelfs met ons was te lijden.[386]
Die sprak doen vriendelijk, staande nevens mijnre zijden:[387]
‘Hoort nu gij vrome Ulysses, gij behendig verstand:[388]
Gaat tot uw volk, doet heur verbergen in korter tijden[389]
Al uw goed en scheepsgereedschap in een spelonke bij 't strand,
Laat heur 't schip ook verre trekken op 't droge land;
Keert dan terstond weder met uw volk alhier ter banen.’[392]

‘Ik geloofde dien raad, want ik ze oorbaarlijk vand;[393]
Dies spoedd' ik mij haastig t'scheepwaarts, na haar vermanen.
Daar vand ik mijn gezellen wenende bittere tranen.

371 *oprecht geprezen* om zijn rechtschapenheid geroemd
373 *genezen* gered
374 *enigszins* hoe dan ook; *kwellen* lastig vallen
376 *gestreken* gegaan
379 *aan elks* op elk; *gesteken* gelegd
384 *druk* verdriet
386 *was te lijden* medelijden had
387 *doen* toen
388 *behendig verstand* listige geest
389 *doet heur* laat ze
392 *alhier ter banen* op weg hierheen?
393 *geloofde* stemde in met; *oorbaarlijk* nuttig, ‘goed’

Die werden zoet en lustig door mijn gezichte geringen.[396]
Recht als de koeien op 't stal komen uit de grazige planen,[397]
Daar men de kalvers loeiende rondsom haar ziet dringen:
Zij lekken, zij huppelen, zij dansen en springen -
Zo kwam mijn volk wenende dringen rondsom mijn lijf;
Zij en konsten van vreugden hun wezen niet bedwingen,
't Scheen dat elk thuisgekomen was bij kind en bij wijf
In 't strenge Ithaca; zij schreiden en spraken even stijf:[403]
‘Uw komst is ons zo lief, al waren wij op onze erven
In ons vaderland, en hadden daar al ons gerijf.[405]
Maar vertelt ons doch van onzer gezellen sterven.’

‘Doe sprak ik: ‘Laat ons eerst het schip, daar wij lang mee zwerven,[407]
Op 't land trekken en ons goed in een spelonke helen;
Dan zuldi mij alt'zamen volgen om vreugds verwerven
In Circe's heilige huis, daar ons gezellen spelen:[410]
Zij drinken den wijn en eten uit volle platelen.’
‘Elk was terstond willig, niemand mijn zeggen versmaadde[412]
Behalven Eurylochus; die wederstond mijn bevelen,
Die hiel 't volk op, en sprak met onwilligen rade:[414]
‘Waar loopt gij, o ellendige? Bemindi uw schade?[415]
Wildi na Circe's hof, die u al zal doen verwoeden[416]
En zwijnen, wolven oft leeuwen maken, om vroeg en spade
Haar hoge huis, als honden, ons' ondanks te behoeden?
Dus gink hem Ulysses ook vermetellijk spoeden
Na Cyclops' hol, daar ons volk door zijn dwaasheid bleven.’[420]

396 *zoet* vriendelijk; *door ... gezichte* doordat ze mij zagen; *geringen* dadelijk
397 *planen* velden
403 *strenge* schrale; *even stijf* zeer ontoerd, met veel gevoel
405 *gerijf* wens, begeerte
407 *zwerven* zwierven
410 *spelen* zich verlustigen
412 *versmaden* in de wind slaan
414 *hiel' ... op* hield ... terug; *met ... rade* in weerspannige, koppige stemming
415 *schade* verderf
416 *verwoeden* waanzinnig worden
420 *bleven* omkwamen

‘Doe werd ik toornig, 'k en nam dat niet ten goeden;
Ik trok mijn stalen zwaard, en heb 't opwaarts verheven
Om hem, al was hij mijn bloedmaag, te nemen d'leven
En 't hoofd voor zijn voeten te werpen zonder enig sparen.[424]
Maar mijn volk hield mij, en baden, ik zoud' 's hem vergeven:
‘O vrome Ulysses laat hem hier om 't schip te bewaren,
Treedt gij voor na Circe's hof, wij volgen u garen.’
‘Alzo zijn ze met mij van 't schip en van de zee gekeerd.
Eurylochus en bleef ook bij 't schip niet, maar volgde de scharen,

‘Middelertijd heeft Circes binnenshuis mijn volk geëerd,
Naarstig doen baden, en met welriekende olie besmeerd,
Met schoon klederen bekleed als Prinsen en vorsten dragen;
Wij vonden ze aan 't maal eten na 's herten begeert.
Daar was grote blijdschap als zij malkanderen zagen,
Elk vertelde wenende 't zijn, 't gantse huis scheen te wagen.[435]
‘Circes stond bij mij en sprak: ‘Ulysses vol listigheden,
Vernieuwt uw verdriet niet meer, wilt dus treurig niet klagen;
Ik weet wel wat jammer gij ter zee al hebt geleden,
Ook wat kwaad u de godloze mans te landwaarts deden.
Dus eet nu spijze en drinkt de vrolijke wijn
Totdat gij uw herten wat vermaakt in rustiger vreden,[441]
Opdat die weder sterk worden in den zelven schijn[442]
Als gij uitreisde. Nu zijdi uitlandig in druk en pijn,
Altijd treurdi om uw dolinge en zware tegenspoed,
Zodat gij door 't veel lijden nemmermeer vrolijk meugt zijn.’

‘Zo sprak ze; ik volgde haar zeggen, het docht mij goed.
Wij bleven daar een gants jaar en vermaakten onzen moed,[447]
Wij brasten 't vlees en hebben zoet wijn in schalen ontvangen.[448]

424 *sparen* uitstel
435 *wagen* dreunen
441 *vermaakt* verkwikt
442 *schijn* toestand
447 *moed* gemoed
448 *brasten* aten gulzig

Maar als 't jaar om was, de maanden verlopen voet voor voet[449]
En d'ure kwam dat de dagen begonsten te langen,
Porde mijn volk mij om thuiswaarts te strekken ons gangen:
‘Rampzalig man, wilt doch eens van uw vaderland dromen,
Is 't anders voorzien dat gij hier niet als gevangen[453]
Altijd zult blijven, maar nog eens in uwen lande komen.’

‘Zij spraken recht, dies heb ik 's ter herten genomen.
Dien dag maakten wij nog goed chier, men zag de bekers legen.
Het werd schemering, de zon daalde achter de bomen,
Elk gink door 't donkere huis slapen zo zij plegen.
Ik ben ook bij Circe op 't heerlijke bedde gestegen.[459]
Daar bad ik ootmoedig, - zij hoorde mijn smeken met rouwen -:

‘O Circe' zeid' ik, helpt ons nu doch eens op wegen,
Stiert ons nu thuiswaart, 't is tijd, wilt uw belofte nog houen;
Mijn herte verlangt na de Ithaakse landouwen.
Zulks bidt mij ook mijn drukkig volk, 't zij dienaar of gezelle,[464]
Zo dik gij van mij gaat, o fleur van de hemelse vrouwen.’[465]

‘Hoort’ sprak zij ‘Ulysses listig van opstelle,[466]
Uws ondanks en blijfdi niet langer met gekwelle[467]
Binnen mijn huis; gij moet nog gaan door ander paden,
Bij Pluto en Proserpina in de zwarte helle,
Om u met den blinden Tiresia te beraden,[470]
De blinde Thebaner profeet die alleen, uit genaden
Van Proserpina kreeg toekomende dingen te spreken
Ook nadat hij dood was: zijn wijsheid komt u nog in staden;

449 *voet voor voet* de een na de ander
453 *anders* altans; *voorzien* voorbeschikt
459 *heerlijke* prachtige
464 *drukkig* bedroefd
465 *dik* dikwijls
466 *van opstelle* van aard
467 *gekwelle* leed
470 *u ... beraden* Tiresias te raadplegen

D'ander zielen zullen 't ook horen, maar die doen geen teken.'[474]

'Dit horende is mij 't hert in mijnen lijve bezweken;
Ik weende, en wenste om sterven; 't leven was mij een kruis.
Als ik lange hadde geschreid, vraagd' ik met treurig smeken:
'Wie zal mij, o Circe, de weg wijzen na die helse kluis?[478]
Want nooit en is er schip gekomen tot Pluto's huis.'

'Verstaat mij, listige Ulysses, hoe gij daar zult trekken;
Zorgt gij voor geen leidsman' sprak zij, 'dat 's al abuis.[481]
Uw mast zuldi rechten, de witte zeilen uitstrekken
En gaan scheep; ik zal u een noordenwind verwekken
Om uw schip snel over de diepe zee te doen vluchten
Na een korte strand, verre van steden dorpen en plekken,[485]
Bij het willegenbos van Proserpina zonder vruchten;
Brengt daar 't schip op 't land, in die eenzame gehuchten.[487]
Daalt gij dan na Pluto's huis, na die duistere gioelen[488]
Daar Pyriphlegeton en Cocytus met vreeslijke geruchten
Vlieten in Acheronten en Stygem, de helse poelen,[490]
Tegens een zwarte roots die zij ruisende bespoelen,[491]
En vergaren ineen. Daar zijnde doet na mijn geboden,
Delft een put, dien gij een cubit breed en diep meugt gevoelen,[493]
Dan doet daar uw offerand op over alle doden,[494]
Eerst met mede, dat 's drank van honig gezoden,
Dan met zoet wijn, daarna met water tot zulke feesten;[496]
Menget' dan ook met blank meel, het fijnste uit alle broden.
Hierna doet uw beloften den zwakken verstorven geesten:
Dat gij haar thuiskomende uit uw aldervetste beesten

474 *doen ... teken* geven geen voorteken
478 *kluis* kloof
481 *zorgt* bekommer u
485 *plekken* gehuchten
487 *gehuchten* oorden
488 *gioelen* kerkerholen
490 *poel* kloof door bergstroom gevormd
491 *ruisende* bruisend
493 *cubit* el
494 *over* voor
496 *tot ... feesten* voor zulk een feestelijk onthaal? (stoplap)

Zult offeren een vette koe, die nooit kalf en droeg,
In een welriekend vuur, voor minsten en voor meesten.[501]
Tyresiae looft een zwarten ram, die hebdi er genoeg;[502]
Als gij geofferd en gebeden zult hebben met gevoeg[503]
Zo offert daar een zwart schaap, na der hellen gekeerd;
Wijkt gij dan achterwaarts na de poelen, spoedt u vroeg.[505]
Daar zullen veel zielen komen, die gij niet en begeert.
Dan beveelt uw volk die dode schapen met bloede besmeerd
Te villen en branden als offer groot van waarde
Voor Pluto en Proserpina, ook d'ander goden geëerd.
Zit gij dan bereid met uitgetrokken blanken zwaarde
Oft enig van den geesten bij den bloede vergaarde,[511]
Dat gij ze manlijk afkeert, al meugdi ze niet wonden,
Tenwaar' dat u Tiresias eerst openbaarde;[513]
Dees zal u den weg, middel en thuisvaart verkonden.'[514]

'Zij had volzeid, de dageraad had ook den nacht verslonden.
Doe gaf ze mij zijden klederen met haar godlijke handen,
En heeft een schoon gouden gordel om haar gebonden
Over een wit zijden kleed met vergulden randen,
Ook verchierde zij haar hoofd met zuiverlijke banden.[519]

'Ik gink door 't huis, en deed mijn volk uit den slaap weder leven.
'Slaapt nu niet meer' sprak ik 'gij getrouwe verstanden,[521]
Laat ons reizen; Circes heeft mij oorlof gegeven.'[522]
'Zij waren blij, en zijn niet traaglijk op 't bedde gebleven,
Nochtans heb ik ze al niet gezond vandaar gebracht.[524]

501 *minsten* geringsten; *meesten* aanzienlijksten
502 *looft* beloof
503 *met gevoeg* naar behoren
505 *poelen* stromen; *vroeg* spoedig
511 *oft* als; *vergaarde* kwam
513 *openbaarde* verscheen
514 *middel* wijze van reizen
519 *zuiverlijke* mooie
521 *verstanden* geesten, zielen
522 *oorlof* toestemming
524 *gezond* behouden

Daar was een Elpenor, de jonkste, en daarbeneven[525]
Niet zeer verstandig, ook niet vroom in 't strijden geacht,[526]
Die sliep wèl dronken op 't hoogste van 't huis dezelfde nacht
Om hem te verkoelen, verscheiden van hun allen.
Men wekte hem; hij hoorde rumoer, 't was uit zijn gedacht
Dat hij met een lange ladder op die hoge stallen
Geklommen was, dies is hij van boven nedergevallen.
Zo heeft hij ellendelijk den halze gebroken,
En voer bij de zielen, binnen Pluto's duistere wallen.
'Voorts heb ik tot mijn gezellen aldus gesproken:
'Gij meent mogelijk thuis te komen, 't hert is u ontloken;
Maar Circes voorzeit ons een ander weg vol mishagen:
Wij moeten nog eerst in Pluto's huis, in 't helse smoken,
Om des profeets Tiresias' geest raads te vragen.'

'Den moed begaf hun, elk begonst te versagen,
Zij weenden en trokken uit haar hoofd de krijtende haren;
Maar de bedroefden kregen geen troost door dit deerlijk klagen.
Wij traden na 't strand, totdat wij bij onzen schepe waren,
Daar zag men ons druk van nieuws met tranen verklaren.[543]
Hiertussen bracht Circes twee zwarte schapen aan malkanderen,[544]
Een ram met een ooi, en is voorts uit den ogen vervaren[545]
Als zij ze nedergesteld hadde tussen d'ommestanderen.
Wie mag doch een god, zijns ondanks, hier oft daar zien wanderen?[547]

EINDE VAN 'T TIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

525 *een*, een zekere
526 *vroom* dapper
543 *verklaren* tonen
544 *aan malkanderen* gebonden n.l.
545 *vervaren* verdwenen
547 *zijns ondanks* tegen diens wil; *wanderen* gaan, lopen

Het elfste boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Ulysses verhaalt hier hoe dat hij na[*] 't bevel van Circes ter hellen gaat, ende in wat wijze hij Tiresiam hoort van[†] zijn zelfs ende van der anderen welvaart[§]. Ook mede hoe dat hij daar in de helle de heerlijke[**] mannen ende vrouwen ziet, als te weten zijn moeder, ende ook anderen, die met hem voor Troyen gestreden hadden, ende nog sommige die daar in der hellen pijne lijden.

ALS wij bij 't schip waren, trokken wij dat vóór al in zee;
De mast werd gerecht, het zeil gestrekt, met kabels en koorden,
Wij brachten de beesten t'scheep, en gingen daar zelven mee;
Daar werd bitterlijk geweend, het hert deed ons wee.
Doe zand ons Circes een voorwind trekkende na 't noorden.[5]
't Schip dreef voort, wij schikten ons dingen binnen scheeps boorden,
Wij bevalen wind en stierman 't schip, dat is voortgevlogen.

* overeenkomstig
† omtrent
§ heil
** beroemde, doorluchtige
5 *voorwind* gunstige wind; *trekkende ... noorden* ongeveer uit 't Noorden?

‘Dien gantsen dag zeilden wij, ons weg wij bespoorden.[8]
De zon daalde, d'aarde werd blind, den hemel kreeg ogen -
't Was nacht. Zo zijn wij in 't diepste van der zee getogen.
Hier zeit men dat het Cimmerische volk in heur stede woont[11]
Met wolken en nevel bedekt, dat men 's niet zien en zou mogen,[12]
Want haar der zonnen glants daar nimmermeer en vertoont,[13]
Noch als de zon de sterren verduistert en heurzelfs verschoont,[14]
Noch als hij de sterren verklaart, en in 't water gaat slapen;
Maar over heur vliegt een dikke zwarte nacht, die d'ogen hoont.[16]
Hier trokken wij 't schip op 't land en namen de schapen;
Zo gingen wij lanks de strand, ook met gezellen en knapen[18]
Totdat wij kwamen daar Circes ons hadde gewezen.
‘Daar gink Pirimedes met Eurilochus t'zamen rapen[20]
Dat men zoud' offeren. Ik trok mijn stalen zwaard geprezen,[21]
En dolf een put van een cubit, daar 't offer, om genezen,[22]
Inne gestort werd voor de zielen van d'overleden:
Mede, zoet wijn en water. Dit mengd' ik met meel uitgelezen[24]
En heb de zwakke hoofden der doden vele gebeden,
Belovende te offeren - kwaam ik weder t'mijnder steden -
Een jonge koe, de beste van alle mijn dieren.
Tiresiae loofde ik mede tot offer te bereden[28]
Een zwart schaap, het vetste uit mijn kooie, in grote vieren.
Als ik de doden gebeden had in zulke manieren,
Doodde ik de beesten op den kuile, tot onzer vromen:[31]
't Zwarte bloed stroomde daarin van de beesten goedertieren.[32]

‘Terstond zijn de zielen uit der hellen om ons gekomen;

8 *bespoorden* bespeurden
11 *stede* woonplaats
12 *'s niet* het niet; *mogen* kunnen
13 *haar* zich
14 *heurzelfs* zichzelf
16 *hoont* misleidt
18 *knapen* dienaren
20 *rapen* bijeenbrengen
21 *dat* wat
22 *cubit* el; *om genezen* om (de zielen) (tijdelijk) te bevrijden (zie vers 136-'37)
24 *mede* gegiste honingdrank
28 *loofde* beloofde, *bereden* bereiden
31 *op* boven; *tot ... vromen* tot ons nut
32 *beesten goedertieren* makke beesten

Daar heb ik wijven, jongelingen, oude mans vernomen[34]
En jonge maagden, wiens zielen treurden in drukkig lijden,
Ook veel mans met bloedige wapens, die zonder schromen
Met pieken en zwaarden verslagen waren in 't strijden;[37]
Dees liepen om den kuil met groot gerucht aan allen zijden.
Doe heeft mij zeker de bleke bevende vreze bevaan.[39]
Ik beval mijn volk de vellen van de beesten te snijden
En die te branden; voorts hebben wij ons gebed gedaan
Aan Pluto en Proserpina om ons bij te staan.
Daar zat ik, en trok van mijn dije mijn zwaard blank en fel,
En belette de zielen bij den bloede te gaan,
Eer ik Tiresiam hoorde. Aldereerst kwam mijn gezel
Elpenor's ziele, die lag nog onbegraven door 't reizen snel
In Circe's huis vergeten ende van niemand beschreid,
Daar ons ander nood porde. Ik weende met treurig gekwel[48]
Over hem, en heb zijns ontfermende tot hem gezeid:

‘Hoe komdi hier in 't donker Elpenor? doet mij bescheid.[50]
Hoe kondi vóór ons, die t'scheep komen, te voete hier zijn?’
‘Hij antwoordde mij al wenende met herten bereid:
‘O listige Ulysses, o vrome here mijn,[53]
Het ongeluk heeft mij geschend, en d'onmatige wijn.[54]
Ik sliep boven in Circe's huis, en hoorde veel geschals;
Daar wilde ik af stijgen, en dacht om ladder noch om lijn,
Zo viel ik achterover ter aarden en brak den hals;
Doe kwam mijn ziele snellijk ter hellen vol ongevals.[58]
Nu bid ik door die van u zijn, die gij mint uitermaten,[59]
Door uw wijf, door uw oude vader die u voedde als
Gij nog klein waart, en door uw zoon, dien gij thuis hebt gelaten

34 *vernomen* opgemerkt
37 *verslagen* gedood
39 *bevaan* bevangen
48 *nood* noodzaak; *porde* dreef; *gekwel* smart
50 *bescheid* inlichting, antwoord
53 *vrome* rechtschapen, voortreffelijke
54 *geschend* in 't verderf gestort
58 *ongeval* de kwellingen der hel
59 *door* bij

- Want ik weet dat gij nog reizen zult uit dees helse straten[62]
In 't eiland van Aeaea, wederom in de oude haven -
Dat gij mijnder daar gedenkt als een van uw onderzaten.
Scheidt dan niet, o Konink, ik en ben beschreid en begraven[65]
Om der goden toorn te stillen: 't zal mijn ziele laven.[66]
Maar brandt mij met de wapens, daar ik mee plag te vechten,
Doet mij op 't strand een graf bouwen door uwe slaven,
Om 't ongeluk te betuigen van den minst uwer knechten.
Op 't hoogste van 't graf zuldi een rieme doen rechten,
Daarmede ik nevens mijn gezellen te roeien plag.'
'Al dit zal ik, o ellendige, wèl beslechten'[72]
Zeide ik; en spraken zo t' zamen met deerlijk geklag,
Daar ik nog veel zielen van mijn gezellen sprak en zag,
Alzo zittende met den bloten zwaarde bij 't bloed.
'De ziele van mijn dode moeder kwam daar ook op 't slag,[76]
Die een dochter was van Autolico edel van moed;[77]
Ik liet ze levendig thuis als ik reisde met onspoed[78]
Na Troyen. Doe weend' ik en betreurde dat waarde wijf,[79]
Nochtans liet ik haar 't bloed niet genaken op zeven voet
Voordat ik Tiresiam gehoord had, die na lang geblijf
Met een gouden scepter in de hand kwam dicht bij mijn lijf.
Hij kende mij haast, en zeide met ernstlijker spraken:

'Waarom laat gij 't licht der zonnen, onzalig katijf,
En komt hier binnen dees treurige duister daken?[85]
Maar wijkt met uw zwaard, laat mij 't bloed om drinken genaken,
Zo zeg ik u waarheid, en maak u 't verborgen open.'
'Ik deisde en stak 't zwaard op; hij heeft met zijn kaken[88]
Een groot deel zwart bloeds in zijnen lijve gezopen.[89]

62 *straten* wijken
65 *ik en ben* voordat ik ben
66 *laven* troosten
72 *beslechten* ten uitvoer brengen
76 *op 't slag* juist op dat ogenblik
77 *moed* karakter
78 *onspoed* tegenspoed
79 *waarde* dierbare
85 *daken* woningen
88 *deisde* week terug
89 *deel* hoeveelheid

Doe antwoordde mij dees profeet op mijn twijfellijk hopen:

‘Gij zoekt een lichte thuisvaart, en zult ze zwaar bevinden,
Vrome Ulysses; Neptunus' haat en meugdi niet ontlopen,
Die is nog gram, dat gij zijn lieve zone gingt verblinden.[93]
Maar gij komt nog na veel lijdens thuis, hij mag u niet verslinden,
Kondi bedwingen uw en uws volks begeerlijkheiden
Als gij in 't eiland Trinacria koomt door sterke winden
Om uit de diepe verwoedende zee te scheiden.
Daar zuldi de vette ossen der zonnen zien weiden,
De beesten der zonnen, die alle dink hoort ende ziet.
Laat gij dees onbeschadigd, 't geluk zal u nog geleiden[100]
In 't land van Ithaca, na veel geleden verdriet;
Maar is 't dat den beesten kwaad van uluiden geschiedt,
Zo voorzegge ik u met al uw volk een ellendigen dood.
Gebeurt het dan nog dat gij 't levendig ontvliedt,
Zo zuldi lankzaam thuis komen, nadat gij in groter nood
Al uw volk verloren zult hebben, in een vreemd schip of boot.
Daar zuldi veel mannen vinden verwaand en hoogmoedig,[107]
Die daar onnuttelijk verteren uw rijkdommen groot,
Begerende uw kuise wijf, door giften overvloedig.
Maar dat kwaad zuldi dan wreken met uwen zwaarde bloedig
Oft openbaarlijk, oft met uwe listige secreten.
Daarna zuldi zeilen over zee snellijk en spoedig
Totdat gij bij 't volk koomt die van geen zee en weten,
Noch van geen schepen, ook geen gezouten spijzen eten.
Neemt tot een teken dat men u niet verbergen en kan:
U zal een man gemoeten - kwalijk meugdi 't vergeten -
Die op zijn sterke schouderen draagt een korenwan.
Daar steekt een riem in d'aarde, offert Neptuno dan
Een stier, een ram, met een bok om zijn jonst te verwerven;[119]

93 *verblinden* blind maken
100 *onbeschadigd* ongedeerd
107 *verwaand* aanmatigend
119 *jonst* gunst

Maakt ook hecatombas den goden in 's hemels gespan,[120]
Elk in zijn ordene. Als gij dan weer thuiskomt van 't zwerven[121]
Dan zuldi, niet op zee, maar in uwen lande sterven
Zwak van oudheid, met een zachte dood niet om vrezen;
Uw volk zullen door u gelukkige vrede erven.
Dit zal u geschieden, edel Prinse geprezen.'

'Tyresia,' zeid' ik 'willen 't de goden, 't zal zo wezen.
Maar zegt doch, mijns moeders ziel is mij daar ook gebleken,[127]
Die zit stille bij 't bloed, zonder mij haar zoon uitgelezen[128]
Eens opentlijk t'aanschouwen oft aan te spreken.
Zegt doch, o Konink, hoe kent ze mij niet? Wat mag haar gebreken?'[130]
'Hoort,' sprak hij 'en onthou het, ik zal 't u verklaren.
Wat ziel gij 't bloed laat genaken om daaruit te leken[132]
Die zal u, gevraagd zijnde, de waarheid openbaren;
Maar dien gij 't verbiedt, zal wijken en van u vervaren.'[134]

'Meteen heeft haar Tiresias' ziel weder ter hellen gewend.
Ik bleef totdat mijn moeder bij 't ronnen bloed kwam vergaren;[136]
Daar drank zij af, ende heeft mij met een opslag gekend;[137]
Zij sprak mij treuriglijken aan, komende mij omtrent:[138]
'Zegt zoon, hoe komdi levendig in dees duistere holen?
Dees dingen zijn zwaar om zien voor de mensen verblend.
Ook leit dees plekke achter veel grote rivieren gescholen
En achter de diepe zee, die en lijdt niemand met zolen,[142]
Tenwaar' met een welbezeild schip, dan zou 't mogen geschien.
Koomdi met uw volk van Troyen nog t'scheep dus lang dolen?

120 *gespan* uitspansel
121 *in ... ordene* op zijn beurt (en volgens zijn rang)
127 *gebleken* verschenen
128 *uitgelezen* uitverkoren
130 *gebreken* schelen, mankeren
132 *leken* lekken (likken), proeven
134 *verbiedt* belet; *vervaren* weggaan
136 *kwam vergaren* aankwam
137 *gekend* herkend
138 *mij omtrent* bij mij
142 *lijdt* steekt ... over

Zijdi nog niet thuis geweest? hebdi uw wijf nog niet gezien?'
'Moeder' zeid' ik, den nood dwingt mij tot Pluto's huis te vlien[146]
Om hier aan Tiresias' ziele raads te vragen.
Ik ben nog niet thuis geweest, al zoud' ik 's gaarne bespien,[148]
Maar zwerve in droefheid en treuren en jammerlijk klagen
Van dat ik na Troyen trok om de Troyanen te plagen.[150]
Maar zegt mij nu moeder, hoe zijdi der wereld overleden?
Kweelde gij lank? oft gink u Diana's geschut verjagen?[152]
Wilt mij ook van mijn vader en lieve zone verbreden,[153]
Oft zij mijn goed nog bezitten met rustiger vreden,
Dan of 't een ander bezit, die mijn weerkomst niet en vermoedt.[155]
Zegt mij ook mijns wijfs zinne, haar meining ende zeden.[156]
Blijft ze ook bij 't kind, zodat zij ons dingen wel behoedt?
Of heeft ze een ander Griek getrouwd, rijk en edel van bloed?'
'Neen,' sprak mijn moeder, haar trouw is zo niet verdwenen;
Zij blijft stadig in uw huis, gekweld met veel tegenspoed,
Ende verslijt verdrietig nachten en dagen met wenen.
Uw goed bezit ook geen ander, na uw menen,[162]
Maar Telemachus gebruiket', en waarschapt na 't betamen[163]
Als een heerlijk Prinse, geëerd van groten en klenen.[164]
Uw vader blijft op 't land, men ziet hem met niemand verzamen.[165]
Hij heeft chierlijk bed noch dekens, zo men van hem zou ramen,[166]
Maar leit hem 's winters bij den slaven in der assen te slapen
Bij 't vier, en draagt gescheurde kleedren - gij zoudt's u schamen.
Maar t'zomers en in den herfst ziet men hem met den knapen
Door de vruchtbare wijngaard menigt van bladen rapen:
Die strooit hij tot zijn bedde, en leit zo in drukkig sneven:[171]
Hij weent treurig, uw ongeluk is hem een doodlijk wapen,

146 *vlien* mijn toevlucht te nemen
148 *bespien* zien
150 *plagen* straffen
152 *kweelde* waart gij ... ziek; *geschut* pijlen
153 *verbreden* meedelen
155 *vermoedt* verwacht
156 *zinne* gedachten; *meining* gemoedstoestand; *zeden* levenswijze
162 *na ... menen* zoals ge meendet
163 *waarschapt* geeft feestmalen
164 *heerlijk* aanzienlijk
165 *verzamen* omgaan
166 *ramen* menen
171 *drukkig sneven* droevige ellende

Want zijn lastige oudheid doet vanzelfs zijn leden beven.[173]
Zo ben ik mede gestorven en heb hem begeven.
Geen ziekte en brokte mij doodlijke morzélen,[175]
Noch Diana en was ook geen beroofster van mijn leven;
Maar ben gestorven door kwijnen van druk en deerlijk kwelen,[177]
't Welk mij uw grote liefde in 't derven eerst gink telen:[178]
Mijn moederlijke rouw deed mij, lief zoon, den dood gedogen.'[179]
'Liefde bestond mij mijns moeders ziele t'omhelzen bevelen:[180]
Driemaal greep ik na haar, driemaal is zij mij ontvlogen
Als een droom oft schaduwe uit mijn armen en uit mijn ogen,
Dies mij 't herte bedroefde met bitterheid klachtig.
'Waarde moeder' zeid' ik 'wiens borsten ik heb gezogen,
Waarom zijdi mijn begeerlijk omhelzen niet verwachtig?
Mag men hier ter hellen die lieve handen eendrachtig
Niet vriendelijk t'zamendouwen om druk te doen vluchten?
Oft zeindt mij Proserpina dit gespoke dus jachtig[188]
Om mijn leed te meren, en nog zwaarder te doen zuchten?'[189]
'Ach onzalige zoon boven alle manlijke vruchten'
Sprak mijn waarde moeder, Proserpina en doet's u niet.
't Is een vaste wet, daar alle mensen voor duchten,
Dat men vlees, zenen noch benen aan den doden en ziet;
't Vier verteert dat, daar de ziel dan als een roke vervliet.[194]
Maar spoedt u in 't licht bij den levendigen te geraken,
Zo verteldi namaals uw huisvrouw al wat hier geschiedt.'

'Terwijlen dat wij dus met malkanderen spraken
Zand Proserpina veel zielen, die eeuwelijk waken,
Van Prinsenwijven en dochters uit de helse paden,

173 *lastig* zwaar te dragen
175 *brokte ... morzelen*, bereidde ... beten (n.l. om te eten)
177 *druk* verdriet; *kwelen* smachtend verlangen
178 *uw ... liefde* mijn ... liefde voor u
179 *rouw* smart
180 *bestond ... te ... bevelen* ging ... bevelen, beval
188 *zeindt* zendt, *jachtig* haastig
189 *meren* vergroten
194 *daar* terwijl; *vervliet* vervluchtigt, wegsmelt

Die bij 't zwarte bloed vergaarden om daaraf te smaken.
Doe heb ik mij om elks aan te spreken beraden.[201]
Dit docht mij best: ik trok mijn zwaard en liet ze niet verzaden
Al t'seffens van 't bloed, maar d'een na d'ander in goeder oorden.[203]
Elk vertelde dan zijn geslachten en daden;
Dan vraagde ik weder listig, als 't mijn oren aanhoorden.

‘D'edel Tyro, Salmonei dochter, wij eerst bespoorden,
Die zeide, zij was Crythei Aeolidas wijf.
Zij had Enepium bemind, de rivier met hoge boorden
't Welk de schoonste rivier op aarden is, zij vliet klaar en stijf;[209]
Hierinne plag zij dikwijls te wassen haar schone lijf.
In schijn van dees rivier kwam Neptunus met zijn blauwe honden[211]
Voorbij de haven; daar dekte zij hem, tot zijn lusts gerijf,[212]
Met een drijvende blauwe berg zeer diep om gronden.[213]
Hij had de maagd doen slapen; zij lagen t'zamen bewonden
Verholen in 't water, een sterflijk mens met een god zo groot.
Daar heeft hij haar maagdelijke gordel ontbonden.
‘Als zijn lusten volbracht waren, die hij daar genoot,
Greep hij ze met der hand, welk hij haar vriendelijk bood.
‘Verblijdt u’ riep hij ‘schoon vrouwe, door ons godlijke minne;[219]
Binnen 's jaars zuldi schoon kinders hebben in uwen schoot,
Want der goden bijkomst strekt tot 's mensen gewinne.
Voedt dees kinders, en leert ze met zorgvuldigen zinne;
Ik ben Neptunus, maar ziet dat gij 's u te zeggen wacht.’
‘Dit was volzeid, hij schoot na de wellende zee diep inne.[224]
Zij heeft Peleam met Neleum ter wereld gebracht.
Beide waren zij Iupiter's dienaars hooglijk geacht;

201 *om ... spreken* hoe ik elk afzonderlijk aan kon spreken
203 *t'seffens* tegelijk; *oorde* volgorde
209 *stijf* snel
211 *schijn* gedaante
212 *gerijf* genot, bevrediging
213 *gronden* peilen
219 *door* over
224 *wellende* ziedende

Peleas bewoonde Iaoleo, van vee zeer rijke,
Maar Neleus het zandige Pilum, groot van macht.
Nog baarde dees Koningin haar man opentlijke
Aesonem, Pheretem; Amythaona, wiens praktijke[230]
Stond in strijdbare wagens en was gaarn te paarde.

'Daarna zag ik Anthiopem in dees helse wijke,[232]
Esopi dochter, die haar Iupiter's bijslaap verklaarde,[233]
Denwelken zij Amphionem met Cetheum baarde
Die Thebas met de zeven poorten eerst hebben gesticht.
Doe kwam Alcmena, Amphitrion's wijf hoog van waarde,[236]
Daar Iupiter Herculem bij wan stoutmoedig in 't gevicht;
Ook mede Megara Herculis wijf schoon van gezicht,
Creontis dochter, die machtig was en hoog van moede.[239]

'Epicasta Oedipodis moeder stond bij den bloede dicht,
Die onwetende 't kwaad bedreef daar zij na om verwoedde.[241]
Zij trouwde haar zoon, die smoorde zijn vader in zijnen bloede,
Wiens bed hij beklam. (Lijdt God dan zulke godloze gangen?)[243]
Hij regeerde Thebas, ellendig met tegenspoede,
Zij kwam ter hellen hebbende loon na werken ontvangen,
Want zij had haar aan een hoge balk uit wanhoop verhangen,
Dies liet zij haar man ende zoon een schandelijke rouwe,
Een geschend huis, een razende zin en betraande wangen.[248]

'Mij verscheen ook Chloris, die overschone vrouwe,
Dien Meleus om haar grote schoonheid gaf zijn trouwe
Met schoon morgengaven, 't was de jonkst uit Iasida geboren;

230 *praktijke* bedrevenheid
232 *wijke* gebied
233 *haar ... verklaarde* zich op ... beroemde
236 *waarde* aanzien
239 *Creontis ... die* de dochter van C., die; *hoog van moede* hoogmoedig
241 *na* later; *verwoedde* krankzinnig werd
243 *Lijdt* gedoogt; *gangen* handelingen
248 *geschend* geschandvlekt; *razende zin* waanzinnige geest

Amphion was de vader, Konink van groten landouwe
Welke Neleus in Orchomeno regeerde te voren
In 't rijk Minyeo, namaals ook in Pylo verkoren.
Daar wan hij bij zijn wijf schoon kinders, Nestorem bizonder,[255]
Chromium, Periclymenum moedig in deugds besporen,[256]
Daarna Pero, wiens schoonheid elkerlijk hield voor wonder:[257]
Iegelijk zocht ze te wijf, elk was haar schoonheids verkonder.
Maar Neleus en wilde zijn schoon dochter niemand geven
Dan die de schoon zwarte koeien bracht tot een plonder[260]
Die zijn moeder geweldelijk waren ontdreven
Door Iphicleum, in wiens hoede zij waren gebleven.
Melampos de profeet beloofde ze zijn broeder te bringen,
Maar den tijd was nog niet om, dies most hij daar sneven[264]
In gevankenis, door de wilde boeren die hem vingen.
Maar als de maanden bij uren en dagen voortgingen,
't Jaar om was, en de tijd vervuld, heeft Iphicles hem ontslagen,
Want Melampos had hem voorzeid waarachtige dingen,
Dies liet hij hem de koeien tot Bianten zijn broeder jagen;
Die trouwde doe Pero, na Iupiters welbehagen.

‘Ook zag ik Ledam, wiens schoonheid maakte een verblijder
Pindarum haar man, dien zij twee wijze zoons heeft gedragen:
Castor was d'een, een ridderlijk paardenberijder,
Pollux noemt men d'ander, met der vuist een manlijk strijder.
D'aarde houdt dees beide levendig binnen 's werelds erven;
Daar eert hun Iupiter, nochtans is d'een of d'ander een lijder,
Want bij beurten moet elk om den tweeden dag eens sterven
Ende wederom den tweeden dag het leven verwerven.
Zo zijn ze beid' als goden met eeuwiger eren geëerd.

255 *bizonder* in 't bizonder
256 *moedig ... besporen* fier in 't nastreven van de dapperheid
257 *wiens* wier; *elkerlijk* iedereen
260 *tot ... plonder* als buit
264 *dies* daarom; *sneven* lijden

‘Iphimedea, Aloëis wijf, kwam daar ook zwerven,
Die zeide, zij hadde met Neptuno geboeleerd,
En baarde twee zoons, die niet lang in 't leven hebben verkeerd,
Den stouten Otum met zijn broeder die men Ephialtem heet.
Het aardrijk heeft ze gevoed en in zulker grootheid vermeerd[284]
Dat men naast Orion van geen groter noch schoonder en weet.
In 't negende jaar waren zij negen ellenbogen breed
En negen vademen lang, 't schenen hoge eikenbomen.
Zij dreigden de goden en maakten zich ten oorloge gereed;
Den berg Ossam hebben ze van zijn plaatse genomen
En stelden die op den hogen Olympum zonder schromen;
Op Ossa gingen zij 't gebergte Pelion vergaren[291]
Ruig van geboomt, om geweldig in den hemel te komen.[292]
Waren zij volwassen tot haar manbare jaren
't Waar' mogelijk volbracht. Maar Apollo gink ze bezwaren;[294]
Die doodd' ze eer d'eerste haarkens om hun monden verschenen.

‘Mij kwam daar ook Phedra en Procris openbaren,[296]
Na Ariadne, Minoïs dochter wijs, zo wij menen.
Theseus bracht ze eertijds uit Creta na 't land van Athenen,
Maar zij kwam daar niet, Diana heeft ze hem eerst onttogen;
Die hield ze in Bacchus' omdriftige wille, zwak van benen.[300]
‘Maera en Clymene gingen daar mede voor mijn ogen,
Eriphyle ook, die treurigheid moste gedogen;
Want zij valselijk om 't ontrouwe goud haar man verried.
Maar hoe zoud' ik al de Prinsessen uitspreken mogen?[304]
Den nacht viel te kort, verhaald' ik ze alle die men daar ziet.
't Is nu slapens tijd, oft scheep te gaan, indien gij 't gebiedt.

284 *vermeerd* doen toenemen
291 *vergaren* voegen
292 *geweldig* met geweld
294 *bezwaren* straffen (1e druk: bewaren; 2e en 3e dr.: bezwaren)
296 *openbaren* verschijnen
300 ‘Dia in circumflua Bacchi voluntate.’ Dia is een eiland. Coornhert vatte het waarschijnlijk op als: goddelijk, vandaar de foute vertaling van het vers; *omdriftig* omstroomd
304 *uitspreken* tot het einde toe spreken over

Mijn thuisvaart staat aan Gode ende aan u altemale.’

Zij zwegen al stille, 't horen was niemands verdriet;
Elk luisterde met wellust door die duistere zale.
Doe sprak de Koninginne Aretes met jonstige tale:[310]
‘Gij Prinsen, wat dunkt u van dezen man te wezen?
Hoe fris is zijn persoon, hoe schoon! wat wijsheid leit in 't verhale!
Dit is mijn gast, elk geniet zijn ere en deugd geprezen.
Dus haast niet met de reis van dees Prins uitgelezen,
Opdat hem die behoeftig is ons giften niet ontbreken;
Wij hebben 's doch vele, deur Godes goedheid die wij vrezen.’

Daarop begonst de oude Prins Echeneus te spreken
Die d'alderoudste van den Pheacensers was gebleken:
‘Hoort, gij Prinsen, dat woord is niet te vergeefs noch zonder zake[319]
Dat ons wijze Prinsesse zeit; elk toon willigheids teken.
't Is ons heren zin, uit hem komet', ik merk 't aan haar sprake.’

‘'t Zal ook zo zijn, indien ik als bezorger wake’
Zeid' Alcinous ‘over de Pheacensers meesters ter zee.
Ulysses, u bid ik, rust dees nacht hier nog met gemake,[324]
Al verlangt u zere, zo maken wij alle giften ree.
Elk bezorgt uw reis, bizonder ik Konink alhier ter stee.’

‘Grootmogende Konink vol eerwaardigheiden’
Sprak Ulysses ‘dat zal zo zijn, al doet mij 't beiden wee,
Ja al bevaaldi mij hier nog een jaar lank te beiden.
Wilde gij mijn thuisvaart met zo schone gaven bereiden,
't Waar' mij goed en nut; zo kwaam ik niet met ijdele handen[331]

310 *jonstige* minzame
319 *te vergeefs* ijdel, onnut, voor niets gezegd; *zake* reden
324 *met gemake* rustig
331 *ijdele* lege

In mijn land, maar waar' te eerlijker van hier gescheiden;[332]
Ik zoude te aangenamer zijn bij alle verstanden[333]
Die met verwondering mijn weerkomst zagen uit vreemde landen.'

Alcinous zeide: 'Ulysses, hoe wij u meer deurkijken,[335]
Hoe wij u minder bij die landlopers vol schanden
Oft bij die bedrieglijke listige dieven gelijken
Die om 't profijt logens verzieren met loze praktijken[338]
Die men niet en kan verstaan, als dubbelde gezellen.
Maar gij doet een eerbaar verstand met eerbaar woorden blijken,[340]
Men hoort u der Grieken historie zo recht vertellen[341]
Als den Musicien, ook uw treurig smertelijk kwellen.[342]
Maar zegt mij, vernaamdi geen Prinsen vroom ter wapen[343]
Van uw vriendelijke kennisse, daar in der hellen?
Die nu dood zijn, mein ik, en voor Troyen waren met veel knapen.
Vertellet doch, de nacht is lank; 't is nog te vroeg om slapen.
Gij zegt wonderlijke dingen, dies elks daar stillekens toe sust;[347]
Ik zelfs zou mij tot den dag vergeten en u aangapen
Als 't vertellen uws verdriets mijn begeerlijkheid dus blust.'

'Daar is, heer, een tijd van veel zeggen, ook een tijd van rust'
Antwoordde Ulysses. 'Maar want gij 't immers begeert te horen,[351]
Zo wil ik mijn jammer gaarne verhalen, u tot een lust.
Gij zult in mijn woorden nog al meer droefheids besporen
Als ik u zeg hoe deerlijk dat ik mijn volk heb verloren,
Nadat ze ontgaan waren 't bloedige oorlog van Troyen,

332 *te eerlijker* met des te meer eer
333 *verstanden* geesten, d.i. weldenkenden
335 *deurkijken* doorzien, leren kennen
338 *verzieren* verzinnen; *praktijken* listen
340 *eerbaar* voornaam, welopgevoed, schoon
341 *recht* op de rechte wijze
342 *kwellen* lijden
343 *vernaamdi* zaagt gij; *vroom ... wapen* dapper met de wapenen
347 *elks* elk; *sust* zwijgt
351 *immers* beslist

Die ik op den weerkomst door vrouwenschalkheid zag versmoren.[356]

‘Als Proserpina dan ginds en weer zo gink verstrooien
Der Prinsessen zielen, kwam daar mede tot mijn vervrooien[358]
Agamemnons ziel; ook ál die met hem storven onbehoed[359]
In Aegisthus' huis. Dees kwamen treurig uit de helse kooien.[360]
Hij kende mij terstond na 't drinken van 't zwarte bloed
- De bittere tranen welden op uit zijn droevigen moed -[362]
En bood mij begeerlijk de hand; maar daar en was geen kracht,[363]
Als eertijds, in de beweeglijke leden vol tegenspoed.[364]
Ik weende om hem, ontbermende zijns in mijn gedacht,
En sprak: ‘O Konink, wat onspoed heeft u hier gebracht?[366]
Heeft u Neptunus in zee verdronken, en doen verstijven?
Of heeft u iemand op 't land gekwetst met geweldiger macht,
Die u schoon ossen oft schapen heeft willen ontdrijven?
Of storft gij vechtende voor uw stad oft voor de wijven?’
‘Doe hoord' ik hem zeggen: ‘Vrome Ulysses listig in 't woord,
De stormende Neptunus deed mij ter zee niet blijven,
Noch geen vijanden en hebben mijn lijf bloedig doorboord,
Maar de valse Aegisthus heeft mij verradelijk vermoord,
Met mijn godloos wijf, binnenshuis in een waarschap gezeten.[375]
Recht als men een os bij de krebbe in zijn bloed versmoort,
Zo deerlijk werd ik daar met mijn gezellen doodgesmeten[377]
Onder vriendelijken schijn met verraderse secreten,
Of gelijk men veel zwijnen doodt, om tot een feest
In eens rijk mans bruiloft, met vrienden en magen te eten.
Gij zijt in veelderlei bloedige strijden geweest,
In bizondere kampen, ook in veldslagen, onbevreesd;[382]

356 *schalkheid* list; *versmoren* verdrinken
358 *vervrooien* verblijden, vreugde
359 *onbehoed* onverhoeds, op niets verdacht
360 *kooien* holen, kerkers
362 *moed* gemoed
363 *begeerlijk* hartstochtelijk, innig
364 *tegenspoed* ongeluk
366 *onspoed* ramp
375 *waarschap* feestmaal
377 *gesmeten* geslagen
382 *bizondere kampen* tweegevechten

Maar haddi dees moord gezien, gij hadt gezucht mismoedig[383]
Hoe wij bij tafels, stoelen en bekers lagen, minst en meest.[384]
't Was al met bloed bespreid, de vloer ook glad en bloedig.
Nevens mij hoord' ik Cassandra deerlijk krijten, half verwoedig,[386]
Die werd jammerlijk vermoord van Clytemnestra vals van aard.
Het deerde mij, dies ik nog al stervende spoedig[388]
Mijn handen daarvoor sloeg, die kwamen in 't bloedige zwaard.
Die moordenerse gink weg, en liet mij op Pluto's vaart[390]
Zonder mijn ogen te sluiten oft te stellen mijnen mond.
Ach, men vindt niet doodlijkers of wreder dan een wijf onwaard[392]
Die zulk verraad eens voorneemt in haar argelistige grond,[393]
Als dees, die haar man den dood bereidde met een lachende mond.
Ik dacht, het mijn wijf, kinders, maarten en dienaars alt'zamen[395]
Lief zoud' zijn, dat ik van zo lang een reize nog kwam gezond;[396]
Maar dit snode wijf, dees vlekke van alder vrouwen namen
Maakt dat haar de nakomelingen ook moeten schamen,
Al waren zij ál deugdlijk, om dees schandelijke daad.
O, wat vermag onkuise liefde vol lasterlijk blamen!'[400]
'Ik antwoordde daarop: 'Het schijnt, der wijven listigheid kwaad,
Ook de vrouwen zelfs, bitterlijk van Iupiter zijn gehaat.[402]
Wat groter moord gink de schoonheid van Helena verwekken!
Leide Clytemnestra u geen lagen met moordelijk verraad?'
'Agamemnon sprak: 'Als gij u al vriendlijk bij 't wijf zult strekken
Wilt haar nochtans geenszins uw verholentheid ontdekken;
Veel dinks mag men 't wijf wel zeggen, maar 't meest dient best geheeld.[407]

383 *mismoedig* wanhopig
384 *minst en meest* van de geringste tot de voornaamste
386 *verwoedig* waanzinnig
388 *spoedig* snel
390 *Pluto's vaart* de reis naar Pluto (de onderwereld)
392 *onwaard* nietswaardig, verachtelijk
393 *grond* gemoed
395 *maarten* dienstmaagden
396 *gezond* behouden
400 *lasterlijk blamen* misdadige zonde
402 *zelfs* zelf
407 *geheeld* verborgen

Mer gij zult door uw wijf van aardrijk niet vertrekken,
Want uw Penelope, van d'edel Icaro geteeld,
Is wijs en kuis, wiens deugd haars ouders eêldom nog vereêlt.
Reizende na Troyen lieten wij haar thuis jonk van jaren
Met uw zoonken op schoot, zo elk kind met de mamme nog speelt,[412]
Die nu een jongelink is bij grijze gelukkige scharen.
Bij die lieve zoon zuldi thuiskomende nog vergaren,
Hij zal u omhelzen en gehoorzamen al zijne dagen.
Maar mijn valse wijf wilde mij ons zoon niet openbaren,[416]
- 'k En mocht mijn gezicht niet eens verzaden na mijn behagen -
Maar heeft mij ellendige Prinse eerst zelfs verslagen.
Hoort nu, en wilt mijn zeggen in 't herte verborgen houen:
Maakt dat gij onbekend thuiskomt, wildi 't niet beklagen,
Want niet lichtelijk zal men de wijven betrouwen.[421]
Maar zegt mij doch, kwam mijn zoon nergens in uw aanschouwen,
Noch in Orchomeno, noch in Pylo het zandige land,
Noch bij Menelaum tot Sparta rijkelijk gebouwen?[424]
Want Orestes is niet dood, hij leeft nog aan enigen kant.'
'Wat vraagdi mij dat, Agamemnon,' sprak ik te hand,[426]
'Ik en weet van zijn leven noch dood, op gene banen.[427]
Iet onzekers te zeggen is onrecht en onverstand.'

'Terwijle wij deze dingen klaaglijk vermanen,[429]
Betreurd, bedrukt, en bedauwd met bittere tranen,[430]
Zo kwam de ziele van Achille ook daar ter steden
Met Patroclo en Antilocho zijn stoute kompanen,[432]

412 *zo* wanneer
416 *openbaren* laten zien
421 *zal* moet
424 *gebouwen* gebouwd
426 *te hand* terstond
427 *op gene banen* nergens
429 *vermanen* spreken over
430 *betreurd* bedroefd
432 *kompanen* vrienden

Ook Aiax, de schoonste en aldervroomste van leden[433]
Van al de Grieken, naast Achilles van ridderlijke zeden.
Achilles mij kennende sprak eerst zonder enig schromen:
‘Zegt doch, gij edele Ulysses vol listigheden,
Ellendige man, hebdi dit grote feit nog voorgenomen?[437]
Hoe dorft gij doch in dees ankstelijke helle komen,
Daar der doden zielen wonen, dees ontziglijke spoken?’[439]
‘O Achilles, êel Prins, o vroomste van alle de vromen,’[440]
Sprak ik ‘door nood ben ik hier ter hellen gedoken,
Om Tyresiam raads te vragen, dien heb ik gesproken,
Hoe ik best in 't land van Ithaca zou konnen geraken.
Hoezeer ik mij gespoed heb, mij heeft geluk ontbroken;
Tot nog toe en heb ik mijn land niet mogen genaken.
Maar gij zijt de alderzaligste in alle zaken,[446]
Want als gij leefde waardi van elk als god geprezen;
Nu heerschapt gij nog over de doden met dorre kaken,
Dus treurt gij doch niet, voor zulken staat de doden niet te vrezen.’[449]
‘Terstond antwoordde de moedige Prins uitgelezen:[450]
‘Spreekt mij van den dood niet goeds, o gij Ulysses verheven.
Want ik hadde liever eens armen boeren knecht te wezen
Als hij maar nooddruft hadde om af te leven[453]
Dan al de doden te gebieden en wetten te geven.
Maar zegt van mijn zoon, draagt hij hem voorts ridderlijk in 't strijden
Zo hij begonnen hadde, of doet hem blodigheid sneven?[456]
Weet gij iet van Peleo mijn vader, dat wilt niet mijden;[457]

433 *aldervroomste* allersterkste
437 *feit* (helden)daad; *voorgenomen* ondernomen, gewaagd
439 *ontziglijke* angstwekkende
440 *vroom* dapper
446 *in alle zaken* in alles
449 *voor ... vrezen* voor zo iemand hoeven de doden niet te vrezen? Men zou eer verwachten: voor iemand als gij is de dood niet angstwekkend
450 *moedige* trotse
453 *nooddruft* het allernodigste; *af* van
456 *sneven* bang zijn
457 *mijden* voor mij verbergen

Mag hij hem nog als Prins met de Myrmidoniërs verblijden?
Oft wilt men hem in Thessalia en Phthia verachten
Omdat hij oud en versuft werdt door de lange tijden,
Die hem zijn leden verstrammen en roven zijn krachten?
Ik heb nu geen wrekens kracht, 'k en ben niet van zulker machten
Als ik in de klare zonne voor Troyen ben gebleken,
Daar ik veel edel Troyanen in haar bloed deed versmachten.[464]
Kwaam ik nog in zulk een schijn in mijn vader's hof gestreken[465]
Ik zoude 't met manlijke handen bloedelijk wreken
Dat men hem ongelijk doet en verstoot van zijnder eren.'[467]
'Van uw vader' zeid' ik 'en heb ik niet horen spreken,
Maar zal u al de waarheid zeggen, na uw begeren,
Van uw zoon Pyrrho; dien mochten de Grieken niet ontberen,
Dies bracht ik hem uit het eiland Scyro voor Troyen met list.
Als hij daar mede te rade kwam bij de Griekse heren
Sprak hij altijd eerst, daar hij nooit in zijn reden heeft gemist;
Maar Nestor ende ik waren t'zamen alleenlijken in twist.
Als men dan zoude vechten, zo zag men Pyrrhum niet prijken,[475]
Hij bleef niet bij d'oorden, maar liep daar hij meest vijanden wist;[476]
Ook was hij zo sterk, dat men hem nooit vijand zag wijken,
Wien hij geraakte, die bleef daar, niemand mocht hem gelijken;
'k En mag ze u niet al tellen, noch hun namen verkonden
Van den Troyanen die men daar dood van zijnder hand zag blijken.
Den Prins Eurypylum versloeg hij met doodlijke wonden,
Ook al zijn gezellen van een vrouwe ten oorloge gezonden;[482]
Dit was de schoonste naast Memnona die trad over zolen.[483]
Maar als wij met de bloem van Grieken tezamen stonden

464 *versmachten* omkomen
465 *in zulk een schijn* op die wijze; zodanig; *gestreken* gegaan
467 *ongelijk* onrecht
475 *prijken* pralen, snoeven
476 *d'oorden* de gelederen
482 *van* om
483 *over* op

In 't houten paard, daar mij alle den last was bevolen[485]
Van de lagen te ontdekken oft te houden verholen,
Daar zag men de Prinsen en krijsraad beankst en bedeesd,[487]
Hun leden beven, de tranen over de bleike wangen dolen;
Maar hem zag ik ooit vroomhertig, onversaagd en onbevreesd,[489]
't Schoon aanzicht hield zijn blozen, hij bad met een stouten geest
Om uit te gaan; den spiets schuddende, vuistte hij zijn zwaard:
Zijn hert zocht Troyens verderven, 't hadde gaarne uit geweest.
Als nu die hoge stad beroofd was, gebuit en gepaart,[493]
Heeft hij ook zijn heerlijke roof in zijn schepen vergaard
Zo gezond, dat er nooit wapen rood en werd van zijn bloed,
Zo 't nochtans meest in 't strijden gebeurt, daar Mars toont zijn aard.'

'Dit was gezeid; Achilles die ooit snel was te voet
Trad heerlijk van mij door 't grazige veld, met een blijden moed,[498]
Omdat hij zijn zoon eerlijk en gezond vernam te zijne.[499]
D'ander zielen der doden stonden treurig vol tegenspoed,
Elk vertelde zijn jammer verdriet en pijne.

'Ajax Telamonius' ziel stond in droevigen schijne[502]
Verre van mij, omdat hij door mijn victorie was veracht
Als men mij toeoordeelden Achilles' wapenen fijne,[504]
Bij den schepen, daar hij begeerlijk op hadde gewacht[505]
- De Trojanen waren rechters, met Pallas, 't godlijk gedacht. -[506]
Och oft ik hem niet verwonnen most hebben in zulk een strijd!

485 *last* taak; *bevolen* opgedragen
487 *krijsraad* krijgsraad
489 *ooit* altijd; *vroomhertig* moedig
493 *beroofd* geplunderd; *gepaart* verdeeld
498 *heerlijk* vorstelijk
499 *eerlijk* geëerd
502 *in ... schijne* met een droevig voorkomen
504 *fijne* voortreffelijk
505 *gewacht* uitgezien, verlangd (naar)
506 *gedacht* geest

Want hierom dekt d'aarde zijn gebeent, met alder Grieken klacht,
Die d'aldervroomste en schoonste man was in 't Griekse krijt
Naast de stoute Achilles. Ik sprak tot hem ter zelver tijd:
‘Zegt mij doch Aiax, meugdi de gramschap nog niet verlaten
Om die schadelijke wapens, gij die al gestorven zijt?[512]
Zij waren 't verderven van der Grieken onderzaten,
Door haar verloren wij zulk een burcht voor al onze soudaten.
Men zag om u geen minder droefheid dan om Achilles geschien[515]
Bij den Grieken. 't Was niemands schuld, niemand is daarom te haten
Dan Iupiter, die ons Grieken haat; dees had 't zo voorzien:[517]
Ik mocht die verderflijke eer, noch gij den dood niet ontvlien.
Maar komt doch herwaarts, o Prinse, hoort mijn vriendlijke reden,
Temt uwen toornigen moed, laat u daar sterk in bespien.’[520]
‘Hij sprak niet, maar gink ter hellen na d'ander zielen treden,
En bestond van verre zijn toorn tegens mij te verbreden.[522]
Ik liet hem staan.
‘Ander doden te zien gink ik opletten.
Daar zag ik Minos, Iupiter's zoon vol rechtvaardigheden
Met zijn scepter; dees zat als rechter en gaf den doden wetten.
Vele ander zielen kwamen zijn zetel rondsom bezetten;[526]
D'een kwam hem verantwoorden, d'ander iemand beklagen.[527]
‘Ik zag ook den reuze Orion met honden en netten
Veel wilde dieren deur die kruidige beemden jagen
Met een ijzeren kod op zijn schouderen, zwaar om dragen.
‘Tityus, het aardrijk's zoon, lag ook aldaar ter plekken
Uitgestrekt, en had een groot stuk lands beslagen.

512 *schadelijke* noodlottige
515 *geschien* geschieden
517 *voorzien* voorbeschikt
520 *toornige moed* toorn; *laat u ... bespien* toon u daarin sterk
522 *bestond* begon; *verbreden* openlijk tonen
526 *bezetten* omringen
527 *beklagen* aanklagen

De gieren knaagden zijn lever met haar kromme bekken.
Hij lag gebonden en mocht er zijn handen niet toe strekken,[534]
Want Iupiter's lief Latona was geweld van hem geschied
Als zij deur 't zoete Panopeia tot Pytho wou trekken.
‘Tantalus zag ik daar ook ten hals in 't water vol verdriet;
Dat dreef om zijn kin, hem dorstte, en mochte 't genaken niet,[538]
Want zo dik die grijsaard begeert te drinken met verlangen
Zo dik droogt het water, dat men den grond zwart van aarde ziet.
Over zijn hoofd staan bomen, de takken raken zijn wangen
Met granaatappels, peren en zoete vijgen dicht behangen;
Maar als hij daarna grijpt, drijven zij hoog in der luchten
Door een snelle wind, dies mag hij 't begeerde niet ontvangen:
Hij staat in overvloed, nog ziet men hem nooddruft ontvluchten.[545]
‘Sisyphum vernam ik daar mede in arbeidelijk duchten,
Die droeg een zware steen, daar stond hij onder gebogen:
Zijn benen steld' hij ter schoor, de lenden kraakten, 't hert mocht zuchten[548]
Door de lastige zwaarheid die hij moste gedogen
Als hij die op den top van een berg te brengen gink pogen;
Maar schijnende op 't hoogste te zijn, op 't eind van zijn kwaden[551]
Zo was hij ten einde van zijn atem en van zijn vermogen:[552]
Daar wentelde de steen neerwaarts over d'oneffen paden.
Dan gink hij die vervaarlijke steen weder op hem laden.
't Haar was vol stof, 't hert klopte, men zag 't hoofd nauw van roke,[555]
't Zweet droop van al zijn leden, hij hadd' erin mogen baden.
‘Na dezen kreeg ik in 't oge Hercules' gespoke
- Want hijzelfs in den hemel is bij d'ander goden stroke;[558]
Daar waarschapt hij bij hun met Heben zijn schone bruid,[559]

534 *mocht* kon
538 *genaken* aanraken
545 *nog* en toch
548 *ter schoor* schrap
551 *kwaden* moeiten
552 *atem* adem
555 *roke* damp
558 *bij ... stroke* in de sfeer (strook = streek) der andere goden? Tekst misschien bedorven
559 *waarschapt* zit aan bij gastmalen

Iupiter en Juno's dochter. - Voorts hoord' ik met een smoke[560]
't Gerucht der doden rondsom hem als vluchtige vogels' geluid.
Hij stond gelijk de duistere nacht, zijn boog strekte hij uit,
De pijl lag op de pees, hij zag vreeslijk aan allen zijen,
Om schieten bereid. Een vervaarlijk schild bedekte zijn huid
Aan een grote gulden gordel gehecht, wiens konst mocht verblijen:
Men zag daar doodslaan, kampen en bloedelijk strijen,[566]
't Scheen vol everzwijns, felle beren en leeuwen verwoedig;
Nooit zag men gordel zo chierlijk gemaakt, men moet het lijen,[568]
Dan dees van Telamona gewracht vol konsts overvloedig.
Hij sprak mij fluks aan met vliegende woorden spoedig,[570]
Treurig van gelaat, zo haast hij mij zag en kende:
‘O listige Ulysses verstandig en grootmoedig,
Wacharmen, zijdi ook in leed, jammer oft ellende[573]
Als ik leed, die Iupiter's zoon was van der goden bende?[574]
Veel snoder mens dan ik most ik dienen, die mij geringen[575]
Zware zaken beval, ende ook hier ter hellen zendde
Om Cerberum den helhond van hier te halen en dwingen;
Dat hield hij voor mij den zwaarsten strijd boven alle dingen.
Maar ik verwan den hond en heb hem uit den afgrond gehaald
Door Mercurius' bijstand, ook door Pallas zonderlingen.’[580]

‘Als dit gezeid was, is hij weer na Pluto's woning gedaald.
Ik bleef wachten na meer Prinsen, die den tol hadden betaald
Van der naturen, al over lange voorleden jaren.[583]
Die ik wenste, zouden mogelijk nog vóór mij hebben gedwaald:
Theseus en Pirithous, die men godszonen hoort vermaren;[585]
Maar ik zag zo groot een menigt zielen om mij vergaren,

560 *smoke* damp, walm
566 *kampen* worstelen
568 *lijen* erkennen
570 *spoedig* snel
573 *wacharmen* o wee
574 *bende* geslacht
575 *snoder* geringer; *geringen* weldra
580 *zonderlingen* vooral
583 *over* vóór
585 *vermaren* met ere noemen als

Ik duchtte: de bleike vrees heeft mij bevende aangetast
Dat mij Gorgonis grouwelijke hoofd ankstig mocht vervaren,[588]
't Welk Proserpina gezend mocht hebben ende mij verrast.
Dies ben ik straks t'schepe gegaan en heb mijn volk belast[590]
De mast te rechten en kabels te lossen voor de steven:
Zij traden t'scheep, elk heeft hem op zijn bank om roeien gepast.[592]
De baren omhelsden 't schip en deden 't zoetelijk beven;
Dat werd eerst door 't roeien, na door een goeden wind voortgedreven.

EINDE VAN 'T ELFSTE BOEK ODYSSEAE HOMERI

588 *vervaren* verschrikken
590 *straks* dadelijk
592 *hem gepast* zich gezet.

Het twaalfste boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Nog zeit hij al voorts van zijn weerkomst tot Circes. Hoe dat hij zeilde voorbij de Sirenes, ende voorbij die dolende klippen Scyllam ende Charybdim; *vertelt ook het verderven van zijn schip ende zijne gezellen, die sommige ossen der zonnen gedood hadden. Ten laatsten hoe hij allene op een wrak bij Calypso gebergd werd*.

’**E**EN wijle voeren wij zo, in 't laatst heeft het schip begonnen
Die duister zee te laten, en kwam tot Aeaeam aan land,[2]
Daarbij wij de gulden dageraad hebben gewonnen,
Ook haar huizing, dansen, ende 't schone licht der zonnen.[4]
‘Wij traden uit den schepe, en trokken dat op 't zoute zand;
Slapende verwachtten wij den morgenster, die kwam op hand.[6]
Ik zand mijn volk tot Circen Elpenorem te halen.
Die brachten hem; daar hebben wij het dode lichaam verbrand
In een groot vier van verse takken en oude palen.
Wij maakten een hoge tombe, ter zijden werden 't dalen;[10]
Daar gingen wij den riem met zijn wapens verchierd op stellen

2 *laten* verlaten
4 *haar* n.l. van de dageraad (Aurora)
6 *op hand* spoedig
10 *dalen* kuilen

Als een pilaar; voorts zag men het officie met tranen betalen.[12]

‘Onverholen was voor Circen ons weerkomst uit der hellen;
Die bracht spoedig met haar maagden mij en mijn gezellen
Schoon brood, veel vlees, en zwarte wijn die niet en mocht verderven.
Zij sprak tot ons, die zij van 't ongeluk zeer zag kwellen:[16]
‘Ellendige mans, die levendig tot Pluto gaat zwerven,
Twee doden lijdende, daar de mensen maar eens en sterven!
Maar welaan nu, eet, drinkt, en wilt al den dag vrolijk wezen;
Zeilt dan morgen vroeg heen, zo haast gij 't licht zult verwerven.
Ik zal u den rechten weg en middelen voorlezen,[21]
Dat gij te water noch te lande niet en komt in vrezen
En in zwaar verdriet, door uw kwaden raad op vreemde straten.’[23]

‘Dit sprak ze. Wij hebben 's altezamen geprezen;[24]
Dies wij daar tot der zonnen ondergank bij haar zaten,
Daar wij den zoeten wijn dronken op 't vlees dat wij aten.
De zon liep schuil, de schemering heeft haar overal verspreid;
Elk gink t'scheep om slapen, daar zij de zorgen vergaten.
Doe nam mij Circes met der hand en heeft mij van 't volk geleid,
Zij zat bij mij en vraagde, ik deed haar van als bescheid:[30]
Van begin ten einde hoorde zij al mijn bedied.[31]
Daarna heeft die eerwaardige Circes tot mij gezeid:
‘'t Is zo gij zegt; alzo is 't ook altemale geschied.
Maar hoort mijn zeggen, gedenkt wel, vergeet immers niet:[34]
Eerst zuldi bij de Sirenes komen - let wel op mijn woord -;
Dees verdwazen elk die daar komt, en haar zijn ore biedt.

12 *het officie betalen* de plicht der begrafenisplechtigheid vervullen
16 *kwellen* verdriet hebben
21 *voorlezen* vóórzeggen
23 *kwade raad* verkeerd (nadelig of zondig) beleid
24 *geprezen* goed gevonden
30 *als* alles; *bescheid* verslag
31 *bedied* verhaal
34 *immers* vooral; *niet* niets

Die daar onverhoeds aankomt en der Sirenen zank aanhoort,[37]
Zulk een en geraakt nemmermeer tot wijf en kinderen voort[38]
Die hem thuis wellekomen, maar blijft in haar bedwank.[39]
Die Sirenes zitten bij 't witte gebeent van haar vermoord[40]
In 't veld, en zingen een smekende lustige zank[41]
Onder een hoop verrottende mensen met doodlijke stank.
Vaart gij daar voorbij, en stopt wel dicht al uws volks oren
Met week was, opdat niemand en hoor dat aantrekkend geklank
Van al d'ander; maar believet' u, gij moget' horen.
Maar doet u dan wel stijf aan de mast binden te voren
Met sterk touw om arm om been, dat gij niet en meugt ontlopen;[47]
Zo meugdi veilig lust door haar zoete zang oorboren.[48]
Maar last eerst uw volk: ‘Wil ik dat gij mijn banden doet open,[49]
Verlost mij geenszins, maar wilt meer banden om mij knopen.’
‘Als dan uw volk voorbij de Sirenes zijn gevaren
En kan ik u zo niet zeggen, wat heen gij 't schip zult nopen.[52]
Beraadt u dan; daar zijn twee wegen, ik zal ze u verklaren.
Ter eenre zijden ruisen de hoge vreeslijke baren[54]
Aan steile rootsen, d'een schijnt te genaken 's hemels tent,[55]
- De goden noemen 's de dolende klippen lange jaren -,
Daar geen gevogelt des hemels vliegende komt omtrent,[57]
Noch ook geen ankstige duiven, die d'ambrosiam bekend
Met haar kromme neb tot den vader Iupiter dragen.
D'een klip en ziet men niet, die leit onder de baren verblend.
D'ander staat hoge, daar kwam nooit schip bij t'enigen dagen
Dat niet verdronken is, en aan morteren geslagen[62]
- Dan dreven de doden en berders in die wrede stromen,[63]

37 *onverhoeds* zonder erop verdacht te zijn
38 *voort* daarna
39 *bedwank* macht
40 *van* door
41 *smekende* verlokkende; *lustige* bekoorlijke, schone
47 *meugt* kunt
48 *lust oorboren* genot smaken
49 *last* gelast
52 *zult* moet; *nopen* voort doen gaan
54 *ruisen* loeien, brullen
55 *genaken* raken
57 *omtrent* in de buurt
62 *aan morteren* aan stukken
63 *berders* planken

Die wentelden in die vloeden die malkanderen jagen -
Behalven Argo, dat is dees klippen alleen ontkomen,
't Welk van Aeëta kwam zeilen met ankstig schromen.[66]
Het waar' ook mogelijk àl aan die klip stukken gewreven,[67]
Had 's Iuno niet belet; die heeft Iasonem acht genomen,[68]
Want zij hem zeer beminde, en hield hem in 't leven.
'Aan d'ander kant zijn ook twee bergen, d'een ten hemel verheven;
Dees heeft een scherpe top, die de zwarte wolken omschaken.[71]
Daar komt nemmermeer klaarheid noch lieflijk weder beneven,
Geen sterflijk mense en mag daar op noch af geraken
Al waar' 't ook dat hem twintig handen noch voeten gebraken,[74]
Want ze is glad en steil, men mag hem daar niet aan houen.
In 't mids ziet men een diepe spelonk na 't noorden genaken:[76]
Dees zuldi, lieve Ulysses, als uwen sterfdag schouwen.[77]
Mijd ze zo wijd als een jonk man's handen schieten zouen
Met een sterke boog. Zo ver wilt van dit zwarte hol wijken.
Daar woont Scylla, die roept zo vervaarlijk dat elk mag grouwen,[80]
Haar stem is bij 't gebries van jonge leeuwen te gelijken;[81]
Zij is een groot grouwelijk monster, wie haar moet aankijken
Die mag hem niet verblijden, al kwaam hem een god ook groeten.
Twaalf onbeweeglijke benen doet zij blijken
Met zoveel vast staande ijselijke voeten;
Zes lange halzen heeft zij, daar de baren om wroeten,
Elk heeft een vreeslijk hoofd met lange drievuldige tanden
Vast, dik en doodlijk, daar menige heur dood gemoeten.[88]

66 *schromen* vrees
67 *stukken gewreven* aan stukken gebeukt
68 *Jasonem ... genomen* voor Iason gezorgd
71 *omschaken* omringen
74 *gebraken* ontbraken
76 *in 't mids* in 't midden; *genaken* zich wenden, zich richten
77 *schouwen* schuwen
80 *grouwen* gruwen
81 *jonge leeuwen* Fout in de Latijnse vertaling: catuli leonis. Homerus: j. hond
88 *dik* dicht opeen; *gemoeten*, ontmoeten

Midden komt uit een helsen afgrond het water weer branden:
Daar zwemmen de schriklijke hoofden 's mensen vijanden
Omsingeld met walvissen, dolfijns en grote zeehonden,
Zo de vruchtbaar zee vele teelt in Neptunus' waranden.[89-92]
Nooit schipper mocht hem roemen dat hij t'eniger stonden
T'scheep hier voorbijvoer, oft hij en was terstond verslonden
Van dees hoofden; die zuigen ze met een geweldige tocht[95]
Uit die zeilende schepen in haar grondeloze monden.
D'ander klip, Ulysses, strekt zozeer hoge niet in de locht,
Een boogschoot van deze, rondsom met groene ruigte beknocht.[98]
Daaronder slorpt Charybdis die zwarte bevende vloeden,
Die zij driemaal daags zwelgt, driemaal braakt met gedrocht.[100]
Als zij 't draaiende water uitspouwt, moet gij u wegspoeden,
Oft Neptunus zelfs en mag uw leven niet behoeden.
Dus wilt uw vaart bij Scylla met roeien haastig versnellen,
Want zes mans te verliezen zoud' ik minder kwaad vermoeden[104]
Dan 't gantse schip te verdrinken met alle de gezellen.'[105]

'Zegt' sprak ik 'Goddinne, wilt de waarheid doch vertellen:
Als ik zo 't pericule van Charybdi ben ontvloden,
Hoe zal ik Scyllam 't verlies mijns volks best mogen vergellen?'[108]
'Ellendige, denkt gij nog om wreken, vechten oft doden?
Wildi u nog stellen tegens d'onsterflijke goden?
Dit is geen doodlijk, maar een ondoodlijk kwaad,[111]
't Zijn grote, zware, vreeslijke en onverwinlijke noden.
Hier baat geen kracht, maar die t'ontvlieden is d'alderbeste raad,[113]
Want genaakt gij 's weer, en om wreken hand aan wapen slaat,
Zij valt daar weer op, en doet nog zo veel mans sterven.[115]

89-92 Deze verzen zijn door Coornhert helemaal verkeerd vertaald; *waranden* jachtvelden
95 *ze* de schippers(?); *tocht* trekking
98 *ruigte* plantengroei; *beknocht* bezet, begroeid
100 *met gedrocht* als een nachtmerrie? (latijn: horrende)
104 *kwaad* ramp; *vermoeden* achten
105 *verdrinken* doen zinken
108 *vergellen* vergelden
111 *doodlijk* sterfelijk
113 *raad* uitredding
115 *nog zo veel* weer evenveel

Maar spoedt u fluks weg, bidt Creten, haar moeder, roept die te baat,[116]
Dees heeft Scyllam gebaard, tot der mensen verderven;
Bidt dat zij haar dochter bedwing en u voorts laat zwerven.[118]
‘Dan zal u de wind aan 't eiland Trinacria leien.
Daar scheert der zonnen vee die ruige grazige erven;
Zeven kudd'ossen en zeven kudd' schapen gaan daar weien,
De kudden zijn bij vijftigen vaneen verscheien.
Dees beesten zijn onsterflijk, daarom zij ook niet en telen.
Twee goddinnekens zijn de herders die wachten 's met hem beien,
Phaetusa met Lampetie, die de zon door 't spelen
Bij Neaera teelde, die hem dees dochters toe gink delen.
De moeder voedd' ze op, haarzelfs zok gaf zij ze te drinken;[127]
Groot zijnde gink haar de vader zijn beesten bevelen[128]
In 't eiland Trinacria, daar men zijn glants ziet blinken.
Beschadigt gij dees beesten niet, - kondi uw thuisvaart bedinken -,[130]
Gij koomt nog thuis, na veel verdriets geleden te voren;
Maar gij, uw volk en 't schip zal verderven, wildi ze krinken.[132]
Oft gij dan al ontkwaamt, hebben u de goden verkoren,[133]
Zo komdi nauwelijk thuis, als al uw volk eerst is verloren.’

‘De dageraad scheurde 't zwarte kleed tot veel plekken
Van de donkere nacht, haar glants kwam door veel spleten boren;
Doe gink haar de goddinne te landewaarts inne strekken,[137]
Ik trad na mijn schip om al mijn gezellen te wekken;
Die deed ik de kabels lossen, zij zijn t' scheep gestegen:

116 *te baat* te hulp
118 *voorts* voort, verder
127 *zok* zog
128 *bevelen* toevertrouwen
130 *beschadigt* kwetst, doodt; *kondi ... bedinken* als gij uw thuisreis in gedachten kunt houden
132 *krinken* deren, kwaad doen
133 *hebben ... verkoren* als de goden u liefhebben
137 *haar strekken* zich begeven

Men zag hem daar elk bij oorden op zijn banke strekken,[140]
Zij bestonden de schuimende zee met riemen te vegen.[141]
Maar wij hebben terstond een wakkere voorwind gekregen,[142]
Dat 's de lustigste gezelle op zee oft in rivieren;[143]
Dees zand ons de godlijke Circes jonstig t'onswaart genegen.[144]
Men trok de riemen in, elk rustte, de stierman gink stieren.
Doe sprak ik tot mijn gezellen met droeviger manieren:

'Hoort vrienden, dees profetij mag één of twee alleen niet weten
Die mij Circes voorzeid heeft, de goddinne goedertieren,
Maar ik wil 't u allen zeggen zo gij hier zijt gezeten;
Zo mijden wij wetende 't kwaad, of sterven door zot vermeten,[150]
Vooral beveelt zij te vlieden het smekelijk zingen
Van den Sirenen, dat elks hemzelven doet vergeten,
Ook haar lustig veld. Maar mij mag den zank wel in d' oren klingen,[153]
Mij alleen. Doch zuldi mij eerst zeer vast met banden dwingen
En binden mij met sterke koorden stijf en dicht aan de mast;
Maar bid ik of beveel ik u dan mij te laten springen,[156]
Zo neemt meer touwen, en knoopt mij op een nieuw nog wel vast.'

'Dit heb ik mijn volk verklaard en zeer ernstelijk belast.
Hiertussen dreef ons die spoedige stoker door de stromen[159]
Bij der Sirener land, daar heeft ze te rusten gepast,[160]
't Werd kalm; de gezellen hebben 't zeil innegenomen,
Dat werd in 't schip geleid; elk greep een riem 't onzer vromen;[162]
Daarmee hebben ze de witte room van 't water gestreken.
Ik hieuw een groot schub was uit de rondheid eender bomen,[164]

140 *bij oorden* op zijn plaats
141 *bestonden* begonnen
142 *voorwind* gunstige wind
143 *lustigste* prettigste
144 *jonstig* gunstig, welwillend
150 *vermeten* overmoed
153 *lustig* liefelijk
156 *springen* in zee nl.
159 *stoker* krachtige wind (die de vuren aanstookt)
160 *passen* zorg dragen, oppassen, om te...
162 *t'onzer vromen* tot ons nut (stoplap)
164 *schub* schijf

En drukte 't met mijn warme handen; 't begonst te weken,
De hete zonneschijn hielp ook haast zijn stijvigheid breken;[166]
Doe stopte ik elks oren zo dicht, dat ze mij niet en hoorden.
Zij bonden mij ook handen en voeten, na mijn eerste spreken,
Wel stijf aan de mast, met vaste onbrekelijke koorden,
Voorts viel m'er wakker aan de riemen, elk in zijnre oorden.[170]

'Wij kwamen zo na als een roepende stemme de lucht ontsluit.
Doe hoord' ik 't geklank, na verstond ik d'aantrekkende woorden[172]
Van haar smekende zang, van 't zoete welklinkende geluid:[173]
'Keert herwaarts, gij vrome Ulysses, alderedelste spruit[174]
Van alle Grieken; komt, bloem der Prinsen, hoort ons lieflijk lied!
Houdt doch stille, hier voorbij en zeilde nooit schip noch schuit,
Zij en hadden eerst ons vrolijke zang met oren bespied;[177]
Dan varen zij wijzer voort, ook verlustigd door 't konstig bedied.[178]
Al der Grieken ellend voor Troyen van God u gezonden
Is ons bekend, wij weten ook al wat op aarden geschiedt.'
''t Hert brandde begeerlijk om horen haar klinkende monden:
Ik wenkte mijn volk dat zij fluks de koorden ontbonden.
Die roeiden al stadelijk voort, en lieten 's ongeacht,
Totdat Eurylochus met Perimedes opstonden;
Die klemden mij in nieuwe touwen met haar gantse macht.
Als wij voorbij waren, en de lucht geen geluid meer en bracht
Van der Sirenen zang, en 't land verre achter 't schip was gelopen,
Doe trok elk het was van zijn ore morruw en zacht[188]
Dat ik daarop gekleemd had, en kwamen mijn banden ontknopen.[189]

***

'Achter was 't land weg, voor zagen wij baren bij hopen

166 *haast* gauw
170 *in ... oorden* op zijn plaats
172 *na* daarna
173 *smekende* lokkende
174 *keert* kom; *vrome* voortreffelijke
177 *bespied* waargenomen, ervaren
178 *bedied* woorden, klanken
188 *morruw* murw, week
189 *gekleemd* gesmeerd, geplakt

Met een grote damp, ook hoorden wij een vervaarlijk gedruis.
De bevende ankst is elk door al de leden gekropen,
De riemen zegen uit der hand, 't zat er al verbaasd en konfuis[193]
Door d'overvallende vloeden - elk dreef hoog als een buis -[194]
Die tierden vreselijk; 't schip is daar leggen gebleven,
Want niemand en roeid' er meer, elk zat stillekens als een muis.
Ik trad door 't schip en heb mijn gezellen moed gegeven
En sprak al smekende: ‘O getrouwe vrienden verheven,[198]
Wij zijn niet onverzocht in ongeval en wederstoot;[199]
Nog waren wij al in meerder pericule van ons leven
Doe ons die felle Cyclops in dat bloedige hol besloot.
Wij kwamen door mijn kloekheid en raad al uit die zware nood.[202]
Ik acht gij dit wel gedenkt. Volgt raad, het komt u ten goeden;
Iupiter wil ons mogelijk nog verlossen van der dood.
Elk grijp zijn riem en sla die wakker in de diepe vloeden;
Onthoudt gij ook mijn zeggen, stierman, wilt dat wel bevroeden,[206]
Want gij houet' roer, dus moet gij vlijtelijk waken;
Voor dien damp en vreeslijke berning wilt het schip wel hoeden,[208]
Wacht u ook bij lijf dien klip aan d'ander zij te genaken,[209]
Opdat wij niet alt'zamen om den hals en geraken.’[210]
‘Terstond gink hem elks tot zijn werk gehoorzamig keren.
'k En sprak van Scylla, dat noodlijke kwaad, in genen zaken,[212]
Opdat zij van ankst niet en lieten de riemen te hanteren
Om hunluiden binnen den schepe te verweren.
Doe scheen mij vergeten te zijn Circes' treurig bevelen,[215]

193 *verbaasd* ontzet, *konfuis* ongerust
194 *vloeden* golven, branding; *buis* haringbuis, 'n schip dat hoog op 't water ligt
198 *al smekende* ze vriendelijk toesprekend; *getrouwe ... verheven* trouwe geëerde vrienden
199 *onverzocht* onervaren, onbeproefd; *wederstoot* tegenspoed
202 *raad* beleid
206 *bevroeden* beseffen, begrijpen
208 *berning* branding
209 *bij lijf* ooit
210 *om ... geraken* omkomen
212 *noodlijke* noodzakelijke, onvermijdelijke; *in ... zaken* in 't geheel niet
215 *scheen mij ... zijn* scheen ik vergeten te zijn

Die mij niet belast en hadde van d'ijzeren kleren,[216]
Want ik wapende mij van hooft tot voet gehele
En trad met twee lange spietsen op 't hoogst van 't voorkastele:[218]
Dat, meind' ik, most eerst bij de stenige Scylla vergaren[219]
Die mijn volk zou doden. 'k En zag ze in 't geheel noch in dele,
Nochtans zag ik op die zwarte klip met treurig bezwaren,[221]
Ook rondsom, en zijn zo drukkig in die engte gevaren.[222]
'Aan d'een kant was Scylla, aan d'ander zag ik Charybdim klaarlijk
Zeer ijselijk slorpen die zoute zijgende baren.[224]
Als zij 't dan weer uitspoog zo een ziedende pot doet, waarlijk,
Het water bortelde in de lucht ruisende vervaarlijk[226]
En dekte die hoge klippen, die wit van schuime blonken.
Dan zoog zij die vloeden weder inne, die volgden zwaarlijk
En stortten al wentelende in 't diepste der spelonken;
Die mochten's niet verzwelgen, dies zij dan grouwelijk klonken,
Heur ingeweid steende, het scheen vreeslijk te donderen;[231]
Dan zagen wij den grond, de zee geleek in d'afgrond verzonken.
De bleke doodvreze overviel ons met verwonderen.[233]
Middelertijd gink Scylla zes mans uit den schepe plonderen,[234]
De vroomste van herten en manlijkste van lichamen.[235]
Als ik in 't schip zag na mijn volk, van boven tot onderen,
Mocht ik heur uitstekende benen en armen nog ramen,[237]
Zij riepen mij nog ellendelijken met mijnder namen.
Recht als een visser op een klip met zijn lange angel geeft
Het bedrieglijke aas, daar die klein viskens om verzamen
- Het kurk drijft op 't water, totdat er tokkende een aan kleeft,[241]

216 *niet ... van* niets bevolen had omtrent...
218 *voorkastele* voorsteven
219 *vergaren* komen
221 *met ... bezwaren* met een bezwaard gemoed
222 *drukkig* bedrukt
224 *zijgende* wegzinkende
226 *bortelde* spoot borrelende op; *ruisende* bruisend
231 *ingeweid* ingewand; *steende* steunde
233 *verwonderen* verlammende verbazing
234 *plonderen* roven
235 *vroomste* moedigste
237 *ramen* in 't oog krijgen, onderscheiden
241 *tokkende* aanbijtend

Dan trekt hij den roede met het visken, dat hangende beeft -:
Zo werden zij bevende gerukt na die rootse vol plagen[243]
Tot voor 't hol; mij dunkt ik nog zie hoe jammerlijk elks daar sneeft:[244]
Zij strekten hun handen klaaglijk uit om hulp te bejagen,[245]
Zodat mijn ogen van al de reis nooit deerlijkers zagen.

'Nadat wij Scyllam en Charybdim ontkwamen met roeien
Genaakten wij Trinacriam met verdrietig knagen.
Daar gingen der zonnen schapen, ossen en koeien
In grazige beemden, vet, weeldig en lustig in 't groeien,[250]
Die liepen na de stal bij hopen met grote scholen;
Nog op zee zijnde hoord' ik ze blaten en luide loeien.
Doe was mij Tiresias' profetie niet meer verholen,[253]
Ook dacht ik dat mij Circes dikmaal hadde bevolen
Der zonnen eiland te schuwen en dat niet te betreden;
Dies zeid' ik treurig: 'Hoort toe, gezellen, om niet te dolen,
Wat Tiresias profeteerde in de helse steden,[257]
Ook dat mij Circes bevolen heeft met naarstigheden.[258]
Wij moeten het eiland van de verlichtende zonne mijden
En daaraf blijven, al hebben wij vele geleden,
Of wij sterven daar gewisselijk alt'zamen in dezen tijden;
Dus laat ons voorbij zeilen, willen wij thuis nog verblijden.'
'Elk versaagde; Eurylochus sprak met droevigen tale:
'Onzalige man, hebt gij dan kracht om al dit te lijden?
Wordt gij niet mat? Is uw lijf van ijzer en stale?
Wij zijn afgesloofd, vermoeid en slaperig altemale;
Nu wildi niet dat wij ons gaan verversen op het land
Om een lekker maal te bereiden op berg oft in dale,
Maar gebiedt weder te zeilen van dees lustige strand

243 *vol plagen* rampzalig, noodlottig
244 *elks* elk; *sneeft* omkomt
245 *bejagen* verwerven
250 *weeldig* in overvloed
253 *verholen* raadselachtig, duister
257 *steden* oorden
258 *met naarstigheden* ernstig

In de diepe zee, en de donkere nacht komt op hand:[270]
Dan rijzen de vreeslijke stormen, die de schepen schenden.[271]
Waar ontvluchten wij den bitteren dood aan enigen kant,
Rijst er een onweder uit de noordse oft westerse enden?[273]
Dees doen de schippers meest verdrinken in groter ellenden.
Dus laat ons hier zeker dees zwarte nacht nog blijven;
Gaan wij om op 't strand bij 't schip te eten na 't land toe wenden,
Zo treden wij mo gen t'scheep om na de wijde zee te drijven.'
'Zo sprak Eurylochus; hem volgden al d'ander katijven.[278]
Doe merkte ik dat God ons wou plagen, 't welk mij 't herte doorsneed.[279]
Ik zeide tot hem: 'Euryloche, ik zie, 't en helpt geen kijven,[280]
Ik ben vermand. Gij alle dwingt mij alleen, 't is mij leed.[281]
Moet het dan zijn, zo doet mij alt'zamen enen dieren eed
Dat niemand daar ossen, koeien noch schapen en zal doden
Indien wij daar kudden vinden overvloedig gereed,[284]
Opdat wij niet onwetens misdoen tegens de goden,
Maar dat wij malkandren met rusten zullen noden
Tot der spijzen van Circes' vriendelijke gaven.'

'Terstond zwoeren zij alzo ik hadde geboden,
Voorts brachten wij 't schip in die holle veilige haven.
Zij sprongen op 't land na 't zoete water om dorst te laven,
Doe bereidden zij de spijze, die heeft hem lustig verschenen.[291]
Maar als honger en dorst onder spijs en drank lag begraven
Bedachten wij ons lieve gezellen met bitter wenen,
Die Scylla uit ons schip gerukt had bij armen bij benen.
De slaap overviel de treurigen tot rusten gestrekt.
'In 't derde deel nachts, als de sterren bij d'aarde verdwenen,

270 *komt op hand* nadert snel
271 *schenden* vernielen
273 *onweder* storm; *enden* streken
278 *katijven* rampzaligen
279 *plagen* met rampen bezoeken
280 *kijven* verwijten
281 *vermand* overwonnen
284 *gereed* makkelijk te krijgen
291 *hem* hun

Heeft Iupiter een vliegende ruisende storme verwekt[297]
En het aardrijk, ook de zee, met grote zwarte wolken bedekt.
In den dageraad hebben wij 't schip op 't land getogen
In een spelonk, de woning van goddinnekens onbevlekt.
‘Hoort vrienden’ zeid' ik, ‘spijs en drank is er genoeg, ongelogen,
Dus mijdt dees ossen, dat wij niet kwaads en gedogen.[302]
Ik weet dat dit vee de zon behoort, hem mag men niet huien,[303]
't Behoort de zonne, die 't al hoort en ziet met klare ogen.’
Zij lieten mijn stem in heur gehoorzame oren luien.[305]
‘Wij lagen daar een gantse maand, de wind waaide àl zuien,
Daarna kregen wij nog genen wind dan zuien oft oost.
Zolang zij brood oft wijn hadden dat iet was te beduien,
Lieten zij d'ossen gaan door 's levens begeert, na mijn propoost,[309]
Maar als de provand op was, zochten zij honger's troost[310]
Met netten, met angels, om vogels en vissen te vangen:
't Gebrek vand list. Doe heeft mij heurder ontbermd en genoosd,[312]
En trad door 't eiland den goden te bidden met verlangen,
Oft iemand den weg wilde tonen en stieren mijn gangen.
Ik kwam in een eenzaam plaats, daar mij geen wind mocht betrapen;[315]
Daar wies ik mijn handen en bad God door 't noodlijk verstrangen:[316]
Die zand mij een zoete rust, dies ben ik daar ontslapen.[317]
‘Maar Eurylochus, 't kwaad ingeven van mijn arme knapen,[318]
Sprak: ‘Hoort gezellen, wij lijden veel in dit lange zwerven;
Alle doden zijn zwaar, die den mens uit der wereld rapen,[320]

297 *ruisende* loeiende, gierende
302 *gedogen* lijden
303 *niet* niets; *huien* verbergen
305 *luien* luiden, klinken
309 *door ... begeert* uit begeerte om te (blijven) leven; *propoost* bedoeling
310 *troost* verlichting
312 *Doe heeft ... genoosd* toen heb ik erbarmen en medelijden met hen gekregen
315 *betrapen* verrassen, overvallen
316 *door 't noodlijk verstrangen* uit onontkoombare angst
317 *ontslapen* ingeslapen
318 *ingeven* inblazing, (boze) genius
320 *rapen* wegnemen

Maar men vindt geen bitterder dood dan van honger te sterven.
Dus laat ons nu de beste ossen der zonnen doorkerven[322]
En doen offerande, belovende in vaster trouwen,[323]
Indien wij in Ithaca komen op ons ouders' erven,
Dat wij de hooggaande zon een tempel zullen bouwen
Ende die rijkelijk verchieren in zijn aanschouwen.
Maar blijft hij gram om zijn ossen, wil hij 't schip doen verdwijnen,[327]
Zo bidden wij ander goden; die zullen ons wel behouen.
Is dat niet, zo is 't beter verdrinken met korter pijnen,
Dan in dees nuchteren lankzame honger dus te kwijnen.'

'Zo sprak hij; den raad beviel hun, zij hebben 's al geprezen.[331]
Fluks namen zij der zonnen ossen, heurs levens venijnen,
Die weidden bij 't schip; daar gingen zij de besten uit lezen
Met brede hoofden, en deden heur beloften uit vrezen
Rondsom de beesten, verchierd met teder eikebladen;
Want in 't schip was geen witte gerst, die behoord' er te wezen.
Zij doodden, zij vilden, openden, sneden ende baden,
't Vet leiden zij dubbeld, en hebben het rauwe vlees gebraden,
Ook al 't ingeweid. Zij derfden wijn, water was d'offerande.
De benen brieden, 't ingeweid was in heur magen geladen;[340]
Doe sneden zij 't vlees klein, zij speetten 't, men hield 's voor den brande.
'Ik ontwaakte en spoedde mij vlijtig na den strande.[342]
In 't genaken heb ik den zoeten lucht droevig vernomen,
Dies riep ik versaagd tot God met treurigen verstande:
'O Iupiter en alle goden, tot mijnder onvromen[345]
Hebdi mij daar zo onzaliglijk doen slapen en dromen!

322 *doorkerven* doorsteken
323 *in ... trouwen* op ons erewoord
327 *doen verdwijnen* vernielen
331 *geprezen* goedgekeurd
340 *geladen* geborgen, gestopt
342 *vlijtig* vlug
345 *tot ... onvromen* tot mijn ongeluk

Mijn volk heeft terwijl booslijk gedaan, 't brengt ons in d'uiterste nood.'
'Terstond is Lampetia, der zonnen bode, gekomen
Met haar lange kleed, en zeide, wij hadden zijn ossen gedood.
Sol sprak tot den goden vergramd, want hem zijn schade verdroot:
'O Iupiter vader, en alle gij goden, hoort mijn klagen!
Wreekt op Ulyssis gezellen dit feit geweldig en groot,[352]
Die hovaardelijk mijn ossen dood hebben geslagen[353]
Daar ik mij in plag te verlustigen met welbehagen
Als ik van den hemel ter aarden mijn lope gink zwichten.[355]
Maar wildi 't niet wreken, noch heur na 't misbruik niet plagen,[356]
Ik zal tot Pluto's huis gaan, om onder den doden te lichten.'
'Neen Sol, uw glants moet schijnen in der goden gezichten'
Sprak Iupiter, 'ook in der mensen ogen al t'enemalen[359]
Op 't vruchtbaar aardrijk; maar zij zullen daar geen lied af dichten,[360]
Mijn godlijke wrake zal heur boosheid wel betalen:[361]
Heur schip zal verbranden door mijn verschriklijke stralen
Als zij midden in zee zijn, op 't verdste van der aarde.'
('Dit gink mij de goddinne Calypso namaals verhalen,
Die zeide mij dat het Mercurius haar eens verklaarde.)
'Als ik bij mijn volk kwam, ik strafte, ik tierde, ik baarde;[366]
Maar 't was al te laat, d'ossen waren doodgesmeten.
Den raad was uit, men zag teikens, dat elks herte bezwaarde:[368]
De huiden kropen voort, het vlees loeide aan de speten.
'Zes dagen lank bleef mijn lieve volk daar smetsen en eten[370]
En doden de beste ossen vast; zij lieten 's om geen beê.[371]

352 *dit feit geweldig* deze gewelddaad
353 *hovaardelijk* overmoedig, verwaten
355 *zwichten* intomen (de paarden van de zonnegod)
356 *plagen* straffen
359 *al t'enemalen* allen tezamen
360 *zij zullen ... dichten* 'zij zullen er niets van navertellen'
361 *betalen* betaald zetten, vergelden
366 *strafte* schold; *baarde* ging tekeer
368 *den raad was uit* men wist geen raad meer
370 *smetsen* smullen
371 *vast* aanhoudend

Den zevenden dag werd het stil, wij zijn t'scheep gezeten;
Men rechtte de mast, het zeil werd gestrekt, doe waren wij ree
En zeilden spoedelijk van 't eiland zo diep in zee,
Dat men niet dan lucht en water zag tot genen plekken.
Doe werd de zee donker, Neptunus spoedde hem mee[376]
Om 't schip met een dikke stinkende nevel te bedekken.
Wij zeilden niet lang, hij gink een vliegende storm verwekken
Uit den westen, die ons met een dwerlink kwam genaken.[379]
Dees viel in 't schip, de kabels berstten, zij mochten niet rekken,
De mast brak en viel op den stierman met een ijselijk kraken,
Diens hoofd, armen en benen aan morteren braken:
De ziel verliet het lijf, dat zag ik van zijn zetel zinken.
Meteen donderde Iuppiter en dee 't schip vlammig blaken,
Dat slingerde om door den brand die men van solfer zag blinken:[385]
Het volk sloeg uit den schepe om deerlijk te verdrinken,
Die als zeeravens rondsom 't schip bortelden en krioelden.[387]
Zij verdronken al. Ik hield 't schip tot dat het de zee kwam krinken;[388]
't En leed niet lang, dat de vloeden de tafels daaraf spoelden.[389]
Mijn ankstige handen de mast fluks aan den schepe woelden
Met riemen die daaraan hingen van 't verse ossenleder.
‘De westerstorm gink leggen, 't welk de baren ook gevoelden,
Die wind werd zuiden; die dreef mij al dien nacht op ende neder.
De zon rees, ik kwam bij die doodlijke Charybdim weder,
Die gorgelde de vloeden in haar grondeloze wangen.
Zij trok mij tot haar - ik greep een wilde vijgeboom teder;[396]
Daar bleef ik recht als een vledermuis verwerd in hangen,
't En mocht geen voet vesten, noch klimmen, zo hing ik gevangen,[398]
De wortelen waren diep, die haar takken wijd verbreedden,
Ook groot en lank, overschaûwende des waters gangen

376 *mee* ook
379 *dwerlink* wervelwind
385 *solfer* zwavel
387 *bortelden* spartelden
388 *krinken* vernielen
389 *tafels* de zijden? (latijn: latera carinae)
396 *teder* zwak
398 *vesten* vast zetten

Van Charybdim. Dees hield ik zo lang met bestorven leden[401]
Totdat Charybdis haar drank brakende weer uit gink spreden:
Doe kwam mij 't gewenste schip en mast eerst weder toedrijven,
Ik was 't kwijt zo lang een rechter na de maaltijd gaat treden
Uit de vierschaar, daar hij oordeelt elkerlijk's twistig kijven.[405]
Ten laatsten gink mij de vloed met dit wrak weder gerijven[406]
Door Charybdis' mond; ik daalde en was van 't hangen vermoeid,
Met groot geluid viel ik daarop om levendig te blijven,
Op de mast zittende hebbe ik met mijn handen geroeid.
De vader der goden en der mensen, daar 't al door groeit,
Heeft mij Scyllam niet weder in 't gezichte gegeven,
Om mij te behouden, maar heeft mij snel vandaar gespoeid.

'Zo most ik negen dagen en nachten drijvende sneven;[413]
Den tienden heeft mij God aan 't eiland Ogygiam gedreven,
Daar mij Calypso minde en spijsde binnen haar cellen.[415]
Wat wil ik u dit zeggen? Ik heb 't hier doch eens beschreven
U en uw huisvrouw, dus wil ik u daar niet meer mee kwellen;[417]
Mij waar' ook verdrietig, 't verhaalde weder te vertellen.'

EINDE VAN TWAALFDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

401 *bestorven* verstijfde
405 *kijven* geschil
406 *met ... gerijven* het wrak weer bezorgen
413 *sneven* lijden
415 *celle* woning
417 *kwellen* lastig vallen

De tweede XII boeken Odysseae (dat is: de dolinge van Ulysse)

Beschreven in 't Grieks, door den poëet Homerum, vader ende fonteine alder poëten
nu eerstmaal uit het Latijn in Rijm verduitst, door D.V. Coornhert

*

Voor-reden

Nog volge ik, Lezer, mijn eerste voornemen, in 't Latijn zijn[1] van deze gestukte[2] Duitse[3] Homero, dat ik hadde als ik 's overzette, te weten, dat ik die hemelse veerssen van den alderedelsten, ja enigen Poëet[4] niet en wilde verlammen door sterke rijmen[5] ende korte veerssen van tien ofte twaalf syllaben, zo[6] hij zelfs deurgaans[7] die gebruikt van zestien of achttien, meer arbeidende om die verstandige[8] ende lustige[9] energiën of kracht zijnder zoete ende sierlijke, ja zichtbare

1 *in 't Latijn zijn*. Drukfout? In 't handschrift kan b.v. gestaan hebben: *in 't later rijm*, of: *in 't later zien*, of: *in 't laten zien*
2 *gestukte* bij gedeelten geschreven? Of: fragmentarische
3 *Duitse* Nederlandse
4 Er Staat: *Poëets*
5 *sterke rijmen* moeilijke, 'rijke' rijmen
6 *zo* aangezien
7 *deurgaans* doorlopend
8 kunstige
9 schone

veerssen: - als schilderije den[10] dingen voor ogen te stellen zó dat men ze waant te zien[11], - niet te verkreupelen, dan om enigen konst in sterk gedicht[12] ende korte snede te vertonen: de woorden moeten den zinne, niet den zin de woorden dienen. Ik heb gedaan dat ik doen[13] ter tijd vermochte, vermag's iemand beide, ende lust hem den tijd te doen van[14] Homeri edele zinne met sterk dicht sierlijk te bekleden, ik zal 't geerne zien ende den rijmer boven mijn dan prijzen.

10 de
11 Er staat: zijn
12 *sterk gedicht*, ingewikkelde rijmschikkingen
13 toen
14 *den tijd te doen van* den tijd eraan te besteden om? Of is *te doen van* = nodig om?

Het dertiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Ulysses werdt al slapende met vele gaven in 't land van Ithaca gebracht van de Pheacensers, welker schip Neptunus op de weerkomste in een roots verkeert. Minerva geeft Ulyssi op 't strand raad om de vrijers te doden. Zij verbergt de gaven in een spelonke, ende verandert hem in gedaante eens ouden mans.

Door der Pheacenser bijstand
Komt Ulysses in 't vaderland.

RUSTIG zwegen zij stil als hij dit heeft gezeid,
Elk hoorde gierig in 't donker hof, niet bleef verholen.[2]
'Nu gij,' sprak Alcinous, 'tot mijn huis komt vol rijkdoms bereid,
En zuldi, o Ulysses, nadat gij weer van mij scheidt,
Al hebdi veel geleden, op uw thuisvaart niet meer dolen.
Uluiden alt'zamen zij dit nu bevolen
Die in mijn hof zoet wijn drinken en den zanger hoort zingen:
Kleren zijn d'r in de schoon kist, luchtende als violen,[8]
Voor ons gast, met konstig goud en d'ander gegeven dingen;

2 *niet* niets
8 *luchtende* welriekend

Maar laat ons daar elks nog een schoon metalen pot bij bringen[10]
Met een ketel, ook nog giften onder 't volk vergaren.
Eén vermag 's niet al, uit velen mag vele voortspringen.'

Deze reden behaagden hun alle die daar waren.
Men gink thuis slapen; 's morgens kwamen ze bij grote scharen
Na den schepe, met veel eerlijk metaals beladen.[15]
De Konink gink zelf langs 't schip, en schikte 't door zijn dienaren,
Opdat het geen van den gezellen zou mogen schaden[17]
In 't bewegen van 't roeien, om haar vaart niet te verspaden.[18]
Men zag ze te hoof, om een waarschap te bereiden, keren.
Alcinous offerde een os, die gink men daar braden
Den wolkigen Iupiter die 't al gebiedt ter eren;
Zij brieden de schenkels, en aten lustig met begeren
Een heerlijk maal, en hoorden den konstigen zank
Van Demodoco, geëerd van borgers en van heren.
Ulysses' herte spoedde vast thuiswaarts zijnen gank,[25]
Zijn hoofd draaide na de zonne, de maaltijd viel hem lank.
Gelijk een man die al den dag een dres-akker heeft geploegd[27]
Met zijn ossen, en hoopt na 't avondmaal, na rust spijs en drank:
- Der zonnen ondergang is hem een wens en genoegt,
Hij spoedt hem na huis, zijn knien knikken, 't welk zijn verwoedheid wroegt -[30]
Zo verheugde hem Ulysses in 't dalen der zonnen.
Doe heeft hij hem vrindlijk tot den Pheacensers gevoegd,[32]
Bizonder tot den Koning, en heeft aldus begonnen:
'Wilt mij nu, o Koning, uwen oorlof om reizen jonnen;[34]
Offert, weest vrolijk, laat mij nu scheiden met verblijen,

10 *elks* elk
15 *eerlijk* edel
17 *schaden* hinderen
18 *verspaden* vertragen
25 *vast* reeds
27 *dres-akker* braakland
30 *verwoedheid* driftige ijver; *wroegt* verraadt of: 'wat zijn woedende ijver kwelt'?
32 *gevoegd* gewend
34 *oorlof* toestemming; *jonnen* verlenen

Want ik heb 't al verworven dat ik wensen zou konnen,
Gezelschap en waarde giften, God doet 's mij wel gedijen;[37]
Hem bid ik dat ik thuiskomende aan allen zijen
Gezond moet vinden mijn wijf, mijn vrienden en mijn magen.[39]
Vermaakt u hier met wijf, zonen en dochters t'allen tijen,
God maak ze al deugdzaam, en stier ze na zijn behagen,
Die behoed' ook de gemeent voor alle kwade plagen.'[42]
Dit zeggen beviel iegelijk, zij prezen zijn verstand[43]
En zeiden: 'Vordert doch zijn reis, men hoort hem recht gewagen.'[44]
Alcinous sprak tot den schenker, die hij vóór hem vand:
'Pontonoe, gaat, schenkt dat kroes rondsomme van hand tot hand
Opdat wij zo biddende Iupiter den vader
Ons waarde gast mogen zenden in zijn vaderland.'
Pontonous schenkte den zoeten wijn, des dorsts verzader,
Hij bracht ze abellijk rondsom; zij dronken allegader[50]
En offerden den goden in den wijden hemel groot.
Ulysses stond op en nam 't kroes gevuld uit Bacchus' ader,[52]
't Welk hij de Koningin Arete in handen bood;
Haar sprak hij eerwaard' aan, zeggende met herten bloot:[54]
'God geef u vreugd, Prinses, in dees koninklijke daken[55]
Totdat, na mensenwijs, d'oudheid komt met de tijdige dood.
Ik reis na huis; wilt gij u in uw hof vermaken
Met uw Koning, uw kinders en uw volk in alle zaken.'

Daarmede is hij vriendlijk van hun allen gescheiden.
Alcinous zendt een t'scheep (dat haast zal genaken),[60]

37 *gezelschap* geleide; *waarde* waardevolle; *doet's ... gedijen* doe het mij tot zegen zijn
39 *moet* moge
42 *de gemeent* het volk
43 *verstand* wijsheid, schranderheid
44 *vordert* brengt ten uitvoer; *men ... gewagen* wat hij zegt is billijk
50 *abellijk* behendig, met bedrevenheid
52 *ader* bron
54 *eerwaard'* eerbiedig; *met herten* van harte; *bloot* zonder omwegen
55 *daken* woning
60 *een* iemand; *haast* weldra; *genaken* zijn doel bereiken

Arete zand haar maagden om hem te geleiden:
Dees droeg schoon klederen, die zij hem hadde doen bereiden,
D'ander bracht een koffer uit die koninklijke stee,[63]
De derde had brood en wijn; daar was geen langer beiden.
Alzo kwamen zij gelijkelijk bij 't schip aan de zee.[65]
De gezellen waren blijde, dies elk met goed belee[66]
Het goed met spijs en drank in 't schip bestelden te degen;[67]
Ook maakten zij voor Ulysse zijn bult en leger ree[68]
Om zoetlijk op te slapen. Hij is in 't schip gestegen,
En gemakkelijk op 't bedde om rusten gelegen.

't Volk zwijgt; elk zit op zijn bank, men lost het touw, 't schip moet wijken -
Zij beginnen met heur gladde riemen de zee te vegen.
Een grote slape komt in Ulysses' ogen strijken
Vast ende diep, om bij der dood te gelijken.
Zo voeren zij heen, recht als vier henksten, weeldige paarden,[75]
Haar springende uitstrekken, als zij de zweep zien blijken[76]
- Zij worpen 't hoofd in de locht en meten 't land met snelder vaarden -
Zo rees 't schip op de vloeden, die weer ruisende vergaarden[78]
Om 't roeder en spoelden fluks achterwaart uit den ogen,
Daar zij 't spoor van het schip met een lange schuimige streep verklaarden;[80]
De kiel kliefde de zee, 't schip is er zo ras door gevlogen,
Dat geen havik, 't welk de snelste vogel is, volgen had mogen.[82]
Alzo liep 't schip spoedig door zee snel en behendelijk[83]
Met dees godvruchtigen man, die veel had moeten gedogen,

63 *stee* woning
65 *gelijkelijk* tegelijk
66 *dies* waarom; *met goed belee* met voorkomendheid
67 *bestelden* op zijn plaats legde; *te degen* naar behoren
68 *bult* strozak, matras
75 *weeldige* dartele, uitgelaten, baldadige
76 *haar* zich
78 *vloeden* golven
80 *verklaarden* lieten zien
82 *mogen* kunnen
83 *behendelijk* vlug

Die veel droefheids geleden hadde ellendelijk
In 't oorlog en ter zee, uitwendig en inwendelijk;
Nu vergat hij 't lijden, met veilige lustige dromen.[87]

De morgensterre rees, 't land vertoonde hem kendelijk,[88]
't Schip genaakte de haven, drijvende door de stromen.
Dees haven heet men Phorcynis, daar zijn ze aangekomen;
Zij kromt haar met twee armen, zo veilig voor water en wind,
Dat daar de schepen ongebonden liggen zonder schromen.[92]
Op des havens toppe men een brede olijfboom vindt,[93]
Een spelonke daar benevens staat lieflijk ende blind[94]
Voor de goddinnekens Naiades, hemelse vrouwen.
Stenen kruiken daarbinnen staan, daar de bijkens bemind
Zwermen, honig telen, en heur wassen huiskens bouwen;
Aan d'ander zijde staan lange stenen weefgetouwen,
Waarop de goddinnekens met konsten reine[99]
Haar blauw webbekens weven, 't is wonder om schouwen;
Binnen is een zuiver altijd vlietende fonteine.
Twee doren zijn d'r, een in 't noorden, den mensen gemeine,[102]
D'ander in 't zuiden, die is heilig, van groter famen;
Geen mens daar komt, maar goden en goddinnen alleine.
Derwaarts streken zij henen, als zij 't eerst vernamen,[105]
Daar zij door 't haastig roeien zo vaardig aankwamen[106]
Dat het halve schip op 't zand gestoten werd met groter kracht.
Zij sprongen terstond op 't rustige land altezamen,
Ulysses zij daar ook met bed met al op hebben gebracht
En leiden hem zo slapende op 't zand zoetelijk en zacht,
Ook mede der Prinsen giften, zo haar was bevolen,

87 *lustige* heerlijke
88 *hem* zich; *kendelijk* kennelijk, duidelijk te onderscheiden
92 *schromen* vrees
93 *toppe* hoofd
94 *blind* donker
99 *reine* keurig
102 *doren* deuren; *gemeine* openbaar, toegankelijk, ‘vrij’
105 *streken* gingen; *als ... eerst* zodra; *vernamen* in 't oog kregen
106 *vaardig* met vaart

Die men hem in 't scheiden gaf door Minervam groot geacht,[112]
Maar dees hebben zij bij den olijfboom verholen
Buiten weegs, opdat het van niemand zou werden gestolen[114]
Terwijl Ulysses sliep, en daaraf niet mocht weten;[115]
Doe zijn ze weder thuiswaarts door de zee gaan dolen.

Maar Neptune en was het dreigen niet vergeten
't Geen hij Ulyssi beloofd had met toornig vermeten.[118]
Om Iupiter's zin te weten sprak hij met begeren:[119]
'O Iupiter, nu werd' ik bespot en t'ondergesmeten;
Al de goden zullen mij verachten en verneren[121]
Nu mij de Pheacenser mensen niet en eren,
Die nochtans uit mijn linie zijn gesproten.
Ulyssi voorzeid' ik veel lijdens, eer hij nog thuis zou keren;
Zijn weerkoomst nam ik hem niet, dat mij genoeg heeft verdroten,
Omdat gij 't hem beloofde, dies heeft hij 't ook genoten.[126]
Maar dit volk heeft hem slapende in Ithacam gebrocht
Met veel heerlijke gaven die men zwaarlijk zou vergroten,
Goud, zilver, koper, en klederen rijkelijk bewrocht,
Meer dan hij gehad zou hebben van zijn Trojaanse tocht,
Dat hij al behouden met zijn deel buits thuisgekomen waar'.'[131]
'O Neptune,' sprak Iupiter, 'wat zegdi daar onbedocht?
U en verachten de goden niet; het valt ook zwaar[133]
Te bespotten den oudsten en besten in 't openbaar.
Maar vindi een mens zo vermetel die u geen ere doet,
Straft ze voortaan wredelijk, want ik daarin niemand en spaar;
Leeft daarmet naar uwen zin, en weest vrolijk van moed.'[137]
'Och, had ik de macht,' zeid' Neptunus, 'dat waar' wel goed,

112 *door* terwille van
114 *van* door
115 *daaraf* daarvan
118 *vermeten* aanmatiging
119 *zin* oordeel, bedoeling, besluit
121 *verneren* honen
126 *genoten* verkregen
131 *dat hij al ... waar'* zelfs al was hij
133 *zwaar* moeilijk
137 *moed* gemoed

Maar ik ducht uw toren; die zoud' ik ongaarne verwerven.
Nu denk ik 't Pheacensers schip, dat hem thuiswaart spoedt,
Tegens te gaan, ende dat ter stond te bederven,[141]
Opdat zij dus niet meer met het volk over zee en zwerven,
En leggen voor de stad een rotse hoge verheven.'
''t Waar' best, Neptune, als 't volk in 't stad staande op heur erven[144]
't Schip met snelder vaarden uit der zee ziet komen gedreven,
Dat gij er dan een klip af maakte met kiel en met steven[146]
Gelijk een schip, zo verwonderet' hun allen eendrachtig;
Legt dien berg dan voor de stad, zo moet heur zeevaart sneven.'[148]

Neptunus, dit gehoord hebbende, spoedde hem jachtig
Na Sceriam, daar zijn de Pheacensers geslachtig.[150]
Het snelle schip kwam rasselijk bij Neptuno drijven;
Die roerde 't met zijn goddelijke handen krachtig:
Het schip werd een rots, 't began stenig te verstijven
En wortelde in den grond. Hij reed weg, 't schip moest daar blijven.

De Pheacensers zagen 't, die daar wonderlijk af spraken.
D'een zag d'ander aan, zeggende: 'Dit 's waard om beschrijven![156]
Hei, wie bindt 't snelle schip daar in zee? Wat vremde zaken![157]
Zagen wij 't niet straks heel en goed onze strand genaken?'[158]
Zo spraken ze, want zij de zake niet en verstonden.
Doe zeid' Alcinous: 'Hoort vrienden, 't komt uit godlijker wraken.
Nu heb ik al mijns vaders profetiën waar bevonden;
Die hoord' ik Neptunus' gramschap overlang verkonden,

141 *tegens te gaan* tegemoet te gaan; *bederven* in 't verderf storten
144 *erven* gebied
146 *af* van
148 *sneven* vervallen
150 *geslachtig* afkomstig uit
156 *beschrijven* te boek stellen
157 *hei* ach! helaas!
158 *heel* gaaf, onbeschadigd

Omdat wij elks over voeren en thuiswaarts beraden.[163]
‘Eén schip’ sprak hij ‘zal alzo uit werden gezonden
Ende blijven op den weerkomst, tot uwer schaden;
't Werdt een berg vóór uw stad, om sluiten uw vochtige paden.’
‘Al dit,’ sprak d'oude Koning, ‘ziet men nu geschieden.
Hoort mij nu, en volgt mijn bevel in al uwe daden:
Wacht u voorts voor 't overvoeren van vremde lieden.[169]
Offert twaalf stieren om den toren te ontvlieden[170]
Van Neptuno, opdat hij ontberm over onzen lande.’
Zij vreesden, en haalden de stieren naar 's Koninks gebieden.
Zo deden de Prinsen Neptuno een offerande
Met de regenten, die stonden om 't outaar bij den brande.

***

Ulysses is in zijn vaderland uit den slape ontwekt.
Het lang uitzijn maakte 's hem onkund, hij kende geen stranden;[176]
Ook hadde hem Pallas met een dikke wolke bedekt,
Opdat hem niemand en zoud' kennen als hij thuiswaart trekt:
't Most al geschieden, eer wijf, vriend of burger van hem wiste,
Der vrijers boosheid moest geloond zijn, 't hert was daartoe gestrekt.
Alle dingen schenen hem anders dan hij 't wel giste,
Want hij kennis van wegen, havens, klippen en bomen miste;[182]
Hij stond op en zag zijn land, daar hij lange na hadde gehaakt,
Hij weende en sloeg op zijn dije: onkund' bedroog zijn liste;[184]
Zijn handen spreiende, treurde zijn tonge welbespraakt:

‘Wee mijns,’ zeid' hij, ‘in wat land ben ik nu weder geraakt?

163 *elks* iedereen; *beraden* helpen
169 *voorts* voortaan
170 *toren* toorn
176 *maakte 's hem onkund* maakte hem onbekend ermee, maakte dat hij het niet herkende; *kende* herkende
182 *klippen* rotsen
184 *bedroog* misleidde; *liste* schranderheid

Ben ik bij wreed en geweldig volk op dees vreemde straten,[187]
Of zijn ze vriendlijk, rechtveerdig en in deugden volmaakt?
Waar dool ik nu voorts? Waar zal ik al mijne gaven laten?[189]
O waar' ik in Pheaca gebleven! het mocht mij baten;
Ik waar' bij een ander Prins geraakt, die mij hadde bemind
En mij met zijn volk doen brengen bij mijn onderzaten;
Nu weet ik mijn schat niet te bergen dat het niemand en vindt,
Dat geen rover met mijn schade dees rijkdom en wint.
O God, is er dan ook onrecht en onverstandige waan
In den Pheacensers? Dit is eerst in niet wel verzind![196]
Zij loofden mij thuis te brengen, en hebben 's niet gedaan,[197]
Maar in een vremd land gevoerd, och dies ben ik weder belaân.[198]
Iupiter wil 't haar vergelden, die verhoort het klagen[199]
Van den goeden, en kan den misdoenders met plagen slaan.
Maar nu wil ik gaan tellen dit goed na mijn behagen
Om zien oft zij mij t'schepe niet en hebben ontdragen.'[202]
Meteen heeft hij de schoon ketels, potten en 't goud geteld,
Ook de kleren, en vand dat alle dingen daar nog lagen.

Doe werd zijn herte weer door 't vaderland's begeerte gekweld;
Hij heeft hem treurig lanks de ruisende strand om gaan gesteld.[206]
Daar kwam Pallas bij hem als een jonk schaapherder in den schijn[207]
Teder en sierlijk, zo men van koninkskinders vermeldt;[208]
Zij had om haar schouders een gevoerd kleed zuiverlijk en fijn,[209]
Haar voeten waren net geschoeid, de hand droeg een javelijn.[210]

187 *geweldig* gewelddadig; *straten* wegen
189 *voorts* verder
196 *in niet* in niets, in geen enkel opzicht; *verzind* bedacht, overwogen
197 *loofden* beloofden
198 *dies* daarom; *belaân* in verlegenheid, in narigheid
199 *wil* moge
202 *niet* niets; *ontdragen* ontstolen
206 *hem ... gesteld* zich opgemaakt, aanstalten gemaakt
207 *in den schijn* om te zien
208 *teder* tenger
209 *zuiverlijk en fijn* keurig en schoon
210 *net* sierlijk; *javelijn* werpspeer

Ulysses werd blijde, hij trad na haar en heeft ze gegroet.

‘God geve u blijdschap, mijn vriend, zo wie gij ook moogt zijn!
Gij koomt mij te wens, ook d'eerste in dit land tegemoet.
Ik bid u als een god, bergt mij doch met al dit grote goed!
Verklaart mij doch om Godswil, en zegt mij nu te hand
Waar ik ben, in wat land, bij wat volk - maakt mij dit vroed.
Is 't enig lustig eiland, of ben ik aan 't vasteland?’

‘Zijdi dwaas,’ sprak Pallas, ‘of komdi over zee over zand,
Zegt vriend, dat gij na dit land vraagt? Het en is niet onvermaard,
't Is van den opgang tot den ondergang der zonnen bekand;
't Is smal, scherp, niet zeer vruchtbaar, onbekwaam voor volk te paard,[221]
't Draagt goede tarwe, ook wijn die veel vreugden baart,
Het heeft een vruchtbare dauw, 't en derft ook geen regen,
't Is goed voor geiten en ossen, 't heeft bos van alderlei aard;
Veel waterrijke beekskens zijn d'r op alle wegen -[225]
Ithaca noemt men 's, wiens faam al voor Troyen is gestegen;[226]
Men zeit het van Achaien te leggen breed en wijd.’

De lijdzam' Ulysses heeft een borst vol vreugden gekregen,
't Hert gink hem open, zijn ziel werd door 't vaderland verblijd;
Hij sprak tot Pallas liegende met listiger vlijt:
‘Van Ithaca hoord' ik als ik in Creta plag te wonen,
Maar nu vlucht ik met mijn goeden door een twistige strijd[232]
Uit mijn vaderland ende van mijn lieve zonen
Door een doodslag van Orsilocho- 'k en mag 's niet verschonen-[234]

221 *smal* klein; *scherp* steenachtig
225 *op alle wegen* allerwegen
226 *al voor* helemaal tot voor
232 *goeden* goederen, bezittingen; *door* om
234 *mag* wil

Die al de jongers van Creta in ras lopen passeerde.
Dees dacht den buit daar Troyens verderven mij met gink lonen
Van mij te ontweldigen, want hij dien roof begeerde;
Ik hadd' er veel om geleden als ik mij manlijk weerde
Voor Troyen; daar hielp ik de bloedige scharen doorbreken -
Niet dat ik met zijn vader streed, of als meester eerde!
Mij volgden daar veel knechts, die mij niet en bezweken -[241]
Dezen man heb ik in den aftocht op 't land doorsteken;
Ik leide hem lagen met mijn vrome gezellen
Op een donker nacht: al 't licht was van den hemel geweken,
Niemand zag ons; ik kreeg hem, en zand zijn ziele ter hellen.
Daar lag hij dood; doe ging ik mij in de schepen stellen[246]
Van den Pheacensers; haar bad ik, en gaf ze grote vracht,[247]
Om mij tot Pylum te voeren, ook haar koers te versnellen
Na Elida, d'welk staat in der Epiërs macht.
Die zijn door een storm haars ondanks hier aan 't land gebracht
- Zij wilden mij niet bedriegen bij haar weten -;
Vandaar landden wij hier al dolende bij der nacht,
Ons weerstand hulp niet, wij zijn in dees haven gesmeten.[253]
Elk hongerde, maar men dacht er om geen eten,
Wij traden al op strand, daar ging iegelijk hem strekken.
Daar deed' mij een zoete slaap mij zelven vergeten;
Zij droegen mijn goed uit het schip op dezer plekken,
't Welk zij hier stelden, en zijn zonder mij te wekken
Na Sidoniën gezeild. Ik vand mij hier alleen
In zulk een druk, dat ik 's niet en mag vertrekken.'[260]

Pallas werd lachende om zijn listige reên,[261]

241 *bezweken* in de steek lieten
246 *mij in ... stellen* mij in ... begeven
247 *bad* verzocht; *vracht* vrachtprijs
253 *hulp* hielp
260 *druk* bedrukte stemming; *vertrekken* vertellen, beschrijven
261 *reên* redenen, woorden

Zij verschiep haarzelfs, zodat ze een schoon vrouwe scheen
Verstandig en konstig; doe streek ze over zijn wangen,
Zeggende tot Ulysses: ‘Voorwaar vriend, ik meen
Dat hij schalk moest zijn, die u in list zoude vangen;
Al waar' 't ook een god, hij zoud' er geen prijs in ontvangen.
Gij schalke man, dubbeld, loos en listig van mond,
Laat gij nog 't bedrog niet, daar gij na uw verlangen
In uw eigen land zijt en op uw eigen grond,
Spot gij nog mijnder, die u ooit goed hebbe gejond?[270]
Maar want ons beiden nooit kloekheid en is ontvloden,[271]
Zo laat ons geen list meer plegen, maar spreken goed rond;
Want mag u geen mens in raad of liste versnoden,[273]
Ik ben de wijste en kloekste van al de goden.
Kende gij Pallas niet, Iupiter's dochter bedaard,[275]
Die u ooit bijstand dede in allen uw noden,
Die u bij den Pheacensers maakte lief en waard?
Nu ben ik weer om u te raden bij u vergaard,[278]
Opdat den schat, die u de Pheacenser heren
Door mijn ingeven schonken, zekerlijk zij bewaard;[280]
Ook koom ik u het leed voorzeggen en leren,
Dat gij lijden moet als gij in uw huis zult keren:
Lijdet' al, 't is u van nood, gij hebt doch lang gekwolen,[283]
En zegt ook man noch vrouw - of het zal u deren -
Wat d'oorzaak is, daarom gij derwaart komt dolen,
Maar verdraagt der mannen geweld, lijdt uw druk verholen.’[286]

Doe antwoordde haar Ulysses wijs van zinnen:[287]
‘Kwalijk kent u de kloekste klerk in d'aardse scholen,[288]

270 *ooit* altijd; *gejond* gegund
271 *kloekheid* list
273 *raad* schranderheid; *versnoden* de baas zijn
275 *kende* herkendet; *bedaard* bezadigd, bedachtzaam
278 *vergaard* gekomen
280 *zekerlijk* veilig
283 *gekwolen* geleden
286 *druk* leed
287 *zinnen* geest
288 *de kloekste klerk* de knapste leerling

Al ontmoet gij hem, o Prinses alder Goddinnen,[289]
Want gij maakt u elkeen gelijk; wie zoud' u kinnen?[290]
Uw jonste, dat weet ik, deed' mij eertijds vervrooien[291]
Totdat men ons Grieken Priamus' stad zag winnen.
Maar als wij, vernield hebbende 't heerlijke Troyen,
In ons schepen traden, kwam ons een god verstrooien;
Nooit sedert zag ik u dat gij mij troost kwaamt geven
Daar ik t'scheep lag in driftige dolende kooien,[296]
Altijd was mijn gemoed met droefheid doordreven,
Totdat mij de goden vrijden van 't dolende sneven:[298]
Eer ik kwam in der Pheacensers weeldige stede
Gaaft gij mij moed, gij brocht mij daar, ik gink u beneven.
Nu meen ik niet dat ik 't zoete Ithaca betrede,
Maar een ander land; gij spot, denk ik, daarmede
Om mij met listige dromen te verhogen;[303]
Dus hoort doch, door uw Vader, mijns herten bede:[304]
Zoud' ik wel in mijn waarde vaderland wezen mogen?'

Minerva daarop sprak met haar blinkende ogen:
'Nu gij stadelijk zulks denkt in hert, zin ende moed[307]
En mag ik u niet langer ellendig gedogen,[308]
Want gij zijt welsprekende, vernuftig en vroed.
Elk man die te lande keert met zijn dolende voet
Is begeerlijk om thuis te zien zijn wijf ende kind;
Maar zulks te weten oft vragen en is u niet goed,
Voordat gij de kuisheid van uw huisvrouwe bevindt
Die u nog met zo getrouwer herten bemint:
Om u zij dag en nacht weent, ook in haar dromen.
Ik wist dit ooit en heb in mijn herte ook wel voorzind[316]

289 *Prinses* vorstin
290 *kinnen* herkennen
291 *jonste* gunst, genade; *vervrooien* zich verheugen
296 *driftige* drijvende
298 *sneven* ellende
303 *verhogen* verheugen
304 *door* bij
307 *stadelijk* gestadig
308 *gedogen* laten blijven
316 *ooit* aldoor; *voorzind* van te voren beseft

Dat gij al uw volk verliezen zoudt in 't wederkomen,
Maar ik wilde niet doen tegens den god van de stromen,[318]
Want die gram op u was: gij blindde zijn lieve zoon.
Welaan dan, opdat gij 't eens gelooft, tot uwer vromen,[320]
Zo is 't tijd dat ik u 't land van Ithaca nu toon:
Daar is des ouden zeemans Phorcynis haven schoon,
Waarop d'olijfboom wast in hoogheid ongemeten;
Hierbij staat de duister spelonk, daar gij zijt gewoon
Uw offerande te doen, zo gij nog meugt weten,
Aan de zeegoddinnekens Naiades geheten;
En dit 's de grote berg bekleed met het bos vol lust.'[327]

Zij verdreef doen den nevel; 't land toonde zijn secreten.
Ulysses zag 't - die verblijdde, zijn herte kreeg rust.
Hij viel vrolijk neder, en heeft zijn vaderland gekust,
Ook bad hij de Naiades met handen gevouwen:
'O Iupiter's dochters, nu is mijn begeerte geblust!
Nemmermeer en waande ik u weder te aanschouwen;
Nu groet ik u met blijder stemmen, bevrijd van rouwen.[334]
Ik zal u weer gaven offeren als te voren,
Is 't dat Minerva mij in 't leven wil houen
En mij gezond verleent mijn waarde zoon verkoren.'

Pallas sprak tot hem: 'Zijt getroost, wilt vreugd oorboren;[338]
Hebt daar geen zorge voor. Maar laat ons den schat helen
In 't wonderlijke hol, zo en werdt ze niet verloren;
Gaan wij die in 't diepste verbergen voor 't stelen,
Zo behoudt gij die, om mildelijk om te delen.
Ik zal u dan tot vorderinge wel beraden.'[343]

318 *niet* niets
320 *tot ... vromen* tot uw geluk
327 *lust* bekoorlijkheid
334 *rouwe* smart
338 *oorboren* smaken
343 *vorderinge* bevordering van uw belang; *beraden* helpen

De goddinne trad in de spelonk van de juwelen,
Zij zocht daarvoor in 't duister ten hol met staden;[345]
Ulysses volgd' ze, met goud en met koper beladen,
Ook met der Pheacensers gaven, sierlijke kleder.
Die schikt' ze, en stelde een steen voor des inganks paden.
Zij zaten doe t'zamen aan des olijfs wortel neder
Overleggende den dood van den vrijers teder[350]
Om haar overdaad, dies Pallas begonst te spreken:[351]

'Zoekt nu middel, gij vrome Ulysses, om gereder[352]
Der onschameler vrijers overdaad te wreken,[353]
Die drij jaar uw huis beheerd hebben met kwade treken,[354]
Ook uw godlijk wijf met giften en dreigen verzocht. -[355]
Maar die treurt altijd om uw weerkomst, haar ogen leken;
Zij geeft iegelijk hoop', schoon woorden zij ooit verkocht;
Zij zendt boden, en heeft altijd wat anders gedocht.'[358]

Ulysses daarop sprak tot Minerva rechtevoort:[359]
'God, ik waar' ook als Agamemnon ter dood gebrocht
Ende verradelijk in mijn eigen huis vermoord,
Had ik dit, o Goddin, bijtijds van u niet gehoord!
Geeft nu raad om best te wreken 't kwaad dezer knechten,[363]
Staat mij bij, en geeft mij een stoute moed door uw woord,[364]
Zulks als ik had, doen ik Troyen ter aarden hulp slechten.
Tegen drijhonderd man derf ik stoutelijk vechten,[366]
Heb ik uw hulp, o grootmoedige Pallas, te baten;
Zijt gij bij mij, ik zal die boosheid haast berechten.'[368]

345 *daarvoor* ernaar; *met staden* bedaard
350 *teder* voorzichtig (adv.) (of: van de zwakke vrijers?)
351 *overdaad* aanmatiging; *dies* waarover
352 *gereder* spoediger
353 *der onschameler ...* van de onbeschaamde; *wreken* straffen
354 *beheerd* overheerst; *treken* kuiperijen, intriges
355 *verzocht* aangezocht (om te huwen)
358 *gedocht* bedacht
359 *rechtevoort* dadelijk
363 *knechten* mannen, jongens
364 *moed* gemoed
366 *derf* durf
368 *haast* weldra; *berechten* straffen

‘Ik zal u bijstaan,’ sprak Pallas, ‘en niet verlaten,
Hopende met brein en bloed van d'onkuise soldaten
Te zien bevlekken uw grote vloer oft pavement,
- Ik meen 't bloed der vrijers, die uw goeden ooit aten.
Maar welaan, laat mij maken dat u niemand en kent.
Uw schoon vel zal dorren, slap werden uw leden behend;[374]
Uw hoofd ontchier ik van zijn schone goudgeel hare,
Een kleed zal ik u aandoen, dat elk hem van u wendt,
Ook zal ik verkeren uw schoon ogen klare:[377]
Zo schijnt gij den vrijers lelijk in 't openbare,[378]
Ook uw wijf en uw zone die gij thuis verliet.
Gaat gij eerst tot den verkenherder uw dienare,
Die u, uw zoon en Penelope trouwe jonste biedt.[381]
Bij uw verkens zuldi dees vinden, daar hij toe ziet,[382]
Die benevens den steenrots Coracis weiden
Omtrent de fonteine die men Arethusa hiet;[384]
Zij hebben daar ekels en zwart water, van beiden,
Die de verkens weeldig doet groeien in vettigheiden.[386]
Blijft daar, zit bij hem, en ondervraagt alle dingen
Totdat ik na Sparten ga, om met mij te leiden
Uw lieve zone, ende hem bij u te bringen,
Die trok in Lacedemoniën zonderlingen[390]
Tot Menelaum, om horen of gij nog mocht leven.’

Ulysses sprak: ‘Waarom zeide gij 't hem niet geringen?[392]
Gij wetet al. Woudt gij hem moeiten doen aankleven[393]
En doen dolen op de woedende zee verheven,[394]
Terwijl de vrijers zijn goeden zouden verteren?’[395]

374 *behend* vaardig
377 *verkeren* slecht, lelijk maken
378 *in 't openbare* in 't oog vallend?
381 *jonste* genegenheid; *biedt* betoont
382 *daar hij toe ziet* waar hij toezicht op houdt
384 *omtrent* bij
386 *weeldig* overdadig
390 *zonderlingen* bepaaldelijk, speciaal
392 *geringen* dadelijk
393 *al* alles
394 *verheven* hoog op de golven
395 *goeden* goederen

Doe zeide Pallas: ‘Zorgt niet, hij en zal niet sneven.[396]
Ik zelfs zand hem daar, om behalen een naam van eren;
Hem geschiedt niet leeds, hij leeft rustig na zijn begeren
In 's Koninks hof; hem ontbreekt niet in alle stukken.[399]
Maar de vrijers leggen lagen om hem sterven te leren[400]
Eer hij in zijn vaderland komt; maar 't zal haar mislukken:
Het aardrijk zal eer een deel vrijers in zich rukken,[402]
En verslinden die uw goed verslinden tegens reden.’[403]

Meteen gink ze haar roede op Ulyssem drukken
En verkrookte zijn huid over al zijn schone leden,[405]
Zijn geel haar deed ze uitvallen ter zelver steden;
Al zijn lichaam scheen van ouderdom dor en verplet,[407]
Zijn schoon ogen werden hol, na der oudheids zeden.[408]
Ook trak zij hem een kleed aan, een vuil lelijk oud slet,[409]
Gelapt, gesleterd, gescheurd, en geel van roke besmet;[410]
Daarover heeft ze hem nog een hirtshuid aangedaan,[411]
Doe gaf ze hem een stok met een zak wel vuil en vet,
Ook vol gaten, daar slingerden veel kromme draaikens aan.[413]
Naar dezen raad scheidden zij. Ulysses bleef daar niet staan,[414]
En Pallas is na Sparten tot Telemachum gegaan.

EINDE VAN 'T DERTIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

396 *zorgt* vrees
399 *niet in alle stukken* niets, in geen enkel opzicht
400 *sterven te leren* te doen sterven
402 *een deel* een aantal
403 *reden* recht en billijkheid
405 *verkrookte* verkreukte
407 *verplet* versleten
408 *na ... zeden* op de manier van de ouderdom, ‘zoals bij een oud man’
409 *slet* vod
410 *gesleterd* aan flarden
411 *hirtshuid* hertehuid
413 *draaikens* draadjes
414 *raad* beraadslaging

Het veertiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Ulysses werdt op 't land van den verkenhoeder Eumaeo beherbergd; *daar vallen verscheiden redenen*; *Ulysses houdt zich bedekt, ende vertelt sommige geschiedenissen*.

TERSTOND sloeg Ulysses van de haven op wegen
Die scherp zijnde strekten over berg en door menig woud,[2]
Derwaarts hem Pallas voorzeid hadde te degen[3]
Zijn zwijnherder te zijn, diens jonst tot hem was genegen,[4]
Wiens getrouwheid ook al Ulysses' vee toe was betrouwd.
Hij vand dezen zitten onder een luif of dak van hout[6]
Voor een groot schoon landhuis daar de verkens waren bewaard,[7]
't Welk de herder zelfs op een hoge plaatse had gebouwd
In 't afwezen van Ulysses zijn here vermaard,
Ook zonder zijn vrouwe ende Laërtes oud bejaard.
Een doornen heining singelde 't huis na zijn behagen,
Gevest aan een wal die buiten steen was, en binnen aard;
't Huis werd van grove en sterke balken gedragen,
Dies hij menigen eikenboom terneer had geslagen.[14]

2 *scherp* hobbelig
3 *te degen* goed, duidelijk
4 *jonst* genegenheid
6 *luif* luifel
7 *landhuis* boerenhuis
14 *dies* waarvoor

Inwendig had hij twaalf verkenskotten gesteld,
Vijftig uitgelezen zeugen in elks daar lagen.
Der beren getal was min, die lagen buiten op 't veld
En werden daaglijks minder door der vrijers geweld,
Want de herder most heur de vetste tot spijze zenden;
Zo waren d'r nog maar drijhonderd-tsestig wel geteld.
Vier felle honden wachtten daarop aan al de vier enden,
Welke den herder als heur voeder en meester kenden.
Om schoenen van koeienleder zat dees te bereiden,
Om zijn voeten aan geen scherpe stenen te schenden.
Drij knechts dreven heur verkens buiten ter weiden,
Eén zwijn had hij den vierden ter stadwaart doen leiden
Door dwang van den snoden vrijers ter zelver stonden,
Om dat te doden en te brassen met vrolijkheiden.[28]
Fluks werd Ulysses gezien van de bassende honden,[29]
Zij vlogen hem aan met klinkende gapende monden;
Ulysses zat looslijk neer, de stok schoot hem uit der hand,[31]
En was bijna voor zijn eigen stallinge verslonden.
Maar de zwijnherder liep snellijk tot zijn bijstand,
- 't Leer ontviel hem -: nu dreef hij dees, dan die aan d'ander kant,
Hij riep ze bij namen, hij wierp stenen, en sprak verstoord:

‘Hoe na bracht gij oude mij daar in zond' en schand![36]
't Scheelt luttel dat u mijn honden niet hebben verschoord.[37]
Voorwaar, God zendt mij ander verdriet genoeg aan boord,
Want ik leg hier en betreur mijn godlijken Koning.
Zijn verkens mest ik vet - die werden van vremde vermoord;
Zij nemen ze geweldig tot spijs uit mijns heren zoning,[41]
Die doolt behoeftig van spijs, ver uit zijn woning,

28 *brassen* opschrokken
29 *fluks* onmiddellijk
31 *looslijk* wijselijk
36 *na* bijna
37 *verschoord* verscheurd
41 *geweldig* met geweld; *zoning* varkensstal

Bij vreemd volk in vremde landen, indien hij nog leeft.
Maar volgt mij na de stalling, opdat gij tot beloning
Van spijs en drank, verzaad zijnde, te kennen geeft
Waan gij zijt, ook wat verdriet u hier gedreven heeft.'[46]

Meteen treedt hij voor; Ulysses volgt bereid,
Die tot binnen de stallinge zijn zijde aankleeft,
Alwaar de herder veel lustige ruigt voor hem spreidt,[49]
Ook een grote ruiglokte vacht van een wilde geit.
Ulysses, blij zijnde dat hij zo wel was ontvangen,
Heeft dankelijk aldus tot den herder gezeid:
'Iupiter's gratie strek, o waard, t'uwaarts haar gangen[53]
Om te volbrengen uw begeerlijkste verlangen,
Nu gij mij aldus goedlijk ontvangt uit genaden.'[55]

Eumeus sprak: ''t Hoort zo, vrind, want aan weldoen hangen
Al 's mensen hoofddeugden; kwaam hier op deze paden
Nog snoder mens dan gij, 'k en mag hem niet versmaden;[58]
Want elk is arm ende gast bij Iupiter geprezen.[59]
Groot-jonstig, maar zeer klein zijn mijne weldaden,[60]
Omdat ik een slaaf ben; want slaven altijd vrezen,
Zonderling' als men den Koningen jonk ziet wezen.[62]
Och, onzen ouden Koninks weerkomst werd van Gode belet!
Hij mij beminde met vriendlijker jonst uitgelezen,[64]
Wiens goedertierenheid heeft mij in dees goeden gezet:[65]
Hij gaf mij een huis, veel goed, ook een wijf kuis en net;[66]

46 *waan* vanwaar
49 *lustig* lekker, geriefelijk; *ruigt* biezen of stro
53 *gratie* goedertierenheid; *strek haar gangen* strekke zich uit (tot); *waard* gastheer
55 *goedlijk* vriendelijk; *genade* barmhartigheid
58 *snoder* geringer
59 *want ... geprezen* want Iupiter zorgt voor alle armen als zijn gasten
60 *groot-jonstig* een bewijs van grote welwillendheid
62 *zonderling'* vooral
64 *met ... uitgelezen* met vriendelijke uitgezochte gunst
65 *in ... gezet* in 't gebruik van deze goederen gesteld
66 *net* mooi, bevallig

Maar God geeft hem veel leeds, ook mij (om hem) veel lijden.
O, had mijn Prins hier mogen oud worden, zo ging 't mij bet;[68]
Maar hij is dood, ducht ik, dus kan ik mij niet verblijden.
Och, waar' 't geslachte van Helena vóór dien tijden
Grondlijk vernield, met mans wijfs meiskens end' knechten![71]
Zo waren daar zoveel mans niet verslagen in 't strijden,[72]
Want mijn Heer gink om Agamemnon's eer op te rechten;
Diens jonst deed' hem de mogende Trojanen bevechten.'[74]

Dit zeggende heeft hij zijn rok dicht met den gordel gegord,
En gink zo na 't kot om zijn voornemen te beslechten.[76]
Hij nam twee verkens, die doodde hij beide op een kort;[77]
Hij deelt ze, hij rijgt ze aan 't spit, hij maakt vuur met een hort,[78]
Hij braadt ze, en stelt ze voor Ulysses aan der speten.[79]
Doe heeft hij den zoeten wijn in den beker gestort
En bracht hem schoon wit brood om daartoe te eten.
Tegensover Ulysses is hij daarna gezeten.

'Eet nu, vriend' sprak hij 'van 't zelfde dat hier is,
Van der slaven zwijnenvlees: 't en zijn geen lekker beten,
Want het vetste nemen de vrijers op haren dis.
Zij hebben schaamt noch meedogen, nochtans is 't gewis
Dat de zalige goden alle boosheid haten;
Zij eren deugd; weldoen en schiet na heur loon niet mis.[88]
Men vindt vijanden ende boze, die uitermaten
In vreemde landen ander Heder goeden aten,[90]
Den welken Iupiter nochtans groten roof heeft gejond,[91]
Daar ze haar schepen mee vulden, zeilende harer straten,

68 *bet* beter
71 *knechten* jongens
72 *verslagen* gedood
74 *diens jonst* de genegenheid tot hem; *mogende* machtige
76 *beslechten* uitvoeren
77 *op een kort* vlug
78 *met een hort* aanstonds
79 *aan der speten* aan het spit
88 *weldoen* het goede doen
90 *goeden* goederen
91 *gejond* gegund, toegestaan

En kwamen elks in zijn eigen woninge gezond;
Want zij Gods macht nog àl vreesden in heur t' 's herten grond.
Maar deze hebben God's stem wel gehoord in haar gemoed,
Zij verwachten ook kwader dood tot eniger stond,[96]
Nog begeren zij eens anders wijf uit geilheid onvroed;[97]
Niemand en keert tot het zijn, elk verteert eens anders goed
Overdadelijk en onmatelijk zonder sparen;[99]
Dag en nacht duurt deze gulzige overvloed,
Nooit offerden zij dat er maar een of twee beesten waren,
Ook zwelgen zij den wijn als Bacchus' dienaren.
Groot en hoog waren mijns Heren goeden opgeklommen,
Twintig de rijksten en mochten, zoveel niet vergaren
In Epiro, noch in Ithaca rondsom bezwommen;[105]
Maar mijn Heer was ver de machtigste in rijkdommen
Boyen de heerlijke mannen, de grootste en de meesten.[107]
Hoort gij maar, ik zal u zijn inkomsten sommen:
Hij had in Epiro twaalf kudden gehoornde beesten,
Zoveel kudd' schapen, zoveel verkens deed' hij meesten,[110]
En zoveel stal geiten die zijn herders daar voeden;
Ook elf stal geiten weiden daar bij d'uiterste foreesten,[112]
Die hij van oprechte mannen wel doet behoeden.[113]
Elk van deze brengt den vrijers, van 's heren goeden,
Een os, geit of schaap dagelijks, het vetste van allen;
Maar ik dien dees verkens, en moet mij dagelijks spoeden
Een te zenden; 't beste moet hun te dele vallen.'

Dit sprak hij; d'ander at neerstig 't vlees en liet hem kallen,[118]

96 *kwader dood* d.w.z. hun eigen dood. Dit is door Coornhert verkeerd opgevat. Bij Homerus weten de vrijers volgens Eumeus dat *Ulysses* dood is, en daarom willen ze niet vertrekken
97 *nog* en toch
99 *overdadelijk* onbeschaamd
105 *bezwommen* bespoeld
107 *heerlijke* aanzienlijke; *meesten* voornaamsten
110 *meesten* mesten
112 *uiterste* verste
113 *van oprechte* door betrouwbare
118 *kallen* praten

Ook dronk hij de wijn; nochtans werd hij grootmoedelijk gram[119]
En dacht der vrijers vreugde met der dood te smallen.[120]
Maar als zijn honger, verzaad zijnde, geen spijs meer en nam,
En de herder den wijn schank dat ze aan de kanten toe kwam,
Greep hij den beker ter hand, en sprak met herten verblijd
Zoetelijk tot den herder, want zijn mage was al tam:[124]
‘Zegt doch vriend, de heer die u kocht in voorleden tijd,
Was die zo zeer rijk en machtig, als gij hier belijdt?[126]
Gij zegt hij is om Agamemnon's wille gestorven;
Noemt doch wie 't is, of ik hem kende, - want ik breed en wijd
Door veel landen, zo God weet, lank hebbe gezworven -
Of zijn vrunden door mij bijgeval tijding verworven.’[130]
‘Neen vader,’ sprak de herder ‘dat zijn verloren zaken.
Wat vreemde luiden hier komen - 't is al bedorven -
Konnen mijn Vrouw' noch haar zoon meer tijdings vroed maken![133]
Veel behoeftige vremden hebben met valser spraken
Geen waarheid willen zeggen, maar om baat gelogen;
Wat pelgrims hier kwamen hebben met dubbelde kaken
Vele verzierd, en mijn Vrouw met beuzeling bedrogen.[137]
Zij ontvangt ze goedlijk, die doet ze deugde betogen,[138]
Ja ondervraagt ze naarstig na haars mans dood of leven,
En betreurt hem klagelijk met betraande ogen;
Van 't wijf is dat den tol, wiens man buitensland is gebleven.
Dus verziert ook wat, zo werden u kleedren gegeven! -
Wie zulks pleegt, honden noch gieren en sparen hem niet[143]
Te verscheuren, dat geen vlees aan 't gebeent meer mag kleven,
Of hij verdrinkt, en werde van vissen tot aas bespied,[145]
Of zijn gebeent verdort op 't land in 't zand, dat men 's niet en ziet.

119 *grootmoedelijk* trots (adv.)
120 *met ... smallen* door de dood te verminderen (ironisch)
124 *zoetelijk* vriendelijk
126 *belijdt* vertelt
130 *verworven* zouden kunnen verwerven
133 *vroed maken* wijsmaken
137 *vele verzierd* veel verzonnen
138 *die ... betogen* zij laat hun weldaden bewijzen
143 *sparen* nalaten, dralen met
145 *werde ... bespied* worde door vissen als aas belaagd

Alzo dan is ons Heer verloren dien wij beminnen,
Dies al zijn vrinden treuren; maar ik heb 't meest verdriet,
Want waar ik ga, 'k en zal zo goede Koning niet vinnen,[149]
Al ging ik weder in mijn Vaârs en Moêrs huis binnen
Alwaar ik ben gewonnen, geboren en opgebracht.
Ik ween nu niet om mijn ouders met treurige zinnen,
Noch om mijn vaderland, dat ik niet klein en acht,
Maar om Ulysses is alle mijn wens ende klacht;
Hem moet ik, vriend, al is hij weg, in 't noemen eren,
Want hij mij beminde met hert, zin en gedacht;
Ik heet hem godlijk, al moet ik zijn bijzijn ontberen.'

'Nu men,' sprak Ulysses 'wanhoopt van zijn wederkeren
En gij, o vriend, ongelovig zijt door zulk verlangen,[159]
Zo wil ik u van zijn weerkomst wel vastlijk zweren,
Daar ik - al behoef ik 's - geen giften voor wil ontvangen,
Voor en aleer men hem thuiswaart ziet nemen zijn gangen;
Mij mag men dan beschenken en sierlijk bekleden.[163]
Wie uit armoede liegt met bedrieglijke wangen
Haat ik niet min dan de poorten van de helse steden.[165]
Nu zij Iupiter mijn getuige, ook de vriendlijkheden
Van dees gastvrije tafel, dat mijn woord is waarachtig;
Ik wil ook vrijmoedig tot Ulysses' woninge treden,
Want al dit zal vast geschieden (rust uw treuren klachtig):[169]
In dit jaar zal Ulysses komen, zijt hem verwachtig,
Ja gij zult hem thuis zien eer deze maand mag enden.
Hij zal dan d'overdaad wreken met gramschap krachtig[172]
Dergener die zijn zoon en huisvrouw willen schenden.'[173]

''t Is te laat, vader' sprak Eumeus 'ons te verblenden

149 *vinnen* vinden
159 *door ... verlangen* doordat ge al zolang verlangd hebt
163 *beschenken* geschenken geven
165 *steden* oorden
169 *rust* staak
172 *overdaad* overmoed
173 *schenden* honen, beledigen

Met blijde tijdinge, men zal u daarom niet schenken;
Want Ulysses komt nemmermeer thuis uit zijn ellenden.
Maar rust, drinkt, laat dat varen, wilt dies niet meer gedenken;
't Vermaan mijns Heren zoude mijn herte met treuren krenken.[178]
Zweert niet meer. Maar och, of wij hem hier nog eens zagen!
Och, zag men hem hier eens weer in zijn heerlijkheid blenken,[180]
Hoe zoud' 't zijn wijf, zijn oude vader en zoon behagen.
Nu moet ik Ulysses' zoon's ongeluk mee beklagen,
Niet anders die opgevoed en was dan een godlijke spruit;
Hij scheen in deugd en schoonheid de prijs weg te dragen
Van al zijns Vaders waarde raadslui, 'k en zonder niemand uit....
Dezen heeft enig god of mens iet onrechts beduid,[186]
Waardoor hij na Pylum trak om van zijn vader te horen;
Wiens weerkoomst belagen de vrijers met schip en met schuit
Om Arcesius' stam heel uit Ithaca te verstoren.[189]
Nu, dat 's daar, weer hij 't ontvlucht, weer zij hem besporen,[190]
Of weer hem Iupiter beschermt met hemelser krachten.
Maar spreekt gij nu, vader, uw verdriet voor mijnen oren,
Vertelt mij uw ongeval, tot uw verzachten,[193]
Wie gij zijt, van wat volk, van wat stad, van wat geslachten.
Wat schip bracht u herwaarts over de woeste stromen,
Wat schippers waren 't die u in Ithaca brachten?
Want gij zijt hier, zo ik meen, te voete niet gekomen.'

'Waarheid te zeggen,' sprak Ulysses 'zal ik niet schromen.
Maar al hadt gij spijs en zoet wijn voor een heel jaar,
Al zaat gij in huis stille aan den dis t'uwer vromen,[200]

178 *'t vermaan* het noemen; *krenken* pijn doen
180 *blenken* blinken
186 *iet onrechts* iets verkeerds (of: een onwaarheid?)
189 *Arcesius* grootvader van Ulysses; *verstoren* verdelgen
190 *dat's daar* dat is tot daaraantoe, afgedaan; *weer* hetzij; *besporen* in hun macht krijgen
193 *tot uw verzachten* tot verzachting van uw leed
200 *t'uwer vromen* tot uw baat (stoplap)

Al werd uw werk gedaan van d'ander knechts allegaâr,[201]
Zo en mocht ik u niet vertellen al 't lijden zwaar[202]
Daarmede mij al de goden ooit wilden honen.[203]
'Ik ben uit Creten, rijk ende machtig was mijn vaâr.
Die hadde binnen zijn huis veel ander eêl zonen,
Maar mijn moeder was eigen en boel - wat wil ik 's verschonen? -[206]
Ik heb doch niet min dan mijn broers mijns vaders jonst genoten,[207]
Diens naam was Castor Hylacides - dit 's dan om tonen[208]
Het land ende 't geslacht, daaraf ik ben gesproten -;[209]
De Cretensers eerden hem hoog - men mocht's niet vergroten -[210]
Om zijn grote rijkdommen en om zijn zonen eerlijk.[211]
Maar als hij met der dood zijn leven had besloten,
Ons vader's goeden deelden de zonen begeerlijk:[213]
Mij schenkten zij een weinig, dit verdroot mij deerlijk.
Ik kreeg doen een wijf van rijke vrienden tot mijn versterken
Door mijn vroomheid, want ik droeg mij stout en heerlijk.[216]
Maar dit 's nu al vervlogen met vluchtige vlerken,
Zo gij aan mijn gedaant en gewade licht kont merken;
Want ik sedert veel verdriets heb moeten lijden.
Mars en Pallas gaven mij moed in alle perken[220]
Als ik volk verzaamde om mijn vijanden te bestrijden:
Nooit mans vroomheid bracht mij doodsankst tot enige tijden,
Maar ik zelfs placht mijn vijanden eerst te doorsteken
Die zo stout waren dat ze mijn spiets niet en mijdden:

201 *van* door
202 *mocht* kon
203 *ooit* voortdurend; *honen* grieven, smart aandoen
206 *eigen* een lijfeigene, onvrij; *boel* bijwijf, bijzit; *verschonen* mooi voorstellen, verbloemen
207 *jonst* gunst, genegenheid; *genoten* ondervonden
208 *tonen* meedelen
209 *daaraf* waarvan, waaruit
210 *men ... vergroten* men zou het (die eer) niet kunnen overtreffen
211 *eerlijk* edel, voortreffelijk
213 *goeden* goederen
216 *door* om; *vroomheid* moed; *droeg mij* gedroeg me; *heerlijk* roemrijk
220 *perken* strijdperken

Zulkdanig ben ik ooit in 't oorlog gebleken.[225]
Maar rijkdom en den huiszorge tegens 't gebreken,[226]
Die de kinders weeldig opbrengt in der echten,[227]
En had ik nooit lust toe; maar tot steken, tot breken,
Tot schepen van oorlog, tot strijden, tot vechten,
Tot spietsen, pijlen en zwaarden voor ridders of knechten:
Somma, 't vreeslijke oorlog was mij een lust om plegen.
God had mij deze zinlijkheid in 't herte doen hechten,[232]
Want elk volgt zijn zin, elk is tot het zijn' genegen.
‘Maar eer wij Grieken reisden op de Trojaanse wegen
Had ik tnegentig mannen onder mijnen gebode,
Ook snelle schepen om over de zee te vegen,
Met alle dat tot krijgsrustinge is van node;
Ik verkreeg daarna nog veel goeds door de hulp van Gode,
Mijn huis werd groot, ik kwam in Creten tot hoger eren.
Als nu die hatelijke reis, die menig man doodde,
Door Iupiter voortging, zo geboden mij de heren
Mijn schepen naar de hoge stad van Troyen te keren;[242]
Om des volks opspraak ik dat geenszins dorst laten,
Noch ik en mocht zulks ook met geen reden afweren.
‘Men weet dat wij negen jaren voor Troyen zaten;
In 't tiende wonnen wij 't, doen zeilden elk zijnder straten
Na huiswaart. Doe heeft God allen de Grieken verstrooid,
Maar mij arme man deed' hij een kwaden raad aanvaten;[248]
Want als ik thuis 't vermoeide hert een maand lang hadde ontdooid
Met mijn kindren, mij ook met een nieuwe bruid vervrooid,[250]
Zo kreeg ik lust om met mijn getrouwe gezellen
In Egypten te zeilen - och, dit betreurde ik ooit!

225 *ooit* altijd
226 *'t gebreken* het gebrek
227 *kinders weeldig* bloeiende kinderen? of: dartele, stoute k.? *opbrengt* grootbrengt
232 *zinlijkheid* neiging
242 *keren* sturen
248 *raad* plan; *aanvaten* opvatten
250 *vervrooid* verblijd

Ik dede negen schepen vol nooddruft bestellen.[253]
Wij waarschapten doe zes dagen met vrolijk vertellen,[254]
Ook deed' ik den goden menig schoon offeranden;
Den zevenden dag gingen wij ons t'schepe versnellen[256]
En staken met enen noordenwind van de Creetse landen.
Zo zeilden wij voor wind voor waag langs de kromme stranden[258]
Zonder een schip te kwetsen, met rusten met vreden,[259]
Bestierd zijnde van den wind en van der schippers verstanden.
‘Den vijfden dag zijn wij op 't Egypse land getreden,
In wiens rivier wij ons kromme schepen drijven deden.
Mijn waarde gezellen beval ik daar te blijven
En de schepen op 't land te trekken, na oude zeden;[264]
Doe zand ik verspieders om ons 't land te beschrijven.[265]
Geweld en overdaad begonsten die te bedrijven,[266]
Zij verwoestten 't land, zij roofden der Egyptenaars schat,[267]
Zij versloegen 't volk en ontvoerden haar kinders en wijven.
Terstond kwam dit gerucht met zo groot rumoer in de stad,
Dat al 't volk in den dageraad buiten de poorten trad:
't Land blinkte van harnas, 't was vol voetvolk en vol paarden.
Iupiter nam mijns volks moed, heur herten werden mat,
Zij mochten geen voet houen, want zij zich àl vervaarden[273]
Omsingeld zijnde met menigt' van vijandlijke zwaarden.
De vijanden smoorden veel van den mijnen in heur bloed,
Hoewel zij ook enigen tot dienstbaarheid spaarden;
Maar Iupiter zendde mij enen raad in mijn gemoed:[277]
- Och had ik daar ook mogen sterven op staande voet!
Het hadde mij van nog duizend ellenden bevrijd -

253 *nooddruft* levensmiddelen; *bestellen* uitrusten
254 *waarschappen* een gastmaal houden
256 *versnellen* haasten
258 *voor wind voor waag* met wind en stroom mee
259 *kwetsen* beschadigen
264 *na oude zeden* volgens oud gebruik
265 *verspieders* verkenners
266 *overdaad* buitensporigheid, brooddronkenheid
267 *schat* geld
273 *voet houen* stand houden; *zich vervaarden* bang werden
277 *enen raad* een idee

Ik wierp den stalen helm van mijn hoofd, ook met der spoed
Maakte ik mij schild, spiets en zwaard uit den handen kwijt.
Te paarde zat den Koning: daarvoor kwam ik doen ter tijd,[282]
Zijn knien ik kuste. Hij trok mij uit des doods vrezen
En bracht mij op een wagen thuis, uit dat bloedige krijt:[284]
Wenende zag ik op veel spietsen die rezen
Om met mijn dood heur toornigen moed te genezen,[286]
Maar de Koning verbood het, en hiel' mij in 't leven,
Want hij ontzag den toorn van Iupiter geprezen.[288]
‘Zeven jaren lang ben ik daar voort gebleven,[289]
Alwaar mij zeer mildelijk veel gelds werd gegeven
Van den Egyptenaars, dat ik bijeen heb vergaard;
Maar als de zonne d'achtste maal op kwam gedreven[292]
Was daar een Phoeniciër, een oud schalk vals van aard,[293]
Wiens argelist veel mensen veel leeds had gebaard,
Die mij door schoon woorden zo looslijk heeft gehoond,[295]
Zodat ik met hem na Phoeniciën toe sloeg op de vaart[296]
Alwaar hij mij zijn huis en goed zou hebben getoond.
Maar als ik daar een rond jaar met hem hadde gewoond
Ende die twaalf maanden nu waren verlopen,
Heeft hij mij t'scheep vandaar voorts na Libiën getroond
Uit bedrog, om mij mijn geldeken af te stropen[301]
Ende mij dan nog daar dier om geld te verkopen.[302]
Met hem trad ik t'scheep, half genoodzaakt, vol kwaad vermoeden.
Een noordenwind kwam 't schip van achteren nopen,[304]
Die deed' ons mids door de Creetse zee wakkerlijk spoeden;[305]
Maar als wij Creten verlieten, en mids in de vloeden

282 *doen* toen
284 *krijt* strijdperk
286 *toornige moed* toorn; *genezen* stillen, koelen
288 *ontzag* vreesde
289 *voort* daarna
292 *op kwam gedreven* op kwam stijgen
293 *schalk* schelm
295 *gehoond* misleid
296 *sloeg ... vaart* op reis ging
301 *afstropen* ontroven
302 *dier* duur
304 *nopen* voortdrijven
305 *mids* midden

Geen land meer, maar niet dan lucht en water zagen,
Zo begonst Iupiter op ons volk te verwoeden:
Om 't schip zand die een zwarte nevel om dat te plagen;[309]
Bruin en hol werd de zee, wij begonnen te vertsagen;[310]
't Donderde, 't bliksemde, 't bestond vreeslijk te waaien,[311]
De vlam kwam in 't schip, dat werd rondsomme geslagen;
't Volk viel in zee, zij dreven om 't schip als kraaien,
Niemand kwam daar te land, 't verdronk er al in 't baaien.
Als ik daar lag, bijnaar van druk en van ankste ontzind,
Dede Iupiter den mast tot mijwaarts draaien;
Hem greep ik om den dood te ontkomen die 't al verslindt.
‘Hierop dreef ik negen dagen voor water voor wind.
Den tienden nacht, die zwart was, dreef mij een grote zee
Daar der Thesprotiër Koninkrijk eerst begint.
Heur Koning Phidon ontving mij vriendlijk daar ter stee,
Wiens zoon mij tegenkwam en veel deugden aandee;[322]
Mij bracht dees in zijns vaders hof, vermoeid en koud,
Hij onderstutte derwaarts gaande mijn zwakheid mee,
En kleedde mij met rok ende mantel dubbeldvoud.
Eerst sprak mij dees van Ulysses listig en stout.[326]
‘Ik heb’ zeid' hij ‘hem na huis trekkende gelogeerd’.
Ook toonde hij mij zoveel ijzer, koper en goud
Daarmee zij hem vrundlijk begaafd hadden en geëerd,[329]
Dat het van zijn tiende nazaat niet mag werden verteerd,
Zulk schat lag voor hem onder de koninklijke daken.
Ulysses - zeid' mij dees - was na Dodona gekeerd[332]
Om uit den groten eik, door Iupiter's spraken,[333]
Te vernemen hoe hij best thuis mochte geraken,
Of opentlijk of bedekt, want hij lank uit was geweest.
Hij zwoer mij ook, op 't hof offerende, voor ware zaken,

309 *plagen* schaden
310 *bruin* donker
311 *bestond* begon
322 *deugden* weldaden
326 *eerst* voor 't eerst, als eerste
329 *zij* Ulysses en zijn makkers
332 *gekeerd* gegaan
333 *sprake* uitspraak

Dat het schip al gereed lag, ook 't volk minst ende meest,[337]
Daarmee men hem thuis zoude brengen met groter feest.[338]
‘Maar eer dit geviel, was ik al vandaar getogen;
Want een Thesprotiër schip lokte mijnen geest,
't Welk na Dulichiën voer. Heur beval hij te pogen
Mij eerlijk te brengen voor Konink Arastos' ogen;[342]
Maar dezen is een boze raad in 't herte gekomen[343]
Om mij nog d'uiterste ellende te doen gedogen.[344]
Want als het schip van land was, midden in den stromen,
Hebben zij mij mijn mantel, rok en kleren benomen
En gaven mij een kwaad linnen kleed, met dees rok geschoord,[347]
Zo gij moogt zien, met gesleterde hangende zomen.[348]
Het oosteind van Ithaca hebben zij doe bespoord;[349]
Zij sprongen op 't land om eten, en bonden mij aan boord
Om hand en om voet wel vast met sterke banden;
Maar een god hulp mij lichtelijk uit band en uit koord:
Ik daalde bij een touw in zee tot borst en tot tanden
End' zwam snellijk wijd van heur, met voeten met handen,
Tot aan een schoon eikenbos: daar bergd' ik mij in hoeken.
Zij kwamen zuchtende lopen door die waranden,[356]
Maar 't en docht haar geen oorbaar mij verder te zoeken,[357]
Dies gingen zij weder t'scheep met schelden en vloeken.
Maar God verberg mij en stierde mij ook behendelijk[359]
Tot eens wijs mans stallinge. Nog leef ik, God mag mij verkloeken.’[360]

‘O arme mens’ sprak Eumeus ‘mijn hert treurt inwendelijk,
't Is heel beweegd door 't verhalen uws dolens ellendelijk.[362]

337 *minst ende meest* van de laagste tot de hoogste
338 *met groter feest* met grote vreugde
342 *eerlijk* behoorlijk
343 *raad* gedachte
344 *gedogen* lijden
347 *geschoord* gescheurd
348 *gesleterde* aan flarden gescheurde
349 *bespoord* bereikt
356 *waranden* jachtterrein, wildernis
357 *geen oorbaar* nutteloos
359 *verberg* verborg; *behendelijk* vlug, zonder moeite
360 *verkloeken* moed geven
362 *beweegd* ontroerd

Maar maakt mij van Ulysses niet vroed, 't mag mij niet baten.[363]
Zijdi zulk een man, waarom liegdi dan zo schendelijk?
Ik weet vast dat de goden mijns Konings weerkoomst haten
Nu zij hem voor Troyen levendig hebben gelaten.
Waar' hij daar gestorven of in 't gevecht gebleven,[367]
Hem waar' een graf gemaakt ter eren van zijn nazaten,
Van den Grieken, om zijn vroomheid in 't oorlog bedreven.[369]
Ach, nu doen hem de Harpijen zonder glorie sneven!
Maar ik die hier buiten bij den verkens ben gezeten
En koom in 't stad niet, ons Vrouw en heeft mij eerst beschreven,[372]
Als daar boden komen die heur tijdinge vermeten:[373]
Elk staat daar om, elk hoort, elk vraagt gierig om weten,
Van sommig' werdt ons afwezende Koning beklaagd,
Anderen zijn vro om ongestraft zijn goed te eten;
Maar mij lust niet meer vragens, ik ben al moed' gevraagd,
Sedert ik bedrogen was door 't liegen onvertsaagd[378]
Van een Aetoliër, die door 't land doolde manslachtig.
Dees kwam hier, ik deed' hem goed, want zijn doen had mij behaagd.
Hij zeide Ulyssem gezien te hebben waarachtig
Bij Idomeum in Creten met zijn volk eendrachtig
Om zijn schepen van den storm gebroken te verstellen.
‘Weest hem,’ sprak hij,in den zomer oft herfst verwachtig
Met grote schat en met zijn getrouwe gezellen.’ -
Gij oude, nu 't geluk u na zoveel gekwellen
Tot mij heeft gestierd, dankt mij niet onberadelijk[387]
Met na den mond te spreken, of met logens te vertellen;
Want ik u niet en eer noch bemin om 't liegen schadelijk,[389]

363 *maakt ... vroed* maak mij over U. niets wijs
367 *gevecht*. In beide drukken staat; ‘gebercht’. Latijn: quoniam bellum bene tractavit.
369 *vroomheid* dappere daden
372 *ons ... beschreven* als onze Vrouwe mij niet eerst ontboden heeft
373 *die ... vermeten* die beweren dat ze een tijding brengen
378 *onvertsaagd* onbesuisd
387 *onberadelijk* onbezonnen
389 *schadelijk* verderfelijk

Maar trakteer u door de vreze Gods genadelijk.’[390]

‘Gij hebt een ongelovig herte, dat merk ik waarlijk,’
Sprak Ulysses ‘'t en gelooft niet, al zweer ik stadelijk.[392]
Welaan, laat ons geding maken, zo geloofdi 't klaarlijk:[393]
Laat tussen ons getuigen zijn de Goden vervaarlijk.[394]
Is 't dat uw Koning in dezen huize wederkeert,
Zo kleedt mij met een nieuw mantel en rok eenpaarlijk[396]
Om te gaan in Dulichiën, daar 't mijn herte begeert;
Maar koomt hier niet, zo ik zegge, uw Koning geëerd,[398]
Van een roots doet mij storten van uw knechten alt'zamen,
Zo zijn ander armen door mij voor 't bedriegen geleerd.’

Hiertoe sprak de verkenhoeder ja ende amen.
‘Vriend, - zo maak mij God deugdlijk en van goeder namen[402]
Nu ende altijd in der oprechtiger ogen -[403]
Ik, die u nu ontvang en weldoe na 't betamen
Zal u ook 't leven beroven, hebdi gelogen,
En aanbeden dan nog Iupiter met knien gebogen.
Maar 't is tijd, mijn volk komt - lank schaduwen korte staken -[407]
Ons eten te bereiden, dat wij wat brassen mogen.’[408]

Terwijlen zij deze reden onderling spraken,[409]
Zag men die verkenhoeders met heur verkens genaken,
En dreven ze, na de gewoont, om slapen in 't kot
Waar een menigvuldig gnorren rees bij de zatte kaken.[412]
‘Hoort,’ sprak Eumeus ‘gezellen, brengt naar mijn gebod
De beste zeuge, om te offeren onzen God

390 *trakteer* ontvang; *door* uit
392 *stadelijk* gestadig
393 *geding* overeenkomst
394 *vervaarlijk* verschrikkelijk, geducht
396 *eenpaarlijk* 't een zowel als 't ander
398 *zo* zoals
402 *deugdlijk* deugdzaam
403 *der oprechtiger* der rechtschapenen
407 *staken* maken een eind aan
408 *brassen* (gulzig) eten
409 *reden* woorden
412 *bij* door, van

Ter eren van mijn gast. Laat ons met hem verblijden;
Anderen eten doch gulzig ons arbeid's genot,
Als wij de beesten hoeden en sparen t'allen tijden.'

Hij gink doe met een scherpe bijl 't hout aan stukken snijden.
D'ander brochten een vijfjarig weeldig verken,[419]
En leiden 't op een rooster met zijn vette zijden.
Eumeus vergat ook den goden niet in zijn werken,
Want hij was verstandig in behoorlijkheids aanmerken,
Maar heeft eerst het zwijn de borstels van 't hoofd gesneden;
Hij werp ze in 't vier en bad: 'O God, wilt doch versterken[424]
Ulyssem, opdat hij eens thuis mag komen met vreden.'
Een eiken stok verhief hij doe, die hij daar ter steden
In 't aankomen gelaten hadde aan dezelfde kant,
Ende sloeg op 't verken met zulker naarstigheden
Dat het dood bleef. Zij hebben 't gekeeld en 't haar afgebrand,
Voorts werd het vaneengehouwen met bloediger hand.
Daar begonst Eumeus het vel te schikken van lid tot lid,
Waaraf hij een deel met meel gemengd te vierewaart zand;[432]
Men deilde doe alle de leden en men stak ze aan 't spit,
Men bried ze wel, men streek 't af, morw zijnde voor 't gebit;
Men stelde 't op den dis in zeven platelen,
Want de verstandige Eumeus deilde dat van dit
In zeven zonderlinge gelijke delen,[437]
- Eén deel was voor de Nymphen en voor den god van 't stelen,[438]
Wien hij aanbeedde - en heeft voorts elk met zijn deel verneugd.[439]
Ulysses diend' hij den rug, 't was 't lekkerste der morzélen.[440]
Deze ere heeft den here in 't herte verheugd.
'God geef u,' sprak hij tot Eumeus 'eeuwige vreugd.

419 *weeldig* welvarend
424 *werp* wierp
432 *waaraf* waarvan
437 *zonderlinge* afzonderlijke
438 *god van 't stelen* Mercurius
439 *verneugd* verblijd
440 *morzeel* hapje

Och of Iupiter u zo minde als mijn herte u doet,
Nu gij mij vreemdeling' zulk een eer bewijst door uw deugd.'[444]

'Eet vrolijk, vader,' zeid' Eumeus 'maakt goede moed[445]
Van 't gene dat er is; wij hebben geen overvloed.
God verleent ende gedoget best in allen dingen,
Want hij is almachtig, ook is zijn wille goed.'

Voorts offerde hij d'onsterflijke goden geringen.[449]
Hij schenkte doe wijn en deed' ze in den beker springen
En gaf's Ulysses, die hij nevens hem hadde gesteld.
Mesaulius diende met spijs en drank te bringen;[452]
Als Ulysses uit was, stond dees tot Eumeus' geweld;[453]
Tot zijnen dienst hem die daar gebruikte in 't veld,
Zodat zijn Vrouw noch Laërtes daar niet na om en zagen,[455]
Want hij hadde dezen knecht gekocht om zijn eigen geld.
Daar werd de hand aan de bereide spijze geslagen.
Als nu de honger verjaagd was na heur behagen
Heeft Mesaulius spijs en drank weggebracht,
Maar zij traden in de slaapkamer met volle magen.

Het werd een windige, natte ende donkere nacht.
Ulysses heeft daar Eumeum te verzoeken gedacht,[462]
Die zijnder zorge droeg en diende wel te degen,[463]
Of hij of zijn volk zo verde mocht werden gebracht[464]
En of hij heur herten zo zoude konnen bewegen,
Dat er een rok van heur lijf mocht werden gekregen.
'Eumeus en gij anderen,' sprak hij 'wilt mij horen.
Ik ben nu tot roemen en tot hoogspreken genegen:
Mij port de zotte wijn, die de wijzen doet als doren[469]

444 *deugd* weldaad
445 *maakt goede moed* schept vreugde
449 *geringen* terstond
452 *met* door
453 *geweld* beschikking
455 *daar ... zagen* daar niet op letten
462 *verzoeken* op de proef stellen
463 *zijnder* voor hem
464 *verde* ver
469 *port* beweegt; *doren* dwazen

Zingen, springen en lachen; de wijn brengt woorden voor oren,
Die bet gezwegen waren, en den zegger beschamen.[471]
Maar, want ik snappens begost heb, is 't veinzen verloren.[472]
‘Och, had ik nog de kracht van ons jeugdlijke lichamen,
Waarmee wij Grieken om Troyen te bevechten kwamen!
Ulysses en Menelaus hadden daar 't hoogste bevel,
Met welk twee ik, door hun believen, moest verzamen[476]
Voor den derden kapitein als heur medegezel.[477]
Komende voor de hoge muren met wapenen fel
Legerden wij in ruigten en in 't riet bij de poelen
Rondsom de stad, in 't harnas, vermoeid door water's gekwel.
't Was een kwade nacht; de noordenwind begost te koelen,
Het sneeuwde, het vroos; kwalijk mocht men de leden gevoelen;[482]
Kristal geleken de schilden van 't blinkende ijs.
Elk had daar zijn kleedren om hem in te bewoelen,
Elk sliep warm gekleed onder zijn schild in ruigt of rijs;
Maar ik had in 't scheiden mijn kleedren, uit zotheids prijs,[486]
Mijn gezellen geschonken, die wisten 's mij dank;
Ik docht om geen aanstaande kou, maar volgde onwijs
Met één kleed, met mijn schild en met mijn harnas blank.
In 't leste van der nacht, als 't gesternte nam zijnen gank,[490]
Sprak ik tot Ulyssem, die hoorde mij behendig,[491]
Want ik lag bij hem en raakte zijn harnas dat het klank:
‘Edel Ulysses, hier sterf ik van koude ellendig.
Ik heb maar énen rok, fortuin bedriegt mij schendig,
Want ik misse mijn mantel in dees koude dageraad;
Weet gij mij niet te helpen, ik vervrieze inwendig.’
‘Hij nam 't ter herten, als vriend die zijn vrienden bijstaat,

471 *bet* beter
472 *begost* begonnen; *verloren* vergeefs
476 *door hun believen* op hun verlangen; *verzamen met* zich aansluiten bij
477 *voor* als
482 *kwalijk* nauwelijks
486 *in 't scheiden* bij mijn vertrek; *uit ... prijs* uit zotte pralerij (bravour)?
490 *nam ... gank* verdween
491 *behendig* dadelijk

Want hij alleen was de kloekst' in 't strijden, ook in raad.[498]
Alzo heeft hij mij met zachter stemmen looslijk gezeid:[499]
"Zwijgt al, opdat geen vreemde mijn reden verstaat."[500]
Daarna heeft hij d'ene hand onder zijn hoofd geleid
Zeggende: "Hoort vrienden, God heeft mij een droom bereid.
Iemand ga tot Agamemnon der mannen beleder[503]
Om vragen oft hij meer volks bij den schepen verbeidt,[504]
Want zij zijn weinig, wij veel en ver, dies t'ongereder."[505]
Thoas sprang op en wierp zijn purperen mantel neder,
Zo liep hij snellijk na de schepen voorts henen;
Ik greep den mantel, en lag warm onder vreemde kleder,
Totdat de gulden zonne 't aardrijk had beschenen.
Och, waar' ik nog zo jonk en sterk van armen van benen,
Enig herder zoud' mij, een goed man ter eren,
Uit liefden in dees stal ook wel een mantel lenen;
Maar nu doet mij dit snode kleed alle eer ontberen.'[513]

'Dat verhaal schijnt zeer, o vader, uw lof te vermeren,'[514]
Sprak Eumeus ''t is wel, gij spreekt niet één verloren woord.
Dies krijgdi rok en al uw behoeft, na uw begeren,
Zo men een schamel behoeftig mens te geven behoort;[517]
Nochtans moetti morgen nog aandoen uw kleedren geschoord:
Wij zijn hier luttel verschonings van kleedren gewone,
Want elk man heeft maar één rok die hem eigen behoort.
Maar u zal schenken rok en mantel zeer schone,
Als hij thuisgekomen zal zijn, Ulysses' waarde zone,
En u dan thuiswaart of waar 't u belieft doen bestellen.'[523]

Doe rees hij, en stelde 't bed voor Ulysses' persone[524]

498 *raad* beleid, vindingrijkheid
499 *alzo* aldus
500 *al* helemaal, volstrekt; *mijn*. Bij Homerus: *uw*
503 *beleder* leider
504 *verbeidt* verlangend uitziet naar...
505 *dies t' ongereder* en daardoor nog minder ter beschikking
513 *snode* armzalige
514 *lof* eer, roem
517 *zo* aangezien; *schamel* arm, ongelukkig
523 *bestellen* brengen
524 *doe* toen

Bij den viere, en strooide 't met schapen-, ook geitenvellen.
Ulysses lag; dien dekte hij tegen koudheids kwellen
Met enen mantel dik en zacht van vachten der schapen,
Welk hij droeg als men den winter streng voelde verfellen.
Ulysses lag daaronder om warmkens te slapen,
Benevens hem lagen ook al d'ander knapen.
Eumeus en ging niet slapen ten zelven tijde
Ver van de verkens, maar hij trad uit voorzien met wapen,
Wiens wakkere zorgvuldigheid Ulysses verblijdde,
Want hij hink een scherp zweerd aan zijn linkerzijde,
En heeft zich voor den wind in een dikke rok bewonden;
Daarover sloeg hij een geitshuid, ruig, lang en zeer wijde,
Ook nam hij een sterke spiets tegen mannen en honden;
Zo trad hij na een holle roots ter zelver stonden
Bij zijn verkens, daar geen noorderbuien komen konden.

EINDE VAN 'T VEERTIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

Het vijftiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Pallas verschijnt Telemacho in enen drome, ende vermaant hem weder te keren in Ithaca, dewelke Menelaus begaafd[*] van hem laat scheiden. Telemachus gaat te schepe ende ontvangt daarinne een Argiver profeet, Theoclimenus genaamd, die om een doodslag landvluchtig was. Eumaeus vertelde Ulyssi hoe de Phoeniciërs hem uit het eiland Syria roofden en Laërte verkochten. Telemachus' schip landet in Ithaca, 't welk hij na de stede zendt ende gaat zelfs tot den herder Eumaeum.

ZO haast als Pallas van Ulysses was gescheiden,
Is zij na zijn waarde zoon tot Sparta gevlogen
Om hem te raden zijn thuisvaart ras te bereiden.
Zij vand Telemachum met Nestor's zoon onder hun beiden
Te bedden in des Koninks hof groot van vermogen;
Nestor's zoon lag zoetelijk in slape gebogen,
Maar Telemachus' hert was met 's vaders zorgen beplant,[7]
Wien zwarigheid den slape dreef uit zijnen ogen.[8]
Bij dezen stond en sprak de goddinne van 't verstand:[9]

* met geschenken begiftigd
7 *'s vaders* over zijn vader
8 *zwarigheid* treurigheid
9 *verstand* rede en inzicht

‘Doolt dus niet langer, Telemache, in 't vreemde land
Verlatende uw goed voor vremde mans die 't verslinden
En die dat hovaardelijk deilen met gieriger hand,
Want gij deze reis verloren moeite zult vinden.
Maar vermaant Menelaum den welbeminden,
Dat hij u haast laat trekken, uw moeder te aanschouwen,[15]
Want zich haar vader en broeders nu al onderwinden[16]
Eurimacho haar ondanks tot een man te doen trouwen:[17]
- Van dees zoud' men 't meeste goed en bruidgaaf mogen houen -;[18]
Spoedt u, zo werdt uw goed uws ondanks niet uitgedragen.[19]
Want gij kent de nature en 't herte der vrouwen:
Elk wil door 't goed's vermeren den nieuwen man behagen.
Dan ziet men haar zorgen voor de vóórkinders vertragen,
Want zij met den levendigen den doden vergeten;
Nieuwe vreugd verdrijft het oude treuren en klagen.
Thuiskomende zuldi de zorge uws huis uitmeten[25]
Onder dienstboden die best van huishouding weten,
Totdat u de goden voorzien met een eerwaardig wijf.
't Geen ik u zeg stelt in 't diepste uwer secreten:
De stoutste vrijers leggen met verraders bedrijf
Op zee, in uw land, in Samiën lagen na uw lijf,[30]
Om u eer gij thuiskomt bloedelijk te vermoorden;
Maar 't zal heur missen, al bestonden zij 't nog zo stijf,[32]
Want mogelijker waar' 't dat zij in d'aarde versmoorden.
Zeilt bij nacht, ver van d'eilanden, let op mijn woorden;
Enig god, die u hoeden wil en wel bewaren,
Zal u een wind zenden achter in 't scheep's boorden.

15 *haast* spoedig
16 *zich onderwinden* proberen
17 *ondanks* tegen haar zin
18 *mogen houen* kunnen ontvangen
19 *uitgedragen* uit het huis n.l., gestolen
25 *uitmeten* verdelen (eigenlijk: bij de maat verkopen)
30 *lijf* leven
32 *bestonden* beproefden; *stijf* met volharding, ‘zeer’

Als gij dan in Ithaca zijt over de baren,
Zo laat uw volk met den schepe ter stadwaart varen,
Maar gij zult gaan slapen bij uw vrome verkenhoeder.[39]
Zendt hem in 't stad, uw weerkomst uit Pylo te verklaren[40]
Aan Penelope, uw waarde kuise moeder.'

Daarmee dreef Pallas ten hemel, uit het aardse poeder.[42]
Maar Telemachus wekte Nestor's zoon met den voet:
'Pisistrate,' sprak hij 'welop, geeft de paarden voeder;
Spant ze dan in, want ik weder thuiswaarts haasten moet.'
'Neen Telemache' zeide d'ander 'dat waar' niet goed.
Waar wildi bij nacht heen? Men mag den weg nog niet kennen;[47]
De dageraad zal terstond rijzen, haast en was nooit spoed.
Maar toeft totdat Menelaus u thuis zal zennen[49]
Met veel gaven, die ik op den wagen zal mennen,
End' met vriendlijke woorden, die zoet in d'oren klinken.
Dengenen die zich heur gasten deugd te doen wennen[52]
Behoort men altijd dankbaar met eren te gedinken.'

Dit was gezeid, den dageraad begonst den nacht te krinken.[54]
Menelaus kwam uit zijn hoge kamer getreden
Van Helena's zijde, wiens haar men als goud zag blinken.
Telemachus zag hem, die spoedde zich in 't kleden;
Hij gordde een schonen rok om zijn manlijke leden,
Ook sloeg hij om zijn schouders een mantel van eren;[59]
Zo trad dees Prins tot den Koning, en sprak deze reden:

'O Koning Menelae, hoort mijns herten begeren.
Ik wilde wel dat gij mij thuiswaart liet keren,

39 *vrome* brave, eerlijke
40 *verklaren* berichten
42 *dreef* zweefde; *poeder* stof
47 *kennen* herkennen, onderscheiden
49 *zennen* zenden
52 *zich wennen* (d.i. wenden) zich erop toeleggen
54 *krinken* aantasten
59 *van eren* van waarde?

Want na mijn vaderland strekt nu mijn zin en mijn hert.'
Menelaus antwoordde: 'Gij en zult niet ontberen,
O jongeling, den wens daar uw begeren na tert;[65]
Door mij en werdt uw verlangen niet langer gemerd,[66]
Want als mij mijn waard te zeer bemint ofte haat[67]
Werd' ik ook mede gram op hem uit verdrietiger smert:
Te veel en te luttel is onrecht, ik prijze de maat.[69]
Die een onwillige houdt, en doet geen minder kwaad
Dan die hem uitdrijft die nog geerne zoude blijven:
Den tegenwoordigen gast zal men minnen, maar die gaat[72]
Zal men believen; dees vrijheid kan vriendschap verstijven.[73]
Maar toeft gij nog wat, zo wil ik u gerijven[74]
Met schoon gaven, die ik u voor ogen zal tonen;
Ook zal ik het maal doen bereiden van den wijven,
Want het is looflijk en nut voor heerlijke personen[77]
Na den maaltijd te vertrekken daar zij wonen.[78]
Maar wildi na Grieken mids door der Argivers weiden,[79]
Zo zal mijn tegenwoordigheid uwen weg verschonen,
Want dan wil ik u met paard end' wagen geleiden
Door de steden, daar ons 't volk gaven zal bereiden,
Of ijzer of koper, of muilen, of bekers van goud;[83]
Niemand en zal ons onbeschonken laten scheiden.'

Telemachus jonk van jaren, maar van zinnen oud,[85]
Sprak: 'Zijt gedankt, o Koning, voor uw weldaad menigvoud.
Nu moet ik thuiswaart; want als ik hier kwam zwerven
Liet ik mijn goeden niet in eens trouw' dienaars gewoud;[88]
Dus mocht ik, mijn vader zoekende, zelfs wel bederven,[89]

65 *tert* streeft, verlangt
66 *gemerd* tegengehouden
67 *waard* gastheer
69 *onrecht* verkeerd
72 *zal* moet
73 *verstijven* versterken
74 *gerijven* gerieven, van dienst zijn
77 *looflijk* loffelijk; *heerlijk* aanzienlijk
78 *daar* naar waar
79 *Grieken* Griekenland
83 *muilen* muildieren
85 *zinnen* verstand
88 *goeden* goederen; *gewoud* opzicht
89 *zelfs* zelf; *bederven* geruïneerd worden

Ik mocht eer al 't mijn verliezen dan tijding verwerven.’

De Koning, vernoegd zijnde met zulker spraken,
Gebood zijn wijf met de dienstboden zijnder erven
Een groot en heerlijk waarschap gereed te maken.[93]
Eteoneus zag men doe bij den Koning genaken[94]
Uit zijn slaapkamer, want ze dicht bij des Koninks stond;
Hem beval de Koning vier te boeten vóór alle zaken,[96]
Om 't vlees morw te braden, teder en wel na de mond.
Hij verzuimde dat niet, maar volbracht het terstond.
Zo is hij in de welriekende kamer gegaan
Met Helena en Megapentheus deugdlijk van grond.[100]
Als zij daar alle dingen gereed hebben staan,
Greep de Koning den ronden zilveren beker aan
Die hem Megapentheus, zijn zoon, hadde gebracht
Door zijn bevel. Ook heeft Helena de kist opengedaan,
Waarin veel schoon kleders lagen, chierlijk van heur gewracht;[105]
Zij nam daar den ondersten af, die scherp was gewacht,[106]
Van verscheiden verwen, de schoonste van altemale,
Daar sterrekens op blonken als de sterren bij der nacht.
Hiermee gingen zij na Telemachum door de zale,
Tot denwelken Menelaus sprak met zoeten tale:

‘Gemerkt gij jongeling' uw thuisvaart neemt voor ogen,[111]
Die u Iupiter spoedig wil jonnen zonder kwale,[112]
Zo wil ik u met gaven mijns huis vriendschap betogen[113]
En schenken 't best, dat meest in eren mag verhogen.
Neemt daarom dees beker van fijn zilver uitgezocht,

93 *waarschap* feestmaal
94 *genaken* komen
96 *vier boeten* vuur aanleggen
100 *deugdlijk van grond* rechtschapen van karakter
105 *van heur* door haar
106 *scherp* met streng toezicht; *gewacht* bewaard
111 *gemerkt* aangezien
112 *wil jonnen* moge schenken; *kwale* ongeluk, moeiten
113 *betogen* betonen

De kanten zijn verguld met louter goud omgebogen,
Vulcanus zelfs heeft ze dus konstelijk gewrocht;
Ik heb ze van der Sidoniër Koning hier gebrocht,
Hij gaf ze mij in mijn weerkomst als ik was zijn gast;
Ontvangt gij die te schenk, u heb ik ze toegedocht.'
Dit zeggende heeft hij ze hem in der hand gepast.

Helena stond daar ook, met een groot schoon kleed belast,
Die hem vriendlijk aansprak, hem noemende met zijn name.
'U geef ik dit,' sprak zij 'lieve zoon, houdt het vast;
Gedenkt er Helena bij niet klein van fame:
't Is voor uw bruid, als gij trouwt wenselijk, bekwame;[126]
Laat het bij uw moeder liggen middelertijde.
God help u vrolijken thuis gezond van lichame.'[128]
Zij gaf hem den rok, hij nam ze met herten blijde.
Pisistratus bracht dit al op den wagen aan d'een zijde,
Die hem verwonderde van dees heerlijk gaven schoon.

Menelaus bracht ze in de eetzaal lank en wijde,
Zij zaten daar elk in een prinselijke troon.
De staatjonkvrouw bracht een gouden lampet, daar elk persoon[134]
Water uit ontving over een zilveren bekken;
Doe gink ze de blinkende tafel, zo zij was gewoon,
Met blank brood, ook met lustige spijzen bedekken;[137]
Eteoneus deilde 't vlees om den honger te wekken,
Megapentheus diende ter tafelen met heuser zeden.[139]
Ook zag men doe der heren handen ten spijswaart strekken.[140]
Als den honger vernoegd was en de mage tevreden
Rees men op, de paarden zijn in den wagen geslegen,[142]

126 *wenselijk* naar uw vurige wens; *bekwame* aangenaam, mooi
128 *vrolijken* met vreugde
134 *staatjonkvrouw* hofdame
137 *lustige* heerlijke
139 *met ... zeden* met wellevende manieren
140 *doe* toen
142 *geslegen* (geslagen) gespannen

Waar Telemachus met Nestor's zoon op zijn geschreden;[143]
Zij rolden door de gaalderij, dat rammelde te degen.[144]
Menelaus geleidd' ze; doe stelde hij zich tegen
De paarden met een beker wijns, om ter zelver stonden
Offerande te doen, eer zij sloegen op wegen;[147]
Hij zag ze aan uit vriendlijker herten diep om gronden:[148]
'Verblijdt u, edel spruiten,' sprak hij 'en wilt verkonden
Mijn jonstige groet aan Nestor in wijsheid geprezen,[150]
Wien ik als mijn zorgvuldige vader heb bevonden,
Als wij voor Troyen streden, om mijn leed te genezen.'
'Getrouwelijk zal hem uw boodschap verkondigd wezen,'
Antwoordde Telemachus 'edel Koning valiant.[154]
Maar och of ik thuiskomende mijn vader uitgelezen
Ook welvarende in Ithaca gekomen vand![156]
Ik zoud' hem uw vriendschap verklaren, met al mijn verstand,[157]
En hem dees rijkelijke gaven doen aanschouwen.'

Hij sprak nog, daar vloog een arend ter rechter hand,
Wien men een witte tamme gans met de klauwen zag houen.
Een groot geroep rees daar van mannen en vrouwen;
Den arend vloog ter rechterzijde van den paarden.
Al dit gaf den jongelingen een vrolijk betrouwen,
't Verblijdde ook hun alder herten die daar vergaarden.

Pisistratus sprak doe, een jongeling van waarden:[165]
Wie weet, o Koning, oft God u, dan hierdoor ons wil leren?
Och, of uw wijze zinnen ons dit verklaarden!'
De strijdbaar Menelaus ging zijn verstand inwaart keren

143 *geschreden* gestegen
144 *rammelde* dreunde, weergalmde
147 *sloegen op wegen* op weg gingen
148 *diep om gronden* diep om te peilen
150 *jonstige* vriendelijke
154 *valiant* dapper, koen
156 *welvarende* gezond
157 *verstand* geest
165 *doe* toen; *waarde* eer, aan zien, waardigheid

Om dit wel te beantwoorden tot zijnder eren,[169]
Maar Helena, voorkomende den Konink vroed,
Sprak: ‘Hoort mij, ik zal hieraf de waarheid profeteren
Die God mij ingeeft en als ik mein dat het vallen moet.[172]
Zo dees arend, van 't gebergt komende, daar hij teelt en broedt,[173]
Dien gans binnenshuis gemest na zich heeft gestreken,[174]
Zo zal Ulysses na veel lijdens thuiskomen met spoed
Ende zijn leed over de boze vrijers wreken.’
‘Amen, dat zij zo,’ hoorde men Telemachum spreken.
‘Och,’ sprak hij ‘mocht dat zijn, wil dat Iupiter geven,
U en zal geen godlijke eer van mij ontbreken.’

Meteen heeft hij de zweep omhoge geheven
End' de paarden snellijk door de stad naar 't veld gedreven;
Die renden behendig al den dag als honden ter jacht[182]
Met het gareel aan den hals zonder struiken oft sneven.[183]
De zon daalde, de wegen schemerden en 't werd nacht;
Zo hebben zij tot Pheram den donker aangebracht.
Diocles ontving ze daar met een vriendlijk gelaat;[186]
Hij deed' ze goed chier, en bracht ze op een beddeken zacht,
En zij sliepen rustig tot den vergulden dageraad.
Zij staan op, de paarden men in den garelen slaat;
Zij danken heur waard en schikken zich op den wagen,
Voorts rollen zij uit de gaalderij langs de klinkende straat,
En hebben doe de willige paarden voortgeslagen.
Waaraf zij mettervlucht bij Pylum waren gedragen.[193]
Als nu de paarden na de hoge poorten gingen
Bestond Telemachus Nestor's zone te vragen:[195]
‘Hoe zuldi, Pisistrate, uw beloften volbringen?

169 *tot ... eren* op passende wijze, beleefd
172 *vallen* gebeuren
173 *zo* zoals
174 *na zich gestreken* zich toegeëigend
182 *behendig* vlug
183 *struiken* struikelen; *sneven* vallen
186 *gelaat* wijze van doen
193 *waaraf* waardoor; *gedragen* gebracht
195 *bestond* begon

Wij zijn van eender oud', en gezellen onderlingen,[197]
Ook meert ons ouders' vriendschap de jonst tussen ons beiden:[198]
Nu bid ik u, rijdt dezen weg inne geringen,[199]
Want die zal ons veel te vriendlijker doen scheiden.[200]
Ik bid u, vriend, wilt mij nu doch t' scheepwaart geleiden,
Zo vertoeft mij mijns ondanks uw vader niet uit minnen;[202]
Want mij verlangt na huis, 'k en mag niet langer beiden.'[203]

Hierop bestond zich Pisistratus te verzinnen[204]
Om middel tot zijns woords volbrengen te vinnen.[205]
Hij hield dezen raad best; in 't stad te gaan docht hem kwader.
Zo reed hij op 't strand aan 't schip; daar leiden ze binnen
De kleedren en 't goud, des Koninks giften allegader.
'Hoort,' sprak hij 'Telemache, of gij reist nog spader.[209]
Klimt fluks t'scheep, haast u op de vaart met uw gezellen
Voordat ik thuiskoom en zeg dit mijn oude vader.
Dien ken ik, en wil 't u wel te voren vertellen,
Verneemt hij u nog hier, hij zal u met blijven kwellen[213]
En niet lijden dat gij vanhier scheidt zonder zijn gaven,[214]
Maar hij zal u doen keren, of hij zou toornig ontstellen.'[215]
Hij zeid' adieu, en deed' zijn paarden ter stadwaart draven;
Zo kwam hij thuis, eer men hem halfweeg mochte vermoeden.[217]

Telemachus sprak: 'Gezellen, ruimt haast dees haven;
Maakt het schip gereed, doet het drijven op de vloeden;
Ras, t'scheep, t'scheep! elk op zijn bank! laat ons thuiswaart spoeden.'

197 *oud'* leeftijd; *gezellen onderlingen* makkers onder mekaar, onder ons
198 *meert* vergroot; *jonst* genegenheid
199 *geringen* vlug
200 *veel te vriendlijker* des te meer in vriendschap
202 *vertoeft* houdt ... op
203 *mag* wil (of: kan)
204 *hierop*. Druk van 1609: hierom; *zich verzinnen* zich bezinnen, nadenken
205 *vinnen* vinden
209 *spader* later
213 *kwellen* lastig vallen
214 *lijden* toestaan
215 *toornig ontstellen* in toorn ontsteken
217 *mochte vermoeden* kon wanen

Zij waren gehoorzaam en zijn t'schepe gegaan,
Elk zat op zijn plaats, om 't vertoeven te verhoeden.[222]
Terwijl heeft Telemachus offerande gedaan
Achter in 't schip voor Pallas, die bad hij om bijstand aan.
Onder dit doen hebben ze van ver een man vernomen[225]
Dat een waarzegger was, en kwam van Argos belaân[226]
Manslachtig lopen, vluchtende het doodlijk verdomen.[227]
Hij was van 't geslachte Melampodis gekomen;
Eertijds had die tot Pylon gewoond rijk en machtig,
Maar was uit zijn vaderland geweken door 't schromen[230]
Voor den vermaarden Neleum, wiens overdaad krachtig[231]
Veel goeds ontweldigd hadde dezen Melampus klachtig.[232]
Die zat daarentussen gekerkerd in zware banden
Om Neleus' dochter, die zocht zijnen dood versmachtig;
Maar hij ontkwam den dood, en dreef ossen uit die landen
Van Phylace tot Pylum verde uit zijn handen,[236]
Lonende Neleum na zijn boze daden,
Die zijns broeders wijf ontweldigd had met schanden.[238]
Alzo kwam hij in vreemde landen, tot zijner schaden,
Ook tot Argos, daar hem 't geluk zeer stond in staden,
Want hij daar veel Argivers regeerde voorspoedig;
Hij timmerde daar heerlijk en heeft hem een wijf beraden,[242]
Die hem baarde Antiphatem end' Mantium grootmoedig.[243]
Antiphates wan Oïcleum in 't strijden bloedig,[244]
Van dees kwam Amphiaraus, die 's volks vrijheid verweerde,[245]
Welken Iupiter en Apollo minden overvloedig;

222 *vertoeven* oponthoud, vertraging
225 *vernomen* in 't oog gekregen
226 *belaân* in nood, angstig, in 't nauw gedreven
227 *het doodlijk verdomen* (verdoemen) het verderf des doods
230 *door 't schromen* uit vrees
231 *overdaad* geweld
232 *klachtig* beklagenswaardig
236 *verde* ver
238 *ontweldigd* met geweld geschaakt
242 *timmerde* bouwde; *heerlijk* met roem; *hem beraden* gehuwd
243 *grootmoedig* zeer moedig
244 *wan* gewon
245 *verweerde* verdedigde

Dees werd niet oud, want hem der vrouwen gifte deerde;[247]
Hij sterf tot Thebes, hoewel hij eerst zijn stam vermeerde[248]
Met Alcmaon end' Amphilochus, twee strijdbare zonen.
Maar Mantius was 't die Polyphideum genereerde[250]
Met Clitum, die door zijn fraaiheid niet om verschonen[251]
Van Aurora een god werd gemaakt in 's hemels tronen;
Maar Polyphideus werd d'alderbeste profeet
Door Apollo, die hem met deugdzaamheid dee kronen[254]
Nadat Amphiaraus tot Hyperesiën overleed;
Daar woonde dees, en gaf elk een antwoorde gereed.[256]

Dees Polyphideus' zoon kwam daar gelopen lanks de strand,
Welken men Theoclymenus noemt ofte heet,
En kwam bij Telemachum, dien hij offerende vand.
Hij sprak dien aan, zeggende aldus met kloek verstand:[260]
'Och vriend dien ik offerende vind' op deze stede,[261]
Ik bid u door Gode ende door dees offerand,[262]
Door uw zelfs' hoofd, en door uw gezellen mede,
Zegt mij doch: wie zijt gij? van wat volk, uit wat stede,
En van wat ouders? Heelt doch niet, maar waarheid verklaart.'[265]

'Geerne,' sprak Telemachus 'door uwen bede.[266]
Ik ben uit Ithaca, Ulysses is mijn vader waard,[267]
Indien hij nog is; maar de dood, ducht ik, heeft hem niet gespaard.
Zo heb ik, om na mijn verloren vader te vragen,

247 *der vrouwen gifte*? muliebrium gratia donorum. Het Homerische 'gunaia doora' schijnt te betekenen: geschenken aan een vrouw gegeven
248 *sterf* stierf
250 *genereerde* verwekte
251 *fraaiheid ... verschonen* zijn onovertrefbare schoonheid
254 *met ... dee kronen* de deugd der rechtschapenheid schonk
256 *gereed* bereidwillig
260 *met kloek verstand* met wakker begrip (van de situatie)
261 *stede* plaats
262 *door* bij
265 *heelt* verberg; *niet* niets
266 *door* op
267 *waard* dierbaar

Al dees mannen tot gezelschap te schepe vergaard.'

'En ik,' sprak d'ander, 'heb een machtig burger verslagen,[271]
Die groot was van heerlijke vrienden en magen[272]
Welker gramschappe mijn dood is, die ik ontvluchte;
Het ongeluk gaat mij dus buitenlands dolende jagen.
Neemt mij daarom t'scheep, mij die hier biddende zuchte,
Of het kost mij 't lijf, want ik heur vervolgen beduchte.'[276]

'Zoud' ik u,' sprak Telemachus 'te keren pogen,
Nu gij 't begeert, uit mijn schip, dat waar' mij kwaad geruchte![278]
Klimt erin, wij zullen u doen na ons vermogen.'

Doe heeft hij des mans spiets tot hem in 't schip getogen,
Zelfs de man klam daarna binnen des scheeps boorden;
Telemachus stelt hem bij zich, d'ander moet's gedogen.
Hij vermaant zijn volk te spoeden met vriendlijken woorden;
Fluks vielen die aan den mast, zo haast zij hem hoorden,
Denwelken zij mids in 't schip rechtten wel vast bewonden,[285]
En vestigden 's over weerzijden met sterke koorden;
Ook liet m'er 't zeil vallen dicht met reebanden gebonden.[287]
Pallas heeft haar doe een wakker voorwind gezonden,[288]
Welk ruiste door de lucht gestadig ende dichte[289]
Om 't schip snellijk te drijven door de vissige gronden.[290]
De zon ging onder, en de zee verloor 't gezichte.[291]
't Schip zwam verbij Pheras spoedelijk ende lichte,
Ook verbij Elidam, daar de Epiërs gebieden,

271 *verslagen* gedood
272 *groot van* in aanzien om zijn...; *heerlijk* voornaam
276 *lijf* leven
278 *kwaad geruchte* slechte naam, schande
285 *mids* midden
287 *reeband* raband, leren riem waarmee de roeiriem aan de dol bevestigd wordt
288 *voorwind* gunstige wind
289 *ruiste* floot, gierde; *dichte* hevig
290 *gronden* diepten
291 *verloor 't gezichte* verloor het gelaat, d.w.z. haar glanzend oppervlak verdween voor 't oog?

Vanwaar het zijn koers voort voorbij veel eilanden richtte,
Lopende door ankst van nemen en door hoop' van ontvlieden.

***

Ulysses zat weer om eten bij den verkenlieden.
Zij aten totdat elkerlijk den honger vergat;
Ulysses sprak doe om Eumeus' zin te bespieden,[298]
Of hij hem beminde, en daar nog zoude houen wat,
Dan of hij hem vermanen zoude te gaan na de stad:
'Hoort nu Eumeë en gij alle mijns zins verklaren.[301]
Morgen wil ik na 't stede gaan bedelen, opdat
Ik u met uw volk niet langer en zal bezwaren.
Onderricht mij doch, en laat een leidsman bij mij paren;[304]
In der stad zijnde zal mij den nood wel dolen leren
Om brood te zoeken daar veel lieden vergaren.
Ik zal mij ook tot Ulysses' woninge keren
Om tijding te brengen aan zijn huisvrouw vol eren;
Dan wil ik mij onder die verwaande vrijers mingen,[309]
Of mij heur overvloed voeden mocht door mijn begeren,[310]
Want ik heur straks wel dienen kan in alle dingen.[311]
Elk heeft zijn gave om ietwat wel te volbringen,
Nadat hem Mercurius jonstig wil bedinken.[313]
Geen man ik en wijke, in vroomheid zonderlingen:[314]
Ik kan wel hout klieven, end' 't vier luchtig doen blinken,[315]
Ik kan voorsnijden, wel braden, en wijntken inschinken,
En al doen dat een minder zijn meerder te doene staat.'

Daarop liet Eumeus dees woorden grammelijk klinken:

298 *zin* gevoelens; *bespieden* te weten te komen
301 *mijns zins verklaren* de mededeling van mijn gedachte
304 *paren* voegen
309 *verwaande* verwaten
310 *door* op
311 *straks* dadelijk
313 *nadat* al naar; *jonstig bedinken* genadig gedenken
314 *vroomheid* werkkracht, ijver; *zonderlingen* bepaaldelijk
315 *luchtig* helder

‘Wee mij, vader, God bescherm u voor zulk een raad![319]
Waarlijk, gij wilt immers sterven, is 't dat gij derwaarts gaat,[320]
Is 't dat gij nu onder alle de vrijers wilt gaan
Welker boosheid al tot den hemel toe opwaart slaat.
Zeker, heur dienaars zijn zulks niet als gij gedaan,[323]
Maar jonk, lustig, fraai, en hebben schoon kleedren aan,
De schoonste van haar end' van aanzicht die men ergens ziet
Om dienen, die gereed aan heur schoon tafelen staan
Vol broods, vol vlees en vol wijns, die men daar stort en giet.
Dus blijft bij ons, gij en zijt hier niemands verdriet,
Tot de weerkomst van Ulysses' zone geprezen;
Die zal u nieuw kleden, en dan nog na zulk geniet
U thuis helpen daar 't u zal gelieven te wezen.’

Ulysses sprak: ‘Och of gij, vriend uitgelezen,
Iupiter zo lief waart als u mijn hert wel bemint,
Als die mijn doling en ellendigheid hebt genezen,[334]
Want men voor den mensen niet ergers dan dolen en vindt.
Menig man om den snoden buik kwade feiten begint;[336]
Die stiert in schade en in druk, want doling houdt het roeder.[337]
Maar want mij uw vriendlijkheid hier houdt en bindt,
Zo zegt mij doch, hoe gaat het met Ulysses' moeder,
Ook met zijn vader, dien hij oud liet, bijna 's doods broeder?
Leven zij nog, of hebben zij de wereld begeven?’

Daarop antwoordde de deugdzame verkenhoeder:
‘Hoort dan waarheid, vader: Laërtes is nog in 't leven.
Hij zit thuis, en bidt Gode altijd om 't doodlijk sneven,[344]
Zo bitterlijk verdriet hem zijns zoons lange zwerven.

319 *raad* denkbeeld
320 *immers* vast en zeker
323 *zulks ... gedaan* zodanig
334 *genezen* een eind gemaakt aan
336 *snood* verderfelijk; *kwade feiten* misdaden; *begint* onderneemt
337 *schade* ongeluk; *druk* verdriet
344 *om 't doodlijk sneven* om de dood te sterven

Zijns wijfs dood is hem een treurige oudheid's aankleven:[346]
Haars zoons uitblijven gink haar droevig herte doorkerven,
God bescherm al mijn vrienden zo van droefheid te sterven![348]
Ach leider, de liefde haars zoons doodde dees waarde Vrouwe.[349]
Maar zolange zij nog treurde door haar zoon's derven
Vraagde ik haar dikwijls na haar lieve zone met rouwen,
Want met gelijker zorgvuldigheid getrouwe
Als haar jonkste dochter had ze mij jonstig opgebracht.[353]
Namaals bestaadden zij te houwelijk dees karsouwe,[354]
Haar bruidgaaf was d'eiland Samum, ook geld een grote macht;[355]
Maar mij gaf ze rokken, mantel, ook kleedren zacht
Die schoon waren, ook nieuwe schoen aan elken voet:
Zo zand ze mij op 't veld, want lief was ik in haar gedacht.
Nu heb ik 's gebrek, want God zendt mij tegenspoed;[359]
Nochtans blijf ik in hem, want hij is zalig en goed.
Van mijn arbeid eet en drink ik, en geef ik den armen.
Maar van mijn Vrouwe te horen en valt lustig noch zoet,[362]
Want veel leeds overvallet' huis - God moet 's ontfarmen![363]
Hovaardige mans doen 't gezinde behoeftig karmen,[364]
Zij wederstaan ons Vrouw, zij vernemen, zij vragen,[365]
Zij eten, zij drinken en vollen heur darmen,
Zij verbieden den knechts ons nooddruft te dragen.'[367]

Ulysses sprak geduldig doe in zijn plagen:[368]
'Waarlijk Eumeë, zijt gij zo jonk gevoerd uit uw land?

346 *een ... aankleven* iets dat zijn treurige ouderdom aankleeft
348 *God bescherm* ... God verhoede, dat...
349 *leider* helaas; *haars zoons* voor haar zoon
353 *jonstig* met liefde; *opgebracht* grootgebracht
354 *te houwelijk bestaden* uithuwen
355 Fout vertaald: 'in Samum dederunt' gaven zij haar aan (een man op) S.
359 *'s* eraan
362 *lustig* aangenaam
363 *moet 's ontfarmen* moge zich erover ontfermen
364 *'t gezinde* het personeel
365 *vernemen* uitvorsen, onderzoeken
367 *nooddruft* (eerste) levensbehoeften; *dragen* brengen
368 *plagen* beproevingen

Zo hebdi veel geleden, ver van vrienden en magen.
Zegt mij doch, was de stad gewonnen of verbrand
Daar uws vaders en waarde moeders woning was geplant?
Of hoedde gij alleen den schapen op enigen krocht,[373]
Daar vijanden t'scheep kwamen, die u met roverse hand
Vandaar voerden, en u in dees mans huis hebben gebrocht,
Welk u van den rovers om zijn geld dier heeft gekocht?'

Hiermede antwoordde Eumeus de verkenherder fijn:[377]
'Vader, nu gij zulks van mij gevraagd hebt en onderzocht,
Zo luistert stillekens, weest vrolijk, en drinkt den wijn:
Lang duurt de nacht, ons zal nog tijds genoeg om slapen zijn.
Wat nieuws te horen doet den begeerder lust rapen.[381]
U en lust, denk ik, niet na 't bedde bij zonneschijn,
Ook is 't met allen ongezond lange te slapen;[383]
Maar heeft iemand slapens lust van dees ander knapen,[384]
Die ga, om morgen vroeg na 't ontbijt de zwijns te verzellen.
Dan willen wij in 't stal eten en na 't wijntjen gapen,[386]
Ons ook t'zamen vermaken door 't verhaal onzer gekwellen:[387]
Het is lustig 't voorleden verdriet te vertellen.
Verstaat dan, en wilt d'antwoord uwer vragen horen.[389]
'Bij Ortygia heeft natuur een eiland gaan stellen
Scyria genaamd, of zulks ooit kwam voor uwen oren,[391]
Daar de zonne keert, en komt weder als te voren.
't En is niet groot, maar vruchtbaar van alderlei goeden,
Vol ossen, vol schapen, vol wijn en zeer vol koren.
Nooit en kwam daar honger noch ziekte onder 't volk broeden,[395]
Die veelmaals vreeslijk in ander landen verwoeden,

373 *krocht* hoge zandige akker (vooral in de duinen)
377 *fijn* voortreffelijk, goed
381 *lust rapen* genoegen smaken
383 *met allen* helemaal
384 *knapen* knechts
386 *Dan willen wij* Maar laten we; *na ... gapen* de wijn begerig drinken
387 *gekwellen* rampen
389 *verstaat* luistert
391 *of* als; *zulks* dit
395 *broeden* broeien, in 't verborgen woekeren

Maar als de mensen oud werden, en zwak van leden,
Zo komt Apollo en Diana d'onlust verhoeden,
En zenden ze met heur pijlen ter hellen beneden.
Daar zijn twee zonderlinge verscheiden steden,[400]
Want alle dingen zijn daar in tween gescheiden;
Over dees was mijn vader Ctesius Heer met vreden.
‘Hier kwamen Phoeniciërs, mannen vol listigheiden,
En brachten spelen in heur schepen, die 't volk verleidden.
In mijns Vaders huis was een slavinne opgetogen[405]
Uit Phoeniciën, groot end' schoon, die konstig kond' breiden.[406]
Bij den schepen wies dees, zij zijn d'r om gevlogen,[407]
Zij brachten ze t'scheep, ende hebben ze bedrogen;
Eén sliep met haar, door vriendlijk smeken en diergelijk,[409]
Daar geile wijfs, anders goed zijnde, door werden gebogen.[410]
Hij vraagde terstond wie zij waar', en uit welken wijk.[411]
Zij gaf van haars vaders huis goede kennis en blijk.
‘Ik ben uit Sidoniën’ heeft ze hun ook verteld,
‘Aribantis dochter, die machtig is ende rijk.
Mij roofden de Taphiër rovers met geweld,
Als ik van 't veld kwam; die hebben mij hier te kope gesteld.
Zo heeft mij dezen man in zijn huis gekregen,
Nadat hij mij van haar gekocht had om zijn geld.’
‘Doe sprak de man die heimelijk bij haar had gelegen:
‘Doet wel, slaat met ons na huiswaart nu weer op wegen
Om uw vader en moeder met vreugden te bespieden;[421]
Zij leven nog, zij zijn ook rijk en wel bedegen.’[422]
‘Ik zoude geerne,’ sprak zij, met u thuiswaarts vlieden,
Wildi mij zweren dat mij niet kwaads en zal geschieden.’[424]

400 *zonderlinge verscheiden* afzonderlijke op een afstand gelegen
405 *opgetogen* grootgebracht
406 *breiden* (breien) vlechten
407 *wies* waste (kleren); *zijn ... gevlogen* hebben haar omsingeld?
409 *vriendlijk smeken* vleiend liefkozen
410 *gebogen* overgehaald
411 *wijk* streek
421 *bespieden* zien
422 *wel bedegen* in heel goeden doen
424 *niet* niets

‘Zij zwoeren haar dat algelijk op staande voeten.[425]
Doe sprak ze tot den schippers die dees boosheid rieden:
‘Maar zwijgt al stille, gijlieden en meugt mij niet groeten,
Weer gij mij op 't straat of bij de fontein meugt gemoeten,[428]
Opdat 's mijn heer niet en merk en mij vast doe knopen,[429]
En dat hij 't u allen met der dood niet doe boeten.
Weest dit gedachtig en spoedt u victualie te kopen.
Als dan 't schip verzorgd is met provande bij hopen
Zo laat het mij weten in 't huis daar ik wone;
Dan wil ik met goud en al dat ik krijgen kan gaan lopen.
Nog zal ik u brengen een present goed end' schone,
Dat is een vernuftig knechtjen, mijns heren zone,[436]
't Welk ik in mijn huis voede, en is licht om schaken,
't Begint eerst voor deur te lopen. Dit werdt u groot lone,[438]
Waar dat gij ook zeilt, bij volken van vremder spraken.’
‘Dit was gezeid; zij trad t'huis onder de hoge daken.
De Phoeniciërs bleven d'r een gants jaar met staden,[441]
Vergaarden veel victalie's met het volk te vermaken;
Maar als ze nu gereed waren en 't schip ook volladen,
Zo hebben zij, ach leider tot mijnder schaden,[444]
Een verraderse bode aan dees vrouwe gestierd.
In mijns vaders huis kwam een schalk man listig van daden;[446]
Hij bracht een gulden krone met gesteenten versierd,
Dees bezag mijn waarde moeder eerlijk gemanierd[448]
Met haar maagden, die elks de krone hanteerde.[449]
Doe gaf hij dat wijf een wenk, zo zij 't hadden verzierd.[450]
Mijn moeder bood geld voor de kroon, dien zij begeerde;
Zo ging de man vandaar, die weer t' scheepwaart keerde.

425 *algelijk* allemaal
428 *weer* hetzij
429 *vastknopen* vastbinden, boeien
436 *vernuftig* verstandig, vlug van verstand; *knechtjen* jongetje
438 *eerst* pas
441 *met staden* rustig, op hun gemak
444 *tot mijnder schaden* tot mijn ongeluk
446 *schalk* schurkachtig
448 *eerlijk gemanierd* edel in levenswijze
449 *elks* elk
450 *verzierd* uitgedacht

Mij leedde doe de minne met der hand uit der zalen,
Daar stonden de tafels met bekers, daar de geëerde
Raadsliên mijns vaders af waren gegaan altemalen
Om mijns vaders bevel onder 't volk te verhalen;
In haar schoot heeft ze doe verborgen en gestolen
Drie schone ende rijkelijke vergulden schalen.[458]
Ik volgde dwaaslijk haar hand, zo zij mij heeft bevolen.
‘De zon daalde, wij gingen door duister wegen dolen
Met groter haast, tot aan de haven daar 't schip in lag.
Wij traden t' scheep; Iupiter zand uit Eolus' holen
Enen goeden wind; zo zeilden ze met goed behag[463]
Door de vochtige weg zes dagen, nacht en dag.
‘Den zevenden doorschoot Diana 't wijf waard om haten,
Zij viel in 't hol van 't schip dood als een meeuwe, dat ik 's zag;
Men wierp ze in zee, daar haar de walvissen aten.
Och, daar was ik zonder kennisse droevig verlaten.
Voorts heeft ons water en wind tot Ithaca gedreven,
Alwaar Laërtes mij kocht voor een somme dukaten.
Alzo zag ik dit land het eerste van mijn leven.’

Ulysses sprak: ‘Voorwaar Eumeë, uw deerlijk sneven[472]
Heeft mijn herte in 't vertellen ook treurig gemaakt.
Maar Iupiter heeft u voor zulk kwaad weer goed gegeven,
Want gij zijt in een goedertieren mans huis geraakt,
Waar gij spijs en drank overvloedelijken smaakt
En leeft gemakkelijk binnen uws heren stallen;[477]
Maar ik dool in vreemde landen behoeftig en naakt.’

Onder dit praten, klappen, kouten en kallen[479]
Zijn zij niet lang, maar een weinig in slape gevallen;

458 *rijkelijke* kostbare
463 *behag* behagen
472 *sneven* ongeluk
477 *gemakkelijk* rustig, behaaglijk
479 *klappen* babbelen; *kallen* kletsen (niet ongunstig)

Want straks kwam den gulden dageraad den dag verkonden.

***

Hierentussen deed Telemachus zijn zeilen smallen,
Hij kwam bij 't land, zij streken den mast ter zelver stonden,
Zij roeiden 't schip in de haven uit de diepe gronden;
Daar hebben zij de diepte met keur ankers gemeten;
Voort sprongen zij op 't strand, daar zij heur maaltijd begonden,
Ook den zoeten wijn dronken, alzo in 't zand gezeten.
Als zij nu den honger en dorst hadden vergeten
Sprak Telemachus tot zijn volk met een vriendlijk aanschijn:

'Drijft gij nu met het schip na 't stad, maar ik moet eerst weten
Hoe 't staat in 't veld, ik moet nog eerst bij de herders zijn;
Zo koom ik t' avond, als 't werk bezien is, in 't stede fijn.[492]
Morgen wil ik dan, onzen willekom ter eren,
Een waarschap schenken, overvloedig van spijs en van wijn.'

Theoclymenus sprak doe met ootmoedig begeren:
'Och lieven zone, werwaarts zal ik mij doch keren?
Zal ik straks t'uwen huis tot uw moeder gaan treden,
Of zal ik gaan tot iemand van d'Ithacenser heren?'

'Vader,' antwoordde Telemachus 'zijt wel te vreden.[499]
Tot mijnen huize zoude ik u wel hebben doen leden,[500]
Zodat gij om geen herberg hadt behoeven te vragen;[501]
Maar want ik bij u niet mag zijn in tegenwoordigheden,
En u mijn moeder niet zien en zou, als die weinig dagen[503]
Ja gants zelden afkomt, tot der vrijers mishagen,
Maar zit van heur verscheiden in een kamer en weeft,

492 *fijn* voorzichtig
499 *wel te vreden* helemaal gerust
500 *leden* leiden
501 *herberg* nachtverblijf
503 *als* daar

Zo heb ik u een ander waard bedacht, al vóór uw klagen,
Dat 's Eurimachus Polybius' zoon, die stoutheid aankleeft,[507]
En van den borgers geëerd wordt boven iemand die leeft.
Zonderling begeert dees mijn moeder te trouwen[509]
En Ulysses' eer te genieten, die ergens sneeft;[510]
Maar Iupiter weet, die 't al uit den hemel mag aanschouwen,
Of 't hun vóór de bruiloft niet wel doodlijk mag berouwen.'[512]

Als hij nog sprak, vloog tot zijn rechterhand met snelder vaarden
Een havik, die voor Apollo's bode werdt gehouen,
Met een duif in zijn klauwen, die haar zo luttel spaarden
Dat daar veren van 't plukken vielen op der aarden,
Ook mids in Telemachus' schip leggende op de stromen.

Theoclymenus trad doen van zijn volk, die daar vergaarden,
En sprak tot hem, als hij hem bij der hand had genomen:
'Dees gelukkige vogel, Telemache, is niet gekomen
Zonder Gods wil; ik weet het, en heb van zulks verstand.
Van verde zag ik hem, dit teiken zal u vromen.[522]
Uw stamme blijft de machtigste in 't Ithacenser land,
Uw rijk blijft hier in mogendheid vastelijk geplant.'[524]

'O, mocht dat zijn,' sprak Telemachus 'gij zoudt verwachten[525]
Zo vriendlijk een gaafrijken, milden en jonstigen hand,[526]
Dat u elk die u zage zalig zoude achten.'
Doe sprak hij tot zijn gezelle trouw van gedachten:

507 *die ... aankleeft* aan wie stoutheid eigen is
509 *zonderling* in hoge mate
510 *sneeft* in ellende verkeert
512 *Of 't hun* 't staat in geen van beide drukken
522 *teiken* wonderteken; *vromen* goede gevolgen (voor u) hebben
524 *rijk* heerschappij
525 *verwachten* te wachten hebben
526 *jonstig* goedgunstig

‘Pyreë Elitide, boven d'ander alt'zamen
Waart gij mij gehoorzaamste bij dagen bij nachten
Boven al mijn gezellen, die met mij tot Pylum kwamen:
Brengt dezen man doch in uw huis, doet hem na 't betamen,
Eert en mint hem, totdat u mijn weerkomst zij gebleken.’
‘Gaarne, o jongeling van edeler namen’
Sprak Pyreus ‘al bleeft gij jaren, maanden en weken,
Hem zal in mijn huis geen dink, ook geen gifte gebreken.’
Doe beval hij zijn gezellen hun t'schepe te pogen,[537]
D'ankers te lichten, kabels te lossen en af te steken;
Die deden 't straks, en hebben zich op heur banken gebogen.
Ook heeft Telemachus schoon brozekens aangetogen[540]
En nam een sterke spiets met een stalen punt scherp en smal.
Zijn gezellen zijn roeiende na 't stad toe gevlogen,
Maar hij trad rasselijk voort over berg over dal,
Totdat hij kwam bij den herder in zijns vaders stal,
Die de verkens kloekelijk hoedden in 't groot getal,[545]
Tot zijns heren oorbaar, voor rovers en ongeval.[546]

EINDE VAN 'T VIJFTIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

537 *hun te pogen* zich te begeven
540 *brozekens* schoentjes
545 *kloekelijk* ijverig en betrouwbaar
546 *oorbaar* voordeel, belang

Het zestiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Als Telemachus op 't veld gekomen was, werd Eumaeus in der stad gezonden om zijn Jonkheren[*] koomste te verkondigen. Daarentussen maakt Ulysses hemzelfs bij zijnen zone bekend, door 't believen[†] van Pallas. Ook keren de vrijers weder in der stad, die Telemachum lagen hadden geleid.

KORTS na 't slapen ontwaakten in den dageraad
Ulysses en den herder, die ter zelver stonden
Vier maakten, spijs bereidden, en vorderden metterdaad[3]
Dat elk herder met zijn kudde verkens te velde gaat.
Telemachus kwam aantreden, dien smeekten de honden,[5]
Zij wispelstaartten en toonden alle jonst die zij konden[6]
Zonder geluid slaan of bassen in zijn genaken.[7]
Ulysses merkte 't smeken der zabberende monden,[8]
Ook hoorde hij van 't gedreun der voeten het aardrijk kraken,
Dies hij tot Eumeum zeide met rasser spraken:

* van zijn jonge Heer
† op het verlangen
3 *vorderden* bevorderden, zorgden
5 *smeekten* vleiden, haalden aan
6 *jonst* aanhankelijkheid
7 *in zijn genaken* bij zijn nadering
8 *zabberende* zabbelende, kwijlende

‘Eumeë, hier komt een van uw vrienden oft uw bekenden:
De honden bassen niet, die anders vijandelijk waken;
Zij doen dees vrundschap, die een vreemde zouden schenden.[13]
Men hoort voeten terden.’ - Dit woord was nog niet ter enden,[14]
Of zijn waarde zoon kwam zich in der deuren vertogen.[15]
Eumeus wierd verbaasd, en ging zich fluks derwaarts wenden;[16]
Den kroes die hij schenkte is hem uit der hand gevlogen,
Hij sprang om des jonge Prinsen hals, die moest gedogen
Dat de herder kuste zijn ogen, zijn mond en zijn wangen;
Alsdoe leekten de blijde tranen uit Eumeus' ogen,[20]
Welk' half in onmacht aan des jongelinks aanzicht bleef hangen.
Recht als men een vader zijn enig kind ziet ontvangen,[22]
't Welk na tien jaren thuiskomt uit vreemde landen
En zijn vader's oudheid lang treurig heeft doen verlangen,[24]
Zo kuste dees nu d'aanzicht, dan den hals, dan de handen
Van Telemacho, als gekomen uit des doods tanden.

‘Wellekoom, o Telemache’ sprak hij ‘met klagen
Nadat gij t' scheep zeilde na de Pyliër stranden,
Dacht ik u, o mijn hert, niet weer te zien van al mijn dagen.
Komt in, mijn lieve kind, zo mag ik u met behagen,
Nu gij vers van buiten komt, aanschouwen, en verblijden.[31]
Gij verzoekt ons zelden, uw gangen herwaarts vertragen,[32]
Maar gij reist, zo 't u goeddunkt, buiten aan alle zijden
Om thuis dien schadelijken hoop vrijers te vermijden.’

‘Vriend’ sprak Telemachus ‘dat kondi recht verzinnen.[35]

13 *doen dees vrundschap* laten deze (man) hun genegenheid blijken; *schenden* kwaad doen
14 *terden* treden, stappen
15 *waarde* dierbare; *zich vertogen* zich vertonen
16 *wierd verbaasd* stond verstomd
20 *Alsdoe* Alstoen, toen
22 *Recht als* juist zoals
24 *oudheid* ouderdom
31 *vers* net, zó; *verblijden* mij verblijden
32 *verzoekt* bezoekt; *vertragen* worden zeldzaam
35 *dat ... verzinnen* dat weet ge goed in te zien, dat ziet ge juist in

Om u te zien en spreken koom ik nu herwaarts schrijden,
Te horen of ik mijn moeder nog thuis zal vinnen,[37]
Dan oft zij getrouwd heeft een van de vrijers die haar minnen;
Want Ulysses' bed is ledig en gants beweven
Met spinnenrag van vele venijnige spinnen.'

'Uw moeder' sprak Eumeus 'is nog lijdzaam binnen
Uws vaders hof vol verdrietig treurens gebleven;
De wenende nachten en dagen verslinnen[43]
Haar droevige herte en verdrietige leven.'
Hij nam doen de spiets al huilende met beven
Uit Telemachus' hand. Die is voort binnengestreken[46]
Tot over den dorpel; daar heeft zich Ulysses verheven,
Voor zijn kind heeft daar de vader de plaatse geweken.[48]
Telemachus, dit ziende, verbood's en begon te spreken:[49]
'Ik krijg in mijnen stal wel een ander plaats, vriend; zit gij neder.
Dezen man zal mij geen zitplaats laten gebreken.'

Ulysses, dit horende, keerde en zat daar weder.
Eumeus strooide ruigt en dekte 't met bokskleder;
Hierop is Ulyssis waarden zone gezeten.
Doe rechtte den herder 't gebraden zwijnenvlees teder,[55]
Van 't welke 't voorleden maal niet af en was gegeten,
Voort bracht hij brood en heeft de bekers vol wijns gemeten,[57]
En hemzelfs over Ulysses om zitten gespoed.[58]
Daar werd lustig in de bereide spijze gebeten.

Als nu hunlieder honger en dorste was geboet,[60]

37 *vinnen* vinden
43 *verslinnen* verslinden, verteren
46 *binnengestreken* binnengegaan
48 *geweken* vrijgemaakt, ontruimd
49 *verbood 's* belette het
55 *rechtte* diste op; *teder* mals
57 *gemeten* gevuld
58 *hemzelfs* zich
60 *geboet* gestild

Sprak Telemachus: ‘Herder, waan koomt dees schamel bloed?[61]
Met wat schippers koomt hij in Ithaca gevaren?
Want hij en koomt hier na mijn vermoeden niet te voet.’

‘Ik zal u, zoon’ sprak Eumeus ‘de waarheid verklaren.
Dees man gaat hem voor een Cretenser vermaren,[65]
Hij zeit veel steden verzocht te hebben, door wil der goden.
Nu heeft hem de fortuin hier gestierd om hem te sparen,
Want hij is uit een schip den Thesprotiërs ontvloden.
Hij kwam in mijn stal, helpt gij hem nu in zijn noden,
U lever ik hem; hij bidt om bijstand ootmoedig.’

‘Waarom’ sprak Telemachus ‘hebdi hem mij aangeboden?
Hoe spreekt gij, Eumeë, dat woord zo onbehoedig?[72]
Hoe zoud' ik hem ontvangen en weldaad tonen spoedig?
Hoe zoud' ik, nog jonk zijnde en teder van krachte,[74]
Zoveel stoute mannen verjagen met handen bloedig?
Van mijn moeder twijfel ik me in mijn gedachte
Of zij thuis bij mij zal blijven bezorgen de pachte[77]
Om haar mans bed en haar fame te houden in eren,
Dan of zij van den vrijers de grootste van machte
En die meest geven mag tot een man zal begeren.
‘Maar ik zal schenken rok, mantel en schone kleren
Uw gaste, die tot uw stal vluchtig kwam drijven;[82]
Hij zal een zwaard krijgen, ook schoenen. Wil hij dan keren,
Men zal hem waar hij zijn wil met schepen gerijven;[84]
Of wildi hem in uw stal houden, hij mag wel blijven,
Hem zal ik dan kleren zenden met brood voor drij lijven,[86]

61 *waan* waarvandaan; *schamel bloed* berooide kerel
65 *gaat hem vermaren* beroemt zich erop ... te zijn
72 *onbehoedig* onvoorzichtig
74 *teder* zwak
77 *bezorgen de pachte* voor het huis (eigenlijk landhuis) zorgen
82 *drijven* snellen
84 *gerijven* gerieven, van dienst zijn
86 *drij* drie; *lijven* personen

Zo valt hij geen last voor u en voor uw gezellen.
Maar dat hij t'mijnent zou gaan bij de snode katijven[88]
En lijd' ik niet, zij zouden hem deerlijken kwellen;[89]
Dit zoude mij verdrieten en 't herte ontstellen.[90]
Zwaarlijk werdt veel luider geweld door één mens gewroken:
Veel zijn één man's here, na 't spreekwoord's vertellen.'

Daarop heeft Ulysses met verlof gesproken:
'Waarlijk, 't hert is door uw zeggen in mijn lijf gebroken.
Geschiedt zulk een jongeling in zijn huis zulk overdaad?[95]
Zegt doch: laat gij u willig dus vernielen en kroken,[96]
Of zijdi door Gods bestier in der gemeenten haat?[97]
Of twist gij met uw broeders, daar zich elkeen op verlaat
Als op den aldergetrouwsten bijstand in alder nood?
O, waar' ik met dit hert zo jonk en van zulker staat[100]
Als Ulyssis zoon, of kwam hij zelfs uit zijn wederstoot[101]
- Ulysses meen ik - met zijn strijdbare krachten groot,
Wiens leven men nog hoopt, ik liet mij 't hoofd afhouwen,
Bracht ik ze niet àl van levendigen lijve ter dood
Zo haast men mij in Ulysses' huis zoude aanschouwen.
Maar versloeg mij alleen de menigt vol ontrouwen,[106]
Zo wild' ik liever manlijk verslagen binnenshuis sterven
Dan zulk een overdaad lang te aanzien met rouwen,[108]
En ik zien zou vrienden en magen op mijnder erven
Geweldelijk stoten, slaan, houwen en kerven,[110]
Gulzig den wijn verslinnen, de spijzen verteren,
't Koorn groen eten en allen dingen verderven.'[112]

88 *katijven* ellendigen
89 *lijd'* duld
90 *ontstellen* in beroering brengen
95 *overdaad* overlast
96 *vernielen* te gronde richten; *kroken* kreuken
97 *in ... haat* bij 't volk gehaat
100 *van zulker staat* zo gesteld, zo geaard
101 *zelfs* zelf; *wederstoot* rampzalige toestand
106 *versloeg* doodde
108 *met rouwen* met smart
110 *geweldelijk* met geweld
112 *'t Koorn groen eten* alles opmaken voordat 't rijp is, van de hand in de tand leven

‘U zal ik, vriend’ sprak Telemachus ‘de waarheid leren.
't Volk en haat mij niet, noch en wil mij ook niet deren,
Ik twist ook met geen broeders die men getrouw mag sporen,[115]
Want Iupiter doet ons eenzame stam broeders ontberen,
Wiens zoon Arcisius Laërtem alleen heeft geboren;
Die wan ook Ulyssem alleen, mijn vader verkoren,[118]
Den welken mijn moeder mij ook eenzaam heeft gebaard,
Welk voor Troyen trekkende mijns hulps nooit mocht oorboren.[120]
Nu zijn d'r veel vijanden in ons huis vergaard,
Heren van eilanden rondsom Ithaca gepaard,[122]
Van Dulichiën, Samiën en Zacynthen mede
En ook de machtigsten in Ithaca streng van aard,[124]
Die al mijn moeder te wijf begeren, niet ter bede,
Maar met dwang, en vernielen ons huis door gulzighede.
Mijn moeder weigert zulk een bruilofte hatelijk;
Zij kan 's niet ontslagen zijn, niemand laat haar in vrede.
Dus werdt mijn huis verslempt van dees smetsers verwatelijk,[129]
Die mij ook haast verderven zullen door 't teren onmatelijk;[130]
Maar dien voortgank mogen de goden verdomen.[131]
‘Gaat gij op 't hof, en kondigt uw Vrouwe statelijk[132]
Dat haar zone gezond uit Pylo is gekomen,[133]
Maar zeg het haar alleen, dat het niet en werd' vernomen
Van den ander Grieken ofte van den vrijers fel,
Die hun om mij te bederven hogelijk beromen.’[136]
‘Ik versta’ sprak Eumeus, ‘uw gebod met allen wel.[137]
Maar zegt of ik 't met enen gank Laërti ook zeggen zal?[138]

115 *mag sporen* kan bevinden
118 *verkoren* geliefd
120 *welk* die (Ulysses n.l.); *oorboren* profiteren van
122 *gepaard* dicht bijeen gelegen
124 *streng* schraal, onherbergzaam
129 *smetsers verwatelijk* vloekwaardige gulzigaards
130 *haast* weldra
131 *verdomen* te niet doen, verhinderen
132 *uw Vrouwe statelijk* uw eerbiedwaardige Vrouwe
133 *gezond* behouden
136 *hun ... beromen* zich er hogelijk op beroemen dat ze mij zullen verderven
137 *met allen wel* geheel en al
138 *zal*. Dit onzuivere rijm in beide drukken

Die heeft getreurd van dat Ulysses nam zijnen gank;[139]
't Gezinde doch zag hij werken en gaf heur bevel,[140]
Zodat hij dan ook, als 't hem lustte, at ende drank;
Maar nadat gij tot Pylum heimelijk voert buiten zijn dank[142]
At en drank hij luttel, ook mocht hem geen werk behagen,
Maar hij zat, zuchtte, treurde, klaagde, en knaagde 't lichaam krank.'

Telemachus doe sprak: 'Dat 's zeker te beklagen,
Nochtans moet men hem nu voorbijgaan, al is 't met mishagen.[146]
Maar mocht wensen helpen, wij wensten voor alle dingen
Ons vaders weerkomst; och of wij die nog eens zagen!
Nu doolt in 't veld niet tot hem, de tijd wil 's niet gehingen,[149]
Maar spoedt u, en zeg het mijn moeder, die zal geringen[150]
Een getrouwe dienstmaart tot zijn druk's verzoeten[151]
Heimelijk aan hem zenden, dees tijding te bringen.'
Doe vertrok de herder, die trok schoen aan zijn voeten
En liep na der stad om zijn Vrouw blijdelijk te groeten.

***

Minerva wist dat Eumeus na 't stad was getogen,
D'welk haar verschiep, om Ulysses te gemoeten,
In zo heerlijk en schoon een wijf als men zien zoud' mogen,[157]
En verscheen Ulyssi in der deuren tot zijn verhogen.[158]
Telemachus stond met den rug ter deur, dies hij 't niet en zag
- Want de goden komen elkeen niet klaarlijk voor ogen -;
Ulysses zag ze, ook de honden, maakten geen gewag,[161]
Maar deisden ankstig achter in 't stal met zuchtens geklag.

139 *nam ... gank* wegging
140 *'t gezinde* het personeel
142 *buiten zijn dank* tegen zijn zin
146 *met mishagen* met leedwezen
149 *gehingen* toelaten
150 *geringen* snel
151 *dienstmaart* dienstmaagd; *tot ... verzoeten* tot verzachting van zijn verdriet
157 *heerlijk* majestueus; *wijf* vrouw
158 *verhogen* verheuging
161 Vermoedelijk stond er: *de honden, die...*; *gewag maken* aanslaan

Pallas wenkte hem doe; dat heeft Ulysses verstaan,
En trad ten huize uit daar den muur van de stalling lag.[164]
Hij stelde zich voor Minerva; die sprak hem doe aan:

'Vromen Ulysses, denkt nu om de vrijers te verslaan.[166]
Verbergt u niet meer, maar spreekt met uw zoon uitgelezen,
Zo meugdi u bereiden t'zamen in 't stad te gaan.[168]
Hebt moed, ik zal in 't gevecht altijd bij u wezen.'
Zijn lichaam streek ze doe met haar roeiken van goude.[170]
Eerst trok zij een wit hemd aan 't lijf van den Prins geprezen,[171]
Ook zalfde zij hem; hij scheen weer na zijn rechte oude,[172]
Zijn wangen werden glad, daar eerst veel schrimpels in vouwde,
De grijze haren werden zwert in zijnen baarde.
Pallas scheidde doe, die hem met haar jonst bedauwde.[175]

Ulysses trad binnen, dies zijn zoon ankstig vervaarde.[176]
Hij hiel' hem voor een god, en sloeg zijn ogen op d'aarde
En sprak aldus tot hem met woorden gestadig:[178]
'Gij schijnt nu anders, vriend, dan gij eerst openbaarde,[179]
Gij hebt ander kleren, uw leden schijnen grootdadig;[180]
Waarlijk gij zijt een god, den mensen beradig.[181]
Och, toeft wat, zo doen ik u eer met offerande blijken,
Zo schenk ik u gulden giften; Heer, zijt mijns genadig.'

Doe sprak de geduldige Ulysses vol praktijken:[184]
'Ik ben geen god; waarom gadi mij een god gelijken?
Uw vader ben ik, om wien gij met treurig verlangen

164 *lag* gelegen was, zich bevond
166 *verslaan* doden
168 *meugdi* kunt gij
170 *roeiken* kleine roede
171 *geprezen* beroemd
172 *scheen ... oude* hij had weer 't uiterlijk dat bij zijn werkelijke leeftijd paste
175 *scheidde* ging heen; *jonst* gunst
176 *dies* waardoor; *vervaarde* schrok
178 *gestadig* ernstig
179 *schijnt* ziet eruit; *openbaarde* verscheent
180 *grootdadig* heerlijk, luisterrijk
181 *beradig* hulpvaardig
184 *geduldig* geduldig volhardend; *praktijken* listen

Moeielijk gereisd hebt door twee koninkrijken.'[187]

Dit zeggende kuste hij zijn zoon met betraande wangen,
Wiens aanzicht hij bedauwde en bleef daarop hangen.
Nog geloofde Telemachus niet dat het zijn vader was,
Maar sprak tot hem om meer zekerheids te ontvangen:

'Gij zijt mijn vader Ulysses niet, maar enig god, die ras[192]
Mij komt bedriegen, om meer te bedroeven op dit pas.[193]
Daar leeft geen sterflijk mens die zulks te bedrijven weet;
Nooit iemand dan God zijn oudheid zo licht met jeugd genas.[195]
Gij waart terstond oud en met allen kwalijk gekleed,[196]
Nu schijndi een god die daar bewoont den hemel breed.'[197]

''t Betaamt niet, Telemache, verwondert niet te zere
Van uw vader' sprak Ulysses, 'die voor u staat gereed;[199]
Hier komt geen ander Ulysses, verwacht er geen mere.
Ik ben 't zelfs, die nu ten laatsten eens thuiswaarts kere[201]
In 't twintigste jaar, na veel jammer, lijden en verdriet.
Maar dees verschepping' kwam door Pallas, dien ik ere,
Die mij zodanig maakte: door haar is 't geschied.
Want zij kan arm en oud doen schijnen, als zij 't gebiedt,
En wederom jonk en rijkelijk in alle zaken.[206]
Den hemelsen goden ontbreekt met allen niet[207]
Om een mens heerlijk, en weder veracht te maken.'

Ulysses zat neder, 't wenen verstopte hun spraken;[209]
Uit Telemachus' ogen de blijde tranen drongen.

187 *moeielijk* met veel moeiten
192 *ras* plotseling
193 *op dit pas* tans
195 *genas* wegnam
196 *terstond* daar straks
197 *breed* wijd, ruim
199 *gereed* zonder twijfel, zeker
201 *zelfs* zelf
206 *in alle zaken* volkomen
207 *ontbreekt ... niet, om* ontbreekt in 't geheel niets (geen middel of macht) om...
209 *verstopte* stuitte, belette

Zij konden uit dat begeerlijk schreien niet geraken,
Zij huilden als arenden hoog in der lucht gezwongen[212]
Welk' door den boeren beroofd zijn van heur pluimloze jongen;
Zo zaten zij deerlijk en paarlden zoete tranen.
Zij en hadden ook 't schreien vóór avond niet bedwongen,
Hadde Telemachus zijn vader niet gaan vermanen:[216]
'Zegt doch vader, wat schippers brachten u hier ter banen?[217]
Met wat schip liet gij u aan 't land van Ithaca stellen?
Want gij komt hier te voet niet, zoud' ik immers wanen.'[219]

'Zoon' sprak Ulysses 'ik zal u de waarheid vertellen.
De Pheacensers voerden mij, kloeke scheepsgezellen,
Die 't volk dat tot haar komt overvoeren zonder vracht;[222]
Zij leedden mij in een schip, men mocht het niet versnellen,[223]
En hebben mij hier slapende over zee gebracht.
Ook schonken zij mij heerlijke giften konstig gewracht,
Schoon klederen, koper en goud met overvloedigheid,
't Welk door God's raad ál in een spelonk leit zwart als de nacht.
Nu koom ik door Pallas' bevel hier met spoedigheid
Tegens mijn vijanden een raad houden vol bloedigheid.[229]
Dus zegt mij nu 't getal der vrijers waard om vervloeken,
Ook wat mans het zijn en van welker stoutmoedigheid,
Om zien of wij ons alleen daartegen zullen verkloeken,[232]
Dan of wij nog ander hulpe behoeven te zoeken.'

'Het lof van uw strijdbaar vroomheid end' wijzen raad[234]
Heb ik, o vader, veel gehoord aan allen hoeken,[235]
Maar gij spreekt te hoge, dies mij 't herte beeft en slaat.[236]

212 *gezwongen* gevlogen, vliegend
216 *vermanen* vragen
217 *hier ter banen* langs de weg hierheen
219 *immers* altans
222 *vracht* vrachtprijs, veergeld
223 *leedden* leidden, brachten; *versnellen* in snelheid overtreffen
229 *raad* beraadslaging; *vol bloedigheid* bloeddorstig
232 *ons verkloeken* ons verstouten (te strijden)
234 *vroomheid* dapperheid
235 *hoeken* streken, oorden
236 *hoge* overmoedig

Twee mans tegen zoveel te vechten, 't waar' geen wijze daad;
Want daar zijn geen tien of twintig vrijers in onze stee,
Maar al veel meer, zo gij hierbij lichtelijk verstaat.
Uit Dulichien zijn op ons hof vijftig en twee
Uitgelezen jonge mans, zes dienaars volgen heur mee,
Uit Samo zijn d'r vierentwintig jongelingen,
Uit Zacyntho twintig mannen moedig van belee,[243]
En uit ons land twaalf, de meeste in allen dingen.[244]
Bij haar is den uitroeper Medon konstig in 't zingen[245]
Met nog twee koks die lekkerlijk konnen koken.
Denkt nu in wat perijkel gij uzelven zult bringen,
Indien gij al dees mans vijandlijk gaat bestoken!
Zwaarlijk werdt uw leed door ons beiden gewroken.
Dus wilt, o vader, kondi, om ander hulpe denken;
Na meer bijstands te sporen waar' best af gesproken.'[251]

'Zoon' sprak Ulysses 'wil ons Pallas haar hulpe schenken
Met Iupiter, wat mensen mogen ons doch krenken?[253]
Zoud' ik dan nog ander hulpe zoeken in mijne noden?'

'Goede hulpers zijn dat, die verwinnen met eens wenken'
Sprak Telemachus 'zij wonen in der locht, heur geboden
Zijn alle mensen onderworpen, ook al d'ander goden.'

'Heur hulpe' zeide Ulysses 'zal haast met ons wezen,[258]
Als wij dees vrijers, of zij ons, bestaan te doden.[259]
Gaat gij thuis, zo haast den dageraad is gerezen,
En wilt den vrijers heur les vrijmoedelijk lezen.
Dan zal ik als een arm oud ende schamel bloed[262]

243 *moedig van belee* hoogmoedig van gedrag
244 *meeste* voornaamsten; *in allen dingen* in alle opzichten
245 *uitroeper* heraut
251 *Na ... gesproken* Het ware 't best erover te spreken, hoe wij meer bijstand zoeken
253 *krenken* schaden
258 *haast* weldra
259 *bestaan* ondernemen
262 *schamel bloed* armoedige stakker

In 't stad werden geleed van ons herder geprezen.[263]
Gevallet' dan dat men mij schand' of smaadheid doet,
Zwijgt, ziet en gedoogt dat met een geduldige moed,[265]
Al waar' 't dat ik daar werde gestoten of geslagen,
Ja al sleipten zij mij uit den huis bij been of bij voet;
Ziet het al aan en willet' goedlijk verdragen.[268]
Vermaant ze vrij met zoete woorden die hun behagen,
Maar zij en zullen niet achten op uwe tale,
Want haar sterfdag is voorhanden, hun genaken plagen.[271]
Verstaat, onthoudt en heelt ook wel dat ik nu verhale:[272]
Als ik door Pallas' raad wink, en 't hoofd buige te dale,[273]
Zo draagt allenkskens met voorzichtiger treken[274]
Alle de wapenen uit de grote zale;
Die zuldi in d'uiterste kamer van 't huis versteken.
Dit doende zuldi vriendlijk met de vrijers smeken;[277]
Vraagt u iemand wat zulks beduidt, is 't dat men daarop let,
'Ik breng ze weg uit den roke' zuldi dan spreken;
'Als Ulysses voor Troyen gink, liet hij ze klaar en net,[280]
Maar nu zijn ze lelijk van roest end' van roke besmet.
Nog heeft mij God een ander zin in 't herte gezonden:[282]
Want als gij dronken zijnde twistig werdt altemet,[283]
Mocht gij u onderling bloedelijk daarmede wonden
En zoudt zo den waarschap schenden met bitter gronden,[285]
Ook de bruiloft, want geweer lokt der mannen toren.'[286]
'Maar laat daarom, van ons alleen te werden gevonden,
Twee zwaarden, twee spietsen en twee schilden verkoren,[288]
Zo nemen wij die in 't offeren om 't nest te verstoren;

263 *geleed* geleid
265 *geduldige moed* lijdzaam gemoed
268 *goedlijk* kalm
271 *plagen* rampen, straffen
272 *heelt* houd geheim
273 *te dale* neer
274 *met ... treken* met voorzichtige list
277 *smeken* mooi weer spelen
280 *klaar* blinkend; *net* schoon
282 *zin* gedachte
283 *altemet* soms, misschien
285 *waarschap* feestmaal; *schenden* bederven, verstoren; *gronden* harten
286 *geweer* wapens
288 *verkoren* uitgezocht

Want Iupiter met Pallas zal ze verbaasd doen schromen.[290]
't Geen ik voort zeg zuldi ook ernstlijk na horen:
Zijdi van mijnder aard en van mijnen bloede gekomen,[292]
Dat Ulysses thuis is werde van geen mens vernomen.
Laat het Laërtes, Eumeus, noch geen dienaars weten,
Noch ook Penelope zelfs niet; uw mond wilt betomen.
Weet gij 't maar met mij; wij kennen vrouwensecreten!
Ook moet beproefd zijn oft der boden trouw' al is vergeten:
Wie dat ons eert en vreest uit vrundlijker minnen
En wie u, heur heer zijnde, veracht door zot vermeten.'[299]

'Waarde vader' sprak Telemachus kloek van zinnen,[300]
'Mijn hert, zin en gemoed zuldi, hoop ik, haast kinnen,[301]
Want ik ben dronken noch dertel in mijne werken;[302]
Maar door dezen tragen aanslag zullen wij luttel winnen,
Want dit zuldi, gelieve 't u, eerst wel aanmerken:
Wildi lankzaam verzoeken heur doen, roemen en snerken,[305]
Eer gij 't bestaat, de grote schade zal u bedroeven,[306]
Want elk daar eet, drinkt, slempt en dempt als een verken.[307]
Aangaande ons maarten, die meugdi wel beproeven;
Zij zijn eerloos en fel, waardig dat men ze begroeven.[309]
Maar de knechten en dienen vóór den strijd niet verzocht;[310]
Dat mag men na doen, daarmede wild' ik nog toeven[311]
Indien gij Iupiter's teken verstaat in uw gedocht.'
Dus spraken dees twee onderling van heur aanstaande tocht.

***

290 *verbaasd* ontzet; *schromen* vrezen
292 *aard* geslacht
299 *door zot vermeten* uit zotte eigenwaan
300 *zinnen* gedachten, geest
301 *haast kinnen* spoedig kennen
302 *dronken* onbesuisd; *dertel* lichtzinnig
305 *verzoeken* onderzoek doen naar; *roemen* pochen; *snerken* zwetsen
306 *bestaat* ten uitvoer brengt
307 *dempt* schrokt
309 *eerloos* gewetenloos; *fel* vertaling v. 'saevae', dat 't Grieks onjuist weergeeft
310 *verzocht* op de proef gesteld
311 *na* later

Hierentussen kwam ook het schip Ithaca omtrent[314]
Dat Telemachum met zijn volk van Pylo had gebrocht.
Maar als zij 't schip binnen de haven hadden gewend,
Sleipten zij 't op de zwarte aarde, daar 't in stond geprent;
Doen werd touw end' takel thuisgebracht van den dienaren,[318]
Men droeg de giften uit. Daar werd een bode gezend
Op 't hof, om Penelope spoedig te verklaren
Dat haar zoon in 't veld was, en heur voor 't stad hadde doen varen[321]
Opdat der Koninginnen hert, tot wenen genegen,
Vertroost mocht werden in haar drukkig bezwaren.[323]
Deze bode kwam Eumeum den herder tegen,
Die om 't zelfde te verkondigen was op wegen;
Zij traden op 't hoge hof vol rijkelijkheid.
Daar en heeft den bode voor de maarten niet gezwegen
Dat Telemachus gekomen was, maar hevet' verspreid;
Maar Eumeus heeft zijn boodschap heimelijk gezeid
Aan Penelope, dat het niemand anders mocht verstaan.
Als hij nu al zijn last volbracht hadde met goed bescheid,[331]
Is hij weer uit der stad na zijn stalling gegaan.

Treurig waren de vrijers door dees tijdings vermaan;[333]
Zij traden uit, daar zij bij der deuren treurig zaten.
Eurimachus sprak: ‘Dit 's, o vrienden, stoutelijk gedaan,
Telemachus' hovaardige daad is waard om haten.
Wie dacht dat hij reizen zou op die vochtige straten?[337]
Dat 's geschied; maar nu is 't best dat wij een schip stofferen[338]
Met bootslieden, en ons volk verkondigen laten[339]
Dat zij op 't spoedigste weder thuiswaart keren.’

314 *Ithaca omtrent* bij Ithaca
318 *van* door
321 *heur* hen
323 *drukkig bezwaren* smartelijke beproeving
331 *met goed bescheid* met veel beleid
333 *vermaan* het melden
337 *straten* wegen
338 *stofferen met* voorzien van
339 *bootslieden* zeelui, matrozen

't Was nog niet volzeid, als Amphinomus, met begeren
Ter stedewaart uitziende, het schip zag landen:
Het dreef in de haven veilig voor alle onweren,[343]
Men nam de zeilen in, elk greep een riem in zijn handen.
Doe sprak hij zoetelijk lachende door zijn tanden:[345]
'Nu behoeft er geen boodschap na ons volk te dwalen!
Daar zijn ze, 't is heur gezeid van godlijken verstanden,[347]
Of zij hebben 't weerkomende schip na 't land zien dalen[348]
Zo verde vóór, dat zij 't niet mochten achterhalen.'[349]

Hij ging doe voor, zij volgden hem na 't strand toe spoedig.
't Schip trokken zij daar op 't land gelijk al t'enemalen;[351]
Mast, zeil, riem en touw droegen thuiswaart heur knechten moedig.
Zij hielden daarna raad, zó stil en zo voorhoedig,[353]
Niemand dat weten mocht wat van hunlieden werd gebrast.[354]
Antinous sprak doen met felder herten bloedig:[355]

'O vrienden, de goden helpen dees jongen uit den last!
Want ons volk zat den gantsen dag in den top van den mast,
Ja ook na der zonnen ondergank wakker op der wacht;
Wij en sliepen des nachts ook nooit op 't aardrijk vast,
Maar zeilden al loerende den helen donkeren nacht:
Zo belaagden wij Telemachum met der dood onzacht,
Maar enig god brengt hem gezond thuis uit zulker nood.
Dus waar' ons nut een ander listige raad bedacht[363]
Om Telemachum van lijve te brengen ter dood,
Opdat hij 's niet en ontga; dit 's ons hogelijk nood,[365]

343 *onweren* stormen
345 *zoetelijk* stilletjes; *door zijn tanden* binnensmonds
347 *van godlijken verstanden* door de wetende goden
348 *dalen* men hield de zee voor hoger dan 't land (gezichtsbedrog)
349 *verde* ver
351 *gelijk al 't enemalen* allemaal tegelijk
353 *voorhoedig* behoedzaam
354 *gebrast* gebrouwen (fig.)
355 *met felder herten* met een wreed hart; *bloedig* bloeddorstig
363 *raad* plan
365 *nood* noodzakelijk

Want zolang hij leeft werdt zijn moeder niemand gegeven,
Gemerkt hij kloek is, en heeft ook des volks jonste groot,[367]
Die ons niet en zeggen wat van hem werdt bedreven.
Eer dan de Grieken van hem te raad werden beschreven[369]
- 't Welk hij, meen ik, doen zal binnen, weinig dagen -
Waar hij zich mids onder alle 't volk zal verheven[371]
Om zeggen dat wij hem nagaan met doodlijke lagen,[372]
- Welke boosheid den Grieken krachtig zal mishagen,
Die ons dan kwaad mogen doen en verdrijven met geweld
Om in vreemde landen ons woning te bejagen -,[375]
Zo laat ons voorkomen en verslaan hem buiten in 't veld;
Wij hebben dan zijn leven, zijn rijk, zijn goed en zijn geld,
Om dat onder ons na 't behoren òm te delen,
Maar de moeder en die haar krijgt werdt toegeteld[379]
Het huis met den huisraad en al haar juwelen.
Maar mishaagt u dezen raad, wilt gij aldus niet spelen,[381]
Wildi hem 't leven en zijns vaders rijk laten houen,
Zo moeten wij laten dees lekkere morzélen,[383]
En 't zijn niet meer verteren, maar thuis gaan met rouwen[384]
Om daar elks een rijk wijf te zoeken en die te trouwen[385]
Na dat elk mag geven en gelukkig zal wezen.'[386]

Elk luisterde zwijgende naar des raads ontvouwen.
Amphinomus is doe om spreken opgerezen;
Dit was een zoon van Konink Aretias geprezen
En kapitein van den vrijers uit Dulichiërland,
Die jonstigst van Penelope was uitgelezen[391]
Om zijnen heusen mond en om zijn goed verstand.

367 *gemerkt* aangezien; *kloek* flink en verstandig; *jonste* genegenheid
369 *van* door; *beschreven* bijeengeroepen
371 *mids* midden; *verheven* verheffen
372 *nagaan* vervolgen
375 *ons ... bejagen* ons een woonplaats te veroveren
379 *toegeteld* erbij gegeven
381 *spelen* te werk gaan
383 *morzélen* hapjes
384 *met rouwen* met spijt
385 *elks* elk
386 *na dat* al naardat
391 *jonstigst uitgelezen* het meest in de gunst

‘Vrienden’ sprak hij ‘doodt zo niet, dat waar' zond' en schand;
Edel is den jongeling, van koninklijken bloede.
Laat ons den goden eerst raads vragen. Ik wil hem met der hand
Zelfs verslaan, indien zij 't ons raden, met voorspoede,[396]
En zulks ook anderen raden met stouten moede;
Maar is 't Gods wil niet, zo waar' 't best dat wij 't niet en deden.’
Elk van de vrijers dien raad voor 't beste bevroedde.[399]
Zij stonden op en zijn in Ulyssis huis getreden,
Aldaar zij nederzaten in stoelen chierlijk gesneden.

Penelope's verspiedende oren zulks verhoorden,
Dies wilde zij bij den bozen vrijers gaan beneden,
Want zij vernam dat men sprak van haren zoon te vermoorden;
Want Medon wist den raad, die zeid' haar al de woorden.[405]
Dus nam zij met haar jonkvrouwen naar de zaal haar gangen.
Horende de vrijers, die haar gemoed verstoorden,
Stond zij stil op den dorpel end' gink haar tred verlangen;[408]
Zij hield een chierlijk kleed voor haar schone wangen,
Zij noemde doe Antinoum met zijnder namen,
Welken zij aansprak aldus met berispelijk verstrangen:[411]
‘Zegt Antinoë, zuldi uws boosheids niet eens schamen!
Want de Ithacensers prijzen u hier al te zamen
Boven al uw tijdgenoten van raad en van daad,
Maar gij en zijt 's niet, o dwaas, gij doet tegen 't betamen.[415]
Waarom zoekt gij om Telemachum te vermoorden raad?[416]
Vreesdi de goden niet? Loondi aldus 't goed met kwaad?
Weet gij niet dat uw vader hier kwam vluchten zeer vervaard[418]

396 *met voorspoede* met succes?
399 *voor ... bevroedde* zag in dat...
405 *den raad* het besluit
408 *verlangen* vertragen
411 *met berispelijk verstrangen* met berispende strengheid? (*verstrangen* = benauwdheid, verdriet (Middelnl. Wdb.) past hier niet)
415 *gij en zijt 's niet* gij zijt niets van dat alles
416 *raad zoeken* middelen uitdenken
418 *vervaard* bevreesd

Voor 't volk dat hem gram was met enen toornigen haat,
Als hij met den Thaphiër rovers niet en had gespaard
Den Thesprotiërs, ons goede vrienden vermaard,
Zodat 't volk uw vader vernielen wilde en doden;
Den welken Ulysses in 't leven heeft bewaard
En zijn wraakgierige luiden alzulks verboden?[424]
Gij verslindt nu diens huis, o snoodste van alle snoden,
Gij vrijt diens wijf, diens zoon doodt gij, mij wilt gij treurig dwingen.
Houdt op! beveel ik u, en wilt daar d'ander ook toe noden.'[427]

Hierop antwoordde Eurimachus geringen:[428]
'Zijt getroost, o Koninginne; zorgt niet voor dees dingen![429]
Op aarden en is geen man zo stout van bedrijf
Die uw zoon leed zal doen; ik en zal 's niet gehingen
Zolange ik een druppel bloeds hebbe in dit lijf.
Ik zeg u dit toe, en zal 't ook houden vast ende stijf:[433]
Mijn scherpe lancie zoude ik gantselijk baden[434]
In 't zwarte bloed van zulk overdadig katijf![435]
Want dikwijls placht mij Ulysses op zijn knieën te laden[436]
En gaf mij in der hand vlees lekkerlijk gebraden,
Mij gaf hij dan daartoe rood wijntjen, om niet te worgen.[438]
Dus is uw zoon mijn vriend door zijns vaders weldaden,
Ook en derf hij zijn dood van den vrijers niet bezorgen;[440]
Maar voor Gode mag ik, noch niemand hem verborgen.'[441]
Zo vertroostte hij Penelope van haren zone,
Wiens dood hij zocht en wenste liever huiden dan morgen.
Hiermede trad Penelope na haar kamer schone

424 *verboden* belet
427 *noden* met aandrang bewegen
428 *geringen* snel
429 *zorgt* vrees
433 *stijf* zeker
434 *lancie* lans
435 *overdadig katijf* misdadige ellendeling
436 *laden* zetten
438 *worgen* stikken
440 *derf* hoeft; *bezorgen* vrezen voor
441 *verborgen* beschermen

En beweende haar lieve man, zo zij was gewone,
Totdat haar Pallas zulk treuren met een slaap heeft geweerd.[446]

***

Als haar de sterren verklaarden aan 's hemels trone[447]
Is Eumeus weer bij Ulyssem en bij zijn zoon gekeerd.
Zij bereidden de maaltijd ende hebben Gode geëerd
Door 't offeren van een oude zeuge met bloede bedauwd.
Pallas stond bij Ulyssem, diens gedaant zij heeft verneerd,[451]
En maakte hem door 't roeren haars roedekens weder oud,
Ook gaf ze hem een oud kleed vol scheuren menigvoud,
Opdat hem de herder, waar' 't dat hem diens ogen zo zagen,
Niet kennen en zou; dit en was zijn trouwheid nog niet betrouwd,
Of hij 't uit blijschap zijn Vrouwe mocht overdragen.[456]

De herder kwam aan; Telemachus gink hem vragen:
'Zegt Eumeë, wat faam hebdi van mij in 't stad bevroeid?[458]
Zijn de vrijers weer binnen gekeerd uit de lagen,
Of wachten zij mij nog daar ik kome thuiswaart geroeid?'

'Waarlijk Heer, met zulk vernemen heb ik mij niet bemoeid;[461]
Ik heb 's niet gevraagd, maar ben in de stad gestegen,
Ik deed' mijn boodschap, end' heb mij haast wederom gespoeid.
Mij kwam daar een bode van uw gezellen tegen
Waaraf uw moeder d'eerste tijdinge heeft gekregen.
Voorts heb ik daar nog wat gezien met mijnen ogen:
Als ik nu uit der stad na huiswaart was op wegen
Boven op den berg, zo werd er een schip binnengetogen
Vol mannen, vol spietsen, vol schilden en vol bogen;

446 *geweerd* verhinderd
447 *haar verklaarden* aanlichtten
451 *gedaant* voorkomen; *verneerd* verslechterd
456 *of* voor 't geval dat
458 *bevroeid* vernomen
461 *mij bemoeid met* mij moeite gegeven om

Dit hield' ik de vrijers te zijn, maar en weet geen bescheid.'[470]
Telemachus loech, en wenkte zijn vader vol gedogen,[471]
Dat Eumeus niet en zag; doe werd de spijs bereid
Nadat ze gerust waren van hunlieder arbeid,
Aldaar elk zijnen honger ende dorst wel heeft geblust.
Als 't lichaam gesterkt was na de redelijkheid,
Trad ieder na zijn leger, slapen was hun meesten lust;
Zo genoten zij des slaaps gaven, dat 's een zoete rust.

EINDE VAN 'T ZESTIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

470 *bescheid weten* zekerheid hebben
471 *loech* lachte; *zijn vader vol gedogen* zijn vader die veel geleden had

Het zeventiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Telemachus, in der stad gekomen zijnde, vertelt zijn moeder Penelope de hoofdzaken van zijn reize. Daarna werdt Ulysses van Eumaeo geleidet binnen de stad van Ithaca; die[*] daar gaat in der vrijers waarschappe[†]. De Poëet vertelt hier ook hoe dat de hond zijnen here kennende ztierd. Eumaeus keert weder in 't veld, maar Ulysses blijft onder de vrijers.

OMTRENT het oost rees de dageraad, 't en was nog geen dag
Als Telemachus zich schoeide met laarskens wel gedaan;[2]
Hij nam een sterke lancie in zijn behach[3]
Bekwaam voor zijn handen, die hij veel te dragen plag,[4]
Om na 't stad te treden, en sprak zijnen herder aan:

‘Hoort mij Eumeë, ik denk nu na 't stede te gaan,
Opdat mijn moeder mij zie; die stelt haar niet te vreden[7]
Van treuren en wenen, totdat ze mij voor haar ziet staan.

* Ulysses n.l.
† feestmaal
2 *wel gedaan* welgevormd, mooi
3 *behach* (eigenlijk behacht) greep
4 *bekwaam voor* passend bij, geschikt voor
7 *stelt haar niet te vreden van* bedaart niet met

Gij zult dezen armen man binnen der stad leden
Om daar den kost te zoeken met schameler beden;[10]
Elk dien 't belieft mag hem daar geven spijs ende drank.
Zoud' ik, die beladen ben met treurigheden,
Al d'armen moeten voeden? Dat waar' tegens reden.
Werdt dees man hierom gram, of weet hij 's mij ondank,[14]
't Valt hem dies te zwaarder, onwil kwetst meer dan 't vermogen krank;[15]
Ik moet de waarheid spreken, alzo is mijn zin gesteld.'[16]

'Mijn blijven, waarde here, en is hier vanzelf niet lank'
Sprak Ulysses 'de arme vaart bat in 't stad dan in 't veld.[18]
Daar gaan ik bij de huizen: elk deilt, d'een spijs, de ander geld;
Dus begeer ik in uw stalling niet langer te blijven,
Ook onderworpt mijn armoede mij eens anders geweld.[21]
Maar laat mij dees, zo gij 't beveelt, met leden gerijven
Ook niet voordat de zonne den koude zal verdrijven,[22-23]
Want dees gescheurde kleren zijn mij lastig bovenal;
Mij mocht den koelen morgendauw doodlijk verstijven,
Gemerkt de weg lang is tot der stad over berg en dal.'
Hiermede gink Telemachus luchtig uit de stal[27]
En trad spoedig door om bij zijn moeder te vergaren,[28]
Overleggende op den weg der vrijers ongeval.[29]

Als hij aan 't hof kwam, daar zij ook al op waren,
Stelde hij zijn lancie aan een der hoge pilaren
En trad binnen de zale over de dorpelstenen.

10 *met ... beden* met nederig bedelen
14 *weet ... ondank* neemt hij 't mij kwalijk
15 *onwil* boosheid; *krank* zwak
16 *alzo ... gesteld* zo is mijn aard
18 *bat* beter
21 *eens anders geweld* aan andermans macht
22-23 *Maar ... Ook niet* Maar laat deze man mij echter niet van dienst zijn door mij de weg te wijzen (zoals gij beveelt)
27 *luchtig* met vlugge tred
28 *vergaren* komen
29 *ongeval* noodlot, verderf

Euriclea de voester zag hem vóór al de dienaren,
Aldaar zij de kussens spreidde; dees liep ras tot hem henen;
Zij viel hem om den hals met vreugdelijk wenen.
Daar verzaamden d'ander maarten mede ter banen,[36]
Die hingen aan zijn hoofd, aan zijn armen, ook aan zijn benen.
Penelope kwam van haar kamer door 't schreiens vermanen,[38]
Men mocht ze wel een Diana oft Venus wanen;
Zij heeft haar armen dicht om haars kinds hals gevouwen,
Zij kuste oog, wangen, mond, en wies hem met lieve tranen.

'O willekoom, mijn waarde kind' sprak zij met rouwen[42]
'Nooit mijn dagen en dacht ik u weer te aanschouwen,
Nadat gij heimelijk na Pylum waart gestreken.
Zegt mij nu uw wedervaren in goeder trouwen[45]
Nadat gij vanhier scheidde zonder mij aan te spreken
Om van uw vader te horen, ook wat u is gebleken.'

'Moeder' sprak Telemachus met woorden goedertieren[48]
'Wilt doch mijn treurig hert met geen nieuw verdriet ontsteken,
't Welk zorglijk ontvlucht is de moorddadige putieren;[50]
Maar treedt op uw kamer met uw kamenieren[51]
Om den goden te offeren, of zij dees boosheid kwaad
Nog eens wreken wilden; daar moet gij u toe verchieren.
Hierentussen zal ik mij gaan vinden in den raad,[54]
Opdat ik ook ontbiede en bij mij komen laat
Een man dien ik van Pylo metbracht door zijn begeren.[56]
Met mijn volk zand ik hem doe na de stad metterdaad;[57]

36 *daar ... ter banen* daar ter plaatse
38 *door ... vermanen* op 't geluid van het schreien? (rijmnood)
42 *willekoom* welkom; *met rouwen* met uitingen van droefheid, schreiend
45 *in goeder trouwen* naar waarheid
48 *goedertieren* zachte (woorden)
50 *zorglijk* met levensgevaar; *putieren* ploerten
51 *kamenieren* dienstjuffers, hofdames
54 *mij gaan vinden* mij begeven
56 *door ... begeren* op zijn verzoek
57 *doe* toen; *metterdaad* werkelijk (stoplap)

Dezen beval ik Pyreum t'zijnent te logeren
Ende hem tot mijn weerkoomst te dienen en te eren.'

Dit was gezeid; Penelope sloeg die woorden acht.
Zij wies haar, zij verchierde haar met schone kleren,
Zij beloofde den goden offerand met droever klacht,
Zo Iupiter wraak over der vrijers boosheid wracht.

Ook gink Telemachus ten huize uit ter zelver stonden[64]
Met de spiets in de hand die hij daar hadde gebracht,
Achter zijn hielen volgden twee snelle jachthonden;
Minerva heeft hem doe zijn gratie toegezonden,
Dies elks oog verwonderd op hem in 't aankomen werd gewend.
De vrijers vergaarden om hem, schoon spraken haar monden,
Maar heur valse herten strekten na zijns levens end.[70]
Hij trad straks door dien hovaardigen hope verblend[71]
Waar Mentor, Antiphus en Alitherses zaten,[72]
Dit waren zijns vaders oude vrienden bekend;
Aldaar zat hij, die vraagden hem om raden t'zijnder baten.
Ook kwam daar Pyreus brengende den man lanks der straten,[75]
En sprak tot Telemacho, daar hij dicht stond beneven:

'Zendt, Heer, t'mijnent om de gaven heerlijk boven maten[77]
Die u van den Konink Menelao zijn gegeven.'

'Wij weten niet' sprak Telemachus 'vriend verheven,[79]
Hoe 't spel nog einden zal dat er is begonnen.
Nemen de vrijers in mijn huis moor delijk mijn leven,
Werdt mijn ouders' goed van hun gedeild en verslonnen,

64 *ook* zoals hij gezegd had
70 *strekten* verlangden
71 *straks* rechtstreeks; *verblend* verblind
72 *Waar* naar waar
75 *den man* Theoclymenus (zie Bk XV)
77 *zendt* zend iemand
79 *verheven* geëerd

Zo heb ik 's liever u dan henlieden te jonnen;[83]
Maar brengt ze blijdelijk tot mij, ook zijnde verblijd,
Werden zij van mij verslagen ende verwonnen.'[85]

Zijn gast bracht hij doen binnen 't hof ter zelver tijd.
Daar gekomen zijnde maakten zij hun van den lijve kwijt[87]
Al heur klederen, en gingen zich reinlijk baden.
Gewassen en gezalfd zijnde van de maarten met vlijt[89]
Hun kleedren deden ze aan, dierbaar en fijn van draden,[90]
Daarmede zij uit der stoven na de stoelen traden;[91]
De maarte stortten handwater uit een zilveren lampet
Over een gulden bekken, zij wiesen met staden.[93]
Alsdoe werd er een gladde chierlijke tafel gezet;
Hierop bracht d'eerbaar regeerderse des huis rein en net[95]
Veel lekkere spijze, die den tafele eerde;
Daarover zat Penelope in kuisheid onbesmet
Op een stoel gebogen, daar zij fijne wol hanteerde.
Dees twee aten de spijze die haar honger begeerde,
Totdat de nature vernoegd was na reden.
Penelope sprak doe, die haar ter tafelwaart keerde:

'Zoon, ik wil schier na mijn kamer om slapen treden[102]
Op mijn zuchtende bedde, dat ik met droevigheden
Ooit bedauwd hebbe met mijn tranende ogen[104]
Sedert Troyen Ulyssem van mij heeft doen scheden.
Nu woudi terstond mijns vragens niet gedogen[106]
Eerdat de vrijers weer binnenshuis kwamen gevlogen;
Zegt mij nu, wat gij van uws vaders weerkoomst hebt verhoord.'[108]

83 *jonnen* gunnen
85 *verslagen* gedood
87 *maakten ... kwijt* ontdeden zij zich van
89 *van de maarten* door de dienstmaagden
90 *dierbaar* kostbaar, kostelijk
91 *uit der stoven* uit de badkamer
93 *met staden* rustig, bedaard
95 *eerbaar* achtenswaardig; *rein* voortreffelijk; *net* keurig, zorgvuldig
102 *schier* straks
104 *ooit* telkens weer
106 *terstond* zo even; *mijns* er staat *mijn*
108 *verhoord* vernomen

‘Dat zal ik doen, moeder, zonder troostlijke logen’
Sprak Telemachus ‘getrouwelijk van woorde tot woord.
Wij kwamen tot Pylum, daar ons Nestor heeft bespoord.[111]
Die ontving mij in zijn hof zo vriendelijk gezind,
Zodat hij mij trakteerde als zijns zelfs lichaams geboort;[113]
Recht als een vader zijn hertelijke lieve kind,
Welk uit verde landen koomt, hertelijk bemint,
Zo eerde hij mij met zijn zonen vol eerbaarheid.[116]
Maar of Ulysses leeft, dan of hem de dood heeft verslind,
Had hij niet vernomen, noch heeft mij daar niet af gezeid,[118]
Dies werd daar wagen en paarden voor mij bereid
Waarmede hij mij om vragen aan Menelaum zand.
Aldaar zag ik Helenam, wiens weerhalen met bitter leid
Vóór Troyen veel weduwen gemaakt heeft in 't Griekse land.[121-122]
Menelaus vraagde mij met vriendelijk verstand[123]
Wat ik daar doch tot Sparten mocht komen bejagen.[124]
Doe vertrok ik hem alle de waarheid te hand,[125]
Dies hij aldus tot mij sprak met vriendlijk behagen:[126]
‘O vrienden, wat snoder mans willen 't bedde belagen[127]
Van den vromen Ulysses listig en kloek ter wapen!
Recht als een hinde, die haar teder kalfkens gaat dragen
In 't hol van een fiere leeuwe, daar zij ze laat slapen
En gaat over berg over dal haar weide rapen;[131]
Dan komt de leeuw in zijn spelonke oft stal ras,[132]
Hij vermoordt ze beide met zijn bloedig gapen -:
Zo zal Ulysses dit volk doen, dat ook zo mal was.

111 *bespoord* gezien, onderzocht (d.i. ondervraagd?)
113 *trakteerde* ontving
116 *zijn ... eerbaarheid* zijn zeer achtenswaardige zonen
118 *niet* niets; *af* van
121-122 Men zou ook kunnen lezen: ‘met bitter leid voor Troyen’,...
123 *met vriendelijk verstand* met een vriendelijk gemoed, hartelijk
124 *bejagen* zoeken
125 *vertrok* vertelde; *te hand* terstond
126 *dies* naar aanleiding waarvan
127 *wat snoder mans* wat voor verachtelijke mannen
131 *haar weide rapen* haar voedsel zoeken
132 *stal* verblijf

O vader Iupiter, Apollo ende Pallas,
Mocht Ulysses, als hij nog was voor tijden[136]
Tot Lesbo, daar hij om worstelen uit ons getal was
Door Philomelidas beroepen, kampte van onzer zijden, -[138]
Welken hij tot allen der Grieken verblijden
Vromelijk al plat op der aarden gink vellen -[140]
O, mocht Ulysses, zeg ik, zo tegen de vrijers strijden,
Zij zouden met der dood die bittere bruiloft ontgellen.[142]
Maar op uw vragen zal ik niet dan waarheid vertellen,
Alle dat mij de oude zeeman vertrok in 't lank.
Dees had hem gezien in een eiland, daar hij door 't kwellen
Van Calypso in haar huis gehouden werd met bedwank
Vol treuren, vol lijden, vol verdrietigheid strank,[147]
Omdat hij niet mocht komen in zijn vaderland waard;[148]
Want daar was schip noch schipman om vorderen zijnen gank[149]
Over de brede rugge van der zee van wreder aard.'
'Alle dit heeft mij de Koning goedlijk verklaard.[151]
Doe scheidd' ik van hem, en heb een voorwind gekregen.[152]
Van den goden, die mij thuiswaart spoedde met snelle vaart.'

Door dit verhaal zag men zijns moeders herte bewegen.[154]
Ook heeft de profeet Theoclymenes niet gezwegen,
Maar sprak daarop: 'O Penelope, waardige Vrouwe,
Uw zoon weet daar niet af, maar let op mijn woord te degen,
Ik wil u naakte waarheid voorzeggen op mijn trouwe.[158]
Iupiter zij mijn getuig, dien ik d'opperste houe,
Ook de gastvrije tafel van alle de goden
Ende Ulysses' huis, d'welk ik als gast aanschouwe, -

136 *als* zoals
138 *kampte* worstelde. - De zin loopt niet. Men zou kunnen, lezen: 'en kampte'
140 *vromelijk* ferm, flink
142 *ontgellen* (-gelden) bekopen
147 *strank* wreed, akelig
148 *waard* dierbaar
149 *vorderen* ten uitvoer brengen
151 *goedlijk* vriendelijk
152 *voorwind* gunstige wind
154 *zijns*. Beide drukken: 'mijns' (drukfout)
158 *op mijn trouwe* op mijn erewoord

Als dat Ulysses nu in zijn land is, bevrijd van noden,
Hij zit of hij gaat, en hoort dit werk niet om versnoden[163]
Van de boze vrijers, haar smetsen, haar roemen en snerken,[164]
Welke hij vernielen zal, verderven ende doden.
Dit heb ik in 't schip zijnde gewis konnen merken,
Waar uw zoon een havik verscheen met roverse werken.'

'O vriend' sprak Penelope, wiens hert scheen te rijzen,[168]
'Mocht dat zijn! wilde God uw woord met der daad eens sterken,[169]
Ik zoud' u mijn jonst met zovele gaven bewijzen[170]
Dat u elk die u ontmoette zalig zoude prijzen.'

Aldus spraken dees onderling tot troosts verstijven.[172]
Maar de vrijers vermaakten zich in verscheiden wijzen,
Zij speelden, zij schoten en zij wierpen met schijven
Langs den vloer, daar zij hun moedwil plagen te bedrijven,[175]
Tot der maaltijd, als de herders het vee uit der weiden
Van allen wegen ter stadwaart kwamen drijven.
Doen sprak Medon, die bij heur was in al heur vrolijkheiden,
Op welken zij boven alle dienaars haar jonste leiden:

'Gij jongelingen, 't spels lust is geboet tot het vervelen,[180]
Latet ons nu binnengaan, ende doen de maaltijd bereiden;
Men vindt niet arger, als 't etens tijd is, dan spelen.'[182]

Zij stonden doen op, elk haastten naar de volle platelen.
In 't huis zijnde leiden ze op de banken haar kleren;

163 *niet om versnoden* niet in snoodheid te overtreffen
164 *smetsen* schranzen; *roemen* pochen; *snerken* zwetsen
168 *wiens* wier
169 *sterken* bevestigen, bezegelen
170 *jonst* gunst
172 *tot ... verstijven* om de hoop te versterken
175 *plagen* plachten
180 *geboet* bevredigd; *tot het vervelen* tot vervelens toe
182 *niet arger* niets ergers

Daar werd gedood een os en verkens door hun bevelen,
Ook mede vette geiten, met grote zware weren.[186]

***

Ulysses was met den herder in 't ordonneren[187]
Naar de stad te gaan. Daar sprak Eumeus de herder vroed:
‘Ter stedewaart strekt, vriend, zo ik merk, uw zin en begeren
Na mijns heren bevel; nochtans waar' mijn hert wel goed[190]
U hier te houden voor herder die de zwijnen hoedt,
Maar dat laat ik uit schaamten, uit anksten ende uit vrezen,[192]
Want zwaar valt 's heren toren voor een knecht die misdoet.[193]
Dus laat ons nu gaan, de zon is al hoog gerezen,
't Zal op den avond haast koud beginnen te wezen.’[195]

‘'t Is zo, ik verstaan 't, gij doet een willigen 't vermaan’
Sprak de geduldige Ulysses, de Prins geprezen,
‘Dus treedt voorheen, wijst mij den weg, end' laat ons gaan.
Maar staat ergens een stok, geeft 'n mij, zo leen ik eraan,[199]
Want gij zegt van scherpe en moeielijke paden.’[200]

Meteen heeft hij zijn male om den halze gedaan,[201]
Die was gescheurd en gereten met hangende draden;
Eumeus gaf hem een stok; ter stadwaart zij doen traden,
Achter rugge latende herders, honden ende stal.
Zo bracht Eumeus na stad zijn Koning groot van daden
In schijn van een bedelaar, oud, treurig en vol ongeval,[206]
Jammerlijk gekleed over zijn leden dor en smal.
Maar als zij nu bij 't stad kwamen over berg ende dal,

186 *weren* hamels (gesneden rammen)
187 *ordonneren* overleggen, aanstalten maken (‘ordinabantur’)
190 *waar' ... goed* zou het mijn hart wel aangenaam zijn
192 *uit schaamten* uit schroom
193 *toren* toorn
195 *haast* gauw
199 *'n* 'm; *leen* leun
200 *scherpe* hobbelige (‘valde offensivam ... viam’)
201 *male* zak
206 *schijn* gedaante

Ende zij de schoonspringende fonteine genaakten
Vanwaar de burgeren hun water halen al,
Welk Ithacus, Neritus en Polyctor eerst maakten
Met elsbossen bezet, die ze ringwijs omschaakten[212]
- Uit een hoge roots sprang 't koude water, dat kwam zich spreden
Op een vlakke steen, daar de goddinnekens waakten,
Dies daar ook de wandelaars offerand deden -:[215]
Hier vand heur Melanthius, die daar geiten kwam leden,[216]
De beste van al de kudde, voor der vrijers eten,[217]
Alwaar nog twee ander herders achteraan kwamen treden.
Als hij ze zag, sprak hij kwalijk met spott'lijk vermeten[219]
Verwijtig scheldende - dit heeft Ulysses gespeten -:[220]

‘Gelijk’ sprak hij ‘d'een good d'ander leedt, des volks gerijver,[221]
Zo leedt hier d'een boef d'ander, dies dient niet vergeten.
Waar leedt gij dezen verslinder, zegt, groten verkendrijver,
Dees bedelaar, dees treurder, dees waarschap-bekijver?[224]
Waar brengdi dees broodzak, die kruimen, maar geen zwaarden begeert?
Het schijnt met den rugge een deuren-stukkenwrijver!
Gaafdi mij tot een herder dien groten loeris verneerd,[227]
Zoude hij rijskens tot mijn bokskens brengen, dat hun vet vermeert,
't Waar' rechts de man om de emmers van de melk te legen.
Maar zou dees wat doen? Hij heeft al te zacht een ambacht geleerd,

212 *bezet* omringd; *omschaakten* omgaven
215 *dies* waarom
216 *leden* leiden
217 *der* Beide drukken: *des* (drukfout)
219 *kwalijk* op onaangename toon; *vermeten* aanmatiging
220 *verwijtig* smalend, honend; *gespeten* geërgerd
221 *good* god; *gerijver* steun, beschermer
224 *waarschap-bekijver* feestmaal-berisper, d.i. spelbreker die de feestvreugde verstoort (‘conviviorum destructorem’)
227 *loeris verneerd* verachtelijke lummel

Dat's bedelen; menig schandlijk brok heeft hij verkregen,
't Geen hem verlekkert, dies weidt hij zijn buik bij den wegen,
En zeg ik u vast te voren: hem genaken plagen.[233]
Gaat hij op 't hof om de vette schotels te vegen,[234]
Zijn lendens werden morruw met schabellen geslagen[235]
Van den vrijers, die hem fluks ten huis uit zullen jagen.'

Hij trad doen aan, en stiet met den voet voor Ulysses' schenen.[237]
Die bleef vast staan op den weg en dacht: 'Zal ik 's verdragen?[238]
Wil ik hem een doodlijke slag met mijn stok verlenen,
Of wil ik hem 't hoofd stukkenslaan tegens de stenen?'
Maar 't best hiel d'overhand, hij bedwang zijn toornigen moed.[241]
Eumeus berispte d'ander, en bad bijna met wenen:

'O goddinnekens die de fonteinen behoedt,
Is 't dat Ulysses u ooit met het offer heeft gegroet
Van schapen en bokken, zo wilt mijn wens verhoren:
Och mocht hij haast thuiskomen met gelukkiger spoed!
Zo waar' al uw vreugd, o gij schelmen, haast verloren;
Hij zou uw moedwillige overdaad fluks verstoren.[248]
Gij zijt meest in der stad, daar vult gij uw brooddronken zak;
Terwijl geven de kwade herders de kudde te voren.'[250]

Melanthius der geiten herder, weder opsprak:[251]
'Hoort doch vrienden, wat dien hond daar uit den hoofde stak![252]
Dies werdt hij nog van mij t'scheep uit Ithaca gezonden
Om voor mij den kost te bejagen tot mijn gemak.[254]
O, waar' Telemachus zo gewis van een pest verslonden

233 *plagen* rampen, straf
234 *hij* Beide drukken: 'ghij' (drukfout)
235 *morruw* murw; *schabellen* bankjes
237 *trad ... aan* trad op hem toe
238 *vast* nog steeds
241 *toornige moed* toorn
248 *overdaad* brooddronkenheid; *verstoren* een eind maken aan
250 *te voren geven* aan z'n lot overlaten
251 *opspreken* van zich af spreken, uitvaren
252 *uit ... stak* eruit gooide (zei)
254 *bejagen* op te halen

Of van den vrijers vermoord met bloedige wonden
Als Ulysses' weerkomst verloren is t'enemale!'

Zo liet hij die twee, zij volgden met stille monden.
Hij trad ras vóór na 't hof, en kwam in de zale;
Daar zat hij over Eurimacho listig van tale,
Welken hem boven d'anderen minde zonderlingen.[261]
Bij dezen stond een gerecht vlees, ook wijn in de schale;
D'eerwaardige maart bracht brood, zij moest dat brassen gehingen.[263]

***

Ulysses kwam ook met den herder na 't hof toe dringen.
Daar hielden ze stil, luisterende na 't zoete spel
Van een harpe, daar Phemius op begonst te zingen.
Doe nam hij Eumeum's hand en sprak: 'O goede gezel,
Dit is Ulysses' woninge, dat zie ik nu wel;
Het is goed uit alle ander huizen te kinnen:[269]
Schoon muren besluiten 't vast voor vijand's gekwel,
't Heeft dubbelde poorten en chierlijke tinnen,
't Schijnt zo sterk, geen mensen zouden 't mogen winnen.[272]
Ik merke ook aan den reuk des gebraads die opwaarts slaat
Dat er veelderhande luiden waarschappen binnen;[274]
Daar is ook een harpe, der waarschappen lustig chieraad.'[275]

'Zo gij u' sprak Eumeus 'in als zeer wel verstaat,[276]
Hebdi dat ook lichtelijk gemerkt. Maar nu welaan,
Wat is best om daar binnen te komen metterdaad:

261 *zonderlingen* bizonder
263 *brassen* gefuif; *gehingen* lijdelijk aanzien
269 *kinnen* herkennen
272 *winnen* veroveren
274 *waarschappen* feestmalen
275 *lustig* schoon, aangenaam; *chieraad* opluistering
276 *zo* daar; *in als ... verstaat* van alles veel verstand hebt

Wildi eerst voorheen binnen 't huis tot den vrijers gaan,[279]
Dat ik daarentussen hier wachtende blijve staan,
Of wildi hier toeven, dat ik mij binnen ga spoeden?
Peinst hierop; iemand mocht u vanhier stoten of slaan.'[282]

'Gij zegt recht,' sprak Ulysses 'ik kan 't wel bevroeden.
Treedt gij binnen, laat mij hier, ik zal mij wel hoeden;
Ik ben doch slaans en stotens gewoon met verzochte leden,[285]
Dus zal ik 's lijden, als die te land en op de vloeden
Veel verdriets - laat er dit nog bij komen - heb geleden.
De hongerige buik kan 't volk tot veel verdriets leden,
Zij doet veel lijden, en veinst haar in gene zaken;[289]
Want den built wapent de schepen, en vaart met zorgelijkheden[290]
Op de wilde zee, om den vijanden arm te maken.'[291]

Terwijlen dees twee aldus onderlingen spraken
Lag daar enen hond, die began hoofd en oren op te rechten;
't Was Argus, Ulyssis hond, die hij binnen zijn daken[299]
Gevoed had, maar niet gebruikt, eer hij Troyen ging bevechten.
Hij werd doe ter tijd aangevoerd van Ulysses' knechten[301]
Om jagen te leren op hart, op haas, op wilde geit;[302]
Dees lag, nu Ulysses weg was, zo de verworpen plechten,[303]
Op een mishoop van muilen en ossen vol vuiligheid,[304]
Welk daar wijd en breed voor de poorten lag verspreid
Totdat ze van den knapen voor mis op 't land werd gezend.[306]
Duizend vliegen werden daar van den hond Argus geweid,
Welk heeft Ulyssem zijn heer straks in 't aankomen gekend:[308]

279 *voorheen* vóór, voor mij
282 *peinst hierop* denk daar eens over na
285 *verzochte* ervaren
289 *veinst haar ... zaken* verloochent zich nooit
290 *met zorgelijkheden* met levensgevaar
291 *arm* ongelukkig
299 *binnen zijn daken* in zijn woning
301 *aangevoerd* afgericht(?)
302 *hart* hert
303 *zo ... plechten* zoals de verworpenen plegen (te doen)
304 *mishoop* mesthoop; *muilen* muildieren
306 *van den knapen* door de knechts; *gezend* gebracht
308 *straks* dadelijk

D'oren hingen, hij wispelstaartte, en jankte in 't end,
Maar hij mocht hem niet genaken met zijn oude stramme benen.[310]
Ulysses heeft des honds getrouwheid in 't herte geprent,
En sprak tot den herder met verborgentlijk wenen:

'Hoort vriend, die hond daar op den mishoop is naar mijn menen
Met allen welgemaakt en zuiverlijk van leest;[314]
't Is vremd dat hij daar leit, en verrot zijn rasse zenen.[315]
Doch weet ik niet of hij zo snel als schoon is geweest,
Hij was mogelijk onnut in 't veld, maar bij de tafel meest,[317]
Zo de heren om lust voeden en verderven schendig.'[318]

'Waarlijk neen, vriend' sprak Eumeus 'want dit beest
Hoort een Prins die buiten lands gestorven is ellendig.
Waar' 't nog zodanig in 't werk en van lichaam uitwendig
Als hem zijn heer thuis liet, gaande na Troyen met heerkracht,[322]
Gij zoudt verwonderen van zijn snelle vroomheid behendig;[323]
Geen wild dat hem in 't oog kwam en ontliep hem op der jacht,
Ook bespoorde hij 't in 't diepste van 't woud ongewacht.[325]
Maar nu zijn heer gestorven is in vreemde landen,
Gaat het hem kwalijk; de vrouwen en slaan zijnder geen acht,
De slaven doen ook niet recht met hare handen
Als die niet bestierd zijn van heurs heren verstanden.
De helft der deugd werdt den mens van Gode benomen
Als hij geraakt in der slaven dienstbare banden.'[331]

310 *mocht ... genaken* kon niet bij hem komen
314 *met allen* in alle opzichten; *zuiverlijk van leest* mooi van gestalte
315 *verrot ... zenen* zijn lenige spieren laat verrotten
317 *meest* meestal
318 *zo* van de soort zoals; *om lust* voor hun plezier; *voeden ... schendig* voeren en schandelijk bederven
322 *heerkracht* legermacht
323 *vroomheid* kracht
325 *bespoorde* volgde zijn spoor; *ongewacht* onopgemerkt
331 Door C. fout vertaald: 'quando ipsum servilis dies occupat'

Daarmet is hij in 't welbewoonde hof gekomen[332]
En gink recht na de vrijers stout in 't beromen.[333]
Als Argus zijn heer zag, die hem over twintig jaar verliet,[334]
Verliet hem ook straks zijn treurig leven vol dromen.

Telemachus heeft d'inkomende herder eerst bespied,[336]
Dien hij met stil winken tot hem te komen gebiedt.
Hij nam een stoel, daar leggende benevens den kok,[338]
Welken 't vlees schotelde dat men voor den vrijers bried,[339]
En zat tegenover Telemachus in zijn herdersrok.
Voor hem rechtte de hofmeester een lekkere brok
Van 't vlees, met schoon brood daarbij uit den broodkorf gereed.[342]
Na hem kwam Ulysses in, steunende op zijn stok,
Als een oud arm man met versleten gewade gekleed
En zat neder op d'essen vloer nevens de poorte breed;
Hij leende daar aan den dorpel, die was chierlijk gewrocht
Van cypressenhout, en konstig uit den winkel geleed.[347]
Zoveel brood en vlees als de herder houden mocht
In beiden handen heeft hem Telemachus uitgezocht
Van 't beste, ‘dat zuldi dien armen man gaan bringen.
Zegt dat hij den vrijers ook bidt, al hebben zij 's niet gekocht;[351]
Schaamt' is den behoeftigen kwaad boven allen dingen.’

De herder stond op, gink bij Ulysses geringen[353]
En sprak: ‘Vriend, dit zendt u Telemachus goeddadelijk.[354]
Gij zult, zeit hij, al den vrijers met bidden bespringen,
Want bovenal valt schaamt' den broodbidder schadelijk.’

332 *welbewoonde*. Naar de (foute) Latijnse vertaling: ‘bene habitatas’
333 *beromen* snoeven
334 *over* vóór
336 *eerst* het eerst; *bespied* gezien
338 *leggende* zich bevindend
339 *vrijers*. In beide drukken staat *vryer*
342 *gereed* bereidwillig
347 *uit ... geleed* uit de hoeksteen geleid? Of: langs de winkelhaak gericht?
351 *bidt* bedelt
353 *geringen* terstond
354 *goeddadelijk* mildelijk, genadig

‘O God’ bad Ulysses vol wijsheid beradelijk[357]
‘Maakt doch Telemachum zalig hier op der aarden,
Verleent hem al zijn goede begeerten genadelijk.’
Voort zag men beide zijn handen d'aalmis aanvaarden,
Hij leide die voor hem neer in zijn zak snood van waarden[361]
Ende at, terwijl de zanger ter tafelen zank.
Hij hield op, Ulysses ook; de vrijers tierden en baarden[363]
Zodat de zale door 't rumoer aan alle hoeken klank.
De strijdbare Pallas nam tot Ulyssem haren gank,
Wien zij vermaande al den vrijers te bidden om brood
Om den goeden uit den kwaden te kennen eer lank;
Nochtans zoud' niemand daardoor ontgaan d'aanstaande dood.
Alzo aanrandt hij ze alt'zamen, klein en groot,[369]
Met uitgestrekter hand, of hij ooit brood hadde gebeden.[370]
Zij ontbarmden zijns, deilden zijn behoeftige nood,[371]
En vraagden onderlingen met verwonderende reden
Wat man dit was, ook van waan hij daar kwam getreden.[373]

‘Wilt mij, gij edel vrijers, van dezen man horen’
Sprak Melanthius den geitherder; ‘ik zag heden
Den verkendrijver hier komen met dees bloed verloren,[376]
Maar ik weet niet wie hij is of vanwaar geboren.’
Terstond zeid' Antinous met een schampere bek:
‘O snode verkenhoeder, wat hebdi doch voren,[379]
Dat gij dees broodzak in stad brengt? zegt mij, plompe gek!
Hebben wij hier landlopers en bedelaars gebrek?
Dat wij hier uws heren brood brassen, heeft u ooit verstoord;
Zijdi den bedelaars mild, en onsluiden dus vrek?’

357 *beradelijk* listig
361 *snood van waarden* gering in waarde
363 *baarden* gingen te keer
369 *aanrandt* spreekt ... aan
370 *ooit* altijd
371 *ontbarmden zijns* ontfermden zich over hem; *deilden ... nood* gaven aan zijn behoeftig gebrek (hem die gebrek leed)
373 *van waan* waarvandaan
376 *dees bloed verloren* deze nietswaardige kerel
379 *snode* verachtelijke; *hebdi voren* hebt gij voor

‘Gij en zijt niet goed, Antinoë, niet goed zo en is ook uw woord.’
Sprak de verkenhoeder Eumeus, zeggende voort:
‘Men haalt van buiten geen onnut volle hier binnen,
Maar wel daar men konst oft eerlijk ambacht bij spoort,[387]
Die met 's lands welvaart heur eigen kost mogen winnen,[388]
Als profeten, poëten van godlijke zinnen,[389]
Medecijns en timmermans, of andre van zulker aard.
Overal ziet men dees de wereld beminnen,
Maar die hemzelf onnut zijnde anderen bezwaart[392]
Is niemand willekom en t' allen plaatsen onwaard.[393]
Geen vrijer is als gij fel op Ulysses' boden,[394]
Zonderling op mij, maar voor u ben ik niet vervaard[395]
Zolange mijns heren wijf en zoon door jonst der goden
In dit huis levendig blijven, vremd van den doden.’

‘Maakt geen woorden meer’ sprak de zoon Ulyssis,
‘Want Antinous met veel woorden niet om versnoden
Twist te maken en andren te kwellen gewone is.’
Tot Antinous zeide hij doe met woorden geris:[401]
‘Gij bezorgt mij wel, als een vader zijn zone doet,[402]
Nu gij dees arm man drijft uit mijn huis en van mijn dis!
Maar dat wil God niet. Neemt gij vrij, geeft hem van mijn goed,
't Is mij lief, ja ik beveel 't u uit een mild gemoed;
Mijn moeder en ons dienaars doet maar boven 't ongemak[406]
Geen spijt - maar zulks en denkt gij niet in uw zinnen verwoed:[407]
Liever dan gij andren deilt, vuldi zelf uwen zak.’
‘Wat hoogmoediger toon, Telemache, uw mond daar sprak’

387 *spoort* vindt
388 *met ... welvaart* tot zegen van het land
389 *zinnen* geest
392 *bezwaart* lastig valt. In beide drukken staat ‘bewaart’
393 *onwaard* veracht
394 *boden* dienstboden
395 *zonderling* vooral
401 *woorden geris* snelle woorden
402 *bezorgt mij* zorgt voor mij
406 *ongemak* leed
407 *spijt* hoon; *zinnen verwoed* verbitterde geest

Zeide Antinous ‘had hem elk vrijer zoveel gegeven,
Hij en worde in drij maanden van honger niet zwak.’[411]

Voorts nam hij een schabelle staande hem beneven
Ende wees op Ulysses, den Prinse verheven,
Die etende bij d'ander vrijers aan tafele stond
Waar zij zijn zak vol vlees en brood hadden gedreven.[415]
Hij wilde doe ook verzoeken Antinous' grond.[416]
Hij kwam bij hem, zeggende met een smekende mond:[417]
‘Geeft doch, vriend, want gij schijnt de beste in 't gelaat,[418]
Ja de Koning van alle dit Griekse verbond,
Zodat u 't geven boven hun ook zonderling wel staat;
Over de wijde wereld zal ik prijzen uw weldaad.
Voormaals was ik ook rijk, bewoonde een huis vol weelde
En stond den vremden armen bij met mijn goed ende raad,
't Welk ik allen behoeftigen mildelijk deelde;
Want het geluk mijn knapen in menigte verveelde,[425]
Ook mijn rijkdom en al waardoor men lust mag verwerven.[426]
Maar Iupiter verjaagde fortuin, die met mij speelde,
En heeft mij na Egypten met rovers doen zwerven,
Opdat ik ver van huis ellendig zou bederven.[429]
Alzo kwam ik in d'Egyptse riviere drijven.
Daar deed ik mijn schepen trekken op de vruchtbare erven,
En bevelende mijn volk bij den schepen te blijven
Zand ik kundschappen uit bij vieren bij vijven,[433]
Welke moedwillig bedervende dat schone land[434]
Versloegen end' vingen de mans, heur kinderen en wijven.[435]
't Gerucht kwam snel in de stad, zo wij vernamen, want[436]

411 *worde* werd
415 *gedreven* gepropt
416 *verzoeken* op de proef stellen; *grond* gemoed, karakter
417 *smekende* vleiende
418 *gelaat* voorkomen
425 *verveelde* vermenigvuldigde
426 *lust* genot
429 *bederven* omkomen
433 *kundschappen* verkenners, verspieders
434 *bedervende* plunderend
435 *versloegen* doodden
436 *vernamen* merkten

In den dageraad kwamen zij met zo geweldiger hand,[437]
Dat men 't veld schielijk vol voetvolk en paarden zag.
Ik merkte doe dat Iupiter een ankst in den mijnen zand,
Want zij vloden hare vijanden zonder stoot of slag,
Niemand hiel' voet, elk d'Egyptse zwaarden ontzag;[441]
Veel werden d'r gedood, enige gevangen tot slaven,
Waaronder was ik, dien zij op den zelven dag
De vorst van Cypers, hunlieden gemoetende, gaven.
Zo koom ik na veel verdriets vandaar in deze haven.'

'Wat ongeluk heeft ons dezen waarschapbedroever'
Riep doe Antinous 'doch herwaarts doen draven?
Wijkt van mijn dis, staat midden! Weest hier geen toever,[448]
Of gij werdt weer van Egypten na Cypers een proever,[449]
Want gij zijt een bedelaar onschamel ende stout,[450]
Elk randt gij aan, elk geeft u, vileinig broodbehoever.[451]
Hij is niet barmhertig die met vreemd goed d'armen bedauwt,
Elk van den vrijers is zelf rijk van zilver en goud.'
Ulysses week af en sprak: 'O vriend, uw hert is niet fijn.[454]
Bade ik t'uwen huize, gij en gaaft mij niet één kern zout,[455]
Nu gij in vremd goed zittende niet lijdt dat men mijn[456]
Een brood deilt, daar de spijzen hier zo overvloedig zijn.'[457]
Antinous' hert bestond doe nog meer in toorn te blaken;[458]
Hij zag Ulyssem overdwers aan met een wreed aanschijn[459]
En sprak fellijk: 'Kwalijk zuldi vanhier geraken,[460]
Nu gij verwijtelijk spreekt met uw schampere kaken.'[461]

437 *met ... hand* met zo'n legermacht
441 *hiel voet* hield stand; *ontzag* vreesde
448 *midden* in 't midden
449 *Of ... proever* of gij zult na Cyprus weer met Egypte kennismaken
450 *onschamel* onbeschaamd
451 *vileinig* gemeen, lelijk
454 *week af* verwijderde zich, ging op een afstand staan; *fijn* edel, rechtschapen
455 *kern* korrel
456 *mijn* mij
457 *daar* terwijl
458 *bestond* begon
459 *wreed* kwaadaardig
460 *fellijk* giftig; *kwalijk* niet licht, niet al te best
461 *verwijtelijk* smalend

Voort greep hij een schabelle en sloeg daarmede
Op Ulysses' schouder, dat zij scheen te kraken.
Maar die bleef als een roots onbeweegd staan op zijn stede;[464]
Hij schudde 't hoofd, dacht niet goeds voor die hem dit dede,[465]
Zat op den vloer neder, en heeft den vollen zak afgeleid,
Zeggende: ‘Hoort, gij vrijers der Vrouwen vol eerbaarhede,[467]
Laat doch mijns herten lust met uwen oorlof zijn gezeid.[468]
Een mans gemoed en bedroeft zich niet met treurigheid
Als hij voor 't zijne vechtende werdt geslagen
In 't beschermen van zijn ossen of schapen vet geweid;
Maar Antinous slaat mij om den honger mijnder magen,
Welk den mensen met veel ellenden kan plagen.
Daarom, zijn d'r goden der armen of straffende goden,
Die geven Antinous vóór de bruiloft 't eind zijner dagen.’
‘Zit stil, en eet, gij gast, uw gebedelde broden,
Of gaat van hier’ - dit heeft hem Antinous geboden,
‘Zo en sleipen u de vrijers niet uit de zale
Bij arm en been, zo men zulke gasten hoort te noden.’[479]

D'ander vrijers straften Antinoum altemale,
Van welke een tot hem sprak met vrijmoediger tale:[481]
‘T'onrecht sloegdi, Antinoë, dien schamelen bloed;[482]
Ontziet gij niet des hoogsten Gods donderstrale?[483]
De goden komen ons hier wel als mensen in 't gemoet
Om te zien wat jonst of boosheid d'een d'ander hier doet.’[485]

Zo spraken de vrijers; Antinous sloeg dies geen acht.
Maar Telemachus betreurde zijns vaders tegenspoed,

464 *stede* plaats
465 *niet* niets
467 *vol eerbaarhede* vermaard
468 *oorlof* verlof
479 *zo* zoals; *noden* dwingen (of, sarkastisch: tot de dis noden)
481 *met vrijmoediger tale* met ronde woorden en royaal van opvatting
482 *dien schamelen bloed* die arme kerel
483 *ontziet* vreest
485 *jonst* vriendelijkheid

't Hert was hem vol tranen, d'ogen verdrukten die met kracht;
Hij knikten 't hoofd, en heeft den vrijers veel kwaads toegedacht.

***

Als Penelope 't geweld in haar huis d'arme gedaan
Vernam, zeide zij tot haar maagden met droever klacht:
'Och of hem de weischietende Apollo ook ging slaan!'
'Waarde Vrouw' sprak Eurinome de spijswaarderse zaan[493]
'Niemand van hun allen en leefde tot den dageraad,
Indien 't na ons begeren en wensen mochte gaan.'
''t Zijn alt'zamen' zeide Penelope 'ons vijanden kwaad,
Want daar en is er geen, hij en kwelt ons boven de maat;[497]
Maar bovenal Antinous, die gelijkt de zwarte dood.
Dees ellendige mens, die door ons hof brood bidden gaat
Deur de behoeftige dwingende honger's nood,
Kreeg van alle d'andere vrijers spijs ende brood,
Maar van Antinous een zware slag met een schabelle.'

Zij sprak dit tot haar maarten in haar slaapkamer groot,
Terwijl Ulysses zat en at zonder gezelle.
Zij riep den zwijnherder tot haar met woorden snelle:
'Hoort Eumeë, brengt dien armen man bij mij hier binnen,
Zo vraag ik hem of hij van Ulysses' gekwelle[507]
Iet heeft vernomen; want hij schijnt verzocht van zinnen,[508]
Ook zeer bewanderd, dies mag hij mijn man ook kinnen.'[509]
'Zwegen de vrijers' sprak Eumeus 'die op u wachten,[510]
O kuise Prinsesse van alle Koninginnen,
Deze mans zoete klap zoud' uw lieve hert verzachten.[512]

493 *spijswaarderse* spijsbewaarster; *zaan* dadelijk
497 *hij en kwelt ons* of hij kwelt ons (in beide drukken staat: *hij kwelt ons*)
507 *gekwelle* lijden, leed
508 *verzocht van zinnen* ervaren van geest, een man van ondervinding
509 *bewanderd* bereisd
510 *die op u wachten* die uw gangen nagaan? of: die u niet met rust laten?
512 *klap* kout

Ik heb hem in mijn stal gehad drij dagen en nachten,
Want hij vluchtig uit den schepe eerst bij mij kwam gedwaald;
Maar hij heeft nog niet volzeid zijn ellendigheid's klachten.
Recht als iemand een poëet in wien God's geest is gedaald,
Dien 't volk met zoete woordekens lustige zaken verhaalt,[517]
Met onverzadelijke lust hoort zingen oft lezen,
Zo heeft hij mij thuis bij hem zittende met lusten deurstraald;
Want hij zeit Ulyssem zijn vaderlijke vriend te wezen
Ende woont in Creten, Minos' vaderland geprezen.[521]
Vandaar koomt hij hier, hebbende lang' ellendig gesneefd,[522]
Zeit ook gehoord te hebben dat Ulysses buiten vrezen
Bij 't rijke Thesprotiër volk welvarende leeft,
En dat hij groten schat, die hij thuiswaart brengt, bij hem heeft.'
'Roept hem hier' zeide Penelope voorzichtig end' kuis,[526]
'Opdat hij 't tegenwoordelijk ons zelf te kennen geeft,[527]
Terwijl de vrijers daar vrolijk, ons tot een kruis,
Ons goed verslinden, besparende hun goederen thuis,
Aldaar hun brood en wijn genieten heur huisgenoten.
Maar binnen ons huis verkeert dit schadelijke gespuis
Dodende schapen, geiten, ossen met grote koten;
Men smetst er, de bruine wijn werdt onnut vergoten,[533]
't Gaat er al te loor. Dus zie ik hier een man gebreken
Als Ulysses, om dit kwaad uit den huis te verstoten.
Maar kwaam die nog eens in zijn vaderland gestreken,
O hoe haast zoud' hij met zijn zoon heur overdaad wreken.'

Zij had volzeid; Telemachus niesde, 't klank overal.
Penelope lachte deur dit gelukkige teken:[539]
'Gaat, haalt den gast, Eumeë, zo doet hij ons 't verhaal.[540]
Ziet gij niet dat mijn zoon tot elk woord niest met luid geschal?

517 *dien* die
521 *geprezen* beroemd
522 *gesneefd* geleden
526 *voorzichtig* verstandig
527 *tegenwoordelijk* in persoon
533 *bruine* donker-gloeiende
539 *deur* om
540 *verhaal* Dit onzuivere rijm in beide drukken

Hierbij merk ik 't loon der vrijers voor heur geweld:
Zij zullen haast alle sterven in pijnlijk ongeval.
U zeg ik mede - ziet dat gij 't in der herten stelt:
Indien ik versta dat hij ons de waarheid vertelt,
Ik zal hem een rok en schoon mantel doen kopen'

De herder, dit horende, heeft zijnen tred versneld
Tot Ulyssem gekleed met netten ende knopen.[548]
'Vriend' sprak hij 'de vroede Penelope doet u ropen,[549]
Telemachus' moeder, die veel druks heeft geleden,
Om uit u te horen oft ze nog op haar man mag hopen.
Vindt zij dat gij waar zegt, zij zal u warm doen kleden
Met rok ende mantel tot bedekking uwer leden.
Die behoefdi meest, want brood om den buik te voeden
Werdt lichte van u onder den volke gebeden;
Dat zal u geven die wil en rijk is van goeden.'
'Mijn zeker weten, geen twijfelende vermoeden,
Zal ik' sprak Ulysses 'met der waarheid verklaren
Voor de wijze Penelope, dien God moet behoeden,[559]
Want ik weet hoe 't met Ulysses is gevaren,
Overmits wij gelijkelijk kwamen in 't bezwaren;
Maar ik ontzie den hoop dezer geweldiger boeven,[562]
Welker homoed zich ten hemel toe doet vermaren.[563]
Hier ging ik, zonder iemand met woord of daad te bedroeven:[564]
Eén van hunlieden deed' mij een schabelslag proeven;[565]
Mij en halp Telemachus noch niemand, hoezeer ik stan.[566]
Daarom, al verlangt haar, laat ze tot den avond toeven
Als ik voor een blinkend vier zit, zij vrage mij dan

548 *netten* lompen; *knopen* slordig aangehechte lappen
549 *ropen* roepen
559 *moet* moge
562 *dezer geweldiger boeven* van deze gewelddadige vlegels
563 *homoed* hoogmoed; *zich doet ... vermaren* zich berucht maakt
564 *bedroeven* storen
565 *proeven* ondervinden
566 *halp* hielp; *stan* steunde

Na den tijd des weerkomsts van haren waarden man.
Mijn kleedren zijn snood, des ik om ander bad, zo gij weet.'[570]

De herder gink van hem na zijn Vrouwe. Die sprak hem an:
'Hoe komt' dat gij den wandelaar niet hier hebt geleed?[572]
Is hij beducht voor iemands geweldigheid wreed,
Of maakt hem zijn armoed beschaamd bij mij te komen?'
Eumeus antwoordde zijne vrouwe gereed:
'Hij spreekt behoorlijk, een ander zou 't zelve dromen.[576]
Om te mijden der vrijers moedwil waard om schromen[577]
Bidt hij u te beiden totdat de zonne gaat dalen.
Zo werdt uw gespraak, o Koninginne, ook min vernomen,[579]
Zo meugdi hem en hij u ook best de zin vertalen.'[580]
'Die man is niet zot, zijn waan zou mogelijk niet falen'[581]
Sprak Penelope 'want men vindt nergens, als ik mene,
Zo argdenkend volk als dees vrijers t'enemalen.'[582-583]

Zij hadde gezeid; de verkenhoeder gink daar hene
Tot zijn kudde verkens, nemende eerst allene[585]
Telemachum, dien hij luisterde in zijn oren[586]
Dat het die alleen verstond ende anders gene:
'Tot de verkens kere ik, waarde here verkoren,
Omme die te hoeden, u ende mij te voren;[589]
U laat ik 's hier al, zonderling uzelve bezorgen.[590]
Hoedt u doch, dat u de vrijers niet en versmoren,[591]
Want zij u moordelijk belagen in 't verborgen.

570 *snood* slecht; *des* waarom
572 *wandelaar* reiziger; zwerver
576 *dromen* zich verbeelden, (ten onrechte) denken
577 *waard om schromen* vrezenswaard, te vrezen
579 *gespraak* gesprek
580 *de zin vertalen* de gedachten meedelen
581 *waan* verwachting; *falen* missen, onjuist blijken
582-583 *nergens ... t'enemalen* volstrekt nergens
585 *allene* terzijde
586 *luisterde* fluisterde
589 *u ... voren* voor u en mij
590 *U ... bezorgen* Aan uw zorg laat ik alles hier, vooral u zelf, over
591 *versmoren* ombrengen

Maar eer ons miskomt, moet ze Iupiter al verworgen.’[593]
Telemachus sprak: ‘Ik zal, doet gij 't na uw gewagen;[594]
Gaat bij de kudde en brengt een schoon slagoffer morgen.[595]
De goden ende ik zullen des zorge dragen.’[596]

Daarmede zat hij op zijn stoel sierlijk met behagen.[597]
Maar Eumeus, verzaad zijnde van eten en drinken,
Gink om zijn borstelde kudde in 't hok te jagen
En verliet de hoge muren, daar men met schinken,
Met brassen, met dansen, met zingen 't hof dede klinken;
Want de gulden zonne began nu al te zinken.

EINDE VAN 'T ZEVENTIENDE BOEK ODYSSEAE HOMERI

593 *ons miskomt* ons iets overkomt; *moet* moge
594 *na uw gewagen* zoals ge zegt
595 *slagoffer* slachtoffer
596 *De* er staat: Den
597 *zijn stoel ... behagen* zijn sierlijke mooie (het oog behagende) stoel

Het achttiende boek *Odysseae Homeri*

*

Inhoud:

Ulysses worstelt tegen Irum. Penelope vertoont haar den vrijers, van denwelken zij gaven ontvangt, ende daar valt een gespraak tussen Ulyssem ende Eurimachum.

OP 't hof kwam een bedelaar, arm, onschamel en veracht,[1]
Welk door de stad van Ithaca gink bidden zijn brood;[2]
Hij was vermaard van zijn gulzige buik, die dag en nacht
Vratelijk at en drank; anders had hij geen kracht,[4]
Nochtans was zijn gedaante als een reuze groot.
Zijn moeder noemde hem Arneus in barensnood,
Maar Irum noemden hem de jongers, door 't gerijven[7]
Dat hij als Irus boodschapte wat men hem gebood.
Dees wilde Ulysses uit zijn eigen huis verdrijven
En bestond hem aldus schamperlijk te bekijven:[10]

'Wildi niet haast met den voeten uit zijn getogen,[11]

1 *onschamel* onbeschaamd
2 *bidden* bedelen
4 *anders* overigens
7 *jongers* jongelui; *door 't gerijven* omdat hij diensten verrichtte
10 *bestond* begon
11 *haast* dadelijk; *met* bij; *uit zijn getogen* weggesleept worden

Versuften bloed, zo maakt u weg; gij meugt hier niet blijven.[12]
Hoordi niet? merkt hoe mij de vrijers winkende pogen[13]
U uit te slepen! Ik schaam 's mij door mededogen.[14]
Fluks op, of ik geve u vuistenbrood behendig.'[15]
Ulysses, hem aanschouwende met grimmigen ogen,
Sprak: 'Ik miszeg noch misdoe u, o mense ellendig.
Geeft men een ander veel, ik benijd 's hem niet inwendig;[18]
Ontvangt vrij genoeg, dees plaats ontvangt wel ons beiden.
Gij behoort mij niet te benijden, want dat waar' schendig[20]
Voor u die ook als ik 't brood biddet met onschamelheiden;
Gelooft mij, de goden zullen ons genoeg bereiden.
Maar tergt mij niet zeer met der hand, doet mij niet verhetten,
Zo ga ik oude 't bloed op uw mond en borst niet spreiden;
Want ik zou te bat rusten, morgen zou 't mij niet letten,[25]
Ende gij zoudt Ulysses' huis niet meer besmetten.'
Irus werd des gram ende heeft aldus gesproken:
'Hoe roemt zich dees bloed, krom om in een oven te zetten,[28]
Zegt vrienden, dient zijn vermetelheid ook ongewroken?[29]
Dienen hem de tanden met vuisten niet gebroken,
Dat ze hem als verkensborstels schieten uit den mond?[31]
Schort u fluks op, zo ziet hier elk met ogen ontloken[32]
Hoe gij kranke grijsaard bevecht uw jonger gezond!'[33]

Alzo keven deze uit enen bitteren grond[34]
Bij de hoge deuren, op den vloer chierlijken bereid,
't Welk Antinous, de voornaamsten der vrijers, verstond,[36]

12 *bloed* sukkel
13 *pogen* aansporen
14 *schaam's mij* schaam me ervoor (dat te doen)
15 *behendig vlug*
18 *inwendig* in mijn hart
20 *schendig* schandelijk
25 *te bat* des te beter; *letten* hinderen, deren
28 *krom ... zetten* vertaald naar: 'vitulae fornacinae similis'
29 *ongewroken* ongestraft
31 *als verkensborstels* 'porci sicut segetem pascentis'
32 *ontloken* open
33 *kranke* zwakke
34 *grond* gemoed
36 *voornaamsten* voornaamste

Dies hij zoetelijk lachende den vrijers heeft gezeid:[37]
‘Hoort doch, vrienden, nooit was in dit huis zulk een vrolijkheid
Als de goden ons nu tot blijschappe gehingen.[39]
Dees gast en Irus kijven, elk let dat ze niemand scheidt,[40]
Maar laat ons hunlieden tot het plokharen dringen.’

De vrijers stonden op, lachende onderlingen,
En verzaamden om d'armen daar ze twistig zaten.
‘Luistert, vrijers’ sprak Antinous ‘wat ik voort zal bringen.[44]
Men braadt geitenbokskens; die willen wij rechten laten[45]
Dezen avond, begoten met vet en bloed ter baten.[46]
Welken van hun beiden die d'ander verwint in 't strijden,
Wil die, hij mag dan opstaan om zelf de keur t' aanvaten,[48]
Ook zal hij voorts met ons hier brassen t'allen tijden,[49]
Ende wij zullen geen ander bedelaar hier meer lijden.’[50]

Dit voorstel van Antinous heeft den vrijers goed gedocht,
Maar de schalke Ulysses scheen des niet te verblijden,[52]
Zeggende: ‘Hoe zoud' 't zijn dat een oud mens' in druk verzocht[53]
Enen jongen sterken man in 't vechten verwinnen mocht?[54]
Doch om slagen te ontvangen, hoewel met vrezen,
Dwingt mij den hongerigen buik, die nooit veel goeds en wrocht.
Maar welaan, zweert mij dan, gij vrijers geprezen,[57]
Als dat uwer geen Iro behulpelijk zal wezen.
Want zo iemand, hem helpende met verser hand krachtig,

37 *zoetelijk* aangenaam, smakelijk
39 *gehingen* toestaan, laten ten deel vallen
40 *let* zorge
44 *voortbringen* spreken
45 *rechten* opdissen
46 *ter baten* om ze nog beter (lekkerder) te maken
48 *de keur t'aanvaten* zijn keus (het beste) aan te grijpen, te nemen
49 *brassen* smullen
50 *lijden* dulden
52 *schalke* slimme
53 *Hoe zoud' 't zijn* Hoe zou het kunnen; *in druk verzocht* door smart beproefd
54 *mocht* kon
57 *geprezen* geëerd, vermaard

Mij sloeg, ik viel onder, en mocht des niet genezen.'[60]
Hij zweeg en zij zwoeren hem, na zijn verzoek, eendrachtig.
'Hebdi hert en moed, betrouwdi uzelven machtig
Dezen uit te drijven' sprak Telemachus vredelijk[63]
'Vreest niemand anders, want die u slaat zal waarachtig
Van veel anderen geslagen werden wredelijk.
Dit zeg ik als huisheer, welk mijn woord redelijk
Volgen Antinous met Eurimachus.' - Die prezen zijn wet.[67]

Ulysses begordde zijn schamelheid zedelijk,[68]
Tonende schoon benen grof en als pijlers, vast van tred,[69]
Sterke armen, een brede borst, ook schouders wel gezet;[70]
Want Pallas stond daar, die had zijn leden grover gemaakt,
Zodat de vrijers verwonderden, elk was dies te bet.[72]
D'een zag op d'ander en sprak: 'Irus is kwalijk geraakt,[73]
't Kwaad heeft hij hemzelf berokkend dat hem nu genaakt.
Welke heupen toont die oude, bloot uit de kleren!'

Zo spraken zij. Iro ontviel 't blode hert stout bespraakt;
De dienaars voerden hem aan, 't was nood zich te weren.[77]
Zijn leden beefden, zo vreesde hij 't gevechts hanteren.[78]
Antinous dit ziende, sprak tot hem in toren:[79]
'Waardi geen roemer, niet en zoude u nu deren,[80]
Gij snode mens, onwaardig dat gij zijt geboren.[81]
Zijdi dus vertsaagd, dat gij 't spel alree geeft verloren
Tegen zo oud een man, van droefheid zwak en krank?
Verwint hij u, zo zijt gewis, ik zeg 't u te voren,

60 *des niet genezen* het niet te boven komen
63 *vredelijk* vriendelijk
67 *prezen zijn wet* keurden zijn uitspraak goed
68 *schamelheid* schaamdelen; *zedelijk* behoorlijk, op welvoegelijke wijze
69 *grof* zwaar-gebouwd
70 *wel gezet* stevig gebouwd
72 *elk ... bet* elk had er schik in
73 *is kwalijk geraakt* is er lelijk aan toe
77 *voerden hem aan* brachten hem naar voren; *nood* noodzakelijk
78 *'t gevechts hanteren* het gevechtsbedrijf, het vechten
79 *toren* toorn
80 *roemer* snoever; *niet en* niets
81 *snode* nietswaardige

Zo zuldi geworpen worden in een scheepken rank,
't Welk u voeren zal in Konink Echetum's bedwank,[86]
De booste van alle mensen die men mag vinnen,[87]
Welken u afsnijden zal neus, oren, ook der vrouwkens dank,[88]
En geven 't den honden al rauw om te verslinnen.'

Dit dreigen maakte Irum nog ankstiger van zinnen.[90]
Men bracht hem voort; zij hebben elk heur handen geheven.[91]
Doe dacht de veel lijdende Ulysses van binnen
Of hij hem zou slaan, dat hij vallende liet zijn leven,
Oft dat hij hem énen slag maar ten val toe zoude geven:
Dit docht hem best, om t' ontgaan der Grieken beklagen.[95]
Irus heeft hem op zijn rechterschouder gedreven,[96]
Maar hij heeft Irum zo in den nek geslagen
Recht onder 't oor, dat door 't daverend gewagen[98]
De beenders inwendig braken, kraakten en bogen;
't Rode bloed schoot hem in den mond uit zijner kragen,[100]
Hij kreet luide, viel in 't stof, en heeft zijn tanden gespogen
En sloeg d'aard' met den hielen door pijns gedogen.[102]
De vrijers sloegen hun handen, elk heeft om zeerst gelacht,
Maar Ulysses sleipten Irum met snel vermogen[104]
Bij één voet uit der zale ruidelijk en onzacht,[105]
Ende heeft hem voorts door de gaalderije gebracht
Buiten de muur van 't hof. Daar stelde hij hem lenende aan,[107]
En gaf hem, die vast graide met smertelijker klacht,[108]
Een stok in de hand, doende hem dit vermaan:
'Zit nu hier, doet honden en verkens buiten staan;

86 *bedwank* macht
87 *mag vinnen* kan vinden
88 *der vrouwkens dank* 'genitalia' (dank = genoegen)
90 *zinnen* gemoed
91 *voortbrengen* naar voren brengen
95 *beklagen* beschuldigingen
96 *gedreven* geslagen
98 *recht* vlak; *gewagen* slag (zowel beweging als geluid)
100 *uit ... kragen* uit zijn hals
102 *gedogen* lijden
104 *vermogen* kracht
105 *ruidelijk* ruw
107 *lenende* leunende
108 *vast graide* nog aldoor huilde

Gij booswicht zult den heer over d'armen niet meer maken,[111]
Of men zal u arger doen dan u nu is gedaan.'
Hij zweeg doen, en hing den broodzak van 't onschamele laken[113]
Om Irus halze onder zijn bloedige kaken.

Voorts trad hij binnen en is weer op den vloer gezeten.
D'ander volgen belachelijk vrolijk deze zaken[116]
En spreken tot Ulyssem, wiens naam zij niet en weten:
'Gaste, Iupiter moet u mildelijk toemeten[118]
't Geen gij meest begeert, bemint en hebt in waarden,
Dat gij d'onverzadige bedelaar hebt verbeten,[120]
't Bidden verleerd, en 't volk ontlast; hem zal men met vaarden[121]
Schikken tot Echetum, de snoodste Konink op aarden.'[122]

Zo spraken zij. De godlijke Ulysses was blijde
Om der eren wille, daar de vrijers om hem vergaarden.[124]
Antinous stelde een grote geitsbuik aan zijner zijde
Vol vets en bloeds, 't beloofde loon van den strijde;
Amphinomus gaf hem uit den broodkorf twee broden,
Verhief een gouden beker en riep ten zelven tijde:
'Gegroet zijt, vader, geluk wens ik u van den goden;
Want nu zijdi ellendig en benauwd in noden.'

Doen sprak den wijzen Ulysses met woorden leerlijk:
'Gij schijnt, Amphinome, uw vader niet te versnoden[132]
In wijsheid; die was ook wijs en van name eerlijk,[133]
Nisus Dulichius genaamd, rijk, machtig en heerlijk.[134]
Van dees wijze man, dien gij gelijkt, zijt gij gewonnen,
Zo men zeit. Hoort dan, en let op mijn woorden begeerlijk:[136]

111 *maken* 'uithangen'
113 *onschamele* schaamteloze, schandelijke
116 *belachelijk* spottend
118 *Gaste* vreemdeling; *moet* moge
120 *verbeten* ten onder gebracht
121 *met vaarden* met spoed
122 *schikken* zenden
124 *daar* terwijl
132 *uw vader ... versnoden* niet de mindere van uw vader te zijn
133 *eerlijk* luisterrijk
134 *heerlijk* aanzienlijk
136 *begeerlijk* aandachtig

‘Niet krankers dan de mens' voedt d'aardrijk onder der zonnen[137]
Van alle dieren die zich levendig roeren konnen.
Want de mens gelooft geen toekomende kwade dagen
Zolange de goden hem gelukkig voorspoed jonnen;[140]
Maar zenden zij onspoed, tot zijn nut, na heur behagen,[141]
Dat wil hij niet, en moet het zijns ondanks pijnlijk dragen.
Ziet, zo verandert zich het menselijke gemoed
Na de verandering die de goden te zenden plagen.[144]
Ik waande mij ook zalig voormaals in rijken voorspoed,
Meer macht dan reden bruikende, met moedwil onvroed
Deed ik onrecht, mij op vader en broeders betrouwende;
Maar om vroom te zijn, moet men de gaven der goden goed[148]
In stilheid gebruiken, dankbaar d'armen bedauwende.[149]
‘O, wat onrecht der vrijers ben ik hier aanschouwende,
Die eens mans goed verdoen, en zijn wijf willen schenden,[151]
Wien God niet lang van zijn huis en vrienden blijft houende.
Dus laat u, jonkman, een goede geest thuiswaart zenden,
Zo vindi u niet om uw leven schandlijk te enden,
Als hem de goden binnen zijn huis zullen geleiden
In 't gewenste vaderland, uit pijnlijker ellenden;
Want zonder bloedstorting zullen de vrijers niet scheiden.’[157]

Hij zweeg, en drank heuselijk den wijn vol zoetigheiden,
Ende gaf Amphinomo d'ijdel beker geringen;[159]
Die gink door 't huis, zijn gedachten hem treuren bereidden,
't Hoofd schudde, 't hert tuigde hem van kwade aanstaande dingen.

137 *niet krankers* niets nietigers
140 *jonnen* schenken
141 *onspoed* rampspoed
144 *plagen* plegen
148 *vroom* rechtschapen
149 *bedauwende* de dauw der weldaden schenkend
151 Hier beginnen in de 2de druk de ‘verbeteringen’ van I.G.H. Maar daar in de 1e druk stijl en rythme nog tot vers 182 gelijk blijven, heb ik ook die opgenomen; *schenden* smaad aandoen
157 *scheiden* vertrekken
159 *ijdel* leeg; *geringen* dadelijk

Maar 't en mocht zijn moedwillige leven niet verlingen,[162]
Want Pallas voorkwam 't, willende dat de scherpe snede
Van Telemachus' spiets zijn ziel bloedig uit zou doen springen.
Alzo gink hij weder zitten in zijn eerste stede.[165]

Pallas gaf daarna in Penelope's hert kuis van zede
Dat zij haar den vrijers chierlijk zoude vertonen
Om meer t'ontsteken der vrijers schandlijke bede[168]
En haar schoonheid met meer eerwaardigheids te verschonen
In d'ogen haars mans en zoons, om den vrijers te lonen.
Des werd zij lachende, tegen haar gewoont vol rouwen.

'Eurinome' sprak zij 'om dees vrijers te honen[172]
Lust mij buiten mijn gebruik, nu lank onderhouen,[173]
Mijzelve den vrijers, die ik haat, te doen aanschouwen.
Ook wil ik mijn zoon in goeden raad niet ontbreken[175]
En verbieden hem die snode vrijers te betrouwen,
Die 't meeste arg denken als zij deugdelijkst spreken.'[177]

Eurinome, ooit een trouwe bezorg des huis gebleken,[178]
Sprak: 'Gij zegt wel, dochter! Willet u schoon verklaren,[179]
Maar baadt u, ook zij 't aanzicht eerst met zalve bestreken;
Gaat niet, zolang de verstijfde tranen daarop blaren,[181]
Voorwaar, schadelijk is het stadig drukkig bezwaren.[182]
- - - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - - -.'

162 *verlingen* verlengen
165 *zijn eerste stede* zijn oorspronkelijke plaats
168 *ontsteken*. Druk van 1605: ontdekken. Maar in die van 1607 is 't vers 'verbeterd' tot: 'Om zo t'onsteken meer der minnaers boze beden'; *schandlijke bede* schandelijk huwelijksaanzoek? Of is de bedoeling: begeerte?
172 *honen* betoveren
173 *buiten mijn gebruik* tegen mijn gewoonte
175 *ontbreken* in gebreke blijven
177 *deugdelijk* deugdzaam, braaf
178 *ooit* altijd
179 *verklaren* mooi maken
181 *blaren* misschien: als schilferachtige vlekjes zichtbaar blijven
182 *schadelijk* verkeerd; *drukkig bezwaren* verdrietig treuren